

Det norske Arbeiderpartis

Landsmøter 1912-1933

Beslutninger og
resolusjoner.

Det norske Arbeiderpartis Forlag
Oslo 1934

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

SAMTLIGE LANDSMØTEBESLUTNINGER,
RESOLUSJONER, VALG ETC. 1912—1933

UTGITT VED HÅKON MEYER

DET NORSKE ARBEIDERPARTIS FORLAG
OSLO 1934

Ved gjentagne anledninger har det vist sig behov for en samling landsmøtebeslutninger, som kunde supplere den samling som Olav Kringen utarbeidet i 1910, og som omfattet årene 1887 til 1909. De år som ligger mellom dette tidspunkt og Samlingskongressen januar 1927 betegnet en overordentlig sterk brytningsperiode og utviklingsperiode i norsk arbeiderbevegelse. I denne periode faller kampen mellom den «gamle» og den «nye» retning fra 1910—1918, gjennombruddet for den «nye» retning i 1918, striden omkring Moskva-tesene, bruddet mellom Det norske Arbeiderparti og den socialdemokratiske fraksjon som dannet Norges socialdemokratiske Parti, Det norske Arbeiderpartis fortsatte strid med Moskva, bruddet mellom partiet og den kommunistiske fraksjon som dannet Norges kommunistiske Parti, og endelig gjenforeningen i januar 1927, som innledning til en ny epoke i den norske arbeiderbevegelses historie. Denne brytningsperiode gir et speilbillede av de internasjonale brytninger i arbeiderbevegelsen og deres virkning i norske forhold. Etter den følger gjenforeningens og nye gjennombrudds periode, — landsmøtene 1930 og 1933.

De prinsipale forslag som stod til debatt i Det norske Arbeiderparti i årene 1918—1924 er tidligere samlet i en liten bok «Det norske Arbeiderparti 1918—1924» av undertegnede. Denne samling her skulde imidlertid være helt omfattende, nyttig som en opslagsbok, slik som Olav Kringens tidligere samling er det for enhver som arbeider med partiets historie, dets politikk og utvikling. For å gjøre en slik samling fullstendig i denne periode har det for enkelte landsmøters vedkommende vært det riktigste å ta med også de forslag som blev fremlagt av mindretallene, og dessuten også erklæringer og forslag fremkommet fra Den kommunistiske Internasjonales representanter.

Boken fremtrer bare som en samling beslutninger. Kommentarer er innskrenket til det minst mulige, og ikke på noget punkt pretenderer den å være et selvstendig arbeide.

Håkon Meyer.

21. ordinære landsmøte.

Stavanger 4—9 april 1912.

Dagsorden.

Landsmøtet blev holdt i Stavanger 4—9 april 1912. Som dagsorden blev opsatt:

Åpning. Konstituering. Partiets lover. Representasjonsretten til landsmøtet. Dommen over Vraa. «Social-Demokraten»s statutter. Stortingsgruppens beretning og dr. Eriksens forhold. Jordspørsmålet. Den borgerlige fredsbevegelse. Budgetter. Forbudsspørsmålet. Stortingsvalgene. Taktikken. Pressesaker. Agitasjonen. Brosjyrer. «Det tyvende Aarhundrede». Militarismen. Partifeller som medlemmer av Arbeidsgiverforeningen. Folkets Hus' fond. Kommuneprogrammet. Kommunetaktikken. Valgene. Protest mot flåteplanen. Redaktørstillingen. Avslutning.

Møtets funksjonærer: Til dirigenter blev valgt A. Buen, Ole O. Lian og Johan Gjølstein. Til sekretærer M. Balsnæs, A. Moeskau, Kyrre Grepp og Johs. Bergersen.

Lovendringer.

Punkt 1 i § 2: I partiet kan kun optas foreninger som i beslutnings form anerkjenner partiets program og lover.

*

Bygningssnekkernes Forening i Kristiania hadde foreslått følgende tillegg:

— samt foreninger som står tilsluttet sitt fagforbund eller direkte i Landsorganisasjonen.

Beslutning: Idet landsmøtet gir sin tilslutning til den tanke som ligger til grunn for Bygningssnekkernes forslag, finner man det unødvendig å gi det lovs form.

Punkt 2 i § 2: Partiforeninger i samme by danner en stedlig samorganisasjon, i landdistriktene danner foreningene en samorganisasjon for amtet eller den ved stortingsvalget fastsatte valgkrets.

§ 4. Representasjon.

Hver forening kan velge 1 representant til landsmøtet for hvert 200 medlemmer, dog ingen foreninger mer enn 3.

Dommen over Torgeir Vraa.

Arbeiderpartiets 21. landsmøte uttaler en bestemt protest mot den meddomsrettsdom som falt i Drammen den 30 mars 1912, hvorved redaktør Vraa blev dømt for å ha inntatt i «Fremtiden» et objektivt referat av en demonstrasjon på Modum. Landsmøtet er av den opfatning at nevnte dom er en klassedom og en krenkelse av referatfriheten. Man håper det vil bli anledning til å få saken inn for høiere domstol.

Redaktørens valg eller ansettelse.

Redaktøren ansettes av landsstyret med 3 måneders gjensidig opsigelsestid.

I § 4 i «Social-Demokraten»s statutter *utgår*:

I sådanne og andre tilfelle hvor redaktøren fratreder, har landsstyret enten å ansette en midlertidig redaktør eller på annen måte ordne bladets ledelse.

Dr. Alfred Eriksens forhold til partiet.

Kyrre Grepp foreslo:

Landsmøtet uttaler at intet medlem av Det norske Arbeiderparti må være medlem av en annen organisasjon, som under politiske valg bekjemper Arbeiderpartiets kandidater.

Beslutningen foranlediget følgende telegram fra dr. Alfred Eriksen:

Når Riksmålsforbundets landsmøte vedtok å henstille til foreningene å stille egne kandidater, hvor ingen av de politiske kandidater binder sig til Riksmålsforbundets program, er dette intet påbud. Av mig med almindelig tilslutning uttaltes at dette bare kunde tenkes rent undtagelsesvis i kretser, hvor den politiske interesse var mindre enn interessen for sprogstriden. Vil således ikke kunne tilråde bekjempe Arbeiderpartiets kandidater, selv om de var landsmålsmenn. Dette fremkommer til nødvendig klargjørelse. Jeg oppfatter dog landsmøtets beslutning således at jeg bør tre ut av partiet. Vil også gjøre det.

Eriksen.

Jordprogrammet.

Jorden med sine uuttømmelige rikdomskilder skal på trygge vilkår tilhøre det arbeidende norske folk, forat det derved kan sikres eiendomsretten til utbyttet av sitt arbeide.

Til opnåelse herav kreves:

- a) Intet salg til private av offentlig eiendom.
- b) Stat og kommune bør å størst mulig utstrekning erverve landets naturherligheter.

c) Landkommuner skal sikre sig jord som til enhver tid kan anvendes til kommunal drift og arbeiderbruk.

d) Kommunenes forkjøpsrett utvides. For øvrig skal staten ha forkjøpsrett til fast eiendom av enhver art.

e) Rett for stat og kommune til å erverve jordeiendommer og andre naturherligheter som skog, vannfall, gruber og fiskevær ved tvungen avståelse.

Denne kommunenes rett bør i første rekke anvendes overfor:

1. Eiendommer som eies av utenbygdsboende og selskaper, og
2. eiendommer som gjennom lengere tid har vært drevet så slett at samfundet ikke er tjent med det.

f) Erstatningen skal bygges på eiendommens virkelige avkastning og må ikke overstige gjennemsnittet av de siste 10 års skattetakst.

g) De av stat og kommune erhvervede eiendommer skal enten drives av det offentlige eller overdras til felles- eller enkeltmannsbruk, herunder også arvefeste, når overdragelsesformen er betryggende mot spekulasjon og utbytning av arbeidskraft.

h) Beskyttelse av jordbrukeren mot private kreditorer i den utstrekning at det er plass for hans og familiens arbeidskraft. Beskyttelsen skal omfatte jord, hus, innbo, driftsredskaper, besetning og avling.

i) Stat og kommune bør støtte og ved lov fremelske kooperative foretagender som meierier, slakterier, vareomsetningskontorer for kjøp og salg, samt fellesdrift i alle former, som tar bestemt sikte på å øke produsentenes utbytte og gagne forbrukerne ved overflødiggjørelse av mellemmenn og lånt kapital.

k) Hensiktsmessige foranstaltninger til faglig utdanning for småbrukere.

l) Fortrinsrett for kommunene til lån av offentlige midler til innkjøp av jord, skog og andre naturherligheter.

m) Hus og jord som erhverves ved hjelp av Arbeiderbrukbanken, skal ikke være gjenstand for ukontrollert panteheftelse og salg eller overdragelse.

n) Rentefrie lån for ubemidlede til grunnforbedringer av mindre jordbruk. Opprettelse av dyrkningskolonier ved stat og kommune.

o) For alle større jordbruk som drives med leiet arbeidskraft, skal det ved lov fastsettes minstelønn og normalarbeidsdag avpasset etter de stedlige forhold.

p) Skog og beite må ikke skilles fra jordbruk i så stor utstrekning at dette ikke kan opprettholdes.

q) Rett for kommunene til å legge skatt på jakt- og fiskerettigheter som eies av private. Hvis skatten ikke betales ved forfall, tilfaller rettigheten vedkommende kommune. De innkomne beløp skal anvendes til opphjør av jakt og fiske og til erhvervelse av sådanne rettigheter.

r) Matrikkelskatten avløses av en progressiv grunnskatt, bygget på sakyndig verdsettelse og periodiske takster ved kommunal foranstaltning.

Enhver verdistigning på grunneiendommer som ikke skyldes besidderens eget arbeide eller annen kapitalanbringelse, skal sikres samfundet ved en skatt — ikke under 4 pct. av den ved periodiske takster eller ved salg konstaterede verdiforøkelse.

De på denne måte innkomne beløp bør avsettes til erhvervelse av naturherligheter.

Panteheftelser i fast eiendom beskattes i den kommune hvor pantet er beliggende. Herfra undtas Hypotek- og Arbeiderbrukbanken samt offentlige midler.

Valgprogrammets punkt 7.

Rentefrie lån for ubemidlede til grunnforbedringer av mindre jordbruk.

Landkommunene skal ha sikret sig jord som til enhver tid kan anvendes til arbeiderbruk.

Fortrinsrett for kommunene til lån av offentlige midler til kjøp av jord, skog og andre naturherligheter.

Utvidelse av Arbeiderbruk- og Boligbanken til å omfatte lån til avbetaling av gjeld på småbruk. Forhøielse av lånegrensen.

Rett for kommunene til å legge skatt på jakt- og fiskerettigheter som eies av private. Hvis skatten ikke betales ved forfall, tilfaller rettigheten vedkommende kommune. De innkomne beløp skal anvendes til opphjør av jakt og fiske og til erhvervelse av sådanne rettigheter.

Rett for stat og kommune til å erverve jordeiendommer og andre naturherligheter som skog, vannfall, gruber og fiskevær ved tvungen avståelse.

Denne kommunenes rett bør i første rekke anvendes overfor:

1. Eiendommer som eies av utenbygdsboende og selskaper, og
2. eiendommer som gjennom lengere tid har vært drevet så slett at samfundet ikke er tjent med det.

Erstatningen skal bygges på eiendommens virkelige avkastning og må ikke overstige gjennomsnittet av de siste 10 års skattetakst.

Matrikkelskatten avløses av en progressiv grunnskatt bygget på sakkyndig verdsettelse og periodiske takster ved kommunal foranstaltning.

Jordeiendom med fornødne hus fritas for grunnskatt når eiendommen ikke er større enn den gir plass for familiens arbeidskraft.

Valgprogrammets punkt 7.

Landsstyrets flertall foreslo:

Bekjempelse av drikketrafikken med en lovgivning som leder frem til statsforbud. Herunder:

- a. Ophevelse av rusdrikkovens paragraf 7.
- b. Malt-tollens ophevelse. Beskatning av ølet etter alkoholstyrken.
- c. Alt salg av rusdrikk så vel i by- som landkommuner gjort avhengig av kommunal bevilling.

d. Rusdrikklovens paragraf 39 gis sådan form at bystyrene får adgang til å forhøje avgiftene for småsalg av vin til 1000 kroner.

e. Minst 1 pct. av statens direkte alkoholinntekter avsettes til et fond som efter Stortingets nærmere bestemmelse brukes til bekjempelse av rusdrikktrafikken. (Innløsning av eldre rettigheter og annet.)

Fra 11 representanter forelå følgende forslag:

Det henstilles til centralstyret å la foreta uravstemning blandt partiets medlemmer om spørsmålet forbud bør optas på partiets program.

Landsstyrets mindretall vilde ha alkoholspørsmålets videre behandling utsatt til Alkoholkommissjonens utredning forelå.

Flertallets forslag blev vedtatt med 188 mot 109 stemmer.

*

Beslutningen i forbudsspørsmålet forårsaket følgende skrivelse fra «Social-Demokraten»s redaktør, C. Jeppesen:

Den av vårt partis landsmøte igår fattede beslutning om forbudsspørsmålet har bragt mig i prinsipiell uoverensstemmelse med partiets valgprogram, og tvinger mig således til å fratre stillingen som «Social-Demokraten»s redaktør. Jeg meddeler dette allerede nu, mens landsstyret er samlet, og tillater mig samtidig å minne om at redaktørens lønn for 1912 ikke er bestemt.

Stavanger, 8—4—1912.

C. Jeppesen.

Stortingsvalgene — program.

Ved alle valg anerkjenner Det norske Arbeiderparti kun kandidater som stiller sig på partiets hele prinsipielle program.

Som nærmestliggende opgaver for lovgivningsmakten og derfor opgaver som bør innta en fremragende plass i agitasjonen ved forestående stortingsvalg, skal landsmøtet peke på:

1. Almindelig stemmerett i stat og kommune for kvinner og menn over 21 år. Bostedsbåndets ophevelse. Folkeavstemning i viktigere lovsaker. Valgdagen skal være fridag.

2. Folkeskolen utviklet til en felles barneskole for alle samfundets barn. Frie ungdoms-, fag- og middelskoler, bygget på øverste folkeskoleklasse.

Lesetiden forhøies, og landsskolen bringes i høide med byskolen. Skolestyret velges direkte av kommunens stemmeberettigede.

Skolevesenet henlegges under eget departement.

3. Omgjening av tollskattene til inntekts-, formues- og arveskatt, og disse gjort gradvis stigende.

4. Effektive botemidler mot arbeidsløshet. 8 timers arbeidsdag og foreningsretten beskyttet.

5. Almindelig folkepensjon.

Sykepleien ført over i beskatningen. Ved forandringer i sykeforsikringsloven kreves lettet adgang særlig for kommunene til å ansette læger og jordmødre på fast lønn og til å yde fri kur og pleie på sykehus.

6. Militarismens avskaffelse. Opprettelse av internasjonale nøytralitets- og voldgiftsavtaler.

7. Rentefrie lån for ubemidlede til grunnforbedringer av mindre jordbruk.

Landkommunene skal ha sikret sig jord som til enhver tid kan anvendes til kommunal drift eller arbeiderbruk.

Fortrinsrett for kommunene til lån av offentlige midler til kjøp av jord, skog og andre naturherligheter.

Utvidelse av Arbeiderbruk- og Boligbanken til å omfatte lån til avbetaling av gjeld på småbruk. Forhøielse av lånegrensen.

Rett for kommunene til å legge skatt på jakt- og fiskerettigheter som eies av private. Hvis skatten ikke betales ved forfall, tilfaller rettigheten vedkommende kommune. De innkomne beløp skal anvendes til ophjelp av jakt og fiske og til erhvervelse av sådanne rettigheter.

Rett for stat og kommune til å erverve jordeiendommer og andre naturherligheter som skog, vannfall, gruber og fiskevær ved tvungen avståelse.

Denne kommunenes rett bør i første rekke anvendes overfor:

a. Eiendommer som eies av utenbygdsboende og selskaper, og

b. eiendommer som gjennom lengere tid har vært drevet så slett at samfundet ikke er tjent med det.

Erstatningen skal bygges på eiendommens virkelige avkastning og må ikke overstige gjennomsnittet av de siste 10 års skattetakst.

Matrikkelskatten avløses av en progressiv grunnskatt bygget på sakkyndig verdsettelse og periodiske takster ved kommunal foranstaltning.

8. Staten bør støtte og ved lov fremelske kooperative foretagender og kommunale handels- og håndverksbedrifter.

Staten og amtene overtar dampskibstrafikken, hvorved en planmessig drift av de store kystlinjer og en forbedret ordning av de viktigere lokalruter fremmes.

9. Bekjempelse av drikketrafikken ved et lovgivningsarbeide som leder frem til statsforbud.

a. Ophevelse av rusdrikklovens § 7.

b. Malt-tollens ophevelse. Beskatning av ølet etter alkoholstyrken.

c. Alt salg av rusdrikk så vel i by- som landkommuner gjort avhengig av kommunal bevilling.

d. Rusdrikklovens § 39 gis sådan form at bystyrene får adgang til å forhøie avgiftene for småsalg av vin til 1000 kroner.

c. Minst 1 pct. av statens direkte alkoholinntekter avsettes til et fond som efter Stortingets nærmere bestemmelse brukes til bekjempelse av rusdrikktrafikken (innløsning av eldre rettigheter og annet).

Stortingsvalgene — taktikk.

Centralstyret fant ingen grunn til å foreslå nogen forandring i den av landsmøtet 1909 vedtatte beslutning, og landsmøtet vedtok enstemmig denne uforandret for årets valg i følgende form:

Da det er av den største betydning ved stortingsvalget å bringe på det rene partiets styrke og antallet av socialdemokratiske velgere, må kandidater oppstilles i samtlige valgkretser hvor partiet har avdeling.

Valgallianse med andre partier eller menn utenfor Arbeiderpartiet skal ikke direkte eller ved stilltiende overenskomst finne sted hverken ved første avstemning eller ved omvalgene.

Nominasjonen av partiets stortingskandidater foretas av de i kretsen boende partimedlemmer under ledelse av den stedlige samorganisasjons styre, som har å iakttatt resultatet er uttrykk for det overveiende antall av kretsens partimedlemmer.

Fremkommer der fra medlemmer i kretsen opplysninger om forhold vedkommende kandidatene eller uregelmessigheter ved avstemningen som krever fornyet avstemning, har samorganisasjonens styre rett til å foranstalte fornyet nominasjon.

I kretser hvor forholdene umuliggjør partimedlemmenes direkte deltagelse i nominasjonen kan denne foretas av partiforeningenes valgte representanter for kretsen eller amtet.

Kun de på denne måte nominerte er socialdemokratiets valgkandidater.

Eiendomsrett til partibladene.

Det reiste spørsmål om partiets overtagelse av alle partiblader gir ikke anledning til nogen forføining. Det nedsettes en komité til videre utredning av spørsmålet.

Rusdrikkannonser.

Rusdrikkannonser må ikke inntas i partipressen etter 1 januar 1913.

Militarismen.

E. Olaussen foreslo:

1. Landsmøtet uttaler at spørsmålet: Militarismens oprettholdelse eller avskaffelse avgjøres ved folkeavstemning. Denne avstemning må foregå etter de av Arbeiderpartiet forlangte stemmerettsregler.

2. Forslaget angående militærstreik utsendes til diskusjon og uttalelse i partiets foreninger.

A. Buen fant det praktisk uheldig å utsende dette til diskusjon nu. Spørsmålet var for lite klargjort. Det heldigste var å oversende saken til landsstyret til overveielse og senere behandling av partiet.

Dette blev vedtatt.

Partifeller som medlemmer av Arbeidsgiverforeningen.

Norsk Arbeidsgiverforenings stilling mot arbeidernes klassekamp har artet sig slik at et medlem av denne ikke kan velges som tillitsmann innen Det norske Arbeiderparti.

Folkets Hus' fond.

Centralstyret anmodes om å søke opnådd sådanne endringer i Den faglige Landsorganisasjons Folkets Hus' fond at også politiske partiforeninger kan erholde fondets støtte.

Landsmøtet opfordrer på det kraftigste alle partiforeninger til etter centralstyrets nærmere bestemmelse å skaffe bidrag svarende til et bestemt beløp for hvert medlem til fondet, som forutsettes ordnet felles for den faglige og politiske organisasjon.

Kommuneprogrammet.

Arbeiderpartiets Kvinneforening, Bergen, foreslo:

1. Skolehaven tilknyttet folkeskolen.
2. Kvinner ansettes i sundhetsvesenet.

Beslutning: Disse saker anbefales de lokale organisasjoner og kommunale partigrupper til behandling og fremme.

Protest mot flåteplanen.

A. Buen foreslo følgende resolusjon, som blev vedtatt enstemmig: Den foreliggende flåteplan så vel som rustningene i det hele tatt kan bare bli en fare for vårt folk og virke til arbeiderklassens ytterligere utsugning. Arbeiderpartiets 21. landsmøte, representerende 36,000 politisk organiserte kvinner og menn, nedlegger derfor en harmfylt protest mot rustningspolitikken. I overensstemmelse med det internasjonale socialdemokratiske program peker landsmøtet på at militærvesenet må avskaffes og mellomfolkelige tvistigheter avgjøres ved voldgift.

Valg.

Formann Chr. H. Knudsen, enstemmig, næstformann Ole O. Lian, med 121 stemmer. Sekretær Magnus Nilssen, med 142 stemmer.

Til medlemmer av centralstyret blev valgt Martha Tynæs med 164, Kyrre Grepp med 164, Rich. Hansen med 151 og Carl Øien med 140 stemmer. Varamenn blev O. Ruud 163, A. Juell 162, A. Schultz 159, Sigrid Thomassen 156 og Helga Nitteberg 152.

Landsstyret: A. Buen 201 stemmer, Petter Nilssen 195, M. Tranmæl 192, T. Tellefsen 191, A. Moeskau 185, K. Høiem 175, T. Stensrud 171, Chr. Honsrud 156, Johan Gjøstein 151 og Angell Olsen 141.

Varamenn: Mathilde Frogner, L. Thomassen, John Aalberg, P. Moe-Johansen og Carl Bonnevie.

Som representanter i Det internasjonale socialistiske Byrå blev valgt Magnus Nilssen, Jac. Vidnes og A. Egede-Nissen

Næste landsmøte

blev besluttet avholdt i Trondheim.

22. ordinære landsmøte.

Trondhjem 22—26 mai 1915.

Landsmøtet blev holdt i Trondheim 22—26 mai 1915. Som dagsorden blev opsatt:

1. Møtets åpning. 2. Fullmaktenes godkjenning. 3. Vedtagelse av forretningsorden. 4. Valg av møtets funksjonærer. 5. Beretning, regnskap og budgetter. 6. Partiets lover. 7. Kommunitaktikk. 8. Agitasjon og forlagsvirksomhet. 9. Pressespørsmål. 10. Militærspørsmålene. 11. Kirkelige og religiøse spørsmål. 12. Alkohollovgivning. 13. Skolespørsmål. 14. Boligsaken. 15. Kooperasjonen. 16. Stortingsvalgene. 17. Forskjellige forslag. a. Forandring i skattelovene. b. Godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste. c. Fond for utvandring. d. Salg av rusdrikk i partiets lokaler. e. Flere tillitshverv samtidig. 18. Valg. 19. Bestemmelse av tid og sted for neste landsmøte.

Forretningsordenen.

Følgende forretningsorden blev vedtatt efter en del debatt — og er med enkelte endringer gjeldende i de følgende år:

Til å lede landsmøtets forhandlinger velges 3 ordstyrere som vekselvis og efter sig imellem avgjort orden leder møtets forhandlinger. Ønsker den ledende ordstyrer å delta i debatten, skal han overlate ordstyrerplassen til den andre ordstyrer.

Den ledende ordstyrer bør søke å få behandlingen av en foreliggende sak avsluttet i hvert enkelt møte, og har derfor rett til å stille forslag om debattens avslutning med de inntegnede talere samt tidsbegrensning for talerne.

Når det er vedtatt å avslutte debatten med de inntegnede talere kan ikke andre talere inntegnes enn forslagsstilleren, ordføreren for den forslagsstillende avdeling eller et nedsatt utvalgs ordfører.

Til å føre forhandlingsprotokollen velger møtet 4 sekretærer.

Protokollen skal inneholde diskusjonsemnene og de i forbindelse med disse fremsatte forslag og fallende beslutninger.

Der avholdes 2 møter daglig, nemlig formiddagen fra kl. 9—1, eftermiddagen fra kl. 3—6.

Alle forslag skal fremlegges skriftlig til ordstyreren, undertegnet med forslagsstillerens navn.

Efter at debatten om en sak er vedtatt å skulle slutte, kan intet forslag stilles.

Alle avstemninger med undtagelse av styrevalgene foregår ved håndsoprekning. Kun når ordstyreren er i tvil eller når 10 representanter forlanger det foregår avstemningen ved navneprop. Ved avstemning ved navneprop inntegnes representantenes stemmegivning i protokollen.

Ved hvert formiddagsmøtes begynnelse opleres den fungerende sekretær protokollen for den foregående dag, og dens godkjenning settes under avstemning. Protokollen for møtets siste dag refereres til godkjenning senest en time efter forhandlingenes avslutning.

Innledere har rett til å benytte ubegrenset tid til innledningsforedrag, 10 minutter til første og 5 minutter til annen replikk. Ingen av de øvrige representanter har rett til å ha ordet mere enn 3 ganger i samme sak og henholdsvis 15, 10 og 5 minutter, med mindre møtet gir sitt samtykke.

Representanter som forlanger ordet til forretningsordenen tilståes ikke mere enn 1 minutt taletid.

Landsmøtet holdes for lukkede dører, dog således at det skal kunne refereres i partipressen og sendes kommunikéer til borgerpressen. (De lukkede dører betydde altså at borgerlige journalister ikke fikk adgang til møtet.)

Møtets funksjonærer.

Til ordstyrere blev valgt C. Jeppesen, A. Buen og Ole O. Lian.

Til sekretærer blev valgt A. Juland, J. Eikefjord, Gunnar Kvaal og Johan Jakobsen.

Protokollkomité.

Det blev besluttet å nedsette en protokollkomité på 5 medlemmer til å gjennomgå beretninger og protokoller. Komitéen kom til å bestå av A. Eines, Joh. Evje, Einar Li, Alfred Madsen og Olav Scheffo.

Lovendringer.

Representasjon på landsmøtet:

Landsstyret anmodes om å overveie å innføre reisefordeling for landsmøtets representanter og i tilfelle treffe foranstaltning til at sådan ordning blir innført ved neste landsmøte.

Med sikte på å få i stand mest mulig like representasjonsvilkår i et rimelig forhold til partiets størrelse og under hensyn til landsmøtenes praktiske organisasjon og arbeidsevne pålegges det landsstyret å utarbeide eller la utarbeide alternative forslag til endring av lovenes § 4. Disse forslag sendes partiforeningene til behandling og uravstemning, og behandles og ordnes sluttelig av landsstyret. De således vedtatte representasjonsregler blir å gjøre gjeldende for neste landsmøte.

*

Landsstyremedlemmers rettigheter på landsmøtet:

Landsstyrets medlemmer har tale- og forslagsrett, men ikke stemmerett.

Forholdet mellem stortingsgruppen og partiet:

Partiets stortingsrepresentanter skal sammen med centralstyret avholde møter så ofte det av centralstyret måtte finnes påkrevet eller når nogen av stortingsgruppen anmoder derom til rådslagning om taktikk og forslag som foreligger til behandling i Stortinget. Det er centralstyrets plikt å anordne disse gruppemøter, hvortil innvarsling skjer av partiets sekretær.

*

Centralstyret — eventuelt landsstyret — bør om nødvendig fatte beslutning om hvad der er partiets stilling til den foreliggende sak.

*

Ifølge partiets lover skal stortingsgruppen sammen med centralstyret (landsstyret) planlegge taktikk og behandle forslag som foreligger til behandling i Stortinget. Landsmøtet finner derfor at det innen disse institusjoner ikke bør være dobbeltstillinger, således at stortingsmenn er medlemmer av landsstyret.

Centralstyrets sammensetning:

Centralstyrets medlemmer skal være bosatt i eller ved Kristiania.

Kommunetaktikken.

Fra Uttrøndelagens Arbeiderparti forelå sådant forslag:

For å bringe klarhet og ensartethet i vår kommunalpolitiske taktikk uttaler landsmøtet:

1. I kommuner hvor vårt parti ennå ikke har minst halvparten av kommunestyrets medlemmer må partiet ikke overta ordførerhvervet ved overenskomst med de borgerlige partier.

2. Kompromisser med borgerlige partier må heller ikke finne sted på andre områder.

Ved valg av komitéer, skolestyrer, ligningsnevnder o. s. v. bør kreves at forholdstallsprinsippet blir fulgt.

Fra Sylling Arbeiderforening, Lier, forelå følgende forslag:

1. Beslutningen på landsmøtet i Stavanger 1912 om at vårt parti under visse forutsetninger kan stemme på ordfører som ikke tilhører partiet, bortfaller.

2. Landsmøtet uttaler: Vårt parti må ikke under nogen omstendigheter ved hjelp av andres stemmer forsøke å overta ordførerstillingen i de kommuner hvor vi ikke har minst halvdel av de valgte representanter.

Likeledes må vårt parti ikke stemme på ordførerkandidater som ikke tilhører partiet.

*

Asbj. Dørumsgaard foreslo følgende tillegg:

Arbeiderpartiets grupper i amtstingene må heller ikke inngå kompromisser med de borgerlige partier.

*

Joh. Evje foreslo dessuten:

I kommuner hvor vårt parti ikke har minst halvparten av kommunestyrets medlemmer må partiet ikke overta ordførerhvervet ved overenskomst med de borgerlige partier. Man bør søke å undgå i det hele tatt å overta ordførerstillingen så lenge partiet ikke har minst halvparten av representantplassene.

Samtlige tre forslag blev vedtatt.

Militærspørsmålet.

Landsmøtet sluttet sig til følgende uttalelse fra flertallet av en nedsatt komité, Kyrre Grepp, Sverre Iversen, Ole O. Lian, Jac. Vidnes:

Partiet fastslår det som alltid har vært meningen med vårt nuværende militærprogram, at med «militarismens avskaffelse» mener partiet fullstendig avvæbning, gjennomført så snart det har fått flertall, uten hensyn til hvordan avvæbningsspørsmålet står i andre land, uten hensyn til om et eller flere av disse vil avvæbne eller ikke.

At dette er partiets prinsipielle og forpliktende program skal dog ikke være til hinder for, at partiets representanter, så lenge de er i mindretall med sin opfatning, søker å minske militærbudgettene ved å

stemme for de minste bevilgninger, hvor det ikke er spørsmål om å hindre enhver bevilgning. Likesom de selvfølgelig bør stemme for beslutninger som kan lette vernepliktsbyrden for det arbeidende folk så lenge de ikke kan få den ophevet. Dette blir ikke å opfatte som en anerkjennelse av det militære formål hvortil bevilgningen går.

Partiet er fullt opmerksom på hvad der er fremholdt om ønskeligheten av en fellesoptreden av socialdemokratiet i de tre skandinaviske land, og er enig i at det bør gjøres noget for å opnå en sådan. Men på en slik eventualitet kan man ikke bygge programmet. Vi kan ikke binde oss til det samme tempo i avrustningsarbeidet som i andre land. Skulde forholdene etter verdenskrigen imidlertid medføre at en ensartet sterk antimilitaristisk optreden av socialdemokratiet, særlig i de tre skandinaviske land, blev mulig, så er det klart at Det norske Arbeiderparti av all makt vil medvirke hertil. Men som med alt reformarbeide for øvrig, vil det bli slik at i det land hvor socialismen vinner først frem, der blir saken tidligst realisert. At det ene land trekker det andre med sig er bedre enn at det ene land venter på det andre, når det gjelder å avskaffe et onde som militarismen. Kan en fellesoptreden imidlertid føre til en hurtigere løsning, da er den fra alle sider sett den beste.

Militærvesenet står for socialdemokratiet som det krasseste utslag av det privatkapitalistiske samfundssystem. I alle land besmykkes militarismen med navnet «væbnet forsvar». Men nettopp dette væbnede forsvar har vi sett kan være en medvirkende årsak til at et land føres ut i krig. Og vi motsetter oss derfor foranstaltninger til iverksettelse av den såkalte væbnede nøytralitet, uten at landsmøtet i denne forbindelse vil ha uttalt nogen dom over stortingsgruppens stilling under fjorårets situasjon og derav følgende konsekvenser til varetagelse av de vernepliktiges tarv. Likesom stortingsgruppens optreden under krigssituasjoner i fremtiden, før avvæbning er gjennomført, må være gjenstand for organisasjonsmessig avgjørelse i henhold til partiets lover for de enkelte tilfelle. Og vår kamp mot militarismen må derfor konsekvent føre til avvæbning.

Vi er motstandere av det væbnede forsvar, fordi det bringer samfundet så voldsomme utgifter og krever så store offer av de vernepliktige, at det lammer statens og de enkelte borgeres økonomi. Disse utgifter dekkes ved direkte og indirekte utbytning av den produktive virksomhet i samfundet. Og de bidrar derfor i høi grad til å berøve arbeiderne fruktene av denne, samtidig som de hemmer arbeiderklassens arbeide for social frigjørelse og for samfundets erobring og utviklingen av landets næringer. Da en større del av de ordinære statsinntekter medgår til militærutgiftene, tvinges staten til å drive en lånepolitikk som bringer landet i stadig dypere avhengighet til den innen- og utenlandske kapitalisme. Det vil bli av den mest inngripende betydning for det hele folks fremgang og lykke når de millioner som nu går til forsvaret, kan bli brukt til fremme av vårt partis kulturelle og materielle program.

Vi er motstandere av militærvesenet, fordi dette er et farlig våben i den herskende klasses hånd mot arbeiderklassens aksjon for bedring av sine kår.

Vi er motstandere av det væbnede forsvar, fordi vi er overbevist om at den militærmakt vårt land kan tenkes å kunne holde, ikke vil kunne være til et virkelig vern, men tvert imot til en fare for landets selvstendighet og nøytralitet. Vi er et lite folk i et stort og vidstrakt land, hvis kyster ligger ut mot hav som helt beherskes av verdens største stormaktsflåter. Det er derfor umulig for vårt folk å skape et kystforsvar som kan verne landet mot disse flåter. Det samme gjelder forsvaret av den del av landegrensen som vi har felles med verdens største militærmakt. Det er dårskap å innbille vårt folk at det militært kan forsvare denne grense, om vedkommende stormakt vilde angripe den. Med vårt østlige og sydlige naboland er det nu heldigvis ingen fare for at vi kan komme i krigersk konflikt. Det er alle enige om, og vi kan trygt se bort fra enhver tanke på å ruste mot dem.

Vi mener således at Norge, uten hensyn til om andre makter vil gjøre det, bør avvæbne og derved gi uttrykk for sin stedsevarende nøytralitet.

Dette bør få et klart uttrykk i programmet, og vi foreslår derfor at partiet istedenfor posten: «Militarismens avskaffelse» kort og godt setter: «Avvæbning».

Partiet er opmerksom på de folkerettslige sider dette spørsmål har. Det blir i almindelig hevdet at de folkerettslige nøytralitetsregler, som nu finnes i Haag-konferansens nøytralitetstraktater, bygger på den forutsetning at vi holder et væbnet forsvar, og at vi ikke kan vente vår nøytralitet respektert uten et sådant. Den nuværende krig har imidlertid lært oss at en væbnet nøytralitet ikke gir større vern for et lite land mot krigens ødeleggelse enn en uvæbnet, og at det hviler megen uklarhet over rekkevidden av de folkerettslige regler om nøytralitetens forsvar. Men de hindringer som de nevnte traktater måtte legge for avvæbningen, kan i ethvert fall ryddes av veien ved at de opses, og dette kan skje når som helst med et års varsel. Norges integritets-traktat av 1907 kan neppe direkte være til hinder for avvæbningen, men kan dog gi anledning til innblanding fra de fremmede makters side. Den må derfor kreves opsagt innen 9 februar 1916, da den ellers blir bindende 10 år til. Vi finner det dog ikke nødvendig at partiets stilling til disse traktater får særskilt uttrykk i programmet.

Det er selvsagt at vårt parti av all kraft vil arbeide for at vår nøytralitet og integritet sikres ved folkerettslige avtaler på avvæbningens grunn. Det er heller ingen grunn til å anta at slike avtaler vil støte på uoverstigelige vanskeligheter. Men avvæbningen bør dog ikke gjøres avhengig av at disse avtaler forut er istandbragt. De vil muligens først nåes når landet for alvor realiserer avvæbningsprogrammet, og således komme som en følge av beslutningen om avvæbning istedenfor å være avsluttet forinnen.

Programposten vil bedre kunne gi uttrykk for denne opfatning om det istedenfor «oprettelse av internasjonale nøytralitets- og voldgifts-avtaler» kort og godt settes: «stedsevarende nøytralitet».

Som en konsekvens av dette vårt standpunkt å oprettholde en stedsevarende uvæbnet nøytralitet, finner vi at posten om voldgifts-avtaler bør oprettholdes. Dog må posten gi klart uttrykk for at de voldgifts-

avtaler vi inngår, skal være ubetinget bindende, at *alle* tvistemål mellom Norge og andre land som ikke kan løses på annen fredelig vis, skal løses ved voldgift.

Partiet vil til slutt tilføje at det har formet sin opfatning i dette spørsmål ut fra den av Internasjonalen hevdede erkjennelse: at alle nasjoner har rett til fri og ukrenket selvstendighet. Vi vil at Norge skal være et fritt og selvstyrt land, hvor alle har lik lodd og del i alle landets natur- og kulturrikdommer, uavhengig av innen- og utenlandsk kapitalisme. Vi er da også overbevist om at vårt land bare vil kunne nå og bevare en slik uavhengighet og selvstendighet ved det program som flertallet foreslår. Den rustningspolitikk som våre motstandere opprettholder og utvikler, vil derimot føre landet ned i stadig dypere avhengighet av kapitalismen og medføre fare for innblanding fra de regjeringer som representerer den i Norge anbragte utenlandske kapitals interesser. Rustningspolitikken vil legge en død hånd over den sociale og kulturelle utvikling og derved svekke vår evne til å hevde oss blandt nasjonene på det eneste område hvor vi har betingelser for å gjøre oss gjeldende.

I henhold til ovenstående og med det uttrykkelige forbehold at kun den her fremholdte opfatning legges i det, formes post 9 på Arbeiderpartiets program således:

9. a) Avvæbning.
- b) Stedsevarende nøytralitet.
- c) Obligatoriske ubetingede voldgiftsavtaler.

*

Spørsmålet om militærstreik, som forutsettes støttet av en faglig aksjon, omsendes til foreningene til behandling.

Hvis det viser sig å være stemning for en slik streik, pålegges styret å tre i forbindelse med Landsorganisasjonens sekretariat og Ungdomsforbundets styre for å utarbeide forslag til planens gjennomførelse. Denne blir så å forelegge de respektive organisasjoners landsmøter til endelig avgjørelse.

Agitasjon og forlagsvirksomhet.

Det er en selvfølge at partiet til enhver tid søker å drive mest mulig agitasjons- og opplysningsarbeide overalt hvor dertil er anledning, og styret må naturligvis alltid være opmerksom herpå.

Landsstyret finner det derfor overflødig å vedta noget spesielt forslag herom.

*

Landsstyret forstår nok betydningen av å ha en fast agitator til sin rådighet, men er på den andre siden opmerksom på at denne ordning kan ha sine svakheter og praktiske ulemper. Man vil derfor foreslå at spørsmålet blir nærmere overveiet av det kommende styre.

Bidrag til Ungdomsforbundet.

1000 kroner til Ungdomsforbundets agitasjon.

Kooperasjonen.

Landsstyret sørger for en utredning angående kooperasjonen som ledd i klassekampen.

*

Som svar på spørsmålet:

Hvilken stilling bør Arbeiderpartiet, dets medlemmer og presse innta likeoverfor kooperative selskaper som er bygget på nøytral grunn?

vedtok landsmøtet følgende beslutning:

Landsmøtet henviser til at Arbeidernes faglige Landsorganisasjon på sin kongress i 1910 utførlig behandlet kooperasjonen. På denne kongress, til hvis avgjørelse henvises, blev det vedtatt en resolusjon om at «forbrukskooperasjonen» bør søke tilslutning fra hele den arbeidende befolkning. Og kongressen har bevilget midler og igangsatt agitasjon for tilslutning til kooperasjonen. Hermed har fagorganisasjonen besluttet at arbeiderne ikke skal bryte med den bestående kooperasjon, og landsmøtet er enig heri.

Stortingsvalgprogrammet.

Ved alle valg anerkjenner Det norske Arbeiderparti kun kandidater som erklærer sig enig i partiets hele prinsipielle program.

Som nærmestliggende oppgaver for lovgivningsmakten og derfor oppgaver som bør innta en fremskutt plass i agitasjonen ved forestående stortingsvalg, skal landsmøtet peke på:

1. Almindelig stemmerett i stat og kommune for kvinner og menn over 21 år. Bostedsbåndets ophevelse. Folkeavstemning i viktigere lovsaker. Valgdagen skal være fredag.
2. Folkeskolen utviklet til en felles barneskole for alle samfundets barn. Frie ungdoms-, fag- og middelskoler, bygget på øverste folkeskoleklasse.

Lesetiden forhøies og landsskolens bringes i høide med byskolens. Skolestyret velges direkte av kommunens stemmeberettigede. Skolevesenet henlegges under eget departement.

3. Omlegning av tollskattene til inntekts-, formues- og arveskatt, og disse gjort gradvis stigende. Ophevelse av den begrensede skatteprocent.
4. Effektive botemidler mot arbeidsløshet. 8 timers arbeidsdag og foreningsretten beskyttet.
5. Almindelig folkepensjon.

Sykepleien ført over i beskatningen. Ved forandringer i sykeforsikringsloven kreves særlig lettet adgang for kommunene til å ansette læger og jordmødre på fast lønn og til å yde fri kur og pleie på sykehus.

6. a) Avvæbning.
b) Stedseverende nøytralitet.
c) Obligatoriske ubetingede voldgiftsavtaler.

7. Rentefrie lån for ubemidlede til grunnforbedringer av mindre jordbruk.

Landkommuner skal sikre sig jord som til enhver tid kan anvendes til kommunal drift eller arbeiderbruk.

Fortrinsrett for kommunene til lån av offentlige midler til kjøp av jord, skog og andre naturherligheter.

Retten til jakt, fangst og fiske tilsikres alle landets innvånere.

Rett for stat og kommune til å erverve jordeiendommer og andre naturherligheter som skog, vannfall, byggegrunn, gruber og fiskevær ved tvungen avståelse.

Denne kommunenes rett bør i første rekke anvendes overfor:

- a) Eiendommer som eies av utenbygdsboende og selskaper, og
- b) eiendommer som gjennom lengere tid har vært drevet så slett at samfundet ikke er tjent med det.

Erstatningen skal bygges på eiendommens virkelige avkastning og må ikke overstige gjennomsnittet av de siste 10 års skattetakst.

Matrikkelskatten avløses av en progressiv grunnskatt bygget på sakkyndig verdsettelse og periodiske takster ved kommunal foranstaltning.

8. Kommunene pålegges ved lov å føre en effektiv boligkontroll og med støtte av staten å opføre det tilstrekkelige antall av forsvarlige boliger for befolkningen. Videre må leieboerne ydes beskyttelse mot urimelig høye husleier. Egnehjems-bevegelsen fremmes under former som betrygger mot spekulasjon.
9. Staten bør støtte og ved lov fremelske kooperative foretagender og kommunale handels- og håndverksbedrifter.
Staten og amtene overtar dampskibstrafikken, hvorved en planmessig drift av de store kystlinjer og en forbedret ordning av de viktigste lokalruter fremmes.
10. Bekjempelse av drikketrafikken ved et lovgivningsarbeide som leder frem til statsforbud.

Herunder:

- a) Ophevelse av rusdrikklovens § 7.
- b) Alt salg av rusdrikk så vel i by- som landkommuner gjort avhengig av kommunal bevilling.
- c) Rusdrikklovens § 39 gis sådan form at bystyrene får adgang til å forhøye avgiftene for småsalg av vin til 1 000 kroner.
- d) Minst 10 procent av statens direkte alkoholinntekter avsettes til et fond som efter Stortingets nærmere bestemmelse brukes til bekjempelse av rusdrikktrafikken. (Innløsning av eldre retigheter og annet.)

*

Sarpsborg Arbeiderparti foreslo følgende tilføielse til stortingsprogrammets punkt 9, første punkt (etter handels- og håndverksbedrifter): «samt å fritta disse for skatt».

Blev besluttet oversendt stortingsgruppen.

Taktikk ved stortingsvalget.

Da det er av den største betydning ved stortingsvalget å bringe på det rene partiets styrke og antallet av socialdemokratiske velgere, må kandidater opstilles i samtlige valgkretser hvor partiet har avdeling.

Valgallianse med andre partier eller menn utenfor Arbeiderpartiet skal ikke direkte eller ved stilltiende overenskomst finne sted hverken ved første avstemning eller ved omvalgene.

Nominasjon av partiets stortingskandidater foretas av de i kretsen boende partimedlemmer under ledelse av den stedlige samorganisasjons styre, som har å iaktta at nominasjonen foregår på betryggende måte.

Fremkommer det fra medlemmer i kretsen opplysninger om forhold vedrørende kandidatene eller uregelmessigheter ved avstemningen som krever fornyet avstemning, har samorganisasjonens styre rett til å foranstalte fornyet nominasjon.

I kretser hvor forholdene umuliggjør partimedlemmenes direkte deltagelse i nominasjonen, kan denne foretas av partiforeningenes valgte representanter for kretsen eller amtet.

Kun de på denne måte nominerte er socialdemokratiets valgkandidater.

Salg av rusdrikk.

Salg av rusdrikk kan ikke foregå fra lokaler tilhørende Arbeiderpartiet eller Arbeiderpartiets tilsluttede avdelinger.

Der hvor kontraktmessige forhold er til stede må dette respekteres, men snarest mulig søkes løst.

Pressefond.

1. Det opprettes et pressefond for de av Det norske Arbeiderparti i henhold til dets lover godkjente partiblader.
2. Til dette fond pålegges de enkelte partiforeninger i året 1917 å skaffe et bidrag svarende til 50 øre for hvert medlem.

Efter landsstyrets nærmere bestemmelse kan partibladene tilpliktes årlig å innbetale til fondet en nærmere fastsatt andel av hvert års driftsoverskudd.

Statutter.

1. Fondets midler, som inntår i bank, bestyres av centralstyret.
2. Fondets midler anvendes til å yde partiblader lån.
3. Ansøking om lån av fondet innsendes av vedkommende bladstyre og partiorganisasjon ledsaget med nøiaktige opplysninger om bladets stilling og drift samt om nødvendigheten av lånet og dettes anvendelse.
4. Centralstyret bevilger lån inntil kr. 1 000.00.

Hvis det innen centralstyret ikke er enstemmighet om et sådant låns innvilgelse eller avslag, kan minoriteten eller enkelte av denne forlange ansøkingen behandlet av landsstyret.

Ansøking om lån over kr. 500.00 skal med centralstyrets uttalelse forelegges landsstyret til avgjørelse.

5. For lånebeløpet svares 5 pct. rente og 5 pct. avdrag pr. år av det oprinnelige beløp. Innbetaling skjer til partiets kontor i efterskudd hvert halvår.

6. De organisasjoner som eier og utgir bladet, hefter også for lånet og er ansvarlige for punktlig betaling av renter og avdrag.
7. Forandringer i fondets regler, anvendelse av dets midler i annet partigie-med — eller andre spørsmål vedrørende fondet, besluttet av landsstyret med almindelig flertall.

Skole spørsmål.

Ved behandlingen av skolelovene har partiets stortingsmenn be- kjempet barnarbeidet og tidligere stillet forslag om i lovene å forby dette i størst mulig utstrekning, og stortingsgruppen må selvfølgelig fortsette sitt arbeide for å få skjerpede bestemmelser på dette område. Det er for øvrig nu under utarbeidelse en spesiallov i denne sak, og stortingsgruppen vil søke påskyndet dette arbeide.

*

Partiets formann og sekretær hadde konferert med professor Koht, og han hadde erklært sig villig til å arbeide på en lærebok i historie- undervisningen. Landsmøtet bemyndiget styret til å foreta det nød- vendige i den anledning.

Skatteloven.

Drammens Kjøre- og Lagerarbeiderforening foreslo at Det norske Arbeiderparti gjennom sin stortingsgruppe søkte å få forandret minste inntektssats for statsskatt fra kr. 1000.00 til kr. 1500.00.

Landsstyrets forslag til uttalelse blev vedtatt enstemmig:

Landsmøtet er enig i forslaget. Da partiets politikk går ut på ved alle anledninger å søke å få lettet byrdene for de i økonomisk henseende dårlig stillede, går møtet ut fra at stortingsgruppen også er opmerksom på denne sak, og søker dette fremmet hurtigst mulig.

Tapt arbeidsfortjeneste.

1. Stortingsgruppen anmodes om å fremsette forslag til forandring i formannskapslovene, siktende til at det ydes godtgjørelse til kommunerepresentanter.
2. Erstatning til partiets kommunerepresentanter bør fremdeles inn- til videre ordnes av de lokale organisasjoner.

*

Landsmøtet henstillet til de lokale foreninger i størst mulig ut- strekning å yde bidrag til de kommunale representanter.

Kirken.

Olav Scheflo foreslo på vegne av en rekke representanter:

Landsmøtet uttaler sig for statskirkens avskaffelse og henstiller til stortingsgruppen å fremsette forslag herom.

Besluttet utsatt.

Valg.

Til formann og viceformann blev valgt enstemmig Chr. H. Knudsen og Ole O. Lian. Til sekretær Magnus Nilssen med 205 stemmer. Centralstyremedlemmer: Martha Tynæs med 229 st., Kyrre Grepp med 277 st., Rich. Hansen med 206 st., Carl Øien med 261 st. Varamenn: Beda Grankvist, Reinert Torgeirson, Oscar Ruud, Edw. Mørk og M. Puntervold.

Landsstyremedlemmer: John Aalberg 294 st., Eivind Reiersen 290 st., Martin Tranmæl 283 st., Olav Schefflo 280 st., A. Wereide 253 st., T. Tellefsen 281 st., Henrik Berg 279 st., C. S. Bentzen 278 st., Anton Andersen 255 st. og Petter Nilssen 258 stemmer.

Som varamenn til landsstyret blev valgt Mathilde Frogner 252 st. K. J. Moe 252 st., Harald Skutvik 264 st., Jacob Eikefjord 241 st. og Johan Nordvik 193 stemmer.

Som representanter i Det internasjonale socialistiske Byrå blev valgt Ole O. Lian med 315 st., Jacob Vidnes med 242 st. og Martin Tranmæl med 241 stemmer.

Næste landsmøte.

Som sted for næste landsmøte blev fastsatt Bergen.

23. ordinære landsmøte.

Oslo 29 mars—1 april 1918.

Dagsorden.

Landsmøtet blev holdt i Oslo 29 mars—1 april 1918. Som dagsorden blev opsat:

Åpning. Møtets konstituering. Innbydelse til venstresocialistene i Sverige, den russiske regjering og Zimmerwald. Partiets lover. Beretning og regnskap. Stortingsgruppens beretning. Dyrtidssituasjonen, fremgangslinjer og taktikk. Militærstreiken. Zimmerwald. Program ved stortingsvalgene. Statskirkenes ophevelse. Socialistisk høiskole. Forskjellige forslag. Valg. Tid og sted for neste landsmøte.

Møtets funksjonærer.

Til dirigenter blev valgt C. Jeppesen, Ole O. Lian og A. Egede-Nissen. Sekretærer: A. Lian, Levanger, A. Juland, Hedemarken, Ola Solberg, Kristiansand, og Alf Hansen, Kristiania.

Særlige innbydelser.

Det blev besluttet å innby det svenske venstre-socialistiske parti, idet man uten forpliktelse for senere samarbeide imøtekom et ønske fra dette partis side.

Videre blev besluttet med 150 mot 117 stemmer å innby den russiske sovjetregjeringens representant i Stockholm, Vorovsky og Zimmerwald-kommisjonens sekretær, fru Angelica Balabanoff.

Telegrafisk mottok man meddelelse om at det svenske venstre-socialistiske partis representant, redaktør Z. Höglund, var nektet innreisettillatelse. I den anledning vedtok landsmøtet følgende protest-resolusjon, som blev oversendt justisministeren:

Landsmøtet uttaler sin mest indignerte protest mot den norske regjeringens skandaløse fremgangsmåte ved å nekte kamerat Höglund adgang til landet. Man har derved ikke alene krenket asylrettens lov, men også forhånet den norske arbeiderklasse, hvis gjest Höglund skulde være. Regjeringen må erindre at den slags overgrep — særlig i en gjæringstid som denne — må virke som en direkte utfordring mot hele den norske arbeiderklasse. Landsmøtet forlanger at utvisningen øieblikkelig opheves, således at kamerat Höglund ved første leilighet får adgang til Norge.

Innreisettillatelse blev gitt og Z. Höglund ankom til landsmøtet.

Lovendringer.

Kontingentforhøielse.

Til fremme av partiets formål erlegger hver tilsluttet organisasjon i kontingent 10 øre for kvinnelige og 20 øre for mannlige medlemmer pr. kvartal.

Forhøielsen trer i kraft fra 1 januar 1919.

Landsstyrets stemmerett.

Landsmøtet fastholdt det forrige landsmøtes beslutning om at landsstyrets medlemmer *ikke* har stemmerett på landsmøtet.

Ekstraordinært landsmøte.

Ekstraordinært landsmøte skal innkalles når samorganisasjoner representerende minst 10 000 medlemmer forlanger det.

Fremmedloven.

Landsmøtet nedlegger en bestemt protest mot fremmedloven, og oppfordrer partiets medlemmer til å overvåke at det ikke skjer overgrep eller trakassier mot organiserte arbeidere eller politisk misliebige personer.

Dyrtidssituasjonen.

Landsmøtets debatt om de to forslag som forelå fra landsstyret i dette spørsmål var hoveddebatten. Ved voteringen over de to forslag fant den egentlige prinsipielle votering sted, og ved vedtagelsen av mindretallets forslag forlot partiet den socialdemokratiske linje og slo inn på den som stillet klassesdiktaturet som mål. Det opgav troen på de parlamentariske valg som veien til gjennombruddet og opstillet i stedet den revolusjonære masseaksjon. Med denne votering var «den nye retningen» seier formelt sikret.

Det nedstemte flertallsforslag fra landsstyret hadde følgende ordlyd:

Den socialistiske samfundsordning bygger på folkeflertallet uttrykt gjennom en almindelig og like stemmerett for alle voksne kvinner og menn, gjennomført ved en rettferdig valgordning, således at folkeflertallet kommer til sin fulle rett i fellesrepresentasjonen. Socialdemokratiet kan derfor ikke anerkjenne noget voldsdiktatur hverken fra overklassens eller arbeiderklassens side.

Det norske Arbeiderparti vil selvsagt ikke fraskrive sig retten til å anvende generalstreik eller revolusjon i kampen mot undertrykkelse av folkeflertallet. Disse midler har nettopp til hensikt å forhindre overklassens undertrykkelse av folkevilljen.

Landsmøtet er imidlertid av den opfatning at det ikke kan tilråde generalstreik eller revolusjonær masseaksjon til fremme av dyrtidskravene eller som ledd i en militærstreik for militærvesenets avskaffelse. Som de økonomiske og politiske

forhold nu ligger an i vårt land, vilde en sådan aksjon kun skade arbeiderklassens interesser.

Landsmøtet retter den sterkeste appell til arbeiderne og småkårsfolket i Norge om å samles om sine faglige og politiske organisasjoner for å verge sine økonomiske interesser og for å fylkes til et veldig stormløp ved høstens valg for å erobre folkeflertallet for den socialdemokratiske politikk.

Mindretallets forslag vedtatt med 159 mot 126 stemmer:

Som et revolusjonært klassekampparti kan socialdemokratiet ikke anerkjenne de besiddende klassers rett til økonomisk utbytning og undertrykkelse av arbeiderklassen, selv om denne utbytning og undertrykkelse støtter sig til et flertall i folkerepresentasjonen.

Det norske Arbeiderparti må derfor forbeholde sig retten til å anvende revolusjonær masseaksjon i kampen for arbeiderklassens økonomiske frigjørelse.

Landsmøtet er imidlertid av den opfatning at Det norske Arbeiderparti som et politisk parti i første rekke bør virke for å samle arbeiderklassen til arbeidet for gjennom valgene å erobre den politiske makt.

Men partiet kan ikke forholde sig likegyldig overfor den kamp som føres av andre arbeiderorganisasjoner. Landsmøtet hilser derfor med glede dannelsen av arbeider- og soldatråd.

Landsmøtet vil videre uttale sin tilslutning så vel til de dyrtidskrav som er fremsatt av arbeiderråds-konferansen som til de krav hovedorganisasjonene har opstillet, og oppfordre partiets medlemmer til å støtte den dyrtidsaksjon som arbeiderne reiser gjennom sine organisasjoner.

Enn videre retter landsmøtet en inntrengende henstilling til landets arbeiderbefolkning om å samles ved høstens stortingsvalg i en enig og mektig anstrengelse for å slå ned den borgerlige reaksjon og erobre den politiske makt.

Militærstreiken.

De samme prinsipielle opfatninger går igjen i de to næste voteringer på landsmøtet: i militærstreiksspørsmålet og i spørsmålet om den internasjonale forbindelse. I militærstreiksspørsmålet forelå det tre innstillinger. Flertallet i landsstyret foreslo:

De uhyre bevilgninger militærvesenet krever bidrar til å utsuge vårt folk økonomisk og hindrer derved kulturelle og materielle fremskritt. Militærvesenet yder heller ikke vårt land nogen beskyttelse, da det er umulig for Norge å opta en krig med stormaktene. Militærvesenet er også en fare for vår nasjonale frihet, ti det vedlikeholder og opammer militarismens ånd blandt en del av vårt folk, hvorved krefter settes i bevegelse som i et givet øieblikk ved sin innflytelse i de ledende kretser kan bli en fare for vår nøytralitet. Med et arbeiderfiendtlig flertall i samfundet kan også militærvesenet tenkes anvendt til støtte for kapitalistene i deres kamp mot de organiserte innen landet.

En av arbeiderbevegelsens største oppgaver må således være å avskaffe hele militærvesenet, som er en gjenganger fra barbariets tidsalder. Verdenskrigens redsler må nu også ha lært alle tenkende mennesker å forstå militarismens forbannelse og skulde tilsi folkene i alle land å avkaste dette åk.

Landsmøtet retter derfor en inntrengende appell til arbeiderne i Norge om å samles om Det norske Arbeiderpartis avvæbningsprogram og avskaffe militærvesenet ved folkeflertallets makt. Organisasjonene må i intimt samvirke føre dette agitasjons- og opplysningsarbeide med all kraft til en hurtig opnåelse av vårt mål.

I tro på at dette skal lykkes i en nær fremtid, kan det ikke anbefales at organisasjonene påbyr militærstreik og blokade av militære verksteder og etableringer med etterfølgende almindelig generalstreik for på denne måte å avskaffe militærvesenet. Som de politiske og organisasjonsmessige forhold ligger an i vårt land, vilde en slik bevegelse kun motvirke sin hensikt og forsinke den endelige løsning av avvæbningsprogrammet.

Landsmøtet oppfordrer centralstyret og sekretariatet til gjennom de internasjonale forbindelser å virke for at de organiserte arbeidere i alle land gir sin tilslutning til forslaget om å iverksette generalstreik for å hindre krig og krigsuttbrudd.

Mindretallet foreslo:

Landsmøtet tiltrer komitéens* mindretalls forslag, idet dog konklusjonen etter Den faglige Landsorganisasjons stilling til saken og under hensyn til den foreliggende situasjon foreslås endret således:

Landsmøtet uttaler sin tilslutning til det arbeide som pågår for å avskaffe militærvesenet ved militær- eller vernepliktsstreik.

Da spørsmålet imidlertid i første rekke angår de vernepliktige selv, vil man anbefale opprettelse av soldatforeninger eller soldatråd.

Når disse beslutter å gå til aksjon, tilsier partiet dem sin støtte.

Et annet mindretall (Olav Scheflo) foreslo nedenstående, hvortil også det førstnevnte mindretall på 5 medlemmer subsidiært sluttet sig:

Efter at Landsorganisasjonens kongress har forkastet forslaget om militærstreik, og efter at det er dannet egne foreninger for de vernepliktige, finner landsmøtet at en samlet organisasjonsmessig optreden i denne sak fra hovedorganisasjonenes side ikke lenger foreligger.

Dog vil landsmøtet uttale at militærstreiken er fullt overensstemmende med de socialistiske prinsipper. Arbeiderklassen kan derfor ikke fraskrive sig retten til å benytte dette middel i kampen for sin frigjørelse.

Ved den endelig votering gav landsmøtet mot 49 stemmer Scheflos forslag sin tilslutning.

Det internasjonale spørsmål.

I det internasjonale spørsmål var det fra en rekke organisasjoner reist krav om tilslutning til Zimmerwald-bevegelsen, likesom det forelå forslag om å innlede samarbeide med Sveriges venstresocialistiske parti. Landsstyrets flertallsinnstillinger i disse spørsmål var følgende:

Landsmøtet er av den opfatning at de internasjonale spørsmål må drøftes på en internasjonal kongress, hvorfor man ikke kan anbefale partiet å gå ut av den gamle Internasjonale og heller ikke å gå inn i Zimmerwald-kommisjonen. Landsmøtet stiller derfor en inntrengende oppfordring til alle lands socialdemokratiske partier å sette all kraft inn for en samling innen Internasjonalen, hvor arbeiderklassens standpunkter særlig til begivenhetene under krigen kan bli fastslått.

* Den av partiet og Landsorganisasjonen i fellesskap nedsatte militærkomité. Dens mindretall bestod av Martin Tranmæl.

Spørsmålet om samarbeide med Sveriges socialdemokratiske Venstreparti utstår inntil det er opstått forståelse mellom de to sosialistiske partier i Sverige om deres internasjonale forbindelser.

Mindretallet foreslo:

Landsmøtet uttaler sin tilslutning til Zimmerwald-Internasjonalen og beslutter å la sig representere i Bern-kommisjonen (I. S. K.).

Møtet finner at Det norske Arbeiderparti allikevel ikke bør bryte forbindelsen med den gamle Internasjonale, så lenge denne ikke har tatt avgjort standpunkt mot Zimmerwald-Internasjonalen.

Og mindretallet gav sin tilslutning til forslaget om samarbeide med de svenske venstresocialister.

Til disse forslag sluttet landsmøtet sig.

Stortingsvalg-program.

Ved alle valg anerkjenner Det norske Arbeiderparti kun kandidater som erklærer sig enig i partiets hele prinsipielle program.

Som nærmestliggende oppgaver for lovgivningsmakten og derfor oppgaver som bør innta en fremskutt plass i agitasjonen ved forestående stortingsvalg, skal landsmøtet peke på:

1. Almindelig stemmerett i stat og kommune for kvinner og menn over 21 år. Valg av stortingsrepresentanter etter forholdstallsvalg. Landet inndeles i store valgdistrikter med antallet av representanter fastsatt under hensyntagen til folkemengden. Bostedsbåndets ophevelse. Folkeavstemning i viktigere lovsaker. Valgdagen skal være fridag.
2. Folkeskolen utviklet til en felles barneskole for alle samfundets barn. Obligatoriske ungdoms- og fagskoler, frie middelskoler, bygget på øverste folkeskoleklasse.
Lesetiden forhøies og landsskolens bringes i høide med byskolens.
Skolestyret velges direkte av de stemmeberettigede, også i landkommunene.
Skolevesenet henlegges under eget departement.
Kristendomskunnskap utgår av skolens fagkrets. Den nødvendige kirke- og religionshistoriske kunnskap meddeles som ledd i historieundervisningen.
3. Omlegning av tollskattene til inntekts-, formues- og arveskatt, og disse gjort gradvis stigende. Ophevelse av den begrensede skatteprocent.
4. Effektive botemidler mot arbeidsløshet. 8 timers arbeidsdag og foreringsretten beskyttet.
5. Almindelig folkepension.

Sykepleien ført over i beskatningen. Ved forandringer i sykeforsikringsloven kreves særlig lettet adgang for kommunene til å

ansette læger og jordmødre på fast lønn og til å yde fri kur og pleie på sykehus.

6. a) Avvæbning.
- b) Obligatoriske ubetingede voldgiftsavtaler.
7. Rentefrie lån for ubemidlede til grunnforbedringer av mindre jordbruk.

Landkommuner skal sikre sig jord som til enhver tid kan anvendes til kommunal drift eller arbeiderbruk.

Fortrinsrett for kommunene til lån av offentlige midler til kjøp av jord, skog og andre naturherligheter.

Retten til jakt, fangst og fiske tilsikres alle landets innvånere.

Rett for stat og kommune til å erverve jordeiendommer og andre naturherligheter som skog, vannfall, byggegrunn, gruber og fiskevær ved trungen avståelse.

Denne kommunenes rett bør i første rekke anvendes overfor:

- a) Eiendommer som eies av utenbygdsboende og selskaper, og
- b) eiendommer som gjennom lengere tid har vært drevet så slett at samfundet ikke er tjent med det.

Erstatningen skal bygges på eiendommens virkelige avkastning og må ikke overstige gjennemsnittet av de siste 10 års skattetakst.

Matrikkelskatten avløses av en progressiv grunnskatt bygget på sakkyndig verdsettelse og periodiske takster ved kommunal foranstaltning.

8. Kommunene pålegges ved lov å føre en effektiv boligkontroll og med støtte av staten å opføre det tilstrekkelige antall av forsvarlige boliger for befolkningen. Loven om husleieregulering gjøres varig og forpliktende for alle kommuner. Det innføres autoriserte leiekontrakter til beskyttelse av leieboernes interesser. Egnenhjemsbevegelsen fremmes under former som betrygger mot spekulasjon.
9. Staten bør støtte og ved lov fremelske kooperative og kommunale foretagender, handels- og håndverksbedrifter.

Staten og amtene overtar dampskibstrafikken, hvorved en planmessig drift av de store kystlinjer og en forbedret ordning av de viktigere lokalruter fremmes.

10. Bekjempelse av drikke trafikken ved et lovgivningsarbeide som leder frem til statsforbud. Før det nuværende forbud opheves, avgjøres spørsmålet om totalforbud ved folkeavstemning.

Statskirkens ophevelse.

Fra flertallet i den komité som hadde arbeidet med spørsmålet om partiets stilling til statskirken, forelå et forslag, som konkluderte med følgende post på det prinsipielle program: Statskirken opheves. Alle religiøse samfund betraktes som private korporasjoner. Oplysningsvesenets Fond forbeholdes staten.

Landsmøtet besluttet:

Saken utsettes, idet komitéens innstilling omsendes til foreningene til behandling for å optas på neste landsmøte.

Socialistisk høiskole.

Idet landsmøtet er enig i at Det norske Arbeiderparti bør opprette en socialistisk høiskole, pålegger det landsstyret å søke saken realisert.

Bidrag til Ungdomsforbundet.

Det blev vedtatt en årlig bevilgning på kr. 1000.00 til Norges soc.-dem. Ungdomsforbunds agitasjon.

„Social-Demokraten“s gamle aktier.

Landsstyret bemyndiges til å innløse aktiene i «Social-Demokraten».

Pressekontoret.

Øst-Telemarkens Kretsforening hadde foreslått at Det socialdemokratiske Pressekontor skulde pålegges å søke spredt mest mulig lesestoff av interesse for jordbruksbefolkningen. Landsstyret uttalte at det ikke var nødvendig å vedta noget uttrykkelig påbud herom, da det forutsetter at så vel pressekontoret som partibladenes redaktører vil være opmerksom på det som er anført i forslaget.

Landsmøtet sluttet sig hertil.

Jordspørsmålet.

Fra Vestre Totens Arbeiderparti forelå følgende forslag: Det nedsettes en komité til utarbeidelse av et tillegg til partiets jordprogram, som på en grei måte kan gi anvisning på driftskapital for den ubemidlede jordbrukerstand i landet.

Landsmøtet uttalte sig for at det blev nedsatt en komité til å behandle jordbruksprogrammet, hvis dette skulde finnes påkrevet. Det blev overlatt det kommende styre å ta sig av saken.

Socialdemokrater i borgerlige regjeringer.

Landsstyrets flertall foreslo følgende:

Idet landsmøtet henviser til beslutningen av 1909 om at ingen socialdemokrat skal gå inn i en borgerlig regjering, uttales at hvis spørsmålet om regjeringsdannelse for socialdemokratiets vedkommende skulde bli aktuelt efter valget, blir dette å behandle av et ekstra landsmøte innen nogen avgjørelse i tilfelle treffes.

Landsmøtet fastholdt beslutningen av 1909: Ingen socialdemokrat kan inngå i en borgerlig regjering.

Valgdagen som fridag.

Landsmøtet anbefaler at arbeiderne tar sig fri fra sitt arbeide på valgdagen.

Valg.

Valgene forårsaket en større debatt, idet «den gamle retnings» menn nektet å gå inn i det nye centralstyre. Ved første votering over

viceformanns-stillingen opnådde Ole O. Lian 125 stemmer, Emil Stang 26, og 93 sedler var blanke. Da Lian tross resultatet nektet å motta valg, fant det omvalg sted. Valgene hadde følgende resultat:

Formann Kyrre Grepp med 160 stemmer (101 blanke sedler), viceformann Emil Stang, sekretær Martin Tranmæl med 128 stemmer (84 blanke sedler).

Til centralstyre blev valgt, idet flertallet gikk over til valgkomitéens mindretallsforslag: S. Simensen, Anna Johnson, Johs. M. P. Ødegaard og Ingv. Rastad. Suppleanter: Reinert Torgeirson, Alb. Ottesen, Thina Thorleifsen, H. Langhelle og B. Kihl.

Til landsstyre: Johan Nordvik, Søndre Salten, John Aalberg, Inntrøndelagen, Halvard Olsen, Trondheim, Daniel Vatne, Bergen, A. Egede-Nissen, Stavanger, H. Berg, Skien, Torgeir Vraa, Drammen, Eivind Reiersen, Gjøvik, Ole Øisang, Arendal, og Oscar Torp, Sarpsborg.

Suppleanter: Alfred Madsen, Rjukan, O. Fremo, Uttrøndelagen, G. Martinsen, Tønsberg, S. Forbord, Kristiansund, og O. Sæter, Elverum.

Til det Internasjonale Byrå blev valgt Martin Tranmæl, Olav Scheflo og A. Egede-Nissen og til Zimmerwald Martin Tranmæl og Eugene Olaussen.

Næste landsmøte.

Sted og tid overlates landsstyret å bestemme.

1. ekstraordinære landsmøte.

Oslo 7—10 juni 1919.

Dagsorden.

Landsmøtet blev holdt i Oslo 7—10 juni 1919. Som dagsorden blev opsatt:

Landsmøtets åpning. Konstituering. Den politiske situasjon. Internasjonalen. Socialiseringsspørsmålet. Programbehandlingen: Arbeidsprogrammet. Jordprogrammet. Kommuneprogrammet. Forskjellige forslag. Regler for nominasjon. Ekstrakontingent til pressefondet. Amnestikravet og asylretten. Fastlønnete distriktssekretærer. Valg. Tid og sted for neste landsmøte.

Møtets funksjonærer.

Til ordstyrere blev valgt Ole O. Lian, A. Egede-Nissen og Halvard Olsen. TM sekretærer blev valgt Alf Hansen, Oslo, Jeanette Olsen, Tromsø, L. Julseth, Søndre Hedemarken, og Lars O. Aasen, Bergen.

Forretningsorden.

Forhandlingene blev besluttet ført for lukkede dører, dog således at det var adgang for partimedlemmer til galleriene.

Den politiske situasjon.

På dette landsmøte møtte ennu den socialdemokratiske representasjon, og før landsmøtet lyktes det å få et fortsatt samarbeide mellom de stridende retninger. Det forelå derfor en enstemmig innstilling fra landsstyret.

Denne innstilling betegnet for flertallet en fastholden ved de synspunkter som landsmøtet 1918 fastslo, for mindretallet, socialdemokratene, et skritt bort fra 1918 — overgangen fra folkedemokrati til en forfatning hvor all makt ligger i arbeiderklassens hender. I sin form var den allikevel en innrømmelse fra venstre fløi overfor den høire fløi, og den vakte derfor til live en venstreopposisjon under landsmøtet, som krevet klarere linjer. Men der spilte to ting inn, klarhet over fremgangslinjene og partiets enhet.

Under debatten fremkom en rekke forslag, hvorav de fleste blev trukket tilbake. Foruten landsstyrets innstilling forelå ved voteringen to forslag; fra den gruppe som krevet full klarhet uten kompromiss, det såkalte tremannsforslag (Sven Svensson, Robert Nilsen og C. Strøm):

Det norske Arbeiderpartis oppgave er å virke for arbeiderklassens økonomiske og sociale frigjørelse. Dette mål kan alene nåes ved arbeiderklassens erobring av den økonomiske og politiske makt.

Idet partiet peker på de gjennom generasjoners kamper vunne erfaringer, anser det masseaksjon reist av arbeiderne i solidarisk sammenslutning som det eneste middel hvorved arbeiderne kan erobre samfundsmakten og gjennomføre socialismen.

Partiet mener at tiden nu er inne til å treffe alle forberedelser til den uundgåelige kamp med de privilegerte klasser. Det støtter derfor soldatrådene i deres arbeide for å forhindre militærmaktens anvendelse mot arbeiderklassen og for å gjøre verneplikten til et våben i arbeiderklassens hånd.

Det sociale demokrati forutsetter en samfundsforfatning som legger hele den politiske makt i det arbeidende folks hender gjennom arbeider-, bonde- og fiskerråd.

Og fra den gruppe som oprettholdt den socialdemokratiske opfatning uavkortet:

I erkjennelse av at tilslutning fra folkeflertallets side, grunnet på socialistisk overbevisning, er nødvendig for å sikre en konsekvent gjennomførelse av socialismens økonomiske program, erklærer Det norske Arbeiderparti at det fremdeles i første rekke tilsikter på overbevisningens vei å vinne flertall innen folket til gjennomførelse av sitt program ved parlamentariske midler uten noget mindretallsdiktatur. Skulde der fra privatkapitalismens side bli øvet motstand mot de samfundsmessige forholdsregler som et flertall for socialismen beslutter, slik at der må gripes til ekstraordinære midler for å skaffe respekt for folkeviljen, vil partiet anvende disse.

På veien frem mot flertallsmakten vil partiet av all evne støtte arbeidernes faglige og kooperative organisasjoner og med hele sin tyngde delta i det praktisk-politiske arbeide i stat og kommune for derigjennem allerede straks å tvinge kapitalismen og det nuværende samfund til størst mulige innrømmelser overfor den arbeidende klasse og socialdemokratiets program.

I stat og kommune søker partiet til enhver tid å tilrettelegge og gjennomføre sociale reformer som ligger i linje med socialismens formål, og forbereder dens gjennomførelse. Ved dette daglige, praktiske samfundsarbeide dyktiggjøres også arbeiderklassen og dens representanter for de oppgaver som kravene til økonomisk og samfundsmessig ledelse stiller. — Gjennom demonstrasjoner og arbeidsnedleggelse (masseaksjon) søker partiet fremdeles i givne situasjoner å øke arbeiderklassens trykk til fremme av socialdemokratiets formål.

Et storting fremgått av vår nuværende urettferdige valgordning kan ikke anerkjennes som et korrekt uttrykk for folkeviljen.

Som representant for den klasse hvis interesser lider mest under det nuværende representasjonssystem, vil Arbeiderpartiet med alle midler som situasjonen stiller til rådighet søke hitført den nødvendigste nyordning, hvor hver stemme veier likt.

Hvorvidt arbeiderråd eller andre organer skal overta samfundsmessige, politisk-økonomiske funksjoner, må som et praktisk organisasjonsspørsmål sanksjoneres av folkets flertall. Ut fra dette syn bør rådssystemet bli gjenstand for utredning.

Partiet optar straks et energisk arbeide for å sosialisere og demokratisere bedriftslivet ved bedrifts- og industriråd og ved samfundsmessige organer for å fremme en jevn, øket produksjon med rettferdig fordeling av arbeidets vunne resultater og derigjennem bane veien for en gjennomførelse av socialismen i samvirke med det internasjonale socialdemokrati og den internasjonale fagorganisasjon på klassekampens grunn.

Efter at «tremannsforslaget» var forkastet mot 17 stemmer, blev socialdemokratens forslag forkastet med 264 mot 71 stemmer, hvorpå landsstyrets innstilling blev vedtatt med 275 mot 63 stemmer.

Den fullt utformede uttalelse om partiets taktikk fikk derefter følgende form:

Det norske Arbeiderpartis oppgave er å virke for arbeiderklassens økonomiske og sociale frigjørelse. Dette mål kan alene nåes ved arbeiderklassens erobring av den økonomiske og politiske makt. Partiet anser masseaksjonen i dens forskjellige former som det avgjørende middel i kampen for socialismen.

I sin parlamentariske virksomhet søker partiet å klargjøre de socialistiske synsmåter, å svekke kapitalistklassens politiske makt, å støtte og fremme arbeidernes revolusjonære kamp og den sociale nydannelse. Landsmøtet uttaler at samarbeide ved regjeringsdannelser eller forhandlinger om et sådant samarbeide ikke må finne sted. Stortingsgruppen skal ved forslag og votering så ofte dertil er anledning, og i hvert fall under hver trontaledebatt, fastslå partiets stilling til regjeringen. Partiet holder sig adgangen åpen til å proklamere valgstreik og stortingsmanns-streik for å slå tilbake eventuelle angrep på erhvervede rettigheter eller for å vinne nye.

De nuværende samfundsorganer må ansees for uskikket til å løse de oppgaver som vil melde sig i et socialistisk samfund. Det sociale demokrati forutsetter en samfundsforfatning som utelukker utbytningen og legger hele den politiske og økonomiske makt i det arbeidende folks hender.

Landsmøtet finner det derfor nødvendig at forslaget om en socialistisk samfundsforfatning bygget på arbeider-, bonde- og fiskerråd underkastes en nærmere utredning av den sosialiseringskomité som landsstyret og sekretariatet har nedsett. Denne utredning foreligger med innstilling fra landsstyret for neste landsmøte, som blir å avholde senest i påsken 1920.

Bedriftsråd bør straks organiseres og opta arbeidet for å demokratisere og sosialisere bedriftslivet.

Partiet vil støtte soldatrådene for derved å hindre militærmaktens anvendelse mot arbeiderklassen og for å fremtvinge militarismens avvikling.

Valgkrav, valg- og stortingsmanns-streik.

Landsmøtet understreker på det sterkeste de krav som tidligere er reist av partiet, og som bl. a. har fått tilslutning gjennom fellesmanifestet * og fra en rekke store møter utover landet, om gjennomførelse av en ny og rettfærdig valgordning med almindelig og like stemmerett for menn og kvinner over 21 år og nye valg i år. Landsmøtet krever også opphevet bestemmelsen om flertall i grunnlovssaker.

I tilfelle av at Stortinget vedtar en utilfredsstillende valgordning, bemyndiges landsstyret — som for anledningen forsterkes med 12 medlemmer valgt av landsmøtet fra de forskjellige distrikter i landet — til å fatte beslutning om hvorvidt partiet skal delta i valget eller det skal gå til valgstreik. I tvilstilfelle kan saken prøves ved uravstemning.

Det forsterkede landsstyre sammen med stortingsgruppen avgjør om det i en aktuell situasjon skal proklameres stortingsmanns-streik.

Finner det forsterkede landsstyre at situasjonen krever det, bemyndiges enn videre landsstyret — som da søkes forsterket med et passende antall medlemmer fra fagorganisasjonen — til å fatte beslutning om en masseaksjon for å fremtvinge en hurtig gjennomførelse av socialismen.

Internasjonalen.

1. Det norske Arbeiderparti betrakter sig som uttrådt av Den 2. Internasjonale.
2. Partiet innmeldes, med de forbehold som er tatt i premissene, i Den kommunistiske Internasjonale.

* Utsendt 29 november 1918 av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og Det norske Arbeiderparti.

For den videre utvikling har disse premisser stor interesse.

I premissene blev anført:

Det norske Arbeiderparti forbeholder sig innenfor rammen av de bærende prinsipper for den nye Internasjonale full bevegelsesfrihet. Således vil man med henblikk på en rådsforfatning her i landet straks slå fast som en selvfølge at de arbeidende bønder og fiskere skal ha den samme organisasjonsrett og innflytelse som de øvrige arbeidere, i det hele tatt at *alle* medlemmer av rådene, hvilken yrkesgruppe de enn tilhører, stilles helt likt.

Partiet forbeholder sig enn videre å ta stilling til militærspørsmålet ut fra det prinsipielle syn de tidligere landsmøter har hevdet og under hensyntagen til de særegne forhold i et lite land som har stått utenfor krigen.

På dette punkt dissenterter Lian, som foreslo at partiet oprettholdt sitt tidligere standpunkt: Samarbeide med Zimmerwald, nu med Den kommunistiske Internasjonale, men uten å tre ut av Den 2. Internasjonale.

Tilslutning til Den kommunistiske Internasjonale blev vedtatt med stort flertall.

Regler for nominasjon og stortingsvalg.

1. I hvert valgdistrikt nedsettes et valgutvalg. Hvor der i distriktet kun er en samorganisasjon for partiet (by-, krets- eller amtsparti) består utvalget av organisasjonens styre. Hvor det er flere samorganisasjoner, velger hver av disse et medlem av utvalget, fortrinnsvis formannen. Utvalget påser at nominasjonen foregår på betryggende måte og forestår ledelsen av det felles valgarbeide.

2. Hver forening i valgdistriktet opfordres til å bringe stortingskandidater i forslag. Forslagene sendes valgutvalgets formann. Derpå sammenkalles et representantmøte, som alle distriktets partiorganisasjoner har representasjonsrett til. Den almindelige regel bør være at hver forening har rett til å sende en representant for hvert påbegynt 100 medlemmer. Hvis organisasjonsforholdene i distriktet gjør det ønskelig, kan representasjonsretten utvides til å gjelde for hvert påbegynt 50 medlemmer, eller også innskrenkes til hvert påbegynt 200 medlemmer. Dette bestemmes av valgutvalget.

3. Representantmøtet avgir innstilling til nominasjonsliste. Møtet er ikke bundet til de foreslåtte kandidater.

Innstillingen (med eventuelle mindretallsinnstillinger) og fortegnelse over de kandidater foreningene har bragt i forslag offentliggjøres i partipressen og sendes distriktets foreninger til avgjørelse ved uravstemning.

4. Foreningene er ikke bundet av innstillingen. De må ordne det slik at medlemmene får lett adgang til å delta i uravstemningen. Den kan derfor foregå på forskjellige tider og på forskjellige steder, men alltid under betryggende kontroll. Avstemningen foregår ved personlig fremmøte og ved avgivelse av stemmesedler. Disse opbevares inntil avstemningen er avsluttet, og optelles under ett av valgutvalget eller av vedkommende samorganisasjons styre etter valgutvalgets bestemmelse. Foreningene må føre fortegnelse over de partimedlemmer som avgir stemme. Denne fortegnelse må på forlangende tilstilles valgutvalget til gjennemsyn.

På stemmesedlen må angis den orden man vil ha kandidatene oppstillet i. Hvis nummertall ikke er angitt, regnes nummerordenen etter den rekkefølge hvori kandidatene er opført på stemmesedlen. Den som således får de fleste stemmer som nr. 1, opføres som nr. 1 på valglisten o. s. v.

5. Undtagelse fra disse regler kan gjøres i de byer som danner egne valgdistrikter og som ikke er større enn der kan holdes felles medlemsmøter. Der kan kandidater foreslåes på det ene møte, og etter at deres navn er meddelt i den stedlige partipresse eller på annen betryggende måte er bragt til medlemmenes kunnskap, innkalles til nytt medlemsmøte med tilstrekkelig varsel, hvor den endelige nominasjon kan finne sted.

Ekstrakontingent til pressefondet.

Det utskrives til pressefondet 2 kroner i ekstrakontingent pr. medlem. Denne ekstrakontingent innkreves i 1. halvår 1920.

Socialiserings-spørsmålet.

For å skape den nødvendige interesse for socialiseringsspørsmålet og bedriftsrådsbevegelsen er det også påkrevet at partipressen vier denne sak mest mulig oppmerksomhet. Der må agiteres kraftig, målbevisst og planmessig. For å opnå dette henstiller møtet til landsstyret at hovedorganet skaffer sig en faglig medarbeider, som kan koncentrere hele sin virksomhet om socialiseringsspørsmålet og den faglig-økonomiske bevegelse.

Landsmøtet presiserer nødvendigheten av samarbeide mellom socialiseringskomitéen, stortingsgruppen og de socialistiske medlemmer av eventuelle offentlige kommisjoner til behandling av socialiserings-spørsmålet.

Fra flere distriktsmøter var Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen anmodet om ved en felles komité å foreta en utredning av *socialiseringsspørsmålet*. Så vel sekretariatet som landsstyret hadde besluttet å etterkomme denne anmodning, og en 12-mannskomité — 6 fra hver av de to organisasjoner — var i arbeide med utredningen. Imidlertid hadde styret allikevel funnet det riktigst å sette dette viktige og aktuelle spørsmål op på dagsordenen, idet det mente at den diskusjon som måtte bli ført på landsmøtet bl. a. vilde kunne tjene til rettesnor for komitéen i dens fortsatte arbeide.

Som et diskusjonsgrunnlag for møtet fremla partiets representanter i komitéen ved formiddagsmøtets begynnelse 9 juni følgende uttalelse:

Som innledning til socialisering av det økonomiske liv vil landsmøtet peke på:

I alle økonomiske virksomheter optas straks arbeidet for å danne verkstedkomitéer og bedriftsråd valgt av og blandt de produktivt beskjeftigede. Bedriftsrådene medlemmer kan trekkes tilbake. Rådet varetar arbeidernes interesser, ordner daglige, individuelle tvister, annullerer uberettigede avskjedigelser. Arbeiderne krever rett til å ansette sine egne nærmeste foresatte.

Bedriftsrådet søker å få innsikt i virksomhetens gang, se priser i sammenheng med arbeidslønninger og profitt, og sørger for å tilveiebringe det materiale som kreves for en planmessig socialisering av vedkommende industri.

Bedriftsrådene innen en eller flere kommuner danner et arbeidsutvalg, sammen med representanter for fagforeningene.

Arbeidsutvalgene danner igjen et landsråd, sammen med representanter valgt direkte fra fagforeningene.

Like eller lignende organer bygget på arbeidslivet treffer i den revolusjonære nyordningsperiode de nødvendige bestemmelser for overgang fra profittsystemet til et system med produksjon, omsetning og fordeling etter behovet.

Bedrifts- og industristyrer samt det øverste økonomiske råd sammensettes av representanter for produsenter (arbeidere og arbeidsledere), forbrukere og samfundsinteressene, og overtar de forvaltningsorganer som nu utøves av privatkapitalens organer.

Disse nye samfundsorganer må, om de skal bli levedyktige, vokse frem av arbeidernes revolusjonære kamp. Landsmøtet retter derfor en inntrengende oppfordring til alle organisasjoner som står på klassekampens grunn å vie disse spørsmål den oppmerksomhet de fortjener, da deres løsning er en forutsetning for socialismens gjennomførelse.

Uttalelsen blev enstemmig besluttet oversendt felleskomitéen.

Arbeidsprogram.

1. Inndragning av den private kapital som anvendes til utbytning. Som hensiktsmessige overgangsmidler hertil pekes bl. a. på en sterk progressiv skatt på personlige formuer og en sterk innskrenkning av arveretten. Effektiv begrensning av kapitalutbyttet.

2. Socialisering av den industrielle produksjon, samferdselen og omsetningen. Dette skjer i første rekke ved å sosialisere bank- og forsikringsvesenet, engroshandelen, skibsfarten, kraft- og råstoffkilder som fosser, gruber og skog, og de industrielle bedrifter hvis økonomiske og tekniske utviklingstrin gjør en helt samfundsmessig ledelse særlig hensiktsmessig. Regulering av detaljhandelen. Fremme av kommunal og kooperativ produksjon og omsetning.

3. Samfundsmessig organisasjon av landets næringsliv og planmessig anvendelse av arbeidskraften, råstoff og energi i det arbeidende og forbrukende folks interesse, idet man utnytter den sakkynndighet landet råder over.

Bedriftslivets demokratisering ved bedriftsråd av arbeidere og funksjonærer med andel i kontroll og ledelse ved offentlige og private bedrifter.

4. Fiskeriet befries fra sin avhengighet av privatkapitalen. Fiskeværene samt omsetningen og foredlingen av fisk og fiskeprodukter socialiseres. Fiskernes økonomiske samvirke støttes bl. a. ved rentefrie lån til innkjøp av fartøier og redskap. Fiskerråd på de forskjellige steder sørger for den praktiske gjennomførelse av dette program.

5. Socialisering av byggegrunn og av forretningsgårder, leiegårder og større beboelseshuser for øvrig i byer og bymessig bebyggede strøk. Offentlig kontroll med boligmarkedet inntil sosialiseringen er gjennomført. Samfundsmessig boligbygging.

6. Militærvesenets fullstendige avvikling.

7. Omlegning av tollskattene til direkte skatt. Begrensningen av den kommunale skatteprocent opheves. Beskatning etter prinsippet: et skattefritt eksistensminimum, tilpasset etter forsørgelsesbyrden. Matrikelskatten opheves. Grunnverdiskatt etter sakkynndig verdsettelse og periodiske takster.

8. Almindelig folkepensjon gjennomført av kommunene med statsstøtte. Helt samfundsmessig sykepleie.

9. Folkeskolen utviklet til en felles barneskole. Adgang for alle barn til videregående utdanning uten hensyn til foreldrenes økonomiske stilling.

10. Bekjempelse av drikke trafikken ved et lovgivningsarbeide som leder frem til statsforbud. Før det nuværende forbud opheves, avgjøres spørsmålet om totalforbud ved folkeavstemning.

Folkeavstemningen om forbud.

Rusdrikken har i lange tider vært en av arbeiderklassens verste fiender. Både økonomisk og kulturelt har den satt arbeiderklassen tilbake, og derved også bidratt til at den sociale reisning er gått langsommere.

I henhold hertil vil Det norske Arbeiderparti gjennom direkte deltagelse i forbudskampen sette all kraft inn på at rusdrikkeforbudet blir gjennomført. Landsmøtet henstiller derfor inntrengende til samtlige tilsluttede foreninger og til partiets presse å opta et intenst arbeide for forbud ved høstens folkeavstemning.

Amnestikrav og asylretten.

Landsmøtet besluttet:

Centralstyret pålegges å anvende hele organisasjonens innflytelse for å hjelpe de kamerater som ved sitt arbeide for socialismen er kommet i konflikt med de borgerlige myndigheter.

Videre gav landsmøtet sin tilslutning til følgende uttalelse:

Det norske Arbeiderpartis landsstyre og Arbeidernes faglige Landsorganisasjons sekretariat tillater sig alvorlig å henstille til Regjeringen å stanse den forfølgelse av arbeidernes menn og deres talsmenn som nu anvendes i den politiske kamp mot socialismen.

Borgerpressen har ikke alene full ytringsfrihet — frihet til å agitere for sine meninger, — men den har også full frihet til å søke sine innen- og utenlandske motstanderes sak ødelagt ved usanne og forvrengte fremstillinger av de faktiske forhold. Socialdemokratene derimot risikerer fengselsstraff når de fremlegger sin overbevisning for offentligheten eller handler efter denne — retten til straffritt å forvrenge sannheten forlanger vi ikke.

Det er en lang rekke *straffedommer* for presseforseelser og militære forbrytelser som viser hvilke midler de herskende klasser i Norge bruker mot arbeiderklassen. Gjennom påtalemyndigheten har vi erholdt opplysninger om de straffedommer av politisk natur som har vært felt i den siste tid.

Vedlagt tillater vi oss å oversende en fortegnelse over 21 borgerlige og 23 militære dommer. De fleste av de borgerlige og en av de militære dommer angår vår offentlige agitasjon. De øvrige borgerlige dommer gjelder partifeller som deltok i arbeidernes demonstrasjoner

i Trondhjem i anledning av den militære ekspedisjon mot Sulitjelmarbeiderne. Disse uavlatelige klassesdommer er rettet mot hele den norske arbeiderklasse, og på dens vegne krever vi at straffeforfølgningen mot våre meningsfeller ophører, og at amnesti gis dem som nu er dømt for politiske forbrytelser og ennå ikke har avsonet sin straff.

Utvisningsmyndigheten er misbrukt i politisk øiemed i enda større grad enn straffemyndigheten. Utenlandske partifeller er i stor utstrekning blitt utvist utelukkende av den grunn at de er socialdemokrater og deltar i den politiske og faglige bevegelse overalt hvor de kommer i arbeide. Det er nok å nevne navn som Albert Jensen, Alfred Kruse, Naumann, Rudolf Holme og Karl Greek.

Russiske og finske partifeller har Regjeringen sørget for så vidt mulig å stenge ute fra riket. Man har endog gått så langt som til å utvise den russiske regjerings representant, hr. Grusenberg, og en rekke russere som hadde bodd her en årrekke og stiftet familie her. Men på den andre siden får finske overklassefolk og russiske kontrarevolusjonære lov å fylle våre hoteller og derfra ta del i kampen mot våre partifeller i Russland — og mot Det norske Arbeiderpartis politikk.

Vi må kreve at de urettferdige utvisninger som ovenfor er nevnt, opheves, og at asylretten respekteres så vel overfor sosialister som overfor konservative utlendinger.

Den *borgerlige* så vel som den *militære straffelov* trenger i høi grad revisjon, så disse lover ikke skal kunne brukes mot arbeiderklassens frigjøringskamp. Den militære strafferettspleie må uopholdelig avskaffes, den opprettholder en uforsfalsket klassejustis, som krenker selv de enkleste rettsbegreper.

Ærbødigst

Det norske Arbeiderparti.

Kyrre Grepp.   *Martin Tranmæl.*

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.
Sekretariatet.

Ole O. Lian.

Klassesdommer i Danmark.

I anledning av de mange oprørende klassesdommer som nylig har rammet våre danske kamerater, som representerer Danmarks sosialistiske Arbeiderparti og fagopposisjonen, uttaler landsmøtet sin harmfulte protest og tilsier den danske arbeiderklasse sin støtte i dens kamp for å få disse dens talsmenn løslatt.

Jordprogrammet.

Norges naturherligheter, som jord, skog, havn, fiske og lignende produksjonsmidler skal på trygge vilkår tilhøre det arbeidende norske folk.

Gårdsbruk som hensiktsmessig kan drives ved en enkelt families

arbeidskraft — med nødvendig skog, myr og beite — forblir privat-eiendom. Pantegjeld og avgifter til private kapitalister bortfaller.

Større eiendommer samt udyrket og dårlig dyrket jord socialiseres. Eiendommer som egner sig best for stordrift forvaltes av samfundsmessige organer, ved samvirkelag eller på annen måte som sikrer arbeiderne mot utbytning. Jord som er egnet for enkeltmannsbruk overlates fortrinnsvis jordløse arbeidere.

Skogbruket socialiseres og legges under samfundsmessig forvaltning.

Til den praktiske gjennomførelse av dette jordprogram skal det i alle landkommuner opprettes bonderåd (jordstyre), hvis første oppgave skal være å sørge for:

At samvirket i størst mulig utstrekning blir anvendt i bondenæringen.

At udyrket, men dyrkbar jord blir tilbudt fortrinnsvis til jordløse arbeidere.

At husmannsplasser, bygseljord og leilendingsjord blir utskilt og som selvstendige bruk overdratt til vedkommende bygselmann, husmann eller leilending.

At andre deler av større eiendommer som dertil er skikket, blir utskiftet til arbeiderbruk, have- og hustomter etter behovet.

Rentefrie bygge- og dyrkningslån gis under rådernes kontroll.

Omsetningen av jord- og skogeiendommer kontrolleres av det offentlige.

Ved gjennomførelsen av denne jordreform betaler staten erstatning for verdier som skyldes eierens, hans foreldres og hans barns personlige arbeide. Erstatning kan dog også ydes utover disse verdier hvor billighetsgrunner taler for det.

Jaktretter i kommunene.

Landsmøtet henstiller til representantene at de i de respektive kommuner arbeider for at jaktretten i kommunenes skog blir lagt åpen. Derved kan privatkapitalistenes monopol på dette felt bli sprenget.

Kommuneprogram.

1. Fortsatt utvikling av folkeskolen med mål en felles skole for alle barn. Frie middelskoler bygget på avsluttet folkeskole. Frie gymnasier, ungdoms-, fag- og husmorskoler opprettes i den utstrekning behovet krever det.

Økonomisk støtte for å kunne søke videregående skoler.

Fritt undervisningsmaterieil ved alle skoler.

Fri bespisning og nødvendig beklædning i barneskolen.

2. Sykepleien i beskatningen. Sykehus med fri behandling for alle syke. Kommunale læger og jordmødre på fast lønn eller tariffmessig betaling, utredet gjennom beskatningen.
3. Kommunal alderdoms- og invalidepensjon og pensjoneringen av ensligstilte mødre gjennomføres i den utstrekning kommunens

økonomi tillater det. Pensjoneringen bør ikke gi anledning til nogen granskning av folks moralske forhold. Kommunale gamle-, pleie- og barnehjem.

4. Kommunen sikrer sig de for dens utvikling og for bebyggelsen nødvendige arealer. For å trygge sine innbyggere mot boligmangel må kommunen mest mulig overta produksjon og foredling av byggematerialer, og den må drive en planmessig og rasjonell byggevirk-somhet.

Kommunenes eiendommer må ikke selges, men kan bortfestes på begrenset tid.

Egnehjems-bevegelsen samt bygge- og leieboerselskaper støttes, mot at enhver spekulasjon kontraktmessig utelukkes.

Husleieregulering og skarp boligkontroll gjennomføres.

Skatt på ubebygget grunn økes til lovens maksimum.

5. Kommunale biblioteker og bad.
6. Den skattetabell anvendes som er heldigst for mindre bemidlede.
7. Lånemidler anvendes i regelen bare til produktive anlegg. Der avsettes på det ordinære budgett passende beløp til fonds. Likeledes avsettes fornødne beløp til avhjelp av mulig inntredende arbeids-løshet.
8. Overtagelse av de kraftkilder og kommunikasjonsmidler som er nødvendige for kommunale behov. Oprettelse av kommunale pro-dukative virksomheter og handelsvirksomheter. Kommunens virk-somhet organiseres som selvstendige bedrifter med fullt sakkyndig ledelse under kontroll av organer, valgt dels av kommunen og dels av arbeidere og funksjonærer ved bedriften. Kontraktørvesenet avskaffes.
9. Drikkeondet bekjempes ved at rettighetenes antall skrittvis ned-settes og deres beliggenhet reguleres.

Distriktssekretærer.

Landsmøtet sluttet sig til tanken om opprettelse av faste distrikts-sekretærstillinger og henstillet til samorganisasjonenes styrer og blad-styrene å foranledige innkalt distriktsmøter til behandling av spør-smålet om forsøksvis opprettelse av slike stillinger.

Bidraglister.

Andragender om centralstyrets anbefaling av bidraglister må først sendes samorganisasjonenes styrer. Innsamlinger til mindre fore-tagender må søkes begrenset til vedkommende distrikt.

Valg.

Som partiets formann blev gjenvalgt Kyrre Grepp, næstformann Emil Stang, og sekretær Martin Tranmæl, samtlige med akklamasjon.

Centralstyret: Halvard Olsen med 265 stemmer, Johs. M. P. Øde-gaard med 249, Thina Thorleifsen med 137 og Chr. H. Knudsen med 136.

Varamenn: Kr. Aamot, Harry Nilssen, Hans Aas, Karl Kristiansen og Knut Eng.

Landsstyret: Johan Nordvik, John Aalberg, Alfr. Madsen, Daniel Vatne, A. Egede-Nissen, Aamodt Mindrebø, Henrik Berg, Torgeir Vraa, Eivind Reiersen og Oscar Torp. Varamenn: 1. Sigurd Forbord, 2. Ole Fremo, 3. Ole Moen, 4. Svend Haaland og 5. Johs. Borchgrevink.

I det *forsterkede landsstyre* blev innvalgt Jeanette Olsen, Ole Ruud, Nic. Eggen, Naftali Nilsen, Olav Oksvik, Karl Bøthun, Søren Sørensen, A. Eines, Eugene Olaussen, Oscar Nilssen, K. M. Nordanger og Carl Simonsen.

Næste landsmøte.

Næste landsmøte blev besluttet holdt i Oslo. Styret fikk be- myndigelse til, om det fant det praktisk, å innkalle et *ordinært* lands- møte, hvor også de administrative ting kunde behandles.

24. ordinære landsmøte.

Oslo 22—25 mai 1920.

Dagsorden.

Landsmøtet blev holdt i Oslo 22—25 mai 1920. Som dagsorden blev opsatt:

Åpning. Konstituering. Stortingsgruppens beretning. Rådssystemet. Bedriftsrådene og sosialiseringen. Programbehandlingen. Skattespørsmålet. Innsendte forslag: Socialistisk barneblad. Militærstreik. Økonomisk samvirke mellom partiets avis- og trykkeriforetagender. Lovforandringer. Valg. Partiskolen og opplysningsarbeidet. Dyrtidssituasjonen. Partiet og Internasjonales. Den internasjonale situasjon. Landsmøtets avslutning.

Forskjellige saker: Budgettene. Landsmøtet uttaler sin misbilligelse av Gausdals votering. Kommisjonsbesettelsene. Ammunisjonen til Polen. Forbindelsen med Russland. Bolignøden. Litteraturomsetningen.

Møtets funksjonærer.

Til ordstyrere blev valgt *Ole O Lian, A. Egede-Nissen og Halvard Olsen* og til sekretærer *Joh. Øydegård, Tønsberg, H. Halvorsen, Romerike, Ingv. B. Jacobsen, Kristiansund, og Gitta Jønsson, Tromsø*. Som møtets hovedsekretær var antatt *Alfred Aakermann*.

Som *redaksjonsutvalg* blev opnevnt *Kyrre Grepp, Olav Schefflo, Ole O. Lian, Alfred Madsen, Eugene Olaussen, Gunnar Ousland og Jakob Friis*.

Forretningsorden.

Tillegg: Landsmøtet holdes for lukkede dører, dog således at partimedlemmer gis anledning til å overvære forhandlingene fra galleriene og partipressens journalister adgang til å være til stede ved møtet. Meddelelser til Norsk Telegrambyrå besørjes av generalsekretæren og pressekontoret i fellesskap.

Bevilgning til Ungdomsforbundet.

Til Ungdomsforbundet bevilges 1000 kroner pr. år inntil neste landsmøte.

Misbilligelse av stortingsmann Gausdals votering.

Landsmøtet uttaler sin sterkeste misbilligelse av Gausdals votering i spørsmålet om Nasjonenes Forbund.

Landsmøtet overlater til centralstyret (eventuelt landsstyret) å treffe endelig avgjørelse i saken, efter at Gausdals erklæring er innhentet.

Offentlige kommisjoner.

Ved opnevning av offentlige kommisjonsmedlemmer bør der pleies et nøie samarbeide mellem stortingsgruppen, centralstyret og sekretariatet.

Respekterer ikke de borgerlige partier gruppens forslag, bør vedkommende kommisjon boikottes.

Landsmøtet bemyndiges til i samarbeide med stortingsgruppen og sekretariatet å overveie om det eventuelt skal gåes til ytterligere foranstaltninger i samme retning.

Rådssystemet.

Flertallet i den av Landsorganisasjonen og Arbeiderpartiet nedsatte sosialiseringskomiteé — Emil Stang, Ole O. Lian, Chr. Hornsrud, Alfred Madsen, Halvard Olsen, Haavard Langseth, Jens Teigen og Arvid Hansen — foreslo:

Den sociale utvikling under kapitalismen fører ikke frem til harmoniske samfundstilstander.

Den almindelige usikkerhet og misnøie med samfundsforholdene vokser innen alle samfundslag. Klassemotsetningene skjerpes — klassekampen blir bitrere og dens omfang utvides.

I kraft av sitt antall og sin stilling i det økonomiske liv kommer den arbeidende klasse i besiddelse av stadig større virkelig makt. Krav om økonomisk demokrati og sosialisering av de naturlige rikdomskilder og de felles anvendte produksjonsmidler kommer i forgrunnen i den sociale kamp. Bedriftsrådene er et av de betydningsfulle ledd i denne kamp.

Arbeiderbevegelsen — den politiske som den faglige — må derfor sette all makt inn på gjennomførelsen av bedriftsrådssystemet og den videregående sosialisering. Det er denne store oppgave alle krefter innen arbeiderklassen nu må samles om.

Socialiseringen vil dog ikke kunne gjennomføres uten den sterke motstand fra den organiserte kapitalistklasse. Den vil verge med alle midler sine særfordeler og søke å opprettholde sin stilling som herskende klasse.

I en revolusjonær epoke blir det nødvendig for arbeiderklassen å skape sine egne organer for overtagelsen av den økonomiske og politiske makt. På arbeidslivets, rådssystemets grunn må der da bygges organer og en forfatning som svarer til den revolusjonære situasjon, og legger den hele samfundsmakt i hendene på de revolusjonære krefter — håndens og åndens arbeidere.

De økonomiske og politiske forhold ikke bare i Norge, men også i den øvrige del av verden, er avgjørende for den fart omdannelsen av samfundsforholdene kan ta.

Komiteéens mindretall — A. E. Gundersen, Richard Hansen, Sverre Iversen og M. Puntervold — foreslo:

Partiet, som vil bygge videre på demokratisk grunn, tilsikter på overbevisningens vei å vinne politisk flertall innen folket for sosialismen, hvorved klassekampen kan bringes til avslutning.

Skulde der fra privatkapitalismens side bli øvet motstand mot de samfundsmessige forholdsregler som et flertall for socialismen beslutter, vil partiet anvende de midler som er nødvendig for å bryte motstanden. Skulde der herigjennem opstå en revolusjonær situasjon, må arbeiderklassen skaffe sig de organer for overtagelsen av den økonomiske og politiske makt som den revolusjonære situasjon krever.

Landsstyret foreslo:

Landsmøtet gir Socialiseringskomitéens *flertall* sin tilslutning med hensyn til rådssystemet.

Hertil sluttet landsmøtet sig med 285 mot 32 stemmer.

Økonomisk samvirke mellem partiets avis- og trykkeriforetagender.

Landsstyret sluttet sig til forslaget fra den nedsatte komité inneholdende nye statutter for *Arbeiderpartiets Pressefond*.

Efter forslaget blev det nuværende pressefond å utskille fra partikontorets administrasjon for å legges under en selvstendig ledelse valgt av centralstyret og Arbeidernes faglige Landsorganisasjons sekretariat, mens den daglige drift skulde administreres av en særskilt disponent. Pressefondets opgaver blev ved en sådan organisering i første rekke formidling av lån, felles innkjøp av papir, maskiner, materiell m. v. samt kontroll med regnskapsførselen og innsamling av driftsstatistikk.

A. H. Arntsen fremsatte på vegne av Drammens Arbeiderparti følgende forslag:

Landsmøtet gir centralstyret myndighet til å nedsette en komité for å utrede og forelegge til uttalelse til næste landsmøte følgende:

De socialdemokratiske avis- og presseforetagender — i forbindelse med andre papirforbrukende hovedorganisasjoner — oppretter egen papirfabrikk for å bli uavhengig av private borgerlige spekulasjonsforetagender.

Ved *voteringen* blev innstillingen fra landsstyret vedtatt i sin helhet med et tillegg av *Svensson* om at fondets midler skulde skaffes til veie bl. a. også ved lån i banker. Ved alternativ votering blev besluttet at det for lånebeløp skulde svares 5 procent rente. *Arntsens* forslag blev efter forslag av dirigenten oversendt centralstyret.

Socialiseringen og bedriftsrådene.

Landsmøtet slutter sig enstemmig til følgende forslag fra Socialiseringskomitéen:

Socialiseringens formål er å opheve kapitalistklassens særfordeler og dens herredømme over det økonomiske liv og organisere produksjonen, omsetningen og fordelingen av de økonomiske goder efter samfundets behov. De produktive krefter må økes. Arbeidskraft, råstoffer og tekniske hjelpemidler må planmessig anvendes i det hele folks interesse.

Det organiseres bedriftsråd, distriktråd og brancheråd med et landsråd som får den øverste ledelse av og kontroll over næringslivet,

således at så vel sakkynndigheten som produsentenes og forbrukernes interesser kommer til sin rett.

Den private kapital inndrages ved progressiv formues- og inntektsskatt, begrensning av kapitalens utbytte og innskrenkning av arvetten. Undtatt for inndragning er de drifts- og behovsmidler som det socialistiske samfund stiller til den enkeltes rådighet. Overføring av produksjonsmidlene til samfundseie kan da foregå mot utløsning, idet utgiftene derved fordeles på den samlede kapitalistklasse.

De funksjoner og virksomheter socialiseres først som har størst samfundsmessig betydning, og sikrer den best mulige kontroll over næringslivet. I første rekke bør derfor sosialiseringen omfatte de vesentlige økonomiske funksjoner, som kapitalforsyningen (bank- og forsikringsvesenet), kraftforsyningen, råstoff-forsyningen og livsmiddelforsyningen, samt de virksomheter for øvrig hvor arbeidet foregår i fellesskap.

Løsningen av sosialiseringsspørsmålet er en forutsetning for sosialismens gjennomførelse. En fullstendig sosialisering kan først ventes gjennomført når arbeiderklassens maktstilling i samfundet blir så sterk, at kapitalistklassens motstand kan brytes.

Eugene Olaussen foreslo:

Landsmøtet henstiller til sosialiseringskomiteén å innkalle til distriktsmøter over hele landet til drøftelse av bedriftsrådene. Komiteén må til disse møter utsende talere, som kan informere de fremmøtte representanter både om bedriftsrådernes organisering og om deres oppgaver. Distriktsmøtene bør nedsette *distriktskomiteer*, som har omsorg for den videre forberedelse med rådernes dannelselse.

Olaussens forslag blev efter forslag av redaksjonskomiteén oversendt fagkongressen med landsmøtets anbefaling.

Ammunisjon til Polen.

Arbeiderpartiets landsmøte henstiller til arbeiderne på Notodden og Rjukan øieblikkelig å stoppe produksjonen av ammonium-nitrat. Denne brukes som ammunisjon mot våre russiske kamerater. Å fortsette denne produksjon er direkte å delta i mordene på de russiske arbeidere.

Det prinsipielle program.

Landsmøtet sluttet sig enstemmig til følgende enstemmige forslag fra landsstyret:

I det privatkapitalistiske samfund ligger herredømmet over produksjonsmidlene hos én klasse, mens arbeidet utføres av en annen. Lønnsarbeiderne er rettslig skilt fra sine arbeidsmidler og dermed fra sitt arbeidsprodukt. De kan ikke leve uten å tre i tjenesteforhold til dem som har herredømmet over produksjonsmidlene. Og som arbeiderne er skilt fra produksjonsmidlene, er kapitalistene — i egenskap av eiere — skilt fra arbeidet. Stadig vokser disse to klasser, den ene i rikdom, den andre i tall. Stadig dypere blir skillet og motsetningene mellom dem.

Bønder og fiskere tvinges mer og mer inn under kapitalens herredømme. Likesom de eiendomsløse arbeidere utbyttes av sine arbeidsherrer, må arbeiderbønder og fiskere avstå en større eller mindre del av de verdier de frembringer til fordel for den profitt- og rentesugende kapitalistklasse og den del av middelstanden som ernærer sig ved småhandel og lignende. Denne middelstand vokser i tall, men går tilbake i selvstendighet, makt og selvbevissthet. De tvinges mer og mer til å støtte sig til en av de to store klasser, til kapitalistklassen eller til den produktive arbeidende klasse. Stadig nærmere kommer det utviklingsstadium, da det finnes bare to klasser med virkelig makt: kapitalistklassen og arbeiderklassen i by og på land.

Den makt kapitalistene har som eiere av produksjonsmidlene har de koncentrert og styrket ved en rekke av organisasjoner: arbeidsgiverforeninger, truster og karteller, som forminsker eller ophever den innbyrdes konkurranse og kjemper for kapitalistklassens interesser. Den største organisasjon og det sterkeste maktmiddel i kapitalistklassens hånd er imidlertid det borgerlige statsapparat med dets militærvesen, dets politi, domstoler, fengsler og embedsverk. Arbeiderklassens økonomiske og politiske frigjørelse fullbyrdes når dette statsapparat er erstattet av en samfundsorganisasjon, som det arbeidende folk behersker og som er innrettet med det for øie å bekjempe kapitalistklassen, inntil kapitalistene har ophørt å eksistere som klasse.

Selve den kapitalistiske produksjonsform fører frem til oppløsning av det privatkapitalistiske samfund. De produktive krefter vokser slik at det blir umulig for det privatkapitalistiske samfund å beherske dem. Gjennem kriser og nød på den ene side og meningsløs rikdom og kapitalmakt på den andre har den planløse, uorganiserte verdensproduksjon ført samfundet frem mot katastrofen og revolusjonen.

Den eneste redning ligger i produksjonens sosialisering.

Produksjonen må organiseres og drives i det hele samfunds interesse. Men en slik omlegning av produksjonen kan bare opnåes derved, at herredømmet over produksjonsmidlene og dermed hele den økonomiske og politiske makt i samfundet blir tatt fra kapitalistklassen og lagt i det arbeidende folks hender. Denne revolusjon kan bare gjennomføres av arbeiderklassen, som har makten til det og i første rekke interessen av det.

Det norske Arbeiderparti ser sin oppgave i å forberede og gjennomføre denne revolusjon i samvirke med sosialistiske partier i andre land, i å organisere og dyktiggjøre den norske arbeiderklasse til det arbeide som forestår den, og styrke den i kampen mot kapitalistklassen. Partiet arbeider ikke derved for en enkelt klasse, men for hele det arbeidende folks interesser, og som et ledd i dette sitt arbeide oppstiller partiet følgende

arbeidsprogram:

1. Inndragning av den private kapital som anvendes til utbytning. Som hensiktsmessige overgangsmidler hertil pekes bl. a. på en sterk progressiv skatt på personlige formuer og en sterk innskrenkning av arveretten. Effektiv begrensning av kapitalutbyttet.

2. Socialisering av den industrielle produksjon, samferdselen og omsetningen. Dette skjer i første rekke ved å sosialisere bank- og forsikringsvesenet, engros-handelen, skibsfarten, kraft- og råstoffkilder som fosser, gruber og skog, og de industrielle bedrifter, hvis økonomiske og tekniske utviklingstrin gjør en helt samfundsmessig ledelse særlig hensiktsmessig. Regulering av detaljhandelen. Fremme av kommunal og kooperativ produksjon og omsetning.
3. Samfundsmessig organisasjon av landets næringsliv og planmessig anvendelse av arbeidskraften, råstoff og energi i det arbeidende og forbrukende folks interesse, idet man utnytter den sakkyndighet landet råder over.
4. Fiskeværene samt tilvirkningen og omsetningen av fisk og fiskeprodukter socialiseres med det formål å befri fiskerne fra deres avhengighet av privatkapitalen. Fiskernes økonomiske samvirke støttes så vel når det gjelder anskaffelser av fartøier, redskaper og utstyr som når det gjelder tilvirkning, omsetning og eksport av fisk og fiskeprodukter. Alle særavgifter på fiskeproduktene avskaffes. Fiskerråd på de forskjellige steder deltar i den praktiske gjennomførelse av dette program.
5. Socialisering av byggegrunn og av forretningsgårder, leiegårder og større beboelseshus for øvrig i byer og bymessig bebyggede strøk. Offentlig kontroll med boligmarkedet inntil sosialiseringen er gjennomført. Effektiv boligrasjonering så lenge den nuværende nødstilstand varer. Samfundsmessig boligbygging.
6. Stortings- og kommunevalg skal foregå etter en valgordning bygget på almindelig og like stemmerett for alle kvinner og menn som har fylt 21 år. Bostedsbåndet og valgordningens skille mellom by og land opheves. Kommunal stemmerett bibeholdes ved overflytning fra den ene til den andre kommune.
7. Militærvesenets fullstendige avvikling. Stedsevarende nøytralitet. De militære domstoler avskaffes straks.
8. Ingen tollskatter. Progressiv skatt på personlig inntekt og formue. All formuesforøkelse ved salg, gevinst eller gave beskattes som inntekt. Grunnverdiskatt og verdistigningsskatt etter sakkyndig verdsettelse ved periodiske takster. De nuværende eiendoms- og matrikkelskatter opheves. Nye reduksjonstabeller med tilstrekkelig skattefritt fradrag avpasset etter forsørgelsesbyrden. Betydelig lettelse for familieforsørgere. Kontroll med selvangivelsene. Effektiv straff for uriktig selvangivelse. Begrensningen av den kommunale skatteprocent opheves. De lovbestemte kommunale utgifter utredes delvis av staten.
9. En skjerpet arbeiderbeskyttelses-lovgivning. Særlig fremheves: Effektive botemidler mot arbeidsløshet. Forbud mot kvinners nattarbeide i bergverker, fabrikker og andre industrielle virksomheter. Avskaffelse av det industrielle hjemmearbeide. Effektiv sundhetskontroll med tjenestefolks soverum, sjøfolks lugarer samt arbeidernes boliger. 8 timers arbeidsdag for alle sjøfolk også under fart.
10. Almindelig folkepensjon gjennomført av kommunene med statsstøtte. Helt samfundsmessig sykepleie.

11. Folkeskolen utviklet til en felles bekjennelsesfri barneskole. Adgang for alle barn til videregående utdanning uten hensyn til foreldrenes økonomiske stilling.
12. Bekjempelse av drikketraffikken ved et lovgivningsarbeide som leder frem til statsforbud. All innførsel og omsetning av alkoholholdige drikker foregår gjennom offentlig monopol. Overskuddet tilfaller staten. Så lenge vin føres i handelen, må innførsel og omsetning begrenses til bestemte alkoholsvake sorter.

Socialistisk barneblad.

Fra Namdalens Arbeiderparti var innsendt forslag om utgivelse av et socialistisk barneblad. Spørsmålet var også oppe på landsmøtet i Trondheim, hvor det blev besluttet å oversende det til landsstyret. Dette hadde foretatt beregninger over hvad utgivelsen av et barneblad vilde beløpe sig til. Som resultat herav hadde man funnet foreløbig å måtte stille saken i bero. Men landsstyret var enig i ønskeligheten av så snart som mulig å få et socialistisk barneblad, eventuelt i forbindelse med et illustrert familieblad. Landsmøtet sluttet sig hertil.

Militærstreik.

Under henvisning til de beslutninger som blev fattet på landsmøtene i 1918 og 1919 om militærstreiken og soldatrådsbevegelsen får landsstyret i forståelse med Arbeidernes faglige Landsorganisasjon bemyndigelse til i en given situasjon å treffe de forholdsregler som ansees nødvendige, eventuelt å proklamere politisk massestreik, for å fremtvinge avvikling av militærvesenet eller anerkjennelse av soldatrådene.

Lovene.

Organisasjonsformen.

Landsstyret fant at det ikke vilde være heldig, på det nuværende tidspunkt, å gå til beslutning om omlegning av organisasjonene i landdistriktene fra krets- til fylkespartier. Spørsmålet var under drøftelse og forberedelse. I enkelte av våre fylker antok man det hensiktsmessig å gå til en annen opdeling av krets- partiene enn efter den tidligere valgkretsinnndeling.

Landsstyret anså det heldigst at man foreløbig ordnet sig på den måte man i hvert fylke fant mest praktisk. Men hvor det var mer enn én samorganisasjon i et fylke, måtte det etableres samarbeide, som også forutsatt i lovenes § 2, punkt 6, og i regler for nominasjon. Det representantskap som omtales i lovene, og det valgutvalg som regler for nominasjon krevet opprettet, måtte slås sammen til én institusjon — *fylkes- eller arbeidsutvalg*.

I henhold hertil blev innstillet at § 2, punkt 2, skulde endres slik:

I landdistriktene danner foreningene en samorganisasjon for fylket eller for hver krets eller hvert distrikt i fylket.

Punkt 5, første setning, blev foreslått gitt sådant innhold:

I større byer kan samorganisasjonen opprette kretsforeninger, som i første rekke får i oppdrag å drive agitasjon for partipressen, delta i valgarbeidet og utføre annet arbeide efter oppdrag av samorganisasjonen.

Videre blev foreslått som nytt ledd i punkt 6:

For å fremme dette samarbeide nedsettes et fylkes- eller arbeidsutvalg med minst en representant fra hver samorganisasjon. Utvalget velger innen sin midte formann, kasserer og sekretær. Samorganisasjonenes styrer danner representantskap for fylket. Representantskapets uttalelse innhentes i viktige anliggender.

Samtlige forslag blev tiltrådt av landsmøtet.

Kontingent-forhøielse.

Kontingenten forhøies fra 1 januar 1921 til 15 øre for kvinnelige og 30 øre for mannlige medlemmer pr. kvartal. Herav avsettes henholdsvis 2 og 5 øre til pressefondet.

Utvidelse av landsstyret.

Av hensyn til partiets vekst og for å imøtekomme kravene på en fyldigere distriktsrepresentasjon utvides landsstyremedlemmenes antall fra 10 til 14.

Valget av „Social-Demokraten“s redaktør.

På landsmøtet i Stavanger i 1912 blev bestemmelsen om at redaktøren stilles til valg sammen med de øvrige styremedlemmer, strøket av lovene. Fra den tid var redaktøren blitt ansatt av landsstyret. Landsstyret fant det imidlertid ønskelig at innehaveren av denne betydningsfulle politiske stilling atter kom på valg.

Beslutning: Landsmøtet sluttet sig til landsstyrets innstilling.

Nominasjon ved kommune- og stortingsvalg.

Partimedlemmer som danner, deltar i eller medvirker til dannelsen av særlige velgerforeninger som ved valgene opererer på egen plattform, setter sig selv utenfor partiet.

Partiskolen og opplysningsarbeidet.

I forbindelse med det nye punkt på dagsordenen om *partiskolen og opplysningsarbeidet* besluttet landsstyret i møte 21 mai å forelegge landsmøtet følgende innstilling:

Landsmøtet anbefaler at det til vinteren holdes to tremånedlige kurser. Landsstyret gis bemyndigelse til sammen med representanter for Landsorganisasjonen å foreta det fornødne til organisering av skolearbeidet og utvikling av skolen henimot målet: *en socialistisk høiskole.*

Partiorganisasjonene oppfordres til å bevilge stipendier til interesserte elever.

Landsmøtet vedtok forslaget. Videre besluttet landsmøtet:

1. Det velges en centralkomité med sæte i Kristiania. Denne komité får i oppdrag å utarbeide et passende pensum for de 3-månedlige aftenskoler samt formidle lærerkrefter til de distrikter som ikke ligger for fjernt fra Kristiania.

2. Det må i hver by velges en skolekomité, som i samarbeide med kontrollkomitéen får skolene i gang så vel i de respektive byer som i de bygder hvor det er mulighet for en kveldskole. Til bestridelse av utgiftene ved disse skoler gir partiorganisasjonene den nødvendige støtte.

3. Centralkomitéen i Kristiania må permanent fungere som leder av hele skoleundervisnings-virksomheten, og landsmøtet beslutter å stille de fornødne midler til dens rådighet.

Dyrtidssituasjonen.

Følgende krav blev ved en deputasjon, bestående av Torgeir Vraa, fru Augusta Aasen og fru Jeanette Olsen overbragt statsministeren:

Det norske Arbeiderpartis 24. landsmøte retter den alvorligste henstilling til statsmaktene om med hurtige og effektive foranstaltninger å motvirke den stadig stigende dyrtid.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og Det norske Arbeiderparti sendte allerede ifjor høst inntrengende henstillinger til Regjeringen om inngripende statsforanstaltninger til bekjempelse av prisstigningen.

I november fremsatte den socialdemokratiske stortingsgruppe følgende forslag i samme retning:

I.

Dyrtidssituasjonen og den fortsatte prisstigning gjør det påtregende nødvendig at det øieblikkelig fra samfundets side skrides til gjennomgripende foranstaltninger for å tvinge vareprisene ned.

II.

Stortinget henstiller til Regjeringen å gjennomføre:

1. Effektiv *prisregulering* med fastsettelse av *maksimalpriser* på de viktigste livsfornødenheter i forbindelse med salgsvang.

2. Endring i *prisrådenes* sammensetning således at det blir et felles prisråd med flertall av forbrukere, og at dette får myndighet til å fastsette maksimalpriser.

3. Opprettelse av et centralråd for *priskontrollen*, som ansetter det nødvendige antall kontrollører i de forskjellige kommuner og gir dem de fornødne instruksjer og myndighet.

4. Skjerpelse av straffebestemmelsene for prisreglenes overtredelse.

5. Midlertidig ophevelse av tollene på nødvendighetsartikler som sukker, kaffe, skotøi, flek og kjøtt.

6. Statsimport av nødvendighetsartikler. Beslagleggelse av tonasje til denne import og forbud mot import av luksusartikler. Om nødvendig, beslagleggelse av varelager.

7. Bidrag til de kommuner som iverksetter direkte formidling av varer fra produsent til forbruker.

8. Bidrag til kommunene så de også i år kan yde hjelp til ubemidlede ved nedsettelse av prisene på de viktigste livsfornødenheter.

III.

Stortinget samtykker i at det av statskassens kontante beholdning anvendes 25 millioner kroner i forannevnte øiemed.

IV.

Da alle disse foranstaltninger i tilfelle kun vil føre til en midlertidig bedring av de herskende dyrtidstilstander, som er en følge av den nuværende planløse produksjon og vareomsetning, henstiller Stortinget enn videre til Regjeringen snarest mulig å planlegge og fremme sosialisering av hele vårt næringsliv.

Forslaget blev mot socialdemokratenes stemmer utsatt til senere behandling, men under debatten stillet Regjeringen flere statsforanstaltninger i utsikt.

Tross dette er det nu hengått 7 måneder siden saken blev reist i Stortinget uten at det fra statsmaktenes side er foretatt noget i retning av strengere prisregulering. Tvert imot har Regjeringen latt spekulasjonen få friere hender. Følgen er da også at arbeiderne er tvunget frem i ny tariffkamp.

På arbeiderklassens vegne retter derfor landsmøtet det bestemte krav til Regjeringen at disse store livsspørsmål for det arbeidende folk øieblikkelig optas til behandling og beslutning fattes i Stortinget før ferien. Det hersker sterk forbitrelse blandt store deler av vårt folk over den måte hvorpå denne sak er trukket i langdrag, og denne forbitrelse vil ytterligere vokse hvis det ikke straks skrives til handling.

Særlig peker landsmøtet på gjennomførelse av en strengere *prislov* med effektiv kontroll, at prisene på *nødvendighetsartikler* som mel, sukker, kaffe, tøy osv. nedsettes ved toll-lettelser og på annen måte, at import og vareformidling reguleres slik at nødvendighetsartiklene begunstiges på luksusvarenes bekostning, samt at kommunene ved statsbidrag settes i stand til også i år å yde bidrag til ubemidlede til nedsettelse av prisene på enkelte livsfornødenheter som brensel og lignende.

Bolignøden.

Da bolignøden hviler som en forbannelse over tusener familier i dette land, må det nu fra Stortingets side skrives til de mest energiske foranstaltninger for å hjelpe på de fortvilede forhold.

Landsmøtet krever en hurtig gjennomførelse av tvungen boligrasjonering på en sådan måte at den kan bli til virkelig hjelp, idet landsmøtet må betegne Regjeringens proposisjon som utilfredsstillende.

Videre krever landsmøtet tilstrekkelige bevilgninger til støtte av kommunenes boligbygging samt effektiv prisregulering på byggemateriell.

Den internasjonale situasjon.

Følgende resolusjoner blev vedtatt:

Til arbeiderklassen i Amerika.

Det norske Arbeiderpartis landsmøte sender den amerikanske arbeiderklasse sin kameratslige hilsen. Med harme og avsky har vi mottatt etterretningene om de brutale politiske forfølgelser som alle socialister i Amerika er gjenstand for. Disse forfølgelser viser at i den sociale revolusjon, som er i rask utvikling i hele den kapitalistiske verden, står de amerikanske kamerater på en av de ansvarsfulleste og mest utsatte poster. Med den mest spente interesse følger derfor alle revolusjonære socialister begivenhetenes utvikling i kjempetrustenes land. Med ønske om snarlig samling av alle revolusjonære retninger innen den amerikanske arbeiderbevegelse, sender vi kamppropet fra østen til vesten: **Leve Den 3. Internasjonale!**

Angående Ungarn.

Den norske arbeiderklasse har med den største harme mottatt etterretningene om de ungarske hvite horders grusomme gjerninger og uttaler sin dypeste avsky for det bloddryppende ungarske borgerskap.

De regjeringer som har avbrutt forbindelsen med den russiske arbeiderstat, som kjemper for sin frihet og for alle folks frihet, opprettholder samtidig forbindelsen med den ungarske bøddelstat. Dette viser bedre enn noget annet den sociale revolusjons internasjonale karakter. Overalt er kampen en og den samme.

Landsmøtet henstiller til alle norske arbeiderorganisasjoner å beslutte den strengeste boikott mot Horthy-Ungarn. Ingen arbeider bør yde den ringeste hjelp til sine klassebrødres bødler. Landsmøtet erklærer sig herigjennem solidarisk med den undertrykte ungarske arbeiderklasse og sender sine hjerteligste hilsener til Ungarns kommunistiske Parti.

Til våre kamerater i Finland.

Det norske Arbeiderpartis 24. landsmøte sender de finske venstresocialister og kommunister sin varmeste hilsen. Med den største harme mottok vi i Norge etterretningen om oppløsningen av de finske venstresocialisters kongress og fengslingen av de ledende venstresocialister. Vi nærer ingen tvil om at dette brutale overgrep bare vil bidra til å påskynde den venstresocialistiske samling som er i så gledelig vekst i Finland, og at dommens dag for den hvite terrors forbrytelser og de høiresocialistiske forrædere nærmer sig. **Leve Den 3. Internasjonale!**

Til den revolusjonære arbeiderbevegelse i Frankrike.

Det norske Arbeiderpartis 24. landsmøte sender den kommunistiske fløi innen den franske arbeiderbevegelse sin varmeste hilsen. Med harme og avsky har vi mottatt etterretningene om de politiske forfølgelser som øves mot alle revolusjonære socialister i Frankrike. Disse forfølgelser viser at Frankrike for tiden er brennpunktet i hele den

revolusjonære utvikling, og at det er til Frankrikes arbeidere at den socialistiske verden nu må sette sitt håp. Med ønsket om snarlig samling av alle revolusjonære krefter i Frankrike sender Det norske Arbeiderparti sin hilsen under kampsignalet: *Leve Den 3. Internasjonale!*

Til Sovjet-Russland.

Det norske Arbeiderpartis 24. landsmøte sender sin varmeste hilsen til det hårdt kjempende, men alltid seirende Sovjet-Russland, og uttaler forvissningen om at også den polske offensiv snart vil være brutt helt sammen. I riktig forståelse av denne offensivs utfall kaller borgerpressen i Vest-Europa det polske felttog for det siste forsøk på å knekke Sovjet-Russland. Når også det har lidt nederlag, har verdens-revolusjonen gjort et nytt skritt fremad, og revolusjonens brennpunkt vil bli flyttet til de vest-européiske land. Den norske arbeiderklasse følger begivenhetenes gang med spent oppmerksomhet og med alle sine tanker rettet på å forberede sig til det tidspunkt da revolusjonskrisen også når vårt land. Det norske Arbeiderpartis landsmøte, som nettop med overveldende flertall har utformet nærmere sin tidligere tilslutning til rådssystemet og Den 3. Internasjonale, sender dennes eksekutivkomité sine varmeste hilsener og uttaler ønsket om at det snart må bli mulig for Den 3. Internasjonales partier å samles til sin første internasjonale kongress. *Leve Den 3. Internasjonale!*

Valg.

Formann Kyrre Grepp. Næstformann Emil Stang. Sekretær Martin Tranmæl. Alle med akklamasjon. Redaktør Olav Scheflo mot 12 stemmer.

Centralstyret.

Thina Thorleifsen 253 st., Chr. H. Knudsen 252 st., Halvard Olsen 252 st., Kr. Aamot 122 st.

Varamenn: Jakob Friis, Ingv. Rastad, Harry Nilssen, Augusta Aasen, Knut Eng.

Landsstyret.

Alfred Madsen 238 st., John Aalberg 237, Aamodt Mindrebø 236, Oscar Torp 235, Egede-Nissen 234, Ole Moen 234, Ivar Ertresvaag 232, Jeanette Olsen 220, D. Vatne 216, Eug. Olaussen 216, Arne Hauger 216, Johan Nordvik 211, Oscar Nilssen 205 og Alfred Vaagnes 198.

Varamenn: Ole Fremo, Søren Sørensen, Karl Bøthun, Knut Olsen og Svend Haaland.

Tid og sted for neste landsmøte.

Neste ordinære landsmøte blev besluttet holdt i Oslo. Landsstyret fikk bemyndigelse til å utsette det i lovene forutsatte landsmøte i 1921 til det følgende år, dersom ikke situasjonen gjorde det nødvendig å samles tidligere.

25. ordinære landsmøte.

Oslo 25—28 mars 1921.

Dagsorden.

Landsmøtet blev holdt i Oslo 25—28 mars 1921. Følgende dagsorden blev opsatt:

Åpning. Konstituering. Partiet og Internasjonalen. Beretning, regnskaper og budgetter. Partiorganisasjonen: Lovforandringer, faste partiapparater, agitatorskorps. Revidering av partiets programmer. Nominasjon av partiets stortingskandidater. Den socialistiske skolevirksomhet. Bedriftsråd og sosialisering. Valgene. Avslutning.

Forretningsordenen.

Det blev besluttet å holde landsmøtet for lukkede dører, dog således at partimedlemmer hadde adgang til å overvære forhandlingene fra galleriene. Partipressens journalister blev gitt adgang til å være til stede i salen.

Meddelelser til Norsk Telegrambyråa besørget av sekretæren gjennom Pressekontoret.

Møtets funksjonærer.

Til ordstyrere blev valgt Ole O. Lian, A. Egede-Nissen og Halvard Olsen, til sekretærer Hanna Adolfsen, P. Furubotn, Oskar Stav og Ivar Skjaanes.

Redaksjonskomité: M. Tranmæl, Olav Schefflo, Ole O. Lian, Oscar Torp og Alfred Madsen.

Partiet og internasjonalen.

Der forelå for dette landsmøte to innstillinger i det avgjørende spørsmål: stillingen til Den 3. Internasjonale etter Moskva-tesenes fremkomst. Flertallet i partiets landsstyre foreslo som konklusjon på sin innstilling, som tok en rekke reservasjoner overfor tesene — følgende:

Under henvisning til de siste landsmøters anerkjennelse av råds-systemet, arbeiderklassens diktatur og masseaksjonen som det avgjørende middel i klassekampen og med tilslutning til den begrunnelse landsstyret har gitt, aksepterer Det norske Arbeiderparti som avdeling av Den kommunistiske Internasjonale de retningslinjer, beslutninger og betingelser som blev vedtatt på Internasjonales 2. kongress.

Mindretallet i landsstyret fremla følgende innstilling:

Det norske Arbeiderparti fastholder anerkjennelsen av masseaksjonen som det avgjørende middel i klassekampen, rådssystemet og arbeiderklassens diktatur og vil fortsette sitt arbeide for socialismens gjennomførelse på dette grunnlag og efter de grunnlinjer som er vedtatt på de siste landsmøter.

Således som forholdene ligger an i vårt land, finner landsmøtet ikke å kunne godkjenne de av Den 3. Internasjonales 2. kongress vedtatte beslutninger. —

Da det imidlertid i god tid før landsmøtet var klart at det vilde bli et avgjørende flertall for flertallsinnstillingen, avskar mindretallet

selv en kamp på landsmøtet ved følgende lojalitetserklæring, som landsstyret og landsmøtet godtok:

Vi ønsker at Det norske Arbeiderparti fremdeles fastholder sitt medlemskap i Den 3. Internasjonale, idet vi helt og fullt slutter oss til Internasjonalens bærende prinsipper: Arbeiderklassens diktatur, råds-systemet og masseaksjonen som det avgjørende middel i kampen for socialismen, — hvad der for øvrig også tydelig fremgår av mindretallets innstilling. Derved er fra første stund av trukket op så vel det prinsipielle skille mellom mindretallet og høiresocialistene som også den felles revolusjonære plattform for mindretallets og flertallets fremtidige arbeide. Siden mindretallet avgav sin innstilling har den tidligere partiopposisjon gått til dannelsen av et nytt parti, hvis front i første rekke er vendt mot Det norske Arbeiderparti. At vi like fullt som flertallet tar avstand fra det nydannede socialdemokratiske parti og bekjemper det som enhver annen motstander, er selvsagt. Det splittelsesforsøk høiresocialistene ved denne partidannelse har gjort og den fare for arbeiderbevegelsens vekst og fremgang dette i de nærmeste år kan innebære, gjør det etter vårt syn til en uavviselig plikt for alle revolusjonære arbeidere i vårt land — uansett meningsforskjell om detaljer — å stå solidarisk sammen og slå ring om Det norske Arbeiderparti.

Ut fra dette grunnsyn mener vi at vår plass fremdeles er i Det norske Arbeiderpartis rekke. Vi akter der å utføre vårt arbeide til bevegelsens beste så langt vår evne rekker, likesom vi innenfor rammen av partiets lover og landsmøtebeslutninger med samme rett som andre partifeller til enhver tid fritt vil hevde vårt syn på hvad der er til partiets og bevegelsens vekst og gagn.

Ved voteringen blev flertallsinnstillingen bifalt med 281 stemmer mot 20 som blev avgitt for mindretallets innstilling. Fem representanter stemte imot begge innstillinger og ansåes dermed uttrådt av partiet.

Partiets navn.

Et flertall i landsstyret (12 av 23) foreslo at partiets navn skulde endres til *Norges kommunistiske Arbeiderparti*.

Styret foreslo enstemmig at det under partiets navn skulde settes i parentes: *Avdeling av den kommunistiske Internasjonale*.

Ved voteringen blev flertallets forslag til navneforandring forkastet. Parentesen blev vedtatt enstemmig.

Lovene.

Partiets formål.

Enstemmig blev formålsparagrafen (lovenes § 1) besluttet gitt følgende form:

Formålet er å samle til et enig parti alle organisasjoner i Norge som kjemper for arbeiderklassens frigjørelse etter de kommunistiske retningslinjer.

Dette angis nærmere i det program og de taktikkuttalelser landsmøtet vedtar.

Samorganisasjonene.

Lovenes § 2, punkt 2, kom til å lyde:

Partiforeninger i samme kommune — i by og på land — slutter sig sammen i by- og herredspartier. By- og herredspartier i samme fylke danner én samorganisasjon, fylkespartiet. En undtagelse gjøres for de større bypartier. Centralstyret kan gi tillatelse til at kretspartier fremdeles kan opprettholdes som samorganisasjoner, når det (som foreskrevet i punkt 6) på annen måte etableres samarbeide mellom de forskjellige organisasjoner i samme fylke.

Efter dette blev besluttet at innledningen i punkt 6, samme paragraf, endres til å lyde:

Så lenge krets- eller distriktsorganisasjoner opprettholdes, plikter disse i hvert fylke å samarbeide i alle politiske og organisasjonsmessige saker vedrørende fylket o. s. v.

I § 3 (om samorganisasjonenes oppgaver og plikter) var det ingen forandring.

I § 4, *landsmøtet*, blev punkt 2 omredigert, så det kom til å lyde:

Til landsmøtet har enhver samorganisasjon (fylkes-, krets- eller byorganisasjon) som har oppfylt de i lovene fastsatte plikter, rett til å sende en representant for hvert påbegynt 300 medlemmer.

Fullmakter.

Ved punkt 6 blev vedtatt at fullmaktene til landsmøtet skulde innsendes til centralstyret istedenfor som hittil til partiets sekretær.

Partiets administrasjon.

Landsstyret ansetter:

En sekretær for partikontorets administrasjon. Vedkommende har ansvaret for regnskapene og de forskjellige kasser og stiller sådan garanti som centralstyret forlanger. Han fungerer som protokollsekretær og utfører for øvrig det arbeide som blir pålagt ham av styret.

En sekretær som har til særopgave å organisere partiets agitasjons- og organisasjonsvirksomhet i forståelse med et agitasjonsutvalg, nedsett og kontrollert av centralstyret, og for øvrig besørge det arbeide som blir pålagt ham av styret.

For sekretærene gjelder 3 måneders gjensidig opsigelsestid. Hvis de viser grov forsømmelighet i tjenesten, kan de straks avskjediges av centralstyret, men de har rett til å innbringe sin sak for landsstyret.

Redaktøren, sekretærene og andre heltlønnede tillitsmenn og funksjonærer i partiets tjeneste kan ikke uten centralstyrets samtykke påta sig annet lønnet arbeide eller lønnede hverv.

Regnskapene avsluttes ved utgangen av hvert kalenderår.

Som tillegg til innstillingen vedtok landsmøtet efter forslag fra landsstyret:

Landsmøtet bemyndiger landsstyret til straks å ansette 3 sekretærer.

a) En sekretær for partiarbeidet. b) En sekretær for agitasjons- og opplysningsarbeidet. c) En sekretær for organisasjonsvirksomheten.

Det blev overlatt centralstyret å foreta den endelige redaksjon av paragrafen, så den blev i overensstemmelse med det vedtatte tillegg.

Til punk 7 i § 4 blev tilføjet: «De av landsstyret ansatte partisekretærer har rett til å delta i landsstyrets forhandlinger på samme vilkår.» I fortegnelsen over centralstyremedlemmer i § 5, punkt 2, utgikk *sekretæren*, hvorfor det blev å velge 5 istedenfor som tidligere 4 representanter til centralstyret. Efter dette kommer siste setning i punktet til å lyde: «Formann, næstformann og redaktør velges ved særskilt valg med absolutt flertall.» Endelig blev vedtatt som ny § 7:

Formannen leder i forbindelse med centralstyret partiets arbeide og fører tilsyn med de forskjellige partivirkosomheter.

Fratrer formannen sin stilling, fungerer næstformannen til landsmøtet. Har næstformannen ikke anledning til å påta sig dette hverv, konstituerer landsstyret en midlertidig formann.

Den tidligere § 7 blev da § 8. § 8 utgikk og blev erstattet med den nye § 9.

I § 10 (tidligere § 9) blev uttrykket «like antall suppleanter» byttet med *to varamenn*.

Reservasjonsrett og reservasjonsplikt.

Som ny § 11 blev vedtatt:

1. I de fagforeninger som er innmeldt i partiet, kan fagforeningsmedlemmer som ønsker det reservere sig fra å bli betraktet som partimedlemmer og gir derved avkall både på de plikter og de rettigheter som følger med partimedlemsskap.

Fagforeningsmedlemmer som står i andre politiske partier (borgerlige eller det høiresocialistiske) kan ikke være medlemmer av Det norske Arbeiderparti. Personer som ikke bøier sig for partiets beslutninger, kan heller ikke bli stående som partimedlemmer.

Dersom de ikke selv frivillig reserverer sig, må vedkommende fagforening eller politiske samorganisasjon pålegge dem reservasjonsplikt. Et fagforeningsmedlem som av sin forening pålegges reservasjonsplikt, har rett til å innbringe sin sak til prøvelse for den politiske samorganisasjons styre.

Vedkommende kan derefter innanke sin sak til avgjørelse for partiets central- eller landsstyre. En slik anke må innbringes gjennom den politiske samorganisasjons styre.

Fagforeningsmedlemmer som ikke tilhører partiet (reservanter) kan i sine foreningsmøter ikke delta i behandlingen av organisasjonsmessige partianliggender, som innstillinger til landsmøter, valg av parti-tillitsmenn etc.

2. Ensartede medlemskort for alle partimedlemmer utstedes av partikontoret og formidles gjennom samorganisasjonene.

Disse lovbestemmelser var nærmere begrunnet i innstillingen om partiets forhold til Internasjonalen.

Den demokratiske centralisme.

I den tidligere § 10, som herefter blev § 12, blev foreslått som et nytt punkt 1:

Styrer og tillitsmenn i partiet er forpliktet til, når det er anledning til det, å forelegge alle viktige spørsmål til behandling på medlemsmøter.

Centralstyret og stortingsgruppen.

§ 12, punkt 4:

Centralstyret skal være representert ved stortingsgruppens møter.

Ny paragraf.

Landsmøtet velger et medlem av Den kommunistiske Internasjonales eksekutivkomité med en varamann. Valget blir å godkjenne av Den kommunistiske Internasjonales kongress eller eventuelt av Den kommunistiske Internasjonales eksekutivkomité.

Partiets medlem av eksekutivkomitéen er tillike medlem av partiets centralstyre.

Faste parti-apparater.

Da det er en bydende nødvendighet å drive et metodisk opplysnings- og organisasjonsarbeide, må det i alle distrikter eller fylker opprettes faste parti-apparater med lønnede sekretærer, som helt kan ofre sig for partiarbeidet. Det henstilles til partiorganisasjonene å forhøje kontingenten til samorganisasjonene, så de kan settes i stand til å løse denne opgave.

Agitasjonskorps.

1. Alle partiorganisasjoner plikter å opprette agitasjonskorps. Korpsene har som opgave:

- a) Spredning av partiets presse og litteratur.
- b) Å delta i det organisasjonsarbeide som iverksettes på arbeidssteder og i hjemmene.
- c) Å fungere som agitasjonsutvalg for soldatrådsbevegelsen.
- d) Å delta i agitasjons- og organisasjonsarbeidet i nærliggende distrikter hvor partiarbeidet måtte ligge tilbake, med særlig sikte på å organisere landarbeidere, arbeiderbønder og fiskere.
- e) Å bistå organisasjonene ved arbeidskonflikter, under valgkamper og for øvrig når korpsenes bistand er ønskelig eller påkrevet.

2. Det påligger herreds- og bypartienes styrer å organisere korpsene. Hver partiorganisasjon utser medlemmer til korpsene enten valgt av medlemsmøter eller opnevnt av styrene.

Det skal ved valg eller opnevning tas hensyn til at hver virksomhet eller arbeidssted og de forskjellige kretser eller distrikter så vidt mulig er representert.

By- og herredspartier fører særlig fortegnelse over korpsenes medlemmer. Samorganisasjonene og gjennom disse centralstyret skal holdes underrettet om korpsenes organisasjon og virksomhet.

3. Hvert korps konstituerer sig med sin egen formann og sekretær. Hvor det er hensiktsmessig kan korpsene opdeles i flere grupper f. eks.:

- a) Gruppe for litteraturspredningen.
- b) Gruppe for partipressens utbredelse.
- c) Gruppe for soldatrådsagitasjonen.

- d) Gruppe for landarbeidervirksomhet (om sommeren sykkelkorps).
- e) Gruppe for å bistå med foredrag, oplesning og annen underholdning i partiorganisasjonene.

Nærmere arbeidsplaner for korpsenes virksomhet kan utarbeides av centralstyret.

Programrevisjon.

Det blev besluttet nedsatt en programkomité til å revidere partiets programmer.

Komiteén fikk videre til oppgave å opta spørsmålet om utarbeidelse av et eget fiskeriprogram.

Nominasjon av partiets stortingskandidater.

Landsstyret foreslo:

Det norske Arbeiderpartis nominasjon av stortingskandidater foregår efter de regler som partiets landsmøte vedtar. Lov om nominasjon ved stortingsvalg av 17 desember 1920 benyttes ikke.

*

I henhold hertil var utarbeidet et forslag til nominasjonsregler i to alternativer — til benyttelse efter partiorganisasjonenes eget valg. Disse regler gikk ut på:

Alternativ A.

1. I hvert valgdistrikt nedsettes et valgutvalg. Hvor det i distriktet er en samorganisasjon for partiet (by- eller fylkesparti) består utvalget av organisasjonens styre. Hvor det er flere samorganisasjoner, velger hver av disse et medlem av utvalget, fortrinnsvis formannen. Utvalget påser at nominasjonen foregår på betryggende måte og forestår ledelsen av det felles valgarbeide.

2. Hver forening i valgdistriktet oppfordres til å bringe stortingskandidater i forslag. Forslagene med kandidatens stemmetall sendes valgutvalgets formann. Derpå sammenkalles et representantskapsmøte, som alle distriktets partiorganisasjoner har representasjonsrett til. Hver forening har rett til å sende en representant for hvert påbegynt 100 medlemmer. Hvis organisasjonsforholdene i distriktet gjør det ønskelig, kan representasjonsretten utvides til en representant for hvert påbegynt 50 medlemmer, eller også innskrenkes til en for hvert påbegynt 200 medlemmer. Dette bestemmes av by- eller fylkespartiet — i tilfelle av tvist av centralstyret.

3. Representantskapet foretar den endelige nominasjon av partiets kandidater.

Alternativ B.

1. Som alternativ A 1.

2. Valgutvalget sender alle partiavdelinger sitt forslag til stortingskandidater. Det foreslås minst så mange kandidater som efter loven skal oppføres på stemmesedlen. Forslaget sendes så betids at uravstemningen kan være ferdig i god tid før valget.

3. Alle partiforeninger foretar derefter uravstemning. Foreningene er ikke bundet av innstillingen. De må ordne det slik at medlemmene får lett adgang til å delta i uravstemningen. Den kan derfor foregå til forskjellige tider og på forskjellige steder, men må alltid foregå under betryggende kontroll. Avstemning foregår ved personlig fremmøte og ved avgivelse av stemmesedler. Disse oppbevares inntil avstemningen er avsluttet og optelles under ett av valgutvalget eller av vedkommende samorganisasjons styre efter utvalgets bestemmelse. Foreningene må føre fortegnelse over de partimedlemmer som avgir stemme. Denne fortegnelse må på forlangende tilstilles valgutvalget til gjennemsyn.

På stemmesedlen må angis den nummerorden man vil ha kandidatene opstillet i. Hvis nummertall ikke er angitt, regnes nummerordenen efter den rekkefølge hvori kandidatene er opført på stemmesedlen. Den som således får de fleste stemmer som nr. 1, opføres som nr. 1 på valglisten osv.

En fremgangsmåte som er avvikende fra de foreslåtte er ikke gyldig, med mindre Det norske Arbeiderpartis centralstyre har approbert den.

Landsmøtet henstiller til centralstyret å være opmerksom på de særegne geografiske forhold i Nord-Norge, så at eventuelle krav om andre forslag til nominasjonsregler blir sett på med all mulig velvilje. Likeledes henstilles det til centralstyret å yde økonomisk bidrag til de vanskeligst stilte distrikter i Nord-Norge og Sogn og Fjordane.

Spørsmålet om en *likelig fordeling av utgiftene* til nominasjonene mellom partiets organisasjoner optas til utredning.

Skolevirksomheten.

1. Landsmøtet godkjenner de 3-månedlige socialistiske aftenskoler som grunntype for det organiserte opplysningsarbeide.

2. Som ledelse for disse skoler samt for den socialistiske dagskole i Kristiania anerkjenner landsmøtet «Centralkomitéen for den socialistiske skolevirksomhet», som har å utarbeide planer for skolenes arbeide.

3. Landsmøtet pålegger alle herreds- og bypartier å organisere socialistiske aftenskoler senest fra 15 september 1921.

4. Landsmøtet henstiller til Centralkomitéen for skolevirksomheten å utarbeide planer for et videregående 3 måneders kveldskolekursus. Adgang til dette har bare elever som har gjennomgått det første 3-måneders kursus.

5. I distrikter hvor fylkespartier med faste sekretærer er opprettet, fungerer disse som kontrollerende og formidlende organer mellom skolene og centralkomitéen. Fylkespartienes sekretærer innsender regelmessige rapporter om skolevirksomheten til centralkomitéen.

6. Hvor lokale lærere ikke kan skaffes, vil landsmøtet anbefale at man gjennom fylkespartiene ansetter fastlønnede lærere i de socialistiske fag.

7. Landsmøtet bemyndiger centralkomitéen til, såfremt de økono-

niske muligheter er til stede, å igangsette 2 4-månedlige kurser på den socialistiske dagskole.

Skulde noget herreds- eller byparti på grunn av særlige forhold ikke klare å imøtekomme pålegget innen nevnte frist, skal centralstyret underrettes herom snarest med angivelse av de grunner som dikterer vedkommende partiavdeling.

Bedriftsråd og sosialisering.

Verdenskrigen har bragt de kapitalistiske samfund op i en krise, som kjennetegnes ved varemangel, dyrtid, en voksende arbeidsløshet og en stadig avtagende produksjon.

Fra kapitalistklassens side gjøres det store anstrengelser for å forringe arbeidernes kår og svekke deres stilling i det økonomiske liv. Arbeiderklassen må derfor være forberedt på med alle midler å forsvare sin stilling.

Socialiseringskravet må fremmes med de midler arbeiderklassen råder over. I dette arbeide må man ikke se bort fra at under en tilspisset kamp må den direkte konfiskasjon anvendes som den eneste vei for å gjennomføre sosialiseringen.

Dannelsen av bedriftsråd (arbeiderutvalg) må vies den største oppmerksomhet. Straks et tilstrekkelig antall råd er dannet må det organiseres distriktsråd og brancheråd. Brancherådene må straks i samarbeide med distriktsrådenes sentralkontor tilveiebringe den plan og oversikt over industrien som muliggjør at arbeiderklassen ved et fast grep på den økonomiske virksomhet kan sikre sig herredømmet og kontrollen over denne.

Valg.

Formann Kyrre Grepp, næstformann Emil Stang, redaktør Martin Tranmæl, eksekutivkomité-medlem Olav Scheflo. Øvrige medlemmer av centralstyret Chr. H. Knudsen, Thina Thorleifsen, Halvard Olsen, Ingv. Rastad og Alfred Madsen.

Varamenn: Knut Eng, Harry Nilssen, Hanna Adolfsen, Sverre Johannessen og Einar Gerhardsen.

Landsstyret: Jeanette Olsen, Narvik, Alfred Vaagnes, Honningsvåg, John Aalberg, Nord-Trøndelag, Gustav Sundby, Trondheim, Ivar Ertresvaag, Ålesund, I. B. Aase, Bergen, Egede-Nissen, Stavanger, Ole Øisang, Kr. sand, Ole Moen, Rjukan, Eugene Olaussen, Hokksund i Eiker, Oscar Torp, Sarpsborg, Oscar Nilssen, Løten, Ivar Rikheim, Lærdal, og Hans P. Haugli, Raufoss, med følgende varamenn: Ole Fremo, Sør-Trøndelag, Charles Sjøiland, Jæren, Anton Christiansen, Vestfold, Karl Bøthun, Odda, og Ottar Lie, Hamar.

Eventualiteter.

Landsstyret fikk bemyndigelse til å ordne de eventuelle partiforviklinger som måtte opstå i perioden inntil neste landsmøte.

Næste landsmøte.

Tid og sted blev overlatt landsstyret.

26. ordinære landsmøte.

Oslo 24—28 februar 1923.

Dagsorden.

Landsmøtet blev avholdt 24—28 februar 1923 i Oslo. Som dagsorden blev opsatt:

Åpning. Konstituering. Partiets stilling til Internasjonalen. Spørsmålet «Mot Dag». Beretning, regnskaper og budgetter. Partiets stilling til voldgiftsloven. Partiets organisasjonsform. Omlegning av Kvinneforbundet. Partiets lover. Partiavisenes navn. Partiets program. Edruelighetsspørsmålet. Valgene. Barnelagene. Kommunesekretær. Partiets forhold til kooperasjonen. Partiets stilling til den 3. og 4. verdenskongress' beslutninger. Avslutning.

Forretningsorden.

Landsstyret hadde ment at der først burde tas en generaldebatt om de på tilleggsdagsordenen opførte saker, partiet og Internasjonalen, enhetsfronten m. v. I den anledning blev det foreslått at hver representant i denne debatt blev gitt adgang til å få ordet to ganger, første gang 30 minutter og annen gang 10 minutter.

Landsmøtet holdes for lukkede dører. Partimedlemmer har adgang til galleriet og partipressens journalister til salen. Meddelelser til telegrambyråene besørgeres av generalsekretærene. Referater til partipressen leveres i forståelse med generalsekretærene.

Møtets funksjonærer.

Til dirigenter blev valgt Ole O. Lian, Halvard Olsen og Gustav Sundby. (Den siste ved votering med Oscar Torp som motkandidat med 91 mot 88 stemmer.)

Til sekretærer blev valgt overensstemmende med landsstyrets innstilling Bjarne Takla, Bergen, Alfred Skar, Bodø, Ivar Aarseth, Trondheim, og Harald Liljedahl, Oslo.

Til redaksjonskomité blev enstemmig valgt Edv. Bull, Arvid Hansen, Stang, Schefflo, Torp og Tranmæl.

Partiets forhold til Internasjonalen.

Striden mellom de to fløier i partiet var blitt ytterst tilspisset efter den 4. verdenskongress. Centralstyrets flertall hadde 21 desember 1922 foreslått at partiet skulde tre ut av Den 3. Internasjonale. På landsstyremøtet i januar 1923 var der ved Karl Radeks megling funnet et kompromiss, som imidlertid ikke tilfredsstillt flertallsretningen. Denne retning hadde til landsmøtet utformet det såkalte «Kristianiaforslag», hvor den overensstemmende med sin teoretiske opfatning fremla partiets program.

Den andre fløi svarte at da dens opfatning i ett og alt svarte til Internasjonalens, anså den det unødvendig å utforme den. Og den gjorde dermed kampen i organisasjonene før februar-landsmøtet til en kamp: Kristiania-forslaget kontra Internasjonalen.

På februar-landsmøtet møtte N. Bucharin som Internasjonalens fremste representant. Han bekjempet Kristiania-forslaget ut fra Internasjonalens syn, som et «halvsyndikalistisk» forslag.

Han gjorde dog en rekke innrømmelser overfor flertallet. På den internasjonale delegasjons vegne fremla han følgende erklæring, som imøtekom flertallet utover hvad Radek hadde funnet å kunne imøtekomme under landsstyremøtet:

K. I.s delegasjon erklærer følgende:

Vi bekrefter i eksekutivens navn de erklæringer som blev avgitt av partifelle Radek.

Vi anser det ønskelig at der inntil neste utvidede møte av E. K. foruten det av 4. verdenskongress valgte medlem også en annen ansvarlig partifelle av Trammæls retning blir gitt adgang til E. K.s møte med rådgivende stemme.

Vi erklærer at vi på det utvidede eksekutivkomitémøte vil foreslå som en undtagelse på grunn av den vanskelige krise i det norske parti, at to norske partifeller (Scheflo og en annen ansvarlig partifelle av Trammæls retning) blir å betrakte som medlemmer av eksekutiven med 1 stemme tilsammen.

Da ifølge beslutningene på K. I.s verdenskongress det norske parti foruten partifelle Scheflo dessuten skal delegere to partifeller til det utvidede eksekutivmøte, krever delegasjonen absolutt at partifelle Trammæl ubetinget blir delegert til dette møte.

K. I.s delegasjon er av den opfatning at mindretallet må bli representert så vel i centralstyret som i redaksjonen av hovedorganet helt uavhengig av hvilken fraksjon får flertall på landsmøtet.

Videre fremla Bucharin eksekutivkomitéens forslag, sålydende:

I. Det norske Arbeiderparti, som har satt sig som mål å styrte den kapitalistiske samfundsordning og erstatte den med den kommunistiske, har under de nuværende betingelser som sin viktigste opgave erobringen av de bredeste masser av proletariatet og de halvproletariske elementer på landet og mobiliseringen av dem til kamp mot kapitalens offensiv. Men da kapitalens offensiv nu er en internasjonal foreteelse, og bourgeoisiet stadig forsøker gjennom fascistiske organisasjoner, og gjennom finansiell og militær hjelp å koncentrere sine krefter i kampen mot arbeiderklassen, så er den norske arbeiderklasse ikke i stand til å opnå varige resultater og vinne frem til seier uten å stå sammen med de revolusjonære arbeidere i andre land under Den kommunistiske Internasjonales førerskap.

II. I kampen mot den kapitalistiske offensiv og enda mere i de videre offensive kamper fra arbeiderklassens side mot borgerskapet og den borgerlige stat for proletariatets diktatur er masseaksjonene det avgjørende våben. For å knekke det kapitalistiske herredømme må industriarbeiderklassen, som er den eneste konsekvent revolusjonære klasse, vinne småbøndenes masse over på sin side for å føre dem som hjelpetropper i kampen mot kapitalen.

Kommunistenes parlamentariske virksomhet i Stortinget må være underordnet de krav den utenomparlamentariske kamp stiller. Herunder består den viktigste opgave for den revolusjonære parlamentarisme i den kommunistiske agitasjon og avsløringen av de herskende klasser, hvad der ikke utelukker utnyttelsen av konflikter mellem de forskjellige deler av borgerskapet.

III. I arbeiderklassens kamper er Det kommunistiske Parti dens førende kraft. For å oppfylle sin opgave må partiet være et proletarisk masseparti, som på den ene side bæres oppe av en fellesvilje, altså være godt organisert og disiplinert, men på den andre side stå i den intimeste kontakt med de brede arbeidermasser. Partiets indre struktur og organisasjonspraksis må skape garantier for en fast gjennomførelse av partiets beslutninger, men på samme tid for den størst mulige deltagelse fra alle partimedlemmers side ved avgjørelsen av de viktigste spørsmål for bevegelsen. Som regel er det nødvendig at slike spørsmål blir diskutert blandt de bredeste partimasser. Men det som besluttes efter diskusjonen må gjennomføres av alle partifeller.

IV. Som erfaringen fra de siste år, så vel som også fra de siste uker, har vist, er Den kommunistiske Internasjonale den eneste kraft som har kunnet samle det revolusjonære proletariat i Vest-Europa og Amerika, i Afrika og Australia, i de store imperialistiske stater, i Sovjet-Russland så vel som i koloniene, under

verdensrevolusjonens banner. Den kommunistiske Internasjonale er den eneste kraft som leder, mobiliserer og fører de forskjellige deler av verdensproletariatet i kampen mot den økonomiske og politiske offensiv som raser fra kapitalens side, mot ruineringen av Europa, mot den nye imperialistiske krig som truer.

Det norske Arbeiderpartis landsmøte hilser de tyske og franske kommunisters felles kamp mot den fransk-tyske kapital. Denne felles aksjon under de militære konflikter mellom de borgerlige stater er et viktig skritt i utviklingen til et proletarisk verdensparti for den revolusjonære handling.

Ut fra hele den internasjonale situasjon og forholdet mellom klassene i en tid da bourgeoisiet forsøker å slå proletariatet ned i land etter land (Finnland, Ungarn, Bayern, Jugoslavia, Italia o. s. v.) er centralisasjonen av og samvirket mellom de proletariske krefter en tvingende kampnødvendighet.

Landsmøtet anerkjenner derfor helt og fullt riktigheten ikke bare av de taktiske beslutninger på den 3. og 4. kongress, men også av den 4. kongress' beslutning om organisasjonen av eksekutivkomitéen og dens virksomhet. Landsmøtet gir sin tilslutning til resolusjonen fra landsstyremøtet den 7 januar. I full overensstemmelse med Kominterns delegasjon fastslår landsmøtet forholdet mellom de nasjonale seksjoner og Den kommunistiske Internasjonale på følgende måte: 1. Ethvert kommunistisk parti er undergitt verdenskongressenes og eksekutivkomitéens beslutninger. 2. Innenfor rammen av disse beslutninger har selvfølgelig alle nasjonale seksjoner rett og plikt til selvstendig å lede sin politikk, å ta initiativet og til selvstendig å regulere sine indre anliggender. 3. Da tilfelle av politiske avvikelser og indre konflikter er mulige i de nasjonale seksjoner, avvikelser og konflikter som forstyrrer arbeiderklassens kampfront og gjennomførelsen av Internasjonalens som partiets egne beslutninger, har eksekutivkomitéen den formelle rett til å gripe inn i alle anliggender innen de tilsluttede seksjoner. 4. Som regel griper eksekutivkomitéen inn i de politiske viktige spørsmål i tilfelle av oprivende stridigheter så vel som av konflikter med Internasjonalen. I spørsmål om hvorvidt eksekutivkomitéens taktikk har vært god eller om den i alle tilfelle har optrådt med den nødvendige takt, treffes avgjørelsen av verdenskongressen. 5. Enhver nasjonal seksjon har rett til å ta initiativ innenfor Internasjonalen, rett til å stille forslag etc. 6. Enhver nasjonal seksjon har rett til å kreve revisjon av eksekutivkomitéens beslutninger uten dog å kunne suspendere disse. 7. Foruten på kongressene har de nasjonale seksjoner adgang og plikt til å øve kontroll over eksekutiven på de utvidede eksekutivmøter.

Landsmøtet anerkjenner nødvendigheten av bedre gjensidig informasjon, av en bedre utbygning av Internasjonalens forbindelser og av at der vies de internasjonale spørsmål større oppmerksomhet fra partiets centralstyres side.

V. På samme måte som i partiets utvikling behøver arbeiderklassen også i fagbevegelsen å koncentrere sine krefter. Dette finner sitt uttrykk i overgangen fra fagforbund til sammenslutninger etter produksjonsbrancher. Nettop derfor må det intime samarbeide mellom partiet og fagforeningene ikke bare opprettholdes, men ytterligere befestes og utvides. De faglige organisasjoner skal ikke forvandles til parti-institusjoner. De skal betraktes som særlige organisasjoner for den proletariske bevegelse som helhet. Men alle kommunister må innenfor fagforeningene arbeide som kommunister, d. v. s. i den kommunistiske revolusjons ånd.

Endelig fremla Bucharin fra eksekutivkomitéen følgende forslag til resolusjon:

I betraktning av at under de nuværende forhold en fullstendig enhet av arbeiderklassens krefter er det høyeste bud for arbeiderbevegelsen, og at en splittelse av partiet og en permanent indre konflikt vil medføre den største skade og være forbundet med de største farer for bevegelsen, anser landsmøtet det nødvendig å fastslå følgende:

I partiet vil der ikke være nogen seierherre og ikke nogen beseirede. Landsmøtebeslutningene må ærlig gjennomføres av alle partifeller så vel som av alle parti-instanser og hele partipressen. Der må stilles visse grenser for partidiskusjonen, således at den ikke føres på bekostning av det virkelige arbeide mot proletariatets fiender. Landsmøtet opfordrer alle partifeller til gjensidig tillit og felles arbeide. Landsmøtet anser enhver objektiv eller subjektiv solidarisering

med den borgerlige presse i kritikken av eller ophisselsen mot Internasjonale for utilstedelig.

Leve den norske arbeiderklassens enhet!

Leve Det norske Arbeiderpartis enhet!

Leve enheten med Den kommunistiske Internasjonale!

Overfor disse forslag tok *Tranmæl* ordet og uttalte: Fordi det forslag som Bucharin har fremlagt ikke på noget område dekker de krav som er fremsatt i Kristiania-forslaget, ønsker vi å oprettholde Kristiania-forslaget og landsstyrets innstilling med landsstyreflertallets premisser. Vi finner ikke at det vil være riktig å lage et partistyre med like mange fra hver av partene. Vi mener at den retning som har flertall på landsmøtet, også bør ha flertall i så vel centralstyret som landsstyret. Men minoriteten skal være representert.

Han refererte følgende forslag til uttalelse:

I anledning av valg av partiet tillitsmenn anser gruppen som den eneste forsvarlige løsning at den fløi som får flertall på landsmøtet, også må ha et avgjort flertall i central- og landsstyret, deriblandt besettelse av formanns-, sekretær- og redaktørstillingene. Mindretallet bør — hvilket utfall det blir i hovedspørsmålet — bli representert både i central- og landsstyret. Den fløi som er representert i eksekutivkomiteén må i tilfelle valg av et supplerende medlem ha anledning til selv å utpeke sin representant. K. I.s delegasjons forslag om at begge fløier bør være representert i hovedorganets ledelse anser gruppen ikke bare for upraktisk, men for ganske ugjennemførlig.

Tranmæl uttalte videre: Vi vil i tilfelle vi kommer i mindretall være med på å ta det ansvar som er forbundet med å være representert i partiets centralstyre og landsstyre. Det siste punkt i delegasjonens forslag — det som gjelder partistriden — kan vi ikke akseptere. Vi er enige i den hovedting at den norske partistrid skal ansees likvidert i og med landsmøtet og foreslår derfor:

Landsmøtet vil i betraktning av den alvorlige situasjon den norske arbeiderklasse står oppe i, uttale at det må anse den pågående partistrid som ophørt i og med landsmøtets beslutninger, og opfordre til energisk og beslutsomt arbeide for de arbeidsopgaver som foreligger innen partiet.

På den andre gruppes vegne opplyste *Scheflo* at det tidligere forslag fra landsstyret var trukket tilbake, og at han og hans meningsfeller gikk over til de av Bucharin fremlagte forslag.

Ved voteringen mellom Bucharins forslag og Kristiania-forslaget blev det siste vedtatt med 94 mot 92 stemmer.

Kristiania-forslaget lød:

I.

Arbeidernes frigjørelse må være deres eget verk. Derfor må tyngden i vår virksomhet legges i å organisere arbeiderne for denne opgave. En revolusjonær klassekamp som skal lede til arbeidernes erobring av den politiske og økonomiske makt i samfundet er betinget av at arbeidet koncentrerer om dannelsen av kamporganisasjoner, som når makten er erobret kan omdannes til samfundsmessige organer (arbeider-, bonde- og fiskerråd). Arbeiderne må selv gjennom masseaksjon og ved hjelp av sine egne organisasjoner sette sig i besiddelse av samfundsmakten.

II.

Vårt partis parlamentariske arbeide er ikke et mål i sig selv. Sterke og kampføre arbeiderorganisasjoner betyr mere for opnåelse av positive parlamentariske resultater enn representantenes antall og manøvreedyktighet. Derfor er de politiske representanters oppgave i første rekke agitatorisk og må ta sikte på å styrke arbeidernes egne kamporganisasjoner utenfor de parlamentariske forsamlinger.

Ved på denne måte å øke arbeidernes reelle makt vil også arbeidernes representanter i Storting og kommunestyre få øket innflytelse.

Stortingsgruppen skal på forståelig måte ved sine taler og sin stemmegivning klarlegge arbeidernes dagsaktuelle og revolusjonære krav, og samtidig avsløre de borgerlige partiers arbeiderfiendtlige politikk. Ved en fast og rettlinjert parlamentarisk virksomhet skal skillelinjene mellom borgerpartiene og Arbeiderpartiet gjøres skarpe og klare.

Det er stortingsgruppens oppgave å bringe det arbeidende folk til å forstå at i hovedsaken er alle borgerlige partier arbeiderfiendtlige. Den opportunistiske manøvrepolitikk er egnet til å forvirre begrepene og utsette skillelinjene mellom Arbeiderpartiet og borgerpartiene og er derfor forkastelig.

III.

Bestemmelsesretten ligger hos medlemmene. Derfor må organisasjonene være slik oppbygget at medlemmene har full kontroll over sine tillitsmenn. Arbeiderne må til enhver tid ha anledning til å trekke sine tillitsmenn tilbake og velge nye, således at styrene stadig kan forbli i overensstemmelse med medlemmene. Ved besettelsen av tillitshverv bør man alltid ha for øie at ledelsen skal ligge hos arbeiderne selv og ikke hos intellektuelle og halvintellektuelle. Den centrale ledelse skal være så sterk som mulig, men da dette er betinget av at den er i kontakt med medlemmene, må dens myndighet ikke utøves på bekostning av medlemmenes rett til kontroll over ledelsen. De lokale avdelingers selvbestemmelsesrett skal opprettholdes i den utstrekning som det er forenlig med fellesskapet og enheten. Der må arbeides for å skape et tillits- og ikke et lydighetsforhold mellom de forskjellige instanser. Man må derfor både i nasjonale og internasjonale forhold motarbeide den tiltagende tendens til å samle makten på et fåtalls hender.

IV.

Bevarelse av størst mulig selvstendighet i alle indre anliggender er det prinsipp som også bør råde i organisasjonsmessige forhold mellom de nasjonale partier og Internasjonalen. I overensstemmelse hermed skal det norske partis internasjonale representanter arbeide for en tilsvarende endring i Internasjonalens organisasjonsmessige praksis. Partiets representanter skal prinsipielt hevde at Internasjonalens myndighet bør være absolutt med hensyn til alle internasjonale aksjoner og med hensyn til spørsmål hvis betydning rekker ut over det enkelte partis rammer, men Internasjonalen bør ikke gripe inn i lokale spørsmål. Eksekutivkomitéens medlemmer bør velges av de nasjonale partier.

Det intime samarbeide mellem partiet og fagbevegelsen må opprettholdes og styrkes. Dette samarbeide må — som uttrykt i landsmøtebeslutningen av 1921 — være betinget av et gjensidig tillits- og likestillethetsforhold. De to bevegelser har fullt anerkjent hinannens organisasjons- og aksjonsmessige uavhengighet og suverenitet. Dette forhold må fremdeles anerkjennes og opprettholdes som et ufravikelig grunnlag for det fortsatte samarbeide. Partiet skal «ikke opfatte sig som fagbevegelsens overordnede». Det skal søke stadig å øke sin tillit og innflytelse innenfor fagbevegelsen ved alltid å tjene de revolusjonære fagorganisasjoner og deres medlemmers interesser.

„Mot Dag“.

«Mot Dag» må gis full oppreisning for de siktelser som er fremsatt, og landsmøtet treffer de organisatoriske skritt overfor angiveren og eventuelt de som står bak ham, om nødvendig.

Partiets stilling til voldgiftsloven.

1. I erkjennelsen av at det er et kommunistisk partis plikt å forsvare arbeiderorganisasjonens bevegelses- og handlefrihet i økonomiske kamper for også å kunne være innstillet på å føre politiske kamper, uttaler landsmøtet at partiet må motarbeide tvungen voldgift i arbeidstvister, likeså vel som andre forsøk fra den borgerlige stats side på å innskrenke streikeretten.

2. Hvis den situasjon oppstår at fagorganisasjonen i et gitt tilfelle finner det tilrådelig å gå med på en midlertidig voldgiftslov, bemyndiges landsstyret til i samråd med Internasjonalen å treffe avgjørelse om hvordan partiets stortingsgruppe skal forholde sig.

Avisenes navn.

Landsmøtet approberte centralstyrets beslutning om forandring av «Social-Demokraten»s navn til «Arbeiderbladet» og godkjente centralstyrets pålegg til de øvrige partiaviser om navneforandring.

Edruelighets-spørsmålet.

Det pålegges partiets presse og foreninger å virke for størst mulig edruelighet blandt arbeiderne ut fra økonomiske og sociale klasseinteresser.

Barnelagene.

Efter forslag av Edvard Sjølander blev enstemmig bevilget 2000 kroner av Kyrre Grepps fond til den kommunistiske barnelagsvirksomhet.

Sympatiuttalelse for de italienske arbeidere.

Det norske Arbeiderpartis landsmøte sender sine hjerteligste hilsener til de italienske kamerater, som mot fascismens blodige forfølgelser fører sin tapre kamp for den italienske arbeiderklasses livsinter-

esser. De norske arbeidere følger deres kamp med den mest levende sympati og solidaritetsfølelse, og vi ønsker dem styrke og mot til å holde ut i sin heroiske kamp mot fascismens banditter.

Leve det italienske kommunistparti!

Leve Den kommunistiske Internasjonale!

Sympati-uttalelse.

Det norske Arbeiderpartis landsmøte sender sine hjerteligste hilsener til de tapre tyske og franske kamerater som sammen kjemper mot den franske imperialismes overgrep. For første gang i den internasjonale arbeiderbevegelses historie står to arbeiderpartier, hvis land i virkeligheten står i krig med hverandre, ved hverandres side i felles kamp mot felles undertrykkere. Under Den kommunistiske Internasjonales banner kjemper de for den sociale revolusjon i Europa. De har bevist at Den kommunistiske Internasjonale er den levende kraft som leder og forbinder arbeiderklassens revolusjonære kamp i hele verden.

Leve det tyske og det franske kommunistparti!

Leve Den kommunistiske Internasjonale!

Partiets stilling til 3. og 4. kongress' beslutninger.

Det norske Arbeiderparti godtar som avdeling av Den kommunistiske Internasjonale de beslutninger som blev vedtatt på den 3. og 4. verdenskongress og uttaler at partiet på en lojal og tillitsfull måte vil etterkomme de henvendelser og pålegg som kommer fra Internasjonalen.

Enstemmig vedtatt.

Bucharins erklæring:

Med den største tilfredshet tar Den kom. Internasjonales delegasjon landsmøtets enstemmige beslutning om det norske partis fullstendige solidaritet med Den kommunistiske Internasjonale til etterretning. Delegasjonen uttrykker i eksekutivens navn håpet om at den norske arbeiderklassens parti også i fremtiden likesom nu vil marsjere skulder ved skulder med de kommunistiske partier i andre land på proletariatets diktators vei under arbeidernes verdensorganisasjon og røde banner. Internasjonalen har full tillit til den norske arbeiderklasse og dens partis revolusjonære kraft, revolusjonære vilje og revolusjonære forstand. Internasjonalen er overbevist om at dens norske seksjon i de forestående store kamper modig vil forsvare arbeiderklassens umiddelbare interesser og dens store historiske mål.

Leve Det norske Arbeiderparti!

Leve Den kommunistiske Internasjonale!

K. I.s delegasjon.

Valgkomitéens erklæring.

Valgkomitéen gikk under sitt arbeide ut fra at de forslag som forelå om forandring av centralstyrets og landsstyrets sammensetning skulde bli vedtatt. Dette er også skjedd. Centralstyrets medlemstall er derved øket til 13 og landsstyrets til 24.

Lønnet formann.

Det forutsettes at formannsstillingen blir lønnet. Det overlates til landsstyret å fastsette honorar eller lønn for den eventuelle formann.

Valg.

Formann Oscar Torp 98 st. (S. Støstad 80 st.) Næstformann Edv. Bull 94 st. (E. Volan 79 st.) Sekretær Einar Gerhardsen 90 st. (Furubotn 88 st.) Redaktør Martin Tranmæl 94 st. (Olav Scheflo 75 st.)

Centralstyremedlemmer: Thina Thorleifsen, Alfred Madsen, Harry Nilssen, Kr. Kristensen og Martin Strandli.

Varamenn: Pontus Karlsen, Ingv. Rastad, Reidar Eriksen, Rolf Hofmo, Charles Syvertsen og Hanna Adolfsen.

Landsstyret. Østfold: Magnus Johansen, Akershus: Johan Bratvold, Hedmark: Ottar Lie, Buskerud: Eugene Olaussen, Telemark: Ole Moen, Sogn og Fjordane: Joh. A. Skjelfjord, Møre: Rudolf Kanestrøm, Sør-Trøndelag: Ole O. Fremo, Nord-Trøndelag: John Aalberg, Troms: Gitta Jønsson, Finnmark: Alfred Vaagnes, Kristiansand: Ole Øisang, Stavanger: Johs. Johnsen, Bergen: I. B. Aase, Trondheim: Gustav Sundby.

Varamenn. Opland: Hjalmar Pedersen, Drammen: Konrad Knudsen, Vestfold: Sverre Hjertholm, Aalesund: Ivar Ertresvaag, Kongsvinger: Ingvald Bækken.

Næste landsmøte.

Tid og sted for næste landsmøte blev overlatt til landsstyrets avgjørelse.

2. ekstraordinære landsmøte.

Oslo 2—4 november 1923.

Dagsorden.

Landsmøtet blev holdt i Oslo 2—4 november 1923. Som dagsorden blev opsatt:

Møtets åpning. Møtets konstituering. Beretning. Regnskap. Beslutningene fra det utvidede eksekutivmøte.: De dagsaktuelle krav. Retningslinjer for partiets politikk. Omorganiseringen. Kommunalkontoret. Partidiskusjonen og de foretatte suspensasjoner. Valg. Næste landsmøte.

Partiets sprengning fant sted på dette landsmøte. Dette gjorde at den egentlige dagsorden delvis blev omstøtt underveis, delvis måtte suppleres med erklæringer og beslutninger som ikke var opsatt.

Hele landsmøtet fant mere uttrykk gjennom de erklæringer som partene avgav, enn ved de fattede beslutninger — det har derfor vært nødvendig å medta disse erklæringer, som fremkom efterhånden som debatten om partiets forhold til Internasjonales skred frem.*

Også fullmaktsdebatten og de fremlagte forslag fra fullmaktskomiteén gir dette år bidrag til forståelse av den indre strid.

Forretningsorden.

Formannen forutsatte at forhandlingene, som vanlig, blev ført for lukkede dører med adgang for partimedlemmer til galleriet, og at det blev overlatt dirigentene og sekretærene i forening å forme de meddelelser som skulde sendes ut.

Fullmaktene.

Fullmaktskomiteéns innstilling:

1. Fra 28 medlemmer av Tromsø Arbeiderparti, som alle var til stede på det partimøte hvor representanter til landsmøtet blev valgt, foreligger protest mot at fullmaktene fra Tromsø godkjennes. Det fremgår av beskrivelsen av møtet at medlemmer av en fagforening som skylder kontingent for 6 kvartaler, fikk stemmerett, at medlemmer med medlemsskap i orden blev nektet stemmerett og at mindretallet tallet sine folk to ganger for å få flertall.

Er denne fremstilling riktig, må fullmaktene fra Tromsø forkastes. Komiteén foreslår at representanten foreløbig tar sæte, dog uten stemmerett, og at komiteén efter å ha konferert med representanten forelegger endelig innstilling.

Senere har representanten fremlagt en protokollutskrift, hvor møtets forhandlinger fremstilles på en annen måte.

Komiteén finner derfor under tvil å måtte innstille fullmakten fra Tromsø til godkjennelse.

2. Fra medlemmer av Narvik Arbeiderparti foreligger protest mot valget av landsmøtorepresentanter i Narvik. Partimøtet hvor valget foregikk, gav et ikke-partimedlem stemmerett. Dessuten forekom det andre grove misligheter. Stemmene fra Narvik kan derfor efter Torps, Gerhardsens og Hofmos mening ikke telles med ved uravstemningen over landsmøtorepresentanter fra Nordland.

Da dette imidlertid ikke medfører nogen endring i det endelige resultat, innstilles enstemmig fullmaktene fra Nordland til godkjennelse.

* Fra Den 3. Internasjonales møtte Edw. Hoernle og Richard Schüller.

Trondenes Kretsparti skylder kontingent for 6 kvartaler, Malangen og Lyngen for 2 kvartaler og Haugesund for 1 kvartal.

Fullmaktene fra Trondenes og Malangen innstilles derfor til forkastelse, men representantene får sete hvis kontingenten blir betalt.

Representanten for Haugesund har garantert for kontingenten fra Haugesund, hvorfor fullmakten innstilles til godkjennelse.

Representanten fra Malangen har senere også garantert for kontingenten fra Malangen, hvorfor også denne fullmakt innstilles til godkjennelse.

4. Fra Finnmark foreligger fullmakter for 4 representanter. 4. representant blev av fylkesmøtet valgt som 1. suppleant, men er av fylkesstyret enstemmig valgt som representant, efter at det var innkommet kontingent fra avdelingene som gav fylkespartiet rett til 4 representanter.

Fullmaktskomitéens flertall foreslår alle 4 fullmakter godkjent.

Mindretallet foreslår godkjent de 3 fullmakter, men innstiller den 4. til forkastelse.

5. Fra representanter på Telemark fylkespartis møte foreligger protest mot at fullmaktene fra Telemark godkjennes.

Den av fylkesmøtet nedsatte fullmaktskomité innstillet enstemmig 3 fullmakter til forkastelse. Ved voteringen over fullmaktene deltok samtlige representanter, også de hvis fullmakter var foreslått ikke godkjent. Resultatet var at samtlige fullmakter, også de 3 som enstemmig var foreslått forkastet, med 58 mot 45 st., blev godkjent. 19 av de representanter om hvis fullmakter der var tvil, stemte for sine egne fullmakters godkjennelse.

Disse forhold alene er helt tilstrekkelig til at landsmøtet forkaster fullmaktene for Telemark.

Fylkesmøtets fullmaktskomité innstillet på 22 fullmakters forkastelse. Det fremgår klart at møtet vilde ha godkjent komitéens innstilling, hvis voteringen var blitt foretatt på lovformelig måte. Hvis fylkesstyret under disse omstendigheter fant grunn til å påanke den beslutning som faktisk blev fattet, pliktet det å fremlegge for centralstyret fyldestgjørende bevis for at fullmaktene var i orden. Dette har fylkesstyret ikke gjort.

En hel rekke arbeidsgrupper på ganske få medlemmer blev tillatt å sende representanter til fylkesmøtet, ganske som om de var partiforeninger. Fremgangsmåten strider mot partiets organisasjonsprinsipper. Efter de gjeldende lover og den praksis som er fulgt i partiet, kan grupper ikke anerkjennes som partienheter eller foreninger. Medlemmer av disse grupper må derfor utøve sine partirettigheter direkte gjennom by- eller herredspartiet, som også har representanter til fylkesmøtet.

Følgen av den fremgangsmåte som blev benyttet, var at fylkesmøtet i sin sammensetning ikke gav uttrykk for medlemmenes stilling. Det er således også en helt saklig grunn til å forkaste fullmaktene.

Fullmaktskomitéens flertall innstiller derfor fullmaktene fra Telemark forkastet.

Fullmaktskomitéen vil henlede landsmøtets oppmerksomhet på partiforholdene i Telemark og anbefale landsmøtet å gi centralstyret i oppdrag å sammenkalle nytt fylkesmøte.

For øvrig innstilles samtlige fullmakter til godkjennelse.

Mindretallet, Aune og Stang, bemerker:

Telemark Arbeiderpartis lover foreskriver at hvert by- og herredsparti velger representanter til fylkesmøtet for de medlemmer som er direkte tilsluttet partiet. Hver forening (fagforening, kvinneforening, ungdomslag) som er organisasjonsmessig tilsluttet by- eller herredspartier velger representanter for sine medlemmer. Det velges i alle tilfelle en representant for hvert 50. medlem.

På fylkesmøtet foreslo fullmaktskomitéens flertall 19 mandater forkastet med den begrunnelse at de såkalte «grupper» som var dannet i fagforeningene i Skien, Porsgrunn og på Skotfoss ikke var partiforening med rett til representasjon på fylkesmøtet.

I Skien er forholdet det at der i partiet kun står én fagforening, Trearbeidernes. I seks foreninger er det derfor dannet kommunistiske grupper, som er organisert som partiforeninger og er tilsluttet Skiens Arbeiderparti. Dessuten er

der en kvinneforening. Samtlige disse foreninger har valgt representanter til fylkesmøtet. Dessuten har Skiens Arbeiderparti for sine direkte tilsluttede medlemmer valgt representant. Tilsammen blev valgt 15 representanter.

Av de nevnte 6 grupper er Kommunearbeidergruppen stiftet i 1920, Jern- og Metallgruppen i 1921 og Uniongruppen og Skotøiarbeidergruppen i 1922. Disse grupper har tidligere mest representanter på fylkesmøtet. Arbeidsmannsgruppen og Møllearbeidergruppen blev innmeldt fra og med 2. kvartal 1923.

Efter Skiens Arbeiderpartis organisasjonsform er det åpenbart at gruppene i de fagforeninger som ikke er tilsluttet partiet, er virkelige partiforeninger, som har krav på representasjon så vel i Skiens Arbeiderpartis styre som i Telemark fylkes årsmøte. Således har det også tidligere vært praktisert. Dette er også overensstemmende med landsstyrets og landsmøtets beslutning.

Det har vært antydnet at 2 grupper som blev stiftet i vår, i virkeligheten er stiftet senere, etter utløpet av 2. kv., og av den grunn ikke har representasjonsrett. Men det foreligger ingen grunn til å anta dette. Såvel ved landsmøtene som ved fylkesmøtene må fullmaktskomitéen gå ut fra at rapportene fra partiavdelingene er riktige, med mindre det foreligger forskjellige grunner til å tvile på dem. Man må derfor gå ut fra at de 2 grupper er stiftet på den tid som er oppgitt av Skien Arbeiderparti.

Det har også vært antydnet at Skien-avdelingen har oppgitt for stort medlems-tall for 2. kv. for derved å få større representasjonsrett. Men det foreligger ingen grunn til å tro dette. Skien sendte til forrige fylkesmøte 7 representanter, nu 15 representanter. Rjukan Arbeiderparti, hvis mandater ikke er omvistet, sendte forrige gang 4, denne gang 23 representanter. Begge deler kommer av dels at partiavdelingene forrige gang ikke utnyttet sin representasjonsrett fullt ut, dels at medlemstallet er steget. Hvad Skien angår, er det opplyst at medlemstallet i 1. kv. i år var 20, i 2. kv. 400. I den anledning er det opplyst at alene Uniongruppen i årets første halvdel øket sitt medlemstall med 99, og at der i samme tidsrum er dannet 2 nye fagforeningsgrupper med et betydelig medlemsantall.

I Porsgrunn er det på samme måte som i Skien 3 fagforeningsgrupper, som er organisert som partiforeninger og har representasjonsrett.

I Skotfoss finnes en lokalforening, Skotfoss arbeidersamfund, som er tilsluttet Solum Herredsparti. Arbeidersamfundet består dels av direkte tilsluttede medlemmer, dels av organisasjonsmessig tilsluttede foreninger, nemlig et ungdomslag, en kvinneforening og 3 fagforeninger eller grupper i fagforeninger. Representasjonsretten er overensstemmende med lovens bestemmelse ordnet slik at samfundet har valgt representant for sine direkte medlemmer, hver av de tilsluttede foreninger for sine medlemmer. Samtlige må ha representasjonsrett på fylkesmøtet.

Efter dette finner man således at valgkomitéens innsigelse mot de 19 mandater var grunnløs, og at det var riktig at de blev godkjent.

Valgkomitéens mindretall foreslo 2 mandater forkastet. Et mandat fra N. Heddal, fordi det blev oppgitt at representantene ikke var valgt på medlemsmøtet. Et mandat fra Kviteseid, fordi det blev oppgitt at mandatet var underskrevet av representanten selv. Disse mandater blev likesom de 19 ovennevnte godkjent av fylkesmøtet. Da dette ikke medførte nogen forandring i møtets beslutninger, og da man ikke kjenner de nærmere omstendigheter ved disse 2 mandater, skal man ikke gå nærmere inn på disse spørsmål.

Det ankes over at fylkesmøtet tillot de 21 representanter hvis mandater var omvistet, å delta i avstemningen over mandatenes godkjennelse. Da møtets avgjørelse av mandatspørsmålene må erkjennes å ha vært riktig og møtet således var lovlig sammensatt, har disse spørsmål ingen betydning for mandatenes godkjennelse. Nogen annen feil ved møtet har man ikke funnet.

Man innstiller derfor:

at Telemark Fylkespartis mandater til landsmøtet godkjennes.

Fullmaktskomitéens enstemmige innstillinger blev vedtatt uten debatt og enstemmig. Med overveldende flertall blev det fjerde mandat fra Finnmark godkjent.

Fullmaktskomitéens flertallsinnstilling om forkastelse av fullmaktene fra Telemark blev vedtatt med 164 mot 106 stemmer.

Det blev derefter besluttet at representantene skulde få adgang til salen.

Landsmøtets konstituering.

Landsstyrets innstilling til forretningsorden blev enstemmig vedtatt.

Til dirigenter blev valgt Ole O. Lian, Johan Nygaardsvold og Gustav Sundby enstemmig.

Til sekretærer blev enstemmig valgt Gunnar Lund, Akershus, Haakon Hoff, Sør-Trøndelag, Kr. Meyer Heie, Bergen, og Sverre Knudsen, Drammen.

Redaksjonskomité: Oscar Torp, Martin Tranmæl, Edv. Bull, Alfred Madsen, Olav Scheffo, Emil Stang og Ole Øisang.

Landsstyrets forslag vedrørende beslutningene på det utvidede eksekutivkomité-møte.

Arbeider- og bonderegjeringsparolen.

Mindretallets forslag:

Det norske Arbeiderparti slutter sig helt og fullt til parolen om arbeider- og bonderegjering, som det betrakter, ikke som et spørsmål om parlamentariske kompromisser, men et aksjonsprogram for den politiske massebevegelse. Det som skiller arbeidere, fiskere og bønder, er ubetydelig mot de store fellesinteresser som burde binde dem sammen i kampen mot kapitalistklassen. Å vinne bøndene og fiskerne for denne kamp er den største politiske oppgave som nu påhviler Det norske Arbeiderparti. Vi må følge den vei som Internasjonalen har pekt på: gjennom enhetsfront og samlet kamp for felles interesser, frem til revolusjonær arbeider- og bonderegjering.

Centralstyret pålegges å våke strengt over at arbeider- og bonderegjeringsparolen ikke blir misbrukt til opportunistisk politikk av partiets representanter i Stortinget. Centralstyret skal om nødvendig trekke tilbake tingmenn som måtte føre opportunistisk politikk.

Flertallets forslag:

Det er en åpenbar forskjell mellom Internasjonalens parole om arbeider- og bonderegjering og den måten denne parolen er blitt lansert på i Norge.

Det er Internasjonalens hensikt at en arbeider- og bonderegjerings vesentligste oppgave skal være å avvæbne borgerskapet, bevæbne arbeiderklassen og forberede arbeidernes og arbeiderbøndenes rådsdiktatur. Men samtidig advarer Internasjonalen mot den nærliggende fare for at parolen skulde bli anvendt til styrkelse av de opportunistiske tendenser i partiene eller til parlamentarisk alliansepolitikk.

De som har forsøkt å tilpasse parolen her i Norge har falt for denne fare, idet de har fremhevet at veien til arbeider- og bonderegjeringen går gjennom manøvreringen med de borgerlige partier.

Centralstyret er av den opfatning at Internasjonalens parole er av aktuell betydning, særlig i store deler av Tyskland; det mener også at parolen under en bestemt revolusjonær situasjon vil kunne komme til å bli aktuell i Norge, og det ligger helt i linje med partiets arbeide å prøve å skape *forutsetninger* for en slik situasjon. Men centralstyret er også av den opfatning at agitasjonen for en arbeider- og bonderegjering som situasjonen og partiforholdene for tiden ligger an i Norge, vil innvarsle en socialdemokratisk overvurdering av parlamentarismen, og der er fare for at utviklingen vil lede til den sedvanlige ministersocialisme. Centralstyret fraråder derfor på det alvorligste at arbeider- og bonderegjeringsparolen for nærværende finner anvendelse i Norge. Da partiets kamp alltid går ut på å erobre den politiske såvelsom den økonomiske makt, er det klart at også arbeiderklassen må tilstrebe overtagelse av regjeringsmakten. Men betingelsen for at en slik regjering kan være i stand til å tjene det arbeidende folks interesser er

at den kan støtte sig til reelle maktorganer, et sterkt, målbevisst, kommunistisk parti og sterke økonomiske organisasjoner blandt de arbeidende befolkningslag. En arbeider- og bonderegjering som er et resultat av politisk-parlamentariske forbindelser med borgerlige eller halvborgerlige partier, fører til stråmannskap for borgerskapet, og kan bli en sprengkile i arbeiderklassen istedenfor en svekkelse av borgerpartiene. Det agitasjons- og opplysningsarbeide som partiet hittil har drevet med gode resultater bør fortsettes og styrkes i den hensikt å øke forståelsen av og sympatien for kommunismen blandt landarbeidere, småbønder og fiskere, og, så langt det gjørlig er, samle disse befolkningslag i partiet.

Partiet vil alltid opptre til fordel for det arbeidende folks interesser, uansett hvorvidt de befolkningslag det gjelder har sluttet seg til partiet eller ikke. Dette gjelder i like høi grad partiets parlamentariske politikk som kommunistenes holdning med hensyn til kooperasjonen, småbruker- og fiskerlag, og andre lignende organisasjoner.

Forslag (kom ikke til votering):

Parolen om arbeider- og bonderegjering kan ikke utstedes som aktuell politisk parole i Norge.

Religions-resolusjon.

Mindretallets forslag:

I anledning av eksekutivkomitéens resolusjon i religionsspørsmålet vil Det norske Arbeiderparti uttale: Herefter som hittil står vårt parti åpent for enhver ærlig og klassebevisst arbeider, uansett om han er religiøst interessert eller ikke. Men det sier sig selv at vårt parti herefter som hittil, og mere enn hittil, må virke blandt arbeiderne for en livsanskuelse som er fri for alle religiøse dogmer, fordommer og overleveringer. Dette, som er en selvsagt plikt for ethvert revolusjonært parti, er det Internasjonale forlanger i sin resolusjon om religionsspørsmålet.

Øisangs og Skjelfjords forslag:

Eksekutivkomitéens religionsresolusjon bør ikke foranledige nogen konflikt mellom Internasjonale og Det norske Arbeiderparti. Vi er ikke enige i parolen og mener at den vil skape et motsetningsforhold mellom de brede arbeiderlag og vårt parti. Vi henstiller derfor til Internasjonale å ta den op til ny behandling.

Flertallets forslag:

Eksekutivmøtet har vedtatt en resolusjon, som pålegger førende kommunister å være ateister og på en forsiktig måte propagandere ateisme. Motiveringen er at ateisme er en nødvendig bestanddel av en kommunistisk verdensanskuelse, og at arbeidet for den proletariske revolusjon fremmes ved en ateistisk propaganda. Tankegangen er unmarxistisk. Marx og hans nærmeste etterfølgere hevder at hele samfundets overbygning, de religiøse anskuelser og institusjoner endres som en følge av at produksjonsforholdene og de økonomiske livsvilkår endres. Derimot mener de ikke at revolusjonære resultater kan opnåes ved ateistisk propaganda.

Arbeiderklassen i en rekke land står i denne tid oppe i alvorlige og tilspissede sociale kamper. En samling av de brede masser av arbeidere og arbeiderbønder er under disse omstendigheter av vesentlig betydning. Den nye religionsparole er ikke aktuell og vil bidra til å avlede de brede befolkningslags interesser fra det kommunistiske parti og fra de vesentlige realiteter i den revolusjonære klassekamp.

Partiet bør derfor ikke opta en ateistisk eller antireligiøs agitasjon. Derimot vil selvsagt partiet og alle kommunister som hittil bekjempe de religiøse fordommer og de religiøse organisasjoner og bevegelser som står på den borgerlige stats og kapitalismens grunn, og som i realiteten er en hindring for og en fiende av arbeiderklassens sociale revolusjon.

Forslag (kom ikke til votering):

Det utvidede eksekutivkomité-møtes resolusjon om religionsspørsmålet kan ikke godtas.

Den røde faglige Internasjonale.

Mindretallets forslag:

De fagorganiserte partimedlemmer pålegges å arbeide energisk innenfor sine fagorganisasjoner for tilslutning til Den røde faglige Internasjonale. Forat dette arbeide ikke skal skade den faglige enhet, men tvert imot virke samlende, må partiet — i stadig samarbeide med Den kommunistiske Internasjonale — nøie påse at arbeidet drives klokt og planmessig.

Flertallets forslag:

Forat fagorganisasjonen så effektivt som mulig kan virke for de brede arbeidermassers interesser og kan bli stillet i klassekampens tjeneste, er det en av partiets viktigste oppgaver å støtte arbeidet for å radikaliseres og styrke fagbevegelsen med særlig sikte på dens opbygning etter klassemessige og produksjonslinjer. Partimedlemmer i fagforeningene bør i spørsmål av prinsipiell betydning opptre ensartet og i overensstemmelse med partiets grunnsetninger. Betingelsen for at dette skal kunne skje er at partiet selv vinner i indre enhet og øket organisasjonsmessig styrke, og at samarbeidet med Landsorganisasjonen opprettholdes og styrkes.

Landsorganisasjonen må fortsette samarbeidet med Den røde faglige Internasjonale og av ytterste evne støtte kravet om at de russiske fagforbund optas i de internasjonale faglige organisasjoner. Dermed vil man bidra til å skape grunnlag for internasjonal faglig enhet.

Forslag (kom ikke til votering):

Som forholdene ligger an innenfor fagorganisasjonen i Norge og under henvisning til at fagkongressen har besluttet å utrede spørsmålet om Landsorganisasjonens stilling til R. F. I., finner landsmøtet for tiden ikke å kunne kreve at Landsorganisasjonen innmeldes i Den røde faglige Internasjonale.

Internasjonalens statutter.

Mindretallets forslag:

Internasjonalen har som foreløbige innrømmelser i det vesentlige imøttekommet de krav som landsmøtebeslutningene stillet med hensyn til det organisasjonsmessige forhold mellom Internasjonalen og det norske parti.

Innrømmelsene gjelder dog bare inntil neste verdenskongress. De endringer i Internasjonalens statutter som i flertallet i den norske delegasjon foreslo i overensstemmelse med landsmøtets beslutning, blev praktisk talt enstemmig nedvotert. Hensynet til partiets og Internasjonalens enhet og slagkraft står for oss som det avgjørende.

En del av partiets medlemmer og den overveiende del av deltagerne på møtet i den utvidede eksekutivkomité synes imidlertid å ha den fullstendig feilaktige opfatning at den fraksjon som fikk flertall på siste landsmøte ønsker å bryte med Internasjonalen. Den partistrid som nu føres øker bitterheten og utdyper misforståelsene så vel innenfor partiet som i forholdet til Internasjonalen. Her må en endring til. Tiden maner til offervilje. Også vilje til offer når det er spørsmål om å gi avkall på å fremme særmeninger som flertallet innenfor Internasjonalen ennå ikke finner tjenlige til anvendelse. Hvad det nu gjelder er å samle alle partifeller for å løse de praktiske arbeidsoppgaver.

Landsstyrets mindretall foreslo i henhold hertil:

De av den norske delegasjons flertall fremsatte forslag til endringer i Internasjonalens statutter søkes ikke fremmet på den 5. verdenskongress.

Flertallets forslag:

Internasjonalen har som foreløbige innrømmelser i det vesentlige imøttekommet de krav som landsmøtebeslutningene stillet med hensyn til det organisasjonsmessige forhold mellom Internasjonalen og det norske parti. Innrøm-

melsene gjelder dog bare inntil neste verdenskongress. De endringer i Internasjonales statutter som den norske delegasjon foreslo i overensstemmelse med landsmøtets beslutning blev nedvotert. Spørsmålet kommer derfor op på neste verdenskongress.

Forslag til beslutning (votering fant ikke sted):

Under henvisning til foranstående og siste landsmøtes beslutning fremmes de nødvendige endringsforslag til den 5. verdenskongress.

Eksekutivkomitéens erklæring og forslag.

På representantenes bord var ved landsmøtets sammentreden utlagt følgende brev og ultimatum fra eksekutivkomitéen for K. I.:

Ærede partifeller!

Enhver avdeling av Den kommunistiske Internasjonale er ifølge statuttene på den ene side berettiget til å ta del i utformningen av Kominterns beslutninger, men på den andre side er de også forpliktet til å gjennomføre disse beslutninger. Eksekutivkomitéen har å våke over gjennomførelsen av verdenskongressens og de utvidede eksekutivmøters beslutninger og kan ikke frita nogen seksjon for forpliktelsen til å gjennomføre dem.

Det norske broderparti har foruten representasjonen på verdenskongressene og de utvidede eksekutivmøter rett til to faste representanter i eksekutivkomitéen og sammen med det svenske kommunistparti rett til en representant i eksekutivens presidium. Hvis partiet bare vil gjøre bruk av sin representasjonsrett, så blir ingen avgjørelse truffet i dets spørsmål uten at det selv deltar.

Men de engang fattede beslutninger fra verdenskongressene eller fra eksekutiven må det norske parti likesom enhver annen avdeling anerkjenne som gyldige og utføre, så lenge de ikke er blitt endret på statuttmessig måte gjennom de internasjonale instanser.

I denne henseende kan det ikke uten svekkelse og desorganisering av hele det internasjonale kampfelleskap tilkjennes det norske parti nogen undtagelsesstilling. Enten vedblir partiet å være en avdeling av Den kommunistiske Internasjonale og oppfyller sine enkle plikter som seksjon, eller det stiller sig utenfor Den kommunistiske Internasjonales rekke.

Nu dreier det sig konkret om flere viktige beslutninger fra Komintern, som har støtt på motstand hos flertallet av representantene for det norske parti, fremfor alt om følgende beslutninger:

1. Ifølge beslutning av den siste utvidede eksekutive skal parolen arbeider- og bonde-regjering anvendes av Kominterns avdelinger, for ikke bare å muliggjøre mobiliseringen av de proletariske masser, men for også å opnå den nødvendige støtte av de lag av bondeklassen som er undertrykt av kapitalismen og derved forberede grunnen til erobringen av makten. Derunder blev uttrykkelig betonet at agitasjonen under dette løsen må konkretiseres i overensstemmelse med forholdene i hvert enkelt land. I anledning av de norske flertallsrepresentanters tvil overfor denne parole erklærte eksekutivkomitéen at enskjønt den anser disse betenkeligheter for ubegrunnet, tar den dem til etterretning og oppfordrer partiet til først å gjennomdiskutere alle disse spørsmål overfor de bredeste masser av befolkningen og først når denne diskusjon er avsluttet å fatte beslutning på partiets landsmøte om, hvorledes Kominterns parole arbeider- og bonde-regjering blir å gjennomføre. Flertallet i eders partis landsstyre foreslår imidlertid nu for partikongressen overhodet ikke å utgi denne parole som en aktuell politisk parole i Norge, enskjønt landsstyreflertallet selv må anerkjenne at Den kommunistiske Internasjonale ikke krever en opportunistisk, men en revolusjonær anvendelse av denne parole. Eksekutiven må forlange at Det norske Arbeiderparti aksepterer dette overmåte betydningsfulle løsen som en revolusjonær propagandistisk parole også for Norge. Partiet må også ellers gjøre alt for å sprengte den store masse av de arbeidende bønder løs fra deres reaksjonære ledelse og danne enhetsfront med småbøndene.

2. I det siste utvidede eksekutivmøtes resolusjon om religionsspørsmålet blev erklært at Det kommunistiske Parti «kan og bør ikke forholde sig likegyldig

overfor uoplystheten, uutvikletheten og overfor den religiøse åndsformørkelse», men har som plikt «å opdra sine medlemmer ikke bare til trofast å følge et bestemt politisk program, de økonomiske krav og partiets statutter, men også å innpode dem marxismens skarpt avgrensede, fasttømrede verdensanskuelse, av hvilken ateismen utgjør en vesentlig bestanddel». Det blev derunder uttrykkelig betonet at den antireligiøse propaganda må drives særlig forsiktig og på en grundig overveiet måte, under hensyntagen til de befolkningslag blandt hvilke den drives. I motsetning hertil erklærer flertallet i eders partis landsstyre at partiet «ikke skal drive en ateistisk eller antireligiøs agitasjon» og foreslår for partikongressen å forkaste resolusjonen fra den utvidede eksekutive.

3. Ifølge den 4. verdenskongress' beslutning er alle partier som står tilsluttet Den kommunistiske Internasjonale forpliktet til å gjøre alt hvad der står i deres makt, så vel for å hindre en spaltning av fagforeningene som også for å nå frem til fagbevegelsens tilslutning til Den røde Fagforenings-Internasjonale i vedkommende land. Det norske partis landsstyre erklærer derimot i sitt forslag til partikongressen at det ikke for nærværende kan forlange at Den faglige Landsorganisasjon tilsluttes R. F. I. Ifølge fagkongressens beslutning skal spørsmålet om tilslutning til R. F. I. forelegges fagforeningsmedlemmene til almindelig avstemning, og det faglige «representantskap» skal derefter treffe avgjørelsen under hensyntagen til den faglige enhet.

I en slik situasjon hvor det skal vise sig hvor massene står, om de går med eller mot Den røde Fagforenings-Internasjonale, kan kommunistene ikke forbli nøytrale. Det må være en selvfølgelig partiplikt for enhver kommunist i fagforeningene å stemme for R. F. I. og å drive en energisk og planmessig agitasjon blandt de brede masser for tilslutning. Bare derved er den ensartede opptreden fra kommunistenes side på den faglige politikks område mulig, som også ifølge flertallets erklæring er ubetinget nødvendig. En stor seier for tilslutningen til R. F. I. i Norge vil være av internasjonal betydning.

En slik seier er et velfortjent slag mot de gule klasseforrædere, som i Tyskland og andre land gjør arbeiderne vaklende og holder dem tilbake fra kampen.

Internasjonalen har flere ganger vist at den gjør alt for å bevare fagorganisasjonens enhet. Når resultatet av uravstemningen foreligger, og spørsmålet kommer op til avgjørelse i det faglige «representantskap», må kommunistene ta sitt standpunkt i forståelse med Komintern og Profintern under hensyntagen til resultatet av uravstemningen og fagforeningenes enhet.

4. En del *organisatoriske beslutninger* av Komintern har også støtt på motstand hos representantene for flertallet i Det norske Arbeiderparti. Den kommunistiske Internasjonale har krevet en organisasjon av partiet med sikte på overgangen til det individuelle medlemsskap og for å befeste partiets revolusjonære karakter. Eksekutiven må også nu kreve at denne reorganisering påskyndes. — Om Ungdomsforbundets forhold til partiet blev det i resolusjonen fra den siste utvidede eksekutive erklært at ungdomsorganisasjonen under opprettholdelse av organisatorisk selvstendighet står under partiets centralstyres politiske ledelse. Dessuten blev det bekreftet at den kommunistiske ungdom ikke bare har rett, men også plikt til på det ivrigste å befatte sig med alle partiets så vel som Den kommunistiske Internasjonales livsspørsmål, å diskutere dem i overensstemmelse med den opfatning man er nådd frem til. I denne forbindelse anmodet den utvidede eksekutive den norske partiledelse om å behandle ungdomsorganisasjonen med forståelse, idet den til opdragelsen av sine medlemmer trenger et betydelig mål av åndelig frihet. Siden har flertallet i eders partis landsstyre krevet organisatoriske forholdsregler til disiplinering av Ungdomsforbundet. Eksekutiven vil uttrykkelig uttale at det ikke kan treffes nogen disiplinære eller organisatoriske forholdsregler mot Ungdomsforbundets medlemmer av den grunn, at de følger de internasjonale beslutninger og fordi de forsvarer Internasjonals standpunkt.

Enn videre må eksekutiven gjøre partiets landsmøte opmerksom på følgende tungt veiende omstendighet. Kominterns eksekutive har til opgave å verne om *hver enkelt avdelings så vel som Internasjonals enhet og samhold*. I tilfelle av differanser eller fraksjonskamper i et parti forekommer det ofte at ledende partifeller av den ene eller den andre gruppe, for det meste ut fra følelsesmotiver, enten selv vil demisjonere eller vil utelukke medlemmer av den motsatte

gruppe fra partiarbeidet eller endog fra partiet. I slike tilfelle går eksekutivens bestrebelser, overensstemmende med dens plikt, alltid ut på å gjøre det høyeste hensyn til partiledelsen gjeldende, og har også hittil i alle slike tilfelle fått ubetinget sanksjon for sin inngripen av de internasjonale kongresser og konferanser, selv i slike tilfelle hvor det var nødvendig å annullere allerede formelt besluttede eksklusjoner, fordi den i vedkommende parti herskende fraksjon hadde undgått å søke forståelse med eksekutiven på forhånd. Således har også flertallet i eders partiledelse for ikke lenge siden, uten å søke forståelse med eksekutiven, utelukket av partiet for 6 måneder to gamle prøvede partifeller på grunn av deres heftige uttalelser i fraksjonsstriden. En sådan fremgangsmåte kan eksekutiven umulig godkjenne. Uten på nogen måte å ville uttale nogen billigelse av ukameratslig eller ellers upassende opptreden i partidiskusjonen, må eksekutiven dog kreve at slike konflikter blir undergitt dens prøvelse. Når man nu engang har en internasjonal ledelse, må det være den som under indre partikonflikter, hvor der i partiet selv ikke finnes nogen autoritativ upartisk appell- eller forliksinstans, avgjør konfliktsspørsmålene og bekrefter eventuelle disiplinære forholdsregler. Ellers vilde partiautoritetene ikke ha nogen beskyttelse hos Internasjonale og partiene ingen garanti mot skjebnesvangre spaltninger av tilfeldige stemningsgrunner. Eksekutivkomiteén har også i dette konkrete tilfelle, på grunnlag av den rett som tilkommer den ifølge Kominterns statutter, besluttet straks å annullere suspensjonen av partifellene K. O. Thornæs og Jeanette Olsen.

Eders partikongress skal nu definitivt avgjøre eders forhold til Den kommunistiske Internasjonale. Mange seksjoner av Den K. I. har allerede for lenge siden hevdet at eksekutiven en gang for alle skal kreve en klar avgjørelse av det norske parti om det virkelig vil være vårt internasjonale kampfellesskap tro, eller om det heller vil stille sig utenfor Den kommunistiske Internasjonales rekke. Eksekutiven har ventet tålmodig og ved ethvert tilfelle av meningsforskjell forsøkt ved imøtekommenhet og innrømmelser i mange aktuelle spørsmål til slutt å vinne det norske broderpartis flertall for den kommunistiske linje. Gjennom denne imøtekommenhet synes imidlertid en del av de ledende partifeller innen partiflertallet bare å være blitt opmuntret i sin sabotasje av Den K. I.s beslutninger overhodet og synes nu allerede direkte å være rede til et brudd med Den kommunistiske Internasjonale. Slike motstandere av Den kommunistiske Internasjonale vil sikkerlig overhodet ikke lenge gå sammen med den revolusjonære arbeiderklasse. Lignende motstandere hadde vi i årene 1919—1920 også i Tysklands uavhengige socialdemokratiske partis rekke: De styrte heller hen mot partiets spaltning enn å marsjere sammen med Den kommunistiske Internasjonale til kamp mot kapitalismen. Vi erklærte i Halle likeoverfor disse folk: Eders vei vil til sist føre til høiresocialistene! De protesterte dengang kraftig mot denne forutsigelse, men to år etter var de allerede definitivt anbragt i høiresocialistenes skjød. Levi fra det kommunistiske parti i Tyskland og Frossard fra det franske broderparti var også begge for store til å underordne sig den internasjonale partidisciplin, begge kritiserte også med tilsynelatende radikalrevolusjonære argumenter Den K. I.s ledelse — og hvor er de nu?!

Ifølge den naturlov at fremmede elementer faller fra, vil sådanne eksempler uten tvil også forekomme i den norske revolusjonære arbeiderklassens bevegelse. Det det gjelder er imidlertid — og bare det er nu viktig — om flertallet av de ledende kamerater i det norske parti allerede nu forstår å skjelve utglidningens retning fra den virkelige revolusjonære kamplinje.

Den kommunistiske Internasjonale står i dette øieblikk sammen med vår høit fortjente tyske avdeling midt oppe i store avgjørende kamper i Mellem-Europa. Dette gjør nu hos de vaklende elementer i våre rekke lysten til å desertere særlig sterkt følelig. En avgjørelse mot Den kommunistiske Internasjonale er en lett sak for dem, kampen i trofast forbund med den er vanskelig. Velg veien, kamerater: *for eller mot Den kommunistiske Internasjonale!* Enhver av eder skal imidlertid være sig bevisst at en avgjørelse mot Den kommunistiske Internasjonale nu samtidig betyr et forræderi mot den tyske revolusjon.

Eksekutiven vil intet brudd med Det norske Arbeiderparti, den vil tvert imot fjerne enhver mulighet for et brudd. Med det for øie forelegger eksekutiven for partikongressen til vedtagelse følgende forslag:

Eksekutivkomitéens forslag.

Partikongressen tar avstand fra enhver vedtagelse av beslutninger som står i motstrid med Den K. I.s beslutninger; partiet har når det gjelder å gjøre sine meninger gjeldende på verdenskongressene og hos Den K. I.s ledelse å gjøre bruk av sine internasjonale statuttmessige rettigheter, og er forpliktet til lojalt å utføre de gjeldende beslutninger fra kongressene og Den K. I.s eksekutivkomité. I parti-enhetens interesse fastslås at ingen suspensjoner eller eksklusjoner av partiet må foretas uten å forelegge spørsmålet for eksekutiven til prøvelse og avgjørelse.

Eksekutiven har besluttet:

Hvis dette forelegg fra eksekutiven blir forkastet av flertallet på partiets landsmøte, så er disse delegerte dermed uttrådt av Den kommunistiske Internasjonale.

I dette tilfelle vil Den kommunistiske Internasjonale bare betrakte den del av Det norske Arbeiderparti som sin norske avdeling som ikke godkjenner den avgjørelse som partikongressens flertall har truffet.

Eksekutiven oppfordrer alle representanter på landsmøtet som i Den kommunistiske Internasjonales rekke vil kjempe for den sociale revolusjon, alle som holder partiets enhet og den kjempende arbeiderklassens Internasjonale høyt som den første betingelse for dens seier, å stemme for eksekutivens forslag.

Moskva, 28. oktober 1923.

Den kommunistiske Internasjonales eksekutivkomité.

Flertallets erklæring.

(Ved Martin Tranmæl.)

Overfor dette brev erklærte flertallet:

Vi krever i partienhetens navn under hensyn til den faglige kampsituasjon her hjemme og den internasjonale situasjons alvor, at Internasjonalen trekker sitt ultimatum tilbake, så vi kan stå som frie menn innenfor en organisasjon som handler under det ansvar som er forbundet med å tilhøre et kommunistisk parti og tilhøre en kommunistisk verdensbevegelse!

Internasjonals erklæring.

(Ved Edw. Hoernle.)

Internasjonals representant, Edw. Hoernle, erklærte hertil:

Kamerat Tranmæls krav om at eksekutivens forslag og erklæring skal tas tilbake er ensbetydende med et krav om at Komintern skal avstå fra prinsippet om en central ledelse av verdenspartiet.

For allikevel å vise kameratene av det norske partis flertall den ytterste imøtekommenhet og for å bevise de revolusjonære arbeidere i Norge at Den kommunistiske Internasjonale på ingen måte vil tilintetgjøre Det norske Arbeiderpartis ansvarlige selvstendighet, men tvert imot gjøre alt for å bevare Det norske Arbeiderpartis enhet på basis av de kommunistiske grunnsetninger, foreslår jeg:

Landsmøtet tar avstand fra å fatte nogen beslutning som står i motsetning til Kominterns beslutninger. Det nedsetter en kommisjon som består av en forholdsmessig representasjon for flertall, mindretall og centrum, som under forsæte av eksekutivens representant oppstiller et konkret arbeidsprogram, som fastslår den måte og de midler hvorved K. I.s almindelige politiske linje skal anvendes i Norge.

For endelig å bilegge partistriden skal eksklusjoner og disiplinærforanstaltninger på grunnlag av politiske motsetninger bare foretas efter overenskomst med K. I.s eksekutivkomité.

Forslag til erklæring.

På vegne av Oscar Torp, Alfred Madsen, Johan Nygaardsvold og sig selv fremsatte Martin Tranmæl følgende forslag til erklæring:

I anledning av de krav og de forslag som eksekutivkomitéen i ultimatus form har tilstillet Det norske Arbeiderparti, uttaler landsmøtet:

Det norske Arbeiderparti er fast besluttet på å ta saklig begrunnet stilling til de spørsmål som foreligger. Det er landsmøtets rett og plikt under ansvar å trekke op linjene for partiets politikk i Norge i overensstemmelse med medlemmenes uttalte vilje.

Eksekutivkomitéen krever at vi skal gi avkall på denne rett og plikt; derfor kan landsmøtet ikke godta eksekutivkomitéens ultimatum.

Internasjonalens erklæring.

(Ved Edw. Hoernle.)

Jeg erklærer at enhver avstemning over eksekutivkomitéens erklæring og forslag (ultimatomet) gjøres *overflødig* ved vedtagelsen av mitt forslag.

Centrums forslag.

(Ved Ole Øisang, Centrumsfraksjonen.)

Der nedsettes en kommisjon under forsæte av eksekutivkomitéens representant, og hvortil de tre fraksjoner velger et etter styrkeforholdet på landsmøtet bestemt antall representanter. Kommisjonen skal ha til opgave å utarbeide et program som eventuelt kan aksepteres av de tre fraksjoner på landsmøtet som et grunnlag for å bevare partiets enhet og dets medlemsskap i Internasjonalen.

Tillegg.

Idet landsmøtet vedtar centrums forslag om nedsettelse av en forhandlingskommisjon med det i forslaget nevnte mandat, *henstiller landsmøtet til Internasjonalen å ta sitt ultimatum tilbake.*

Flertallets forslag.

(Ved Martin Tranmæl.)

Så lenge eksekutivkomitéens ultimatum foreligger anser landsmøtet det helt nytteløst å nedsette nogen forhandlingskommisjon.

Internasjonalens erklæring.

(Ved Edw. Hoernle.)

Tilleggsforslaget fra Ole Øisang kan ikke aksepteres.

I tilfelle kommisjonens forslag er i overensstemmelse med lovene og retningslinjene, som jeg har nevnt, vil heller ingen av de foreliggende forslag fra K. I. bli bragt under avstemning.

*

Beslutninger.

Det blev mot 1 stemme besluttet straks å votere over forslaget om nedsettelse av en kommisjon.

Derefter blev vedtatt med 169 mot 110 stemmer:

Så lenge eksekutivkomitéens ultimatum foreligger anser landsmøtet det helt nytteløst å nedsette nogen forhandlingskommisjon.

Ved alternativ votering med Internasjonalens forslag blev vedtatt med 169 mot 103 stemmer:

I anledning av de krav og forslag som eksekutivkomitéen i ultimatus form har tilstillet Det norske Arbeiderparti, uttaler landsmøtet:

Det norske Arbeiderparti er fast besluttet på å ta saklig begrunnet stilling til de spørsmål som foreligger. Det er landsmøtets rett og plikt under ansvar å trekke op linjene for partiets politikk i Norge i overensstemmelse med medlemmenes uttalte vilje.

Eksekutivkomitéen krever at vi skal gi avkall på denne rett og plikt; derfor kan landsmøtet ikke godta eksekutivkomitéens ultimatum.

Internasjonalens erklæring.

(Ved Edw. Hoernle.)

Flertallet på partiets landsmøte har forkastet alle enighetsforslag fra eksekutivkomitéen og nektet å gjennomføre lojalt verdenskongressens og det utvidede eksekutivmøtes beslutning. *Disse delegerte har derved stillet sig selv utenfor Den kommunistiske Internasjonale.* Kominterns E. K. kan fra idag av bare anerkjenne som medlemmer av K. I. de medlemmer som på landsmøtet ikke har stemt mot eksekutivkomitéens forslag. Disse forblir i Det norske Arbeiderparti, seksjon av K. I.

Mindretallets erklæring.

(Ved Olav Scheflo.)

På tross av Det norske Arbeiderpartis lover, som fastslår at partiet er en avdeling av Den kommunistiske Internasjonale, og at partiet skal ledes efter Internasjonalens retningslinjer og paroler, — på tross av siste landsmøtes enstemmige lojalitetserklæring har 169 representanter på dette landsmøte fattet en beslutning som for disse representanters vedkommende betyr uttreden av Internasjonalen.

Idet mindretallet stiller sig på partilovens grunn, erklærer mindretallet at de fra nu av er de eneste representanter for Internasjonalens norske avdeling, Det norske Arbeiderparti.

Idet vi betrakter forhandlingene med den andre fraksjon som ophørt, vil mindretallet fortsette behandlingen av landsmøtets dagsorden og andre parti-anliggender som er opstått på grunn av den nye situasjon.

Landsmøtets enstemmige erklæring.

(Efterat mindretallet hadde forlatt landsmøtet for å stifte Norges kom. Parti.)

Landsmøtet er en enhet, ikke bare en samling av enkeltpersoner. Dets beslutninger er uttrykk for Det norske Arbeiderpartis vilje. Eksekutivkomitéen har derfor ingen rett til å ekskludere landsmøtets flertall som enkeltpersoner fra Den kommunistiske Internasjonale. Eksklusjonen rammer partiet som parti, og dermed er partiet satt utenfor Den kommunistiske Internasjonale.

Landsmøtet beklager og fordømmer den ultimatumspolitikk som har drevet eksekutivkomitéen frem til denne eksklusjon. Men til tross herfor erklærer det at Det norske Arbeiderparti i full og ubrytelig solidaritet står sammen med de revolusjonære arbeiderpartier i alle land, og at det fremdeles som hittil i alle sine handlinger vil følge de kommunistiske prinsipper og retninger.

De dagsaktuelle krav.

Det norske Arbeiderparti, som representerer arbeiderne, arbeiderbøndene og fiskerne, vil under henvisning til den foreliggende økonomiske situasjon stille følgende aktuelle krav:

I.

Det jevne produktive arbeide må fremmes, og de arbeidsløse må skaffes arbeide. Nydyrkning og bureising er effektive midler hertil. For å gjøre arbeidet med den nydyrkede jord lønnsomt må det settes i forbindelse med kraftig utvikling av kommunikasjonene. Efter hvert som nye anlegg blir ferdige må ikke arbeidet på stedet opgis, men nydyrkningsarbeidet i anleggets naturlige omland fremmes i stor stil.

Rentebyrden må lettes for arbeiderbønder og fiskere. Større jord-eiendommer og skogarealer må konfiskeres, og udyrket og dårlig dyrket

jord må det offentlige overta og overlate fortrinsvis til jordløse arbeidere, husmenn, bygselmenn og såkalte selveiere som har så lite bruk, at det er driftsmessig ulønnsomt.

Ved gjennomførelsen av denne jordreform betaler staten bare erstatning for verdier som skyldes eierens, hans foreldres og barns personlige arbeide.

II.

Statens inntekter skaffes nu i stor utstrekning til veie ved tollbyrder og skatter som utarmer arbeiderklassen.

Vi krever at skattepolitikken omlegges, at toll på livsfornödenheter avskaffes, og at Statens kornmonopol ikke må virke som brødfordyrende beskatningsmonopol. Den inntekt som er nødvendig for et forsvarlig livsopphold må bli skattefri.

Den ordinære statsskatt må forhøies for de større inntekter. Arveskatten må økes og den ekstraordinære formuesskatt forhøies, så den overensstemmende med sin opprinnelige hensikt virker konfiskatorisk og sosialt utjevne. Overklassens uforholdsmessig store personlige forbruk må sterkt progressivt beskattes.

Det må innføres en progressiv eiendomsskatt med hel skattefrihet for mindre eiendommer og en verdistigningsskatt som rammer all verdistigning, som ikke skyldes ens eget arbeide eller annen direkte ydelse.

Statens og kommunenes gjeld må avlastes, idet nødvendige offentlige inntekter skaffes til veie ved beskatning av kapitalistklassen, ikke ved å låne av den.

III.

De siste tiders bankmisligheter har vist nødvendigheten av at bankvesenet bringes inn under samfundets herredømme, ikke bare for å hindre lettsindige spekulasjoner med innskytternes midler, men først og fremst for at den nødvendige kreditt i landet kan bli ydet til samfunnsnyttig arbeide og etter samfundsmessige behov.

Vi krever derfor at der øieblikkelig opprettes et riksbankstyre bestående av sakkyndige og representanter for arbeidernes, bøndernes og fiskernes organisasjoner. Dette styre må ha ubetinget myndighet til å gripe inn, både kontrollerende og regulerende, overfor alle landets banker.

*

Frivillig vil den herskende klasse ikke gå med på disse krav. De kan bare gjennomføres ved at arbeidermassene selv, ledet av en fast og målbevisst organisasjon, øver et så sterkt trykk, økonomisk og politisk, at kravene tvinges igjennem.

Den viktigste oppgave er derfor å samle hele det arbeidende folk i og om arbeiderklassens organisasjoner. Fagbevegelsen må styrkes og utvikles etter klassemessige linjer. All kraft må settes inn på å få organisert skogs- og landarbeiderne i tilslutning til fagbevegelsen. Arbeiderbøndernes og fiskernes økonomiske organisasjoner må ydes all mulig støtte, og samvirket fremmes slik at det kan bli et virksomt middel i det arbeidende folks økonomiske kamp. Politisk må arbeiderne og småkårsfolket samle sig om sitt eget parti, Det norske Arbeiderparti. Av dets

vekst og styrke avhenger for en vesentlig del arbeiderklassens samlede slagkraft og innflytelse.

Det norske Arbeiderparti oppfordrer arbeiderne, arbeiderbøndene og fiskerne rundt omkring i landet til under partiets ledelse å samle sig i møter og distriktskonferanser for å skape en kraftig opinion og gi kravene ettertrykk. En slik samling av de brede arbeidermasser om bestemte krav er også det beste vern mot kontrarevolusjonære eller fascistiske anslag.

Retningslinjer for partiets politikk.

I den revolusjonære tid som vi nu går i møte anser Det norske Arbeiderparti det som sin plikt å forsøke å samle de norske arbeidere om de nærmestliggende oppgaver. Disse oppgaver er ikke nye og ikke ukjente, men i den siste tid synes det revolusjonære arbeide å være i ferd med å tre i bakgrunnen og forlates med det resultat at arbeiderklassen splittes og maktstjeles. Det norske Arbeiderparti ønsker å fremlegge for alle norske arbeidere sitt syn på de oppgaver som forestår.

I.

Gjennomførelsen av den sociale revolusjon er Det norske Arbeiderpartis viktigste oppgave. Betingelsen for at revolusjonen skal kunne gjennomføres er at det arbeidende folk skaper økonomiske organisasjoner som er skikket til å overta og lede bedrifts- og omsetningslivet, og at arbeiderne er så godt forberedt, så vel organisasjonsmessig som militært, at kupforsøk fra bevæbnede hvitegarder kan forhindres eller slås tilbake.

Det revolusjonære oppbyggingsarbeide som blev påbegynt i tiden umiddelbart etter krigen, men som senere er skjøvet i bakgrunnen, må gjenoptas med øket kraft.

Det norske Arbeiderparti vil av ytterste evne beskytte det arbeidende folks interesser innenfor rammen av det borgerlige samfund. Fagorganisasjonen og det arbeidende folks øvrige økonomiske organisasjoner, som kooperasjonen, småbruker- og fiskerlag o. l. er de verdifulleste redskaper i løsningen av denne oppgave, men også Arbeiderpartiets representasjon i Storting og kommunestyre og ellers i statsapparatet er av stor betydning. De resultater som kan opnåes ved hjelp av disse organer ligger imidlertid innenfor grensen av det nu bestående samfund og kan ikke overskride dette samfunds ydeevne. Fra et kommunistisk synspunkt er fagorganisasjonens deltagelse i det revolusjonære oppbyggingsarbeide dens viktigste oppgave, men for å løse denne oppgave må den samarbeide med andre organisasjoner som direkte tar sikte på revolusjonens gjennomførelse.

II.

I den økonomiske krise som i alle land har skapt de største vanskeligheter for arbeiderklassen og dens organisasjoner er arbeiderbeskyttelse på arbeidsplassen blitt den oppgave som bedriftsrådene vesentlig har beskjeftiget sig med.

Det er fagorganisasjonens oppgave å beskytte arbeidernes interesser innenfor rammen av det nuværende økonomiske system. For bedrifts-

rådene er dette en underordnet oppgave, og det er en viss fare til stede for at bedriftsrådene ved å samle arbeidernes interesser vesentlig om de bedriftsmessige reformer, kan utvikle sig til å bli støttepunkter for det nuværende økonomiske system og kan virke til å forlenge dets beståen istedenfor å påskynde dets fall.

Det må derfor være en av Det norske Arbeiderpartis oppgaver i den nærmestliggende tid sammen med fagorganisasjonen å danne og utvikle bedriftsråd av arbeiderne og de teknisk og merkantilt kyndige funksjonærer forat de innenfor bedriften kan skaffe sig mest mulig innsikt i bedriftenes og produksjonenes stilling, og derved vinne evne til å overta makten i og ledelsen av bedriftene. Slike revolusjonære bedriftsråd må først og fremst skapes ved de offentlige og ved de *store* privatkapitalistiske bedrifter.

Ved at arbeiderne dyktiggjør sig til å overta ledelsen og søker å utvikle de dertil skikkede organer, oppfylles en av de vesentlige forutsetninger for arbeiderklassens overtagelse av samfundsmakten.

III.

All erfaring både i Norge og andre land viser at makthaverne ikke betenker sig på å anvende landets militærmakt eller bevæbnede hvitegarder for i en kritisk tid å slå ned og tilintetgjøre arbeidernes organisasjoner. Foreningene oppløses, pressen og forsamlingslokaler beslaglegges. Arbeidernes ledere og tillitsmenn fengsles. Vi har grove eksempler på militær klasseundertrykkelse fra Italia, Finland, Ungarn, Amerika og mange andre land. Her hjemme viser erfaringene fra storstreiken og andre konflikter at heller ikke her er en militær undertrykkelse av arbeiderklassen langt borte, og den agitasjon som i den senere tid er ført fra borgerlig hold taler også sitt tydelige sprog.

Denne fare for voldsundertrykkelse må arbeiderklassen først og fremst møte ved å styrke sine organisasjoner, men dernæst også ved å bevæbne sig. Denne bevæbning kan ikke gjennomføres som en isolert politisk foranstaltning. Arbeiderklassens bevæbning må finne sted i sammenheng med det økonomiske oppbyggingsarbeide. Jo bedre arbeiderklassen er organisert så vel økonomisk som militært, desto lempeligere vil den revolusjonære overgangstid fortone sig. Arbeiderklassens bevæbning tar ikke sikte på å fremkalle borgerkrig, men på å hindre den og mildne den.

Situasjonen minner om Venstres kamptid. Den skytterbevegelse Venstre reiste, hadde ikke til hensikt å fremkalle krig eller borgerkrig. Den tok sikte på å hevde landets interesser, på å verne folket mot den væbnede reaksjon som skjulte sig bak officersvesenet og det fedrelandsfiendtlige høireparti.

Skytterlagene — folkevæbningssamlagene som de oprinnelig het — bidrog til en fredelig løsning av unionsstriden og hindret voldsangrep mot folket. Arbeidernes bevæbning har en lignende oppgave i de sociale kamper som forestår. Den skal hindre voldsangrep og borgerkrig, og kommer det allikevel til væbnet kamp mellom folket og makthaverne, så vil arbeidernes kampberedthet, økonomisk, organisasjonsmessig og militært bidra til at folket går seierrikt ut av kampen.

„Bratsberg-Demokraten“.

Det blev pålagt «Bratsberg-Demokraten» å forandre navn.

Anerkjennelse av Russland de jure.

Det norske Arbeiderparti krever av Regjeringen at den uopholdelig foretar de nødvendige skritt til anerkjennelse av Russland de jure.

Kommunalpolitisk sekretær.

1. Der ansettes ikke nogen delvis lønnet kommunalkonsulent.
2. Så snart partiets økonomi tillater det bemyndiges centralstyret til å ansette en sekretær og oprette en egen avdeling ved partikontoret for partiets kommunalpolitiske virksomhet.
3. Inntil en sådan ordning kan treffes, varetar partikontoret og kommunalutvalget partiets kommunalpolitiske interesser.

Retningslinjer for partiets opplysningsarbeide.

Herom forelå følgende forslag som blev tiltrådt av landsmøtet:

1. Arbeiderbevegelsens opplysningsvirksomhet har til formål å bringe partiets medlemmer den marxistiske skolering og den forståelse av partiets program og taktikk som er nødvendig for at partiet skal kunne lede arbeiderklassens kamp; dessuten må arbeidet også legges an på å gi medlemmene praktisk utdanning til bruk i det daglige organisasjonsarbeide.

2. Rundt om i partiets organisasjoner opprettes studiecirkler. Sentralkomiteén utarbeider planer for slike studiegrupper og forsyner dem med nødvendig materiale.

3. By- og herredspartiene må ta initiativet til igangsettelse av forelesningskurser til klargjørelse av viktige politiske og økonomiske problemer og instruksjonskurser for styremedlemmene, arbeidsgrupper, kommunerepresentanter, medlemmer av agitatorkorps o. s. v. Planer og materiell for disse kurser tilstilles organisasjonene fra sentralkomiteén.

4. I alle byer og i alle herreder hvor det på nogen måte er mulig, må aftenskoler opprettes. I de byer og herreder hvor man ikke anser det mulig å få skoler i gang, må der søkes dispensasjon av sentralkomiteén. Alle aftenskoler hvis budgett og planer er godkjent av sentralkomiteén, har krav på tilskudd til dekning av utgiftene.

5. Det igangsettes fortsettelseskurser med særlig sikte på tidligere aftenskoleelever. For å opnå tilskudd fra sentralkomiteén må disse kurser omfatte minst 60 timers undervisning. Fortsettelseskursene kan være anlagt vesentlig på politiske emner, på norsk og praktisk organisasjonsarbeide eller på økonomiske spørsmål. Sentralkomiteén bør navnlig i byer og industricentrer legge særlig vekt på å få i gang bedriftsskoler således at disse igangsettes i samarbeide med og med tilskudd fra komitéén.

6. Hvor forholdene ligger til rette må det igangsettes fylkesdagskoler av fra 4 til 10 ukers varighet, hvortil herredspartiene sender sine

stipendiater. Fylkesdagskolene overflødiggjør selvsagt ikke aftenskolene.

Igangsettelse av fylkesskoler er dog særlig påkrevet i de distrikter hvor vanskelighetene for aftenskolevirksomheten er særlig store.

Partiets korrespondanseskole er av største betydning for opplysningsarbeidet, og både kommunegrupper, fagforeninger og ungdomslag bør for sine medlemmer abonnere på et større eller mindre antall eksemplarer av de kurser som er av særlig interesse for dem.

Lovene.

§ 1.

Det norske Arbeiderparti har til formål å føre arbeidernes klassekamp frem til det kommunistiske samfund gjennom proletariatets diktatur.

Andre paragrafer.

Under paragrafen om *landsmøtet* blev vedtatt at landsmøtet holdes ordinært hvert annet år.

Med hensyn til § 3 (kontingenten m. v.) blev det overlatt centralstyret å foreta de tekniske forandringer som var nødvendige.

Paragraf 4 om avholdelsen av ekstraordinære landsmøter. Følgende passus i punkt 1 utgikk: «og skal holdes når samorganisasjoner som representerer minst en tredjedel av partiets medlemmer krever det.»

Program og retningslinjer.

I programmet

blev foretatt en redaksjonsforandring ved et enkelt punkt, så dette kom til å lyde: «Det norske Arbeiderpartis oppgave er å styrte det nuværende klassesamfund og gjennomføre en kommunistisk samfundsordning i Norge til gagn for hele det arbeidende folk i nært samarbeide med de revolusjonære arbeiderpartier i andre land.»

Videre utgikk i de almindelige *retningslinjer* for partiets virksomhet (Kristiania-forslaget) punkt IV og siste setning i punkt III. Februar-landsmøtets beslutning om *partiets forhold til Internasjonalesen* blev, som konsekvens av dette, ophevet.

Omorganisering.

Landsstyrets flertall foreslo:

1. Partiet omorganiseres på grunnlag av centralstyrets innstilling. For de større byers og industricenters vedkommende er det anledning til å velge mellom de to alternativer som foreslås av centralstyrets flertall og mindretall. Centralstyret må påse at omorganiseringen foregår på en forsvarlig måte. Før man går til omor-

ganiseringen av et by- eller fylkesparti, må derfor centralstyrets godkjenning innhentes.

2. I de partier hvor man ennå ikke kan gå til omorganisering, må der drives et planmessig arbeide for å forberede overgangen fra kollektivt til individuelt medlemsskap. Der må bringes klarhet i formene for den lokale omlegning, om nødvendig foretas nyregistrering i forbindelse med en omfattende agitasjon for partiet, og de nye partiorganer må søkes dannet så overgangen kan skje uten svekkelse av partiet.
3. I alle by- og herredspartier må der i henhold til beslutningene på landsmøtet i februar organiseres kvinneutvalg. På steder hvor der er kvinneforening, forbereder kvinneutvalget foreningens overgang til gruppe innen partiavdelingen. Hvor der ikke er kvinneforening organiserer utvalget særskilt kvinnegruppe.
4. Beslutningene på forrige landsmøte om ungdomslagene stilling til partiet må snarest gjennomføres.

Landsstyrets mindretall hadde foreslått i punkt 2:

Arbeidet med registreringen og omorganiseringen må i alle partiavdelinger drives med all kraft og skal være tilendebragt innen utgangen av mars måned 1924.

Centralstyrets innstilling var utsendt i mai 1923. Centralstyret var enig om at man i de mindre byer og i de byer som er uten større industrielle virksomheter, burde bygge partiet på lokale politiske foreninger, med et arbeiderparti i hver kommune og med så mange arbeidsgrupper og kretsforeninger som ansåes nødvendig. Arbeidsgruppene skulde dog ikke være selvstendige foreningsenheter, men stå direkte under by- eller herredspartiet.

For de større byer og industricentre var der dissens innen centralstyret. Ikke om oppbyggingen i og for sig, men om hvor partirettighetene skulde ligge. Både flertallet og mindretallet var enige om at man i hver kommune måtte ha et lokalt arbeiderparti med så mange kretsforeninger som man fant hensiktssvarende. Dessuten burde man søke å få dannet grupper på arbeidsplassene og samle disse i industrilag — så vidt mulig et lag for hver større industri. Gruppene fra de mindre industrier kunde man derimot samle i felles lag.

Meningsforskjellen gjaldt hvorvidt disse industrilag skulde ha partirettigheter eller ikke.

Flertallet holdt på at industrilagene burde ha fulle partirettigheter. Samtidig burde de industrielt organiserte partifeller delta i kretsforeningene i den utstrekning det var anledning til det. Men sin stemmerett i partianliggende skulde de industrielt organiserte utøve i sine industri- eller faglag.

Mindretallet innstillet på at partirettighetene utelukkende blev tillagt de geografisk oppbyggede lokale organisasjoner. Industrilagene skulde utføre bestemte partiopdrag, men ikke betraktes som partienheter med partirettigheter.

Efter å ha hørt organisasjonenes uttalelse i saken foreslo landsstyret at de større byer og industricentre selv skulde kunne velge mellom de to alternativer.

Martin Tranmæl fremsatte følgende tilleggsforslag:

Landsmøtet finner at omorganiseringen av partiet bare bør finne sted i de byer og distrikter hvor dette vil bety en styrkelse av partiet. Omorganiseringen foregår på grunnlag av den innstilling som landsstyrets flertall har forelagt for dette landsmøte.

Landsstyrets flertallsforslag med Tranmæls tilleggsforslag blev vedtatt mot 2 stemmer.

Partikontingenten.

1. Den progressive kontingent gjennomføres samtidig når reorganiseringen av fylkes-, krets- eller bypartiene er foretatt på grunnlag av det forslag centralstyret tidligere har vedtatt.

2. Den nuværende kontingent til landspartiet bibeholdes.

3. Det utlignes en tilleggskontingent på 25 øre pr. kvartal og medlem fra 1 januar 1924.

4. Partiavdelingen avgjør selv på hvilken måte tilleggskontingenten skal tilveiebringes.

Suspensjoner.

Landsstyrets flertall — 15 mot 13 stemmer — foreslo:

I.

Centralstyrets beslutning om suspensjon av K. O. Thornæs og Jeanette Olsen godkjennes.

Beslutningen forelegges landsmøtet til prøvelse.

II.

I anledning av den partistrid som har pågått og pågår vil landsstyret uttale:

Det pålegges partifeller å føre diskusjonen om partispørsmål på en saklig måte og i en kameratslig tone. Mistenkeliggjørelser og forsøk på å sette mindreverdighetens stempel på partifeller må fordømmes på det skarpeste.

Centralstyret har ikke bare rett, men plikt til å gripe inn overfor partifeller som utslynger ugrunnede beskyldninger mot medlemmer eller parti-institusjoner.

Landsstyret vil opfordre partipressen til å begrense partidiskusjonen i sine spalter, således at denne ikke tar så bred plass, at den skader det praktiske partiarbeide og kampen for de utadvendte partioppgaver. Partidiskusjonen bør mest mulig føres innenfor organisasjonens ramme. I alle tilfelle må det ansees utilbørlig å trekke frem partistridsspørsmål på offentlige møter.

Når der optas diskusjon om spørsmål som det er meningsforskjell om, bør det så vel i pressen som på partimøter være maktpåliggende å la de forskjellige opfatninger komme til orde. Bare på den måte kan medlemmene settes i stand til å gjøre sig op en personlig begrunnet mening, og således kunne treffe de valg som partiet er tjent med.

Landsstyrets mindretall, 13 medlemmer, hadde foreslått:

Landsstyret vil uttale sin skarpeste misbilligelse over den personlige måte hvorpå partistriden har vært drevet, så vel fra flertallsfolks som fra mindretallsfolks side, og pålegger alle partifeller herefter å gå til en uomtvistelig endring i både den muntlige og skriftlige debattmåte.

For å søke frembragt en forsoning mellem de stridende fraksjoner og således opnå den nødvendige arbeidsro som partiet nu så hårdt trenger under sin kamp mot arbeiderklassens fiender, vil landsstyret slå en strek over de misgrep som i denne sak er gjort fra begge sider.

Man ophever derfor suspensjonen av Jeanette Olsen og redaktør Thornæs.

Ole Øisang optok som forslag konklusjonen i mindretallets uttalelse. Flertallets innstilling blev vedtatt for punkt 1 mot én stemme, punkt 2 enstemmig.

Manifest.

Til arbeiderklassen i Norge.

Det norske Arbeiderparti har reist klassekampen i Norge og nu i snart halvhundre år kjempet for arbeidernes sak. I sterkt samhold innad og i klassebevisst solidaritet med broderpartier i andre land, har det stadig vært i revolusjonær fremgang mot det endelige mål, arbeiderklassens frigjørelse.

Under sitt medlemskap i Den kommunistiske Internasjonale har partiet av all kraft vært med på å understøtte den revolusjonære arbeiderbevegelse over hele verden. Som medlem av Internasjonen har Det norske Arbeiderparti hevdet den indre organisasjonsmessige selvstendighet som er nødvendig for å bevare partiet som et stort og sterkt masseparti. Det har forfektet sin bestemmelsesrett i den kommunistiske arbeiderpolitikk som partiet skulde lede i Norge.

Ved å sette et uantagelig, nedverdiggende krav i ultimatus form overfor de meninger som et stort flertall i partiet hevder, har Den kommunistiske Internasjonales eksekutivkomité drevet Det norske Arbeiderparti ut av sine rekker og ekskludert partiet.

Ingen beklager mer enn Det norske Arbeiderparti at det organisasjonsmessige samarbeide med Den 3. Internasjonale nu er avbrutt. Men det hverken kan eller vil forhindre partiet i å fortsette sitt revolusjonære arbeide i samarbeide med det kjempende internasjonale proletariat, — et samarbeide som har et sterkere grunnlag enn statutter og medlemskap, nemlig klassesolidaritetsens og det store felles måls urokkelige grunnlag. Over små meningsforskjelligheter vil Det norske Arbeiderparti alltid rekke hånden til andre lands revolusjonære arbeiderorganisasjoner. Og når det kommer til handling, skal det vise sig at den russiske revolusjon, at det kjempende tyske proletariat, at hele den internasjonale kommunistiske bevegelse kan stole på Det norske Arbeiderpartis revolusjonære evne og vilje.

Her hjemme er forholdene vanskelige. Arbeiderklassen trenges hårdt av brutale arbeidskjøpere. Lockouter iverksettes og lockouttrusler hører til dagens orden. Arbeiderne må gå til forsvarskamp under arbeidsløshet og dyrtid. Titusener er allerede i streik og andre titusener står på terskelen til arbeidsløshet, kastet ut av fabrikkene og verkstedene av arbeidskjøperne.

Klassefeller! Sjelden stod den norske arbeiderklasse overfor hardere tider, aldri har den i større grad hatt bruk for samhold og solidaritet! Bare ved ubrytelig enighet kan den nu vinne sine kamper her hjemme, støtte det kjempende tyske proletariat og styrke den internasjonale arbeiderbevegelse.

I en slik tid er det en forbrytelse å ville splitte partiet. Ethvert forsøk på å bryte enheten må slåes ned, selv om det pynter sig med Internasjonals navn.

Arbeidere! Kamerater! Slå ring om Det norske Arbeiderparti. Fyll dets rekker! La det stort og sterkt gå usvekket ut av de videre kamper! Da vil det også kunne gå foran i klassekampen og på kommunistisk grunnlag føre arbeidernes sak frem til seier.

Leve Det norske Arbeiderparti!

Leve den revolusjonære arbeiderklasses internasjonale solidaritet!

For landsmøtet

Ole O. Lian, Johan Nygaardsvold,
dirigenter.

Partisituasjonen.

Ingen kan være medlem av Det norske Arbeiderparti som samtidig tilhører en annen politisk organisasjon. Etter at partiet er blitt ekskludert av Den 3. Internasjonale, kan ingen partiforening og intet partimedlem stå tilsluttet Internasjonalen. Det kan heller ikke innenfor partiet dannes særlige organisasjoner som ikke er underkastet partiets øverste ledelse, eller som arbeider for formål som avviker fra partiets almindelige retningslinjer.

De landsmøtorepresentanter som ved voteringen over eksekutivkomitéens ultimatum kom i mindretall, er selvsagt, likesom alle deres meningsfeller, likeså fullt medlemmer av partiet som de der var i flertall, så sant de aksepterer disse forutsetninger og lojalt vil arbeide med på å fremme partiets formål og bevare dets enhet. Det er selvsagt at det innenfor lojalitetens ramme råder full diskusjonsfrihet i partiet.

Landsmøtet pålegger landsstyret og centralstyret straks å treffe de nødvendige praktiske foranstaltninger til gjennomførelse av disse beslutninger.

*

I anledning av *partisituasjonen i Telemark* blev besluttet å foranledige sammenkalt et fylkesmøte. Centralstyret blev videre bemyndiget til å sammenkalle møter av andre fylkespartier hvor det viste sig nødvendig.

Valg.

Formann Oscar Torp, næstformann Edv. Bull, sekretær Einar Gerhardsen, redaktør Martin Tranmæl.

Centralstyremedlemmer:

Alfred Madsen, 149 st., Ingv. Rastad, 147 st., Rolf Hofmo, 143 st., Johs. Johannesen, 142 st., Math. Fredsti, 127 st., G. Braathen, 111 st. Varamenn: Torbjørn Henriksen, 146 st., Harry Nilssen, 141 st., Øistein Marthinsen, 141 st., Valdemar Nielsen, 138 st., Ch. Syvertsen, 94 st.

Landsstyret.

Som medlemmer av landsstyret blev valgt: Magnus Johansen, Østfold, Johan Bratvold, Akershus, Oscar Nilssen, Hedmark, Nils Steen, Buskerud, Sverre Hjertholm, Vestfold, Ole Moen, Telemark, Ole Øisang, Sørlandet, Nils Norheim, Stavanger, Ivar Rikheim, Sogn og Fjordane, Rudolf Kanestrøm, Møre, Johan Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, Ivar

Aarseth, Trondheim, John Aalberg, Nord-Trøndelag, Gitta Jønsson, Nord-Norge, og A. Moan, Nord-Norge.

Som varamenn blev valgt: Konrad Knudsen, Drammen, Hans Haugli, Vestopland, Emil Aase, Rogaland, Wilhelm Jacobsen, Namdalen, og Ingvald Bækken, Kongsvinger.

Kvinnesekretariatet.

Til formann i kvinnesekretariatet blev valgt Sigrid Syvertsen efter innstilling fra en konferanse av de kvinner som var til stede på landsmøtet.

Formannen i kvinnesekretariatet er selvskrevet medlem av centralstyret. Som personlig varamann for henne blev valgt Rachel Grepp.

Næste landsmøte.

Det blev overlatt til landsstyret å bestemme tiden for næste landsmøte.

27. ordinære landsmøte.

Oslo 4—6 september 1925.

Landsmøtet blev avholdt 4—6 september 1925 i Oslo. Som dagsorden blev opsatt:

Beretninger, regnskaper og budgetter. Revisjon av lover og retningslinjer. Kommunevalget. a) Retningslinjer. b) Taktikken. c) Eðrueghetsposten. Klasesamlingen. a) Nasjonalt. b) Internasjonalt. Partiets faglige politikk. Den antimilitære kamp. a) Mot Dag og Militærstreikforbundet. b) Retningslinjer. Opplýsningsvirksomheten. Jord- og bondespørsmål. Samvirkebevegelsen. Barnelagsvirksomheten. Valg. Tid og sted for neste landsmøte.

Landsmøtets funksjonærer: Til ordstyrere blev valgt Ingvald Rastad, Oslo, Nils Norheim, Stavanger, og Borgar Steinset, Vestfold, og til sekretærer Peder Løwe, Oslo, Anton Andreassen, Opland, Ingvald Jaklin, Troms, og Harald Skutvik, Alesund.

Redaksjonskomité: Oscar Torp, Tranmæl, Bull, Madsen, Nils Norheim, Håkon Meyer og Ole Øisang.

Regnskapene.

Behandlingen av regnskapene utsettes til over middag, og man tar først en almindelig debatt, med senere behandling av spesialregnskapene. Behandlingen foregår for lukkede dører.

Senere blev regnskapene og de foretatte disposisjoner godkjent.

De fengslede kamerater.

Landsmøtet besluttet med akklamasjon å sende følgende telegram til Hjalmar Dyrendahl på Botsfengslet:

Kjære kamerat. Det norske Arbeiderpartis landsmøte sender dig sin solidariske hilsen og takk for din innsats i arbeiderklassens kamp. Vær ved godt mot — husk at du kjemper arbeiderklassens kamp. —

Også til de øvrige fengslede kamerater, Arnfinn Vik, Magne Eriksen, Ole Evensen, Rolf Evensen og Gotfred Gerhardsen besluttet landsmøtet å sende telegramhilsener.

Organisasjons-spørsmålet.

Den nuværende organisasjonsform oprettholdes. Det settes alt inn på å trekke medlemmene med i det aktive partiarbeide. Gjennem det praktiske arbeide vil det foregå en faktisk registrering, slik at partiet alltid har oversikt over hvilke oppgaver det kan pålegge sine medlemmer.

Representantskap eller landsstyre.

Spørsmålet om opprettelse av representantskap utsettes til neste landsmøte. Det pålegges landsstyret i god tid før landsmøtet å omvende til behandling i partiorganisasjonene et nærmere utarbeidet forslag.

Lovendringer.

Formål.

§ 1.

Det norske Arbeiderparti har til formål å føre arbeidernes klassekamp frem til det socialistiske samfund gjennom proletariatets diktatur og etter kommunistiske retningslinjer.

§ 3.

Bykommuner.

Er det flere partiforeninger i samme bykommune, plikter disse å danne en felles organisasjon — bypartiet.

Landkommuner.

I landkommuner hvor der er flere partiforeninger eller lag, plikter disse å danne en fellesorganisasjon — herredsparti.

I herreder hvor der bare er en forening, fungerer denne som herredsparti.

By- og distriktsorganisasjoner.

§ 4.

1. By- og herredsorganisasjoner i samme fylke, krets eller nærmere angitt distrikt plikter å danne en felles organisasjon, by- eller distriktsorganisasjonen.
2. De således fremkomne by- og distriktsorganisasjoner utgjør landspartiets organisasjonsenheter.
3. Bare gjennom disse organisasjonsenheter kan enkeltforeninger eller lag optas i partiet.

Redaktøren.

§ 10.

Punktet: Tre måneders gjensidig opsigelsesfrist utgår, og inntas under de almindelige bestemmelser som gjeldende alle partiets funksjonærer.

Reservasjonsrett og plikt.

§ 13.

Punktet: Personer som ikke bøier sig for partiets beslutninger, kan heller ikke bli stående som partimedlemmer, utgår — og i stedet kommer en ny §, 14.

Suspensjon og eksklusjon.

§ 14.

Centralstyret kan suspendere enkeltmedlemmer og grupper som begår brudd på partiets program, lover eller nekter å bøie sig for partiets beslutninger.

Bare landsstyret eller landsmøtet kan foreta eksklusjon etter å ha innhentet uttalelse fra vedkommendes lokalorganisasjon.

Almindelige bestemmelser.

§ 15.

Tillegg.

1. Partiet kan ikke tillate dannelse av organiserte fraksjoner som har til opgave å bekjempe partiet og dets beslutninger. Offentlig kritikk av partiets politikk og centralledelsens disposisjoner kan bare foretas gjennom de regulære partiorganisasjoner.
8. Ved alle politiske valg hvor lokalavdelingenes navn benyttes på valglisten, skal det som undertittel stå: Det norske Arbeiderparti.

Det prinsipielle program.

I det privatkapitalistiske samfund ligger herredømmet over produksjonsmidlene hos *en* klasse, mens arbeidet utføres av en annen. Lønnsarbeiderne har ingen eiendomsrett til sine arbeidsmidler, og derfor heller ikke til sitt arbeidsprodukt. De kan ikke leve uten å selge sin arbeidskraft i produksjonen, og de utbyttes herunder, idet arbeidskjøperne innhøster den merverdi som arbeiderne frembringer. I dette forhold ligger klassekampens vesentligste årsak.

Men også bønder og fiskere tvinges inn under kapitalens herredømme, idet den tilegner sig deres produksjonsmidler og utbytter dem ved å ta sin rente og profitt av deres arbeide. Derved tvinges også bønder og fiskere til å føre sin kamp for tilværelsen side om side med de allerede organiserte industriarbeidere i form av klassekamp.

Middelstanden går tross sin tallmessige styrke tilbake i social selvstendighet, makt og selvbevissthet, den tvinges mer og mer til å støtte sig til en av de to store klasser: nogen går til kapitalistklassen, andre til den produktive, arbeidende klasse. Stadig nærmere kommer det utviklingsstadium, da der i samfundet bare finnes to aktivt kjempende klasser, kapitalistklassen og arbeiderklassen.

Den makt kapitalistene har som eiere av produksjonsmidlene har de koncentrert og styrket ved en rekke av organisasjoner: arbeidsgiverforeninger, trusters og karteller, som forminsker eller ophever den innbyrdes konkurranse og kjemper for kapitalistklassens interesser. Den største organisasjon og det sterkeste maktmiddel i kapitalismens hånd er imidlertid det borgerlige statsapparat med dets militærvesen, dets politi, domstoler, fengsler, embedsverk, skole og kirke.

Det norske Arbeiderparti er et kommunistisk parti, og ser det som sin opgave å organisere arbeiderklassen, for gjennom klassekamp både å forsvare klassens dagsinteresser og føre kampen videre frem, til det arbeidende folk er blitt herrer over produksjonsmidlene og fri for den kapitalistiske utbytning. Denne arbeidernes frigjørelse må være deres eget verk. Derfor må der skapes sterke kamporganisasjoner, gjennom hvilke arbeiderklassen kan tilkjempe sig samfundsmakten. Siden verdenskrigen gjennomgår det kapitalistiske samfund en krise, som i første linje skyldes de internasjonale kapitalmakters kamp om verdensherredømmet. Denne krise kjennetegnes ved en internasjonal konkurranse, som i sine konsekvenser må føre til væbnede konflikter, som i første rekke utkjempes på det arbeidende folks bekostning. Under denne krise søker kapitalismen å redde sig ved å velte stadig nye byrder over på

det arbeidende folk, samtidig med at dette berøves den politiske innflytelse som det i den demokratiske periode før verdenskrigen tilkjempet sig.

Arbeiderklassen må med alle midler søke å stanse denne utvikling. Det norske Arbeiderparti vil av all evne beskytte det arbeidende folks interesser innenfor rammen av det borgerlige samfund. Arbeidernes økonomiske og kooperative organisasjoner er de viktigste organer til å løse denne oppgave, men også Arbeiderpartiets representasjon i storting og kommune og ellers i statsapparatet har stor betydning. Gjennom sin parlamentariske virksomhet kjemper partiet for enhver virkelig forbedring av det arbeidende folks livsvilkår, men samtidig skal partiets representanter også klarlegge arbeidernes revolusjonære krav og avsløre de borgerlige partiers arbeiderfiendtlige politikk. Ved en fast og rettlinjert parlamentarisk politikk skal skillelinjene mellom de borgerlige partier og Arbeiderpartiet trekkes skarpe og klare.

Men de resultater som arbeiderklassen kan tilkjempe sig innen det kapitalistiske samfunds ramme, kan ikke overstige dettes ydeevne. Arbeiderklassen må derfor ikke samle sine krefter alene om å opnå disse resultater, den må sette all evne og vilje inn på å tilkjempe sig samfundsmakten, for gjennom arbeiderklassens diktatur å forberede et socialistisk samfund. Det norske Arbeiderpartis viktigste oppgave er i nært samarbeide med arbeidernes økonomiske organisasjoner å gjennomføre en arbeiderrevolusjon og legge grunnen til en socialistisk samfundsordning i Norge.

I all sin virksomhet, gjennom masseaksjoner, i sitt agitasjons- og opplysningsarbeide som i sin parlamentariske virksomhet må partiet ha dette mål for øie. Alle dets handlinger må sikte mot det. I kampen for dette mål er arbeidernes masseaksjon det avgjørende middel. Forat denne kamp kan lykkes, må arbeiderne stå sammen. Det er derfor partiets oppgave å søke å samle arbeiderne politisk og økonomisk.

Det kapitalistiske samfunds organer dner ikke til å løse de oppgaver som stilles til et socialistisk samfund. Arbeiderne må skape sine egne organer for overtagelsen av den politiske og økonomiske makt. På arbeidslivets grunn må arbeidere, bønder og fiskere skape de organer som legger all makt i hendene på de revolusjonære krefter — håndens og åndens arbeidere. Det er det socialistiske samfunds oppgave å nå frem til en planmessig ordning av produksjon og fordeling under hensyntagen til hele det arbeidende folk, og det må derfor være Det norske Arbeiderpartis oppgave å søke å skape forutsetninger for å utvikle bedriftsråd av arbeiderne, de teknisk og merkantilt kyndige i de store bedrifter, for dermed å legge grunnen for nye makt- og administrasjonsorganer.

Partiet tilstreber gjennom arbeiderrevolusjon å nå frem til et virkelig klasse- eller rådsdiktatur, en forfatning som muliggjør hele det arbeidende folks frigjørelse, som gjør den arbeidende klasse til den herskende klasse gjennom en demokratisk statsforfatning, bygget op på arbeidslivets grunn og med plass for personlig initiativ og ansvarsfølelse.

For erobringen av samfundsmakten er det av viktighet at arbeiderklassen dels vinner innflytelse innen statens maktorganer, dels svekker

den. Den første opgaven — å vinne størst mulig innflytelse — er den viktigste i de administrative og kulturelle organer, i forvaltning og i undervisningsvesen. Den andre opgaven — den å svekke og bryte ned — gjelder i første linje maktorganene, særlig militærvesenet og Statens rettsorganer så langt disse forsvarer kapitalistiske interesser eller er midler i den politiske kamp. Kampen mot militærvesenet må føres med all mulig kraft og så vel med parlamentariske som med utenomparlamentariske midler. Den borgerlige stats militærvesen er organisert med den oppgave for øie å benyttes mot enhver reisning fra arbeidernes side. Denne fare for voldsundertrykkelse må arbeiderne først og fremst møte ved å styrke sine organisasjoner, men dernæst også selv ved å skape fysiske maktorganer. Men disse kan ikke bygges isolert, de må skapes i sammenheng med det økonomiske oppbygningsarbeide og eftersom arbeiderklassen vinner innflytelse og kan svekke motstanderne militært. De skapes ikke for å fremkalle borgerkrig, men for mest mulig å hindre eller iallfall begrense den under overtagelsen av samfundsmakten. Jo bedre rustet arbeiderklassen står på ethvert område, desto lempeligere kan et maktskifte finne sted.

Kampen for arbeiderklassens seier kan ikke bare føres innen nasjonale rammer. Den er i sitt vesen internasjonal, og en internasjonal samling av arbeiderklassen er derfor en like så stor nødvendighet som samlingen innenfor det enkelte land. Det norske Arbeiderparti vil av all evne arbeide for å forberede og lette en slik samling — på klassekampens grunn.

Kommunevalget. — Retningslinjer.

Borgerpartiene har i årrekker forstått å utnytte kommunestyrene til sin fordel. De følger den politikk å skyve fra sig alle de byrder som naturlig må bæres av rikfolket.

Det trykk som nu utøves på det arbeidende folk blir så meget større, fordi den skattbare formue og inntekt er gått tilbake, samtidig som dyrtiden og dens krav ikke er forminsket. Staten har gjort forholdene enda vanskeligere ved å skyve fra sig en rekke forpliktelser og velte dem over på de økonomisk svekkede kommuner. Selv om lovgivningen setter snevre grenser for kommunestyrenes rett til å benytte forhåndenværende ressurser, er det dog en livssak for arbeiderklassen å avsette borgerpartiene fra styret.

Ved årets kommunevalg er arbeiderne i stand til å ta makten i de fleste industrielle bykommuner og i en rekke landkommuner. Arbeiderne har i de siste år bittert fått føle, hvad det har å si, at borgerpartiene sitter med den kommunale makt. Det gjelder å fravriste de borgerlige denne makt, og utnytte den likeså konsekvent til arbeidernes beste, som borgerpartiene har forstått å utnytte den til gagn for kapitalistklassen.

De fleste kommuner står nu dårlig rustet til å møte krisen. Dette kommer for en stor del av at de borgerlige partier har forhindret den nødvendige beskatning. Istedenfor i den gode tid å oparbeide fonds har de satt kommunene i dyp gjeld for å løse de mest selvfølgelig kommunale oppgaver, som skolebygging, sykehusbygging, veianlegg o. l. Isteden-

for å ha fonds til å klare arbeidsledighetskrisen med, sitter de med en svekket skatteevne og har en uforholdsmessig rente- og avdragsbyrde å slepe på.

De viktigste og mest aktuelle oppgaver er:

1. Å *bekjempe arbeidsløsheten* ved å skaffe flest mulig arbeide. Hvor arbeide ikke kan skaffes, må de arbeidsløse få underholdningsbidrag, som det er mulig å leve av på forsvarlig måte. Det må kreves effektive bevilgninger fra statens side til bekjempelse av arbeidsløsheten.

2. Å lindre *dyrtidens trykk* på de mindre bemedlede ved direkte bevilgninger og på annen måte. Det kommunale forsorgsvesen må utbygges og utvikles.

3. Å arbeide for *skattelettelse for arbeiderklassen*. Den skattetablell som er gunstigst for de små skattydere må anvendes, således at skatten mest mulig blir lagt på rikmannsklassen. De som er rammet av arbeidsløsheten må få skattelettelse i størst mulig utstrekning. Formuesskatten og tilleggsskatten på de store inntekter må helt utnyttes.

4. Å fremme samfundsnyttig *boligbygging*.

5. Å drive et energisk arbeide for å få beholde *husleiereguleringsloven*.

6. Å opprette kommunale organer for priskontroll, føre en intens kamp mot mellemmannsvesenet og støtte forbrukersamvirket.

7. Fortsatt utvikling av *folkeskolen* med mål: En felles skole for alle barn. All videregående undervisning bygget på avsluttet folkeskole. Frie gymnasier, middelskoler, ungdoms-, fag- og husmorskoler opprettet i den utstrekning behovet krever det. Økonomisk støtte for å søke videregående skoler. Fritt undervisningsmaterieell ved alle skoler. Fri bespisning og nødvendig beklædning i barneskolen.

8. Skarp håndhevelse av *edruelighetslovgivningen*. Lokalt veto. Innskrenkning av rettighetenes antall, regulering av deres beliggenhet og nedsettelse av utskjenknings- og utsalgstiden.

Arbeiderne har ved en kraftig fremmarsj ved høstens kommunevalg utsikt til å erobre makten i kommuner omfattende en vesentlig del av landets befolkning. Og ved å gjennomføre et godt samarbeide mellom alle arbeiderstyrte kommuner og i saker av *interkommunal karakter mellom Arbeiderpartiets representanter i de kommuner som berøres av sakene*, vil store oppgaver kunne løses til arbeidernes og småkårsfolkets gagn.

*

Tillegg, oversendt centralstyret til endelig redaksjon:

Ordensvern dannet av arbeidernes organisasjoner gis politimyndighet.

*

Videre sluttet landsmøtet sig enstemmig til kvinnekongressens forslag om at der skulde arbeides for opprettelse av *barnepleiecentraler* i de kommuner hvor dette er påkrevet, samt til kravet om optagelse av en planmessig agitasjon for *boligsaken*, bl. a. ved støtte til organisering av husvilles foreninger i nært samarbeide med partiets kommunefraksjoner.

Taktikken og kommunevalget.

Partiet stiller egne lister i alle kommuner hvor der er partiavdelinger. Valgallianser med andre partier må ikke finne sted. Ved formannskapsvalg og ordførervalg tilrådes fellesoptreden mellom arbeiderpartiene, forsåvidt den kan styrke arbeidernes representasjon og innflytelse.

Edruelighets-spørsmålet.

Bekjempelse av alkoholondet ved forbedring av de økonomiske og sociale vilkår, med innskrenkning og regulering. Streng håndhevelse av edruelighets-lovgivningen.

Spørsmålet om forbud avgjøres ved folkeavstemning.

Kampen om alkohol-ondet må til slutt føres frem til totalforbud.

Organiseringen av landarbeiderne og småbøndene.

I.

Landsmøtet anser spørsmålet om å få organisert de store grupper av skogs- og landarbeidere og fiskere på et økonomisk kampgrunnlag som et av de organisasjonsspørsmål som er av den største betydning. Det er nu avgjort av Landsorganisasjonens kongress at skogs- og fløtningsarbeiderne skal organiseres i tilslutning til Norsk Papirindustriarbeiderforbund. Under henvisning til at organisasjonsformen således er avgjort for disse grupper av arbeidere, vil partiets landsmøte opfordre samtlige partiforeninger, herreds- og fylkespartier og partiets presseorganer til å drive den mest energiske agitasjon for tilslutning til forbundet og Landsorganisasjonen. For partiets medlemmer innen disse grupper må det gjøres helt klart at det er partiplikt å stå fagorganisert for alle som har adgang til det, og virke for fagorganisasjonens fremme i skogs- og fløtningsdistriktene.

II.

Landsorganisasjonens siste kongress har videre besluttet at sekretariatet skal utrede spørsmålet om organisasjonsformen og agitasjonsarbeidet blandt landarbeiderne og fiskerne. Utredningen skal forelegges representantskapet hurtigst mulig til avgjørelse.

Partiets landsmøte vil understreke nødvendigheten av at disse store grupper av utbyttede arbeidere kan bli trukket inn i den økonomiske organisasjon, og derved bli med i den felles kamp for å høine lønns- og arbeidsvilkårene og forberede grunnlaget for en nyordning av det økonomiske liv. Skal dette kunne lykkes, må først rammen trekkes op for den riktige organisasjonsform, og landsmøtet vil påpeke at ved utredningen av dette spørsmål må fagorganisasjonen ikke føle sig bundet av den organisasjonsform, kontingent, taktikk m. v. som er blitt anvendt ved reisningen av håndverks- og industriarbeidernes organisasjon. Landsmøtet vil derfor henstille til sekretariatet å foreta utredningen i samarbeide med interesserte og kyndige folk blandt landarbeiderne og

fiskerne. Landsmøtet vil videre pålegge partiets presse og avdelinger å slutte op om Landsorganisasjonens arbeide på dette område og søke det fremmet av all kraft.

III.

Partiets landsmøte uttaler at partiet må, med støtte fra fagorganisasjonen, opta en energisk agitasjon for dannelse av småbrukerlag hvor sådanne ikke finnes. Disse lag tilsluttes Norsk Bonde- og Småbrukerlag, som søkes utviklet til en effektiv organisasjon til varetagelse av småbøndernes interesser. Dessuten må der overalt hvor småbrukerlag finnes, optas et energisk arbeide for tilslutning til disse, og partifeller som er jordbrukere, må overalt tilhøre sine respektive lag.

Den tid av året som småbrukerne er henvist til å søke lønnet beskjefte hos private arbeidskjøpere, i jordbruk, skogbruk eller industri, bør småbrukerne gå inn i den på vedkommende arbeidsplass værende fagforening, og har de da å underordne sig vedkommende organisasjons bestemmelser.

Klassesamlingen.

1. Landsmøtet godkjenner de forføininger landsstyret har truffet for å skape klassesamling.

2. Landsstyret bemyndiges til atter — så snart tiden ansees gunstig — å innby de andre arbeiderpartier til klassesamling eller eventuelt innkalle en samlingskongress.

Internasjonal samling.

Landsmøtet uttaler at det idag bare vilde føre til ny splittelse av arbeiderklassen å forsøke å danne en ny Internasjonale. På det faglige område er samlingsarbeidet i god gjenge, og en fullbyrdelse av den faglige samling vil med en gang også gjøre den politiske samling aktuell. Landsmøtet forutsetter at det internasjonale informasjons- og propaganda-byrå kun har til oppgave å danne bindeledd mellom de uavhengige revolusjonære arbeiderpartier og arbeide for internasjonal samling på klassekampens grunn og med uforbeholden tilslutning til det arbeide som er optatt av den engelsk-russiske komité.

Landsmøtet gir på dette grunnlag landsstyret fullmakt til å treffe avgjørelse om partiets tilslutning til byrået.

Faglig politikk.

Partiets medlemmer plikter å arbeide for at fagbevegelsen innstiller sig på skjerpede kampmidler. —

Uttalelse, oversendt centralstyret til endelig redaksjon:

Det pålegges partiets medlemmer i fagforeningene å arbeide for å få sosialiseringsspørsmålet bragt i forgrunnen og kjempe for gjennomførelsen av dette, idet partiet mener at denne linje først og fremst må følges i arbeidernes frigjøringskamp.

„Mot Dag“.

Der forelå anmodning fra Arbeideropposisjonen, stemplet «Mot Dag», om adgang til landsmøtet. Mot 1 stemme besluttet landsmøtet uten debatt at skrivelsen ikke gav anledning til nogen forføining.

„Mot Dag“ og Militærstreikforbundet.

Idet landsmøtet godkjenner de forføininger central- og landsstyret har fattet i anledning av Militærstreikforbundet, «Mot Dag»s og Arbeideropposisjonens illojale optreden, beslutter landsmøtet:

1. De kollektivt innsendte lojalitetserklæringer kan etter «Mot Dag»s og Arbeideropposisjonens partifiendtlige optreden ikke godkjennes. Ingen kan samtidig være medlem av Det norske Arbeiderparti og en organisasjon som bekjemper partiet. Derfor må de personer det her gjelder tre ut av Arbeideropposisjonen, før de kan ordne sitt forhold til partiet. Forsåvidt de oppfyller de lojalitetskrav man har rett til å stille ethvert partimedlem, kan by- eller distriktsorganisasjonens styre gi dem anledning til å ordne sig med sine resepektive foreninger.

2. Erling Falk, Trond Hegna og Rolf Hofmo som har ledet den partifiendtlige agitasjon som er drevet gjennom bladet «Mot Dag» og på annen måte, kan ikke optas som medlemmer av nogen avdeling av Det norske Arbeiderparti uten beslutning av landsmøtet.

3. Medlemsskap i Arbeideropposisjonen (Mot Dag) er uforenlig med medlemsskap i Det norske Arbeiderparti.

4. Landsmøtet opfordrer alle medlemmer av Arbeideropposisjonen til å ordne sitt medlemsskap i partiet.

Militærspørsmålet — Retningslinjer.

Militarismen er uløselig knyttet til det kapitalistiske samfund, dets opprettholdelse og dets maktutøvelse. Bare gjennom å erobre statsmakten og gjennomføre arbeiderklassens seier internasjonalt kan arbeiderklassen avskaffe de motsetningsforhold som opprettholder militarismen. Derfor er arbeiderklassens forhold til militarismen bestemt av dens forhold til den kapitalistiske stat. Militarismen er for arbeiderklassen en fare som «nasjonalt forsvar», den er årsak til store økonomiske byrder og den er en av de avgjørende hindringer arbeiderklassen har for å nå frem til full frihet, fordi borgerskapet opprettholder og befester den som et vern for det kapitalistiske samfund.

Det norske Arbeiderparti har helt siden 1906 reist kravet om hel og full avrustning og dette krav dekker fremdeles partiets prinsipielle opfatning. Partiet vil alltid søke å skape den sterkeste opinion for dette krav og dets stortingsrepresentanter vil så ofte det er formålstjenlig fremsette forslag i denne retning. Men partiet erkjenner at kravet først kan gjennomføres når arbeiderklassen har erobret makten, og det ser derfor dette krav som et ledd i kampen om selve samfundsmakten.

Det norske militærvesen er i mere enn hundre år ikke blitt benyttet som nasjonalt forsvar og det har i denne tid bare hatt en oppgave: å være vern for den herskende klasse. Der er gjennomført en ordning med sikre

og usikre avdelinger. Derved er det skapt et sikkerhetsvern for den kapitalistiske stat i dens kamp mot arbeiderklassen. Den almindelige verneplikt er i realiteten ophevet på tross av loven. Ved siden av dette vern tillater statsmakten opprettelse av hvite garder, og det arbeides planmessig på å gjøre skytterlagene til støttepunkter for den herskende klasse. Også den borgerlige idrettsbevegelse legges under militær administrasjon og utnyttes til nasjonalistisk og arbeiderfiendtlig formål.

Slik rustet kapitalismen mot arbeiderbevegelsen. I de sociale konflikter benyttes streikebryter-organisasjoner, som beskyttes av de sikre avdelinger og samfundsværn, og andre hvite garder står rede til å gripe inn. Under storstreiken 1921 og under jern- og transportstreiken og lockouten i 1924 har arbeiderklassen sist sett eksempler på dette. Dette gjør spørsmålet om motforholdsregler aktuelt.

Men arbeiderklassen kan ikke i et kapitalistisk samfund kappruste med den herskende klasse, som har stats- og pengemakten på sin side. Arbeiderklassen er også motstander av våbenbruk i de sociale konflikter som i de mellomfolkelige. For arbeiderklassen er det maktpåliggende å skape grunnlag for et sosialt oppgjør med de økonomiske og politiske maktmidlers hjelp, for kapitalistene er de militære maktmidler like gode, og de tar ikke i betenking å benytte dem i enhver social konflikt.

Kraftige og målbevisste økonomiske og politiske organisasjoner må bli det viktigste for arbeiderne. Gjennom disse kan arbeiderne vinne en stadig sterkere stilling, svekke kapitalismens økonomiske og politiske maktposisjoner og styrke sine egne. Herunder kan de også svekke de militære maktmidler og legge grunnen for egne fysiske maktorganer bygget på arbeiderorganisasjonens grunn. Sterke, solidariske politiske og økonomiske organisasjoner sammen med en stigende fortrolighet med og forberedelse til å løse de store oppgaver som stilles i et arbeiderstyrt samfund, er de første forutsetninger for et seierrikt gjennombrudd.

I de land hvor arbeiderne er eller har vært i besiddelse av makten, kom de gjennom krigen i besiddelse av våben. Krigen førte millioner av organiserte arbeidere inn i hæren, men først etter års misnøie og bitterhet vendte de sine våben mot makthaverne. Foran en krigsmulighet vilde Det norske Arbeiderparti sette all kraft inn på å etablere generalstreik, med støtte av militærstreik. Men vi kan i vårt land ikke forutsette et sosialt oppgjør som har sammenheng med at landet fører krig mot andre land, og de forberedelser arbeiderklassen må treffe må treffes under hensyntagen hertil.

Arbeiderklassen har ikke til hensikt å fremkalle borgerkrig, men å søke å hindre den. Derfor må dens forberedelser på det militære område ta sikte på dannelsen av *forsvarsorganisasjoner*, og disse må stilles i det riktige forhold til de politiske og økonomiske organisasjoner. Like som Venstre i 80—90-årene rustet for å forebygge overgrep fra stor-svensk hold og fra embedshøiere, må arbeiderklassen ruste for å forebygge at motstanderen slår bevegelsen ned med militærmaktens hjelp. Men spørsmålet om selvbevæbning er ikke så enkelt for arbeiderne som det var for Venstre. De er de økonomisk og rettslig svakere, og det sterkt begrensede våbensalg hindrer dem i våbenanskaffelse. Også de tekniske

fremskritt på det militære område gjør en arbeiderbevæbning vanskeligere.

Den nærmeste oppgave for arbeiderbevegelsen er dannelsen av fast organiserte og disiplinerte *ordensvern*. En vanskelighet for å få dannet slike er den indre strid i arbeiderbevegelsen, fordi disse organisasjoner må være båret oppe av gjensidig tillit og solidaritet. Ethvert skritt frem mot en samling på klassekampens grunn vil lette dette arbeide. Ordensvern må søkes knyttet til de faglige samorganisasjoner og dannes av de mest pålitelige organiserte arbeidere. Deres nærmeste oppgave må være å sørge for orden ved offentlige møter og demonstrasjoner, og de må herunder være forberedt på å slå tilbake alle forsøk på å provosere uroligheter. Under tilspissede sociale konflikter må de kunne beskytte de arbeiderforetagender som blir utsatt for angrep, som Folkets Hus, arbeideraviser, kooperative forretninger osv.

Hvor arbeiderbevegelsen gjennom sine politiske organisasjoner er vunnet frem til makten i kommunene, må den søke å gi disse organisasjoner rettslig beskyttelse, som f. eks. fulle politirettigheter under konflikter osv.

Sin *antimilitære agitasjon* vil partiet føre gjennom: a) sin almindelige agitasjon, b) gjennom sin stortingsgruppe, c) gjennom sine kommunale representanter hvor disse har anledning til å hindre militære inngrep og beskytte ordensvernene, d) gjennom dannelsen av antimilitære grupper i hær og flåte.

De antimilitære grupper på ekserserplassene, ved festningsanleggene og i marinen har til oppgave å samle de mest interesserte til antimilitær og kommunistisk agitasjon under øvelsene.

Under revolusjonært tilspissede konflikter vil det erfaringsmessig oppstå revolusjonære soldat- og matrosråd, som kan bli betydningsfulle støttepunkter for de politiske og økonomiske organisasjoner. I slike råd vil de antimilitære grupper av organiserte arbeidere danne den naturlige kjerne.

Den *organiserte militærstreik* er et kampmiddel som partiet bare vil benytte i bestemte situasjoner. Hvis landets medlemskap i Nasjonenes Liga skulde føre til brudd på vår nøytrale stilling (som ved Vilna-ekspedisjonen), til støtte av blokader, f. eks. rettet mot Sovjet-Unionen, eller til våbentransport for krigførende land, kan militærstreik i forbindelse med faglige aksjoner være et nærliggende kampmiddel. Også i indre konfliktsituasjoner kan organisert militærstreik være et virksomt kampmiddel. Men militærstreiken er et situasjonsbestemt middel og kun hvor partiet har truffet avgjørelse om iverksettelse av denne aksjon, kan det tilsi dem sin støtte som deltar i aksjonen.

Partiets antimilitære arbeide vil derfor samle sig om følgende oppgaver:

1. Fortsatt agitasjon for full avrustning og oppløsning av de hvite gardes.
2. Opprettelse av antimilitære agitasjonsgrupper i hær og flåte.
3. Arbeide for dannelsen av stabile ordensvern og støtte av disse i de arbeiderstyrte kommuner ved å gi dem politirettigheter.
4. Organisert militærstreik i bestemte situasjoner.

Retningslinjer for partiets virksomhet innen kooperasjonen.

I.

Partiet fastslår at den kooperative bevegelse må bygges op og utvikles til å bli et ledd i arbeidernes klassekamp, sideordnet med partiet og fagbevegelsen.

Den kooperative bevegelse har sin bestemte plass å utfylle, både hvad angår arbeidernes dagsinteresser og når det gjelder å skape forutsetninger for en helt samfundsmessig produksjon og omsetning.

En sterk kooperativ bevegelse, som nøie samarbeider med partiet og fagbevegelsen, vil bli et mektig og nødvendig middel til å sikre gjennomførelsen av arbeiderklassens opgaver.

Det er partiplikt ved medlemskap og på annen måte å støtte kooperasjonen.

II.

Kooperasjonens opgaver er i første rekke:

1. Å skaffe arbeiderklassen de beste behovsartikler (næringsmidler, beklædningsgjenstander osv.) til den lavest mulige pris, og å skaffe fiskere og småbrukere best mulige avsetningsbetingelser direkte til forbrukerne gjennom disses lag.

2. Under faglige kamper i størst mulig utstrekning å formidle forsyningen av matvarer m. v. til de kjempende arbeidere.

3. Å drive en aktiv propaganda og kamp, og legge hele sin virksomhet slik an at arbeiderbefolkningen kan vekkes til forståelse av, at det er nødvendig å utrydde profittsystemet og de overflødige private medlemmenn i produksjon og omsetning.

4. Å innrette sin tekniske organisasjon på overtagelsen av omsetningen i det fremtidige arbeiderstyrte samfund.

III.

Det pålegges centralstyret å utarbeide et cirkulære angående parti-medlemmenes arbeide for og innen kooperasjonen. Dette cirkulære samt de av landsmøtet vedtatte kooperative retningslinjer oversendes til samtlige partiavdelinger snarest.

Arbeidsledigheten.

Oprop til den norske arbeiderklasse!

Arbeidsløsheten i landet har nu herjet i over fire år og blir i år verre enn nogen gang. Myndighetene gjør ingen ting for å gripe inn mot den og tillater en ansvarsløs spekulasjon i landets pengevesen, som bringer forvirring inn i alle økonomiske forhold. Arbeidsskjøperne utnytter dette til å senke arbeidernes levestandard og forbereder en stor-kamp med dette formål til våren.

Samtidig vil Regjeringen gjennomføre en voldgiftslov som skal kneble arbeidernes kampevne, mens den ingen ting gjør for å fremtvinge den nedgang i alle priser som den stigende kronekurs berettiger til. Tvert imot. Ved sitt forslag om å opheve husleiereguleringen bidrar

Regjeringen til ettertrykkelig å heve prisnivået. Bolignøden skal bekjempes ved at man gjør det dyrere å bo og derved tvinger den fattigste del av befolkningen til å flytte enda tettere sammen, nøie sig med enda dårligere boliger. Ingen tenker på å lette bolignøden ved å tvinge dem som sitter med overflødig stort husrum, til å hjelpe de husville. Kommunene innskrenker sin boligbygging til lite eller ingen ting, fordi de ikke vil legge den nødvendige skatt på de samfundsklasser som har råd til det.

På alle måter arbeider de økonomiske og politiske makthavere sammen for å senke det arbeidende folks livsvilkår.

I kampen mot de reaksjonære makthavere har arbeiderklassen bare sig selv og sine organisasjoner å stole på. Arbeidere! Slutt op om fagorganisasjonen og Det norske Arbeiderparti, og bli med å reise en samlet, sterk arbeiderorganisasjon, så vel på det økonomiske som på det politiske område.

Amnesti-kravet.

Videre blev følgende uttalelse, foreslått av redaksjonskomitéen, vedtatt enstemmig:

Til Regjeringen.

Det norske Arbeiderpartis landsmøte krever av Regjeringen at den nu gjør alvor av å fremme amnesti for de som er dømt i politiske saker.

Regjeringen har gjennom år tillatt påtalemyndigheten og domstoler å følge en politikk som behandler de forskjellige klasser på forskjellig måte. Ved å la banksvindlere, nikkelbedrøvere og andre samfundsfarlige kapitalistiske forbrytere gå løse, og samtidig sette arbeiderklassens talsmenn i fengsel, har landets myndigheter lært arbeiderne at Norge ikke er hvad det gir sig ut for å være, et rettssamfund, og de har brutt ned all respekt for borgerlig lov og rett i arbeidernes sinn.

Vi krever at der nu blir gjort en radikal forandring og at, som et første tegn herpå, de fengslede talsmenn for arbeiderklassen settes i frihet, og vi vil kjempe for dette krav med alle de midler som står til vår rådighet.

Protest mot den hvite terror.

Landsmøtet vedtok i en resolusjon å uttale de norske arbeideres harmfylte protest mot den blodige terror som fremdeles raser i Ungarn, Bulgaria og Polen. I uttalelsen heter det: De redselsgjerninger som disse lands makthavere har gjort sig skyldig i under den siste tid, måner til revolusjonær klassesamling overalt, til systematisk samling av alle arbeiderklassens krefter for å kunne møte reaksjonens overgrep med sikker seiersvilje. Landsmøtet appellerer også til alle fordomsfrie intellektuelle om å være med å reise en opinion for internasjonal politisk amnesti. Professor Nansen, som er Norges representant i Nasjonenes Forbund, har tatt til orde for denne tanke. Landsmøtet krever av Regjeringen at den offisielt pålegger sin representant i Genf å ta op dette arbeide.

Oplysningsarbeidet.

Landsmøtet understreker på det kraftigste nødvendigheten av at det ofres langt større oppmerksomhet på det organiserte opplysningsarbeide. Det er nødvendig at både fagbevegelsen og partiet tar sig av denne oppgave, og særlig sørger for at den unge, opvoksende generasjon får anledning til å tilegne sig de kunnskaper om arbeiderbevegelsens teorier, historie og praksis, som kan gi dem et holdbart grunnlag for en effektiv deltagelse i klassekampen.

Landsmøtet oppfordrer partiavdelingene til

a) gjennom samorganisasjonene å arbeide for optagelse av et allment socialistisk opplysningsarbeide, omfattende alle fagorganiserte arbeidere.

b) selv å igangsette kveldskoler, studiecirkler eller forelesningskurser med særlig henblikk på partiets stilling og politikk,

c) i større grad enn hittil å utnytte korespondanseskolen.

d) Landsmøtet gir skolekomitéen i oppdrag å utarbeide passende undervisningsplaner for kveldskolene og studiecirkelene, og henstiller til centralstyret i størst mulig utstrekning å støtte de lokale organisasjoners opplysningsarbeide økonomisk.

Fra kvinnekonferansen var oversendt forslag om at partiet på de steder hvor det var behov for og krefter til å lede arbeidet, skulde sette i gang studiecirkler i teoretisk og praktisk partiarbeide, fellescirkler eller cirkler for kvinnene alene. Dette forslag blev enstemmig tiltrådt av landsmøtet, likeså en henstilling fra kvinnekonferansen til partiet om å pålegge mennene å ta sine hustruer med i organisasjonen og selv delta i opplysningsarbeidet blandt kvinnene.

Hilsen til arbeideridretts-ungdommen.

Det norske Arbeiderpartis landsmøte hilser med glede dannelsen av Arbeidernes Idrettsforbund og uttaler sin tilfredshet med arbeideridrettens sterke vekst. I full forståelse av den store betydning arbeideridrettsbevegelsen kan få for arbeidernes kamp, vil landsmøtet pålegge partiets medlemmer og presse å støtte arbeideridrettsbevegelsen, dens organisasjoner og arrangements.

Barnelags-bevegelsen.

De få år vi har drevet barnelagsbevegelsen her i landet, har lært oss at det er av overordentlig stor betydning, at vi får samlet arbeiderbarna i våre rekker. En stor del av de barn som var med i våre første lag, deltar nu aktivt i ungdomslagene, parti- eller fagforeningene. Og etterhånden som vi får flere og flere lag, og barna blir voksne, vil det vise sig at barnelagsarbeidet har vært noget av det mest fruktbringende partifellene har befattet sig med.

Barnelagenes underholdningskrefter (musikkorps, barneteater, dansarranger m. m.) har også i den forløpne tid vært av meget stor betydning for partiet ved dets møter og andre tilstelninger.

Bare den som har satt sig inn i folkeskolens undervisningsmaterie, vet hvor påkrevet det er at vi får barnelag overalt i landet, hvor

det overhodet er betingelser herfor. I skolene innpodes barna med hele borgerskapets moral og blir på den måten som voksne svært vanskelige å påvirke med vår agitasjon. Kan vi derimot få tak i massen av arbeiderbarna, vil de allerede før de blir voksne ha lært å forstå den kommunistiske idé og være innforlivet med kameratskapets ånd.

Barnelagsarbeidet sorterte tidligere under ungdomsbevegelsen, men denne ordning viste sig lite praktisk. Derfor har landsstyret besluttet at barnelagsbevegelsen skal underlegges så vel Ungdomsfylkingen som Kvinnesekretariatet og Det norske Arbeiderparti.

Denne ordning har vist sig heldig, men den medfører også ansvar hos partifellene og organisasjonene. Men dette ansvar er visstnok ikke alle sig fullt bevisst, ellers var det gjort mer for barnelagene enn hittil.

Det som barnelagene trenger er assistanse av voksne partifeller og økonomisk støtte.

Idet landsmøtet godtar den beslutning som er falt om at barnelagene skal sortere under de tre organisasjoner, beslutter landsmøtet at de stedlige partiavdelinger og deres underavdelinger (kvinneavdelinger og ungdomslag) er pliktig til å danne barnelag og står økonomisk ansvarlig for disse.

Valg.

Formann Oscar Torp. Næstformann Edv. Bull. Redaktør Martin Tranmæl.

Som representant i centralstyret for Kvinnesekretariatet Sigrid Syvertsen med Rachel Grepp som suppleant.

Alfred Madsen med 120 st., Valdemar Nielsen 119, Einar Gerhardsen 117, Math. Fredsti 113, Ingv. Rastad 111, Amandus Holte 102 og Jens Teigen 96 stemmer.

Varamenn: Håkon Meyer, Eugen Johannessen, Øistein Marthinsen, A. Eliassen og Erling Anthonen.

Landsstyret: Magnus Johansen, Østfold, Oscar Nilssen, Hedmark, Nils Steen, Buskerud, Johan Øydegard, Kristiansand, Nils Norheim, Stavanger, A. Bakke, Bergen, M. Skjærseth, Møre, Johan Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, Ole Øisang, Trondheim, Gitta Jønsson, Troms, og A. Moan, Nordland, alle med 121 st., Trygve Lie, Akershus, og Wilh. Jacobsen, Namdalen, med 118 stemmer, Ole Moen, Telemark, med 115, og Marie Skau, Vestfold, med 91.

Varamenn: Anton Andreassen, Lillehammer, O. Solumsmoen, Drammen, Emil Aase, Rogaland, O. A. Glasø, Nordland, A. Lothe, Sogn og Fjordane.

Næste landsmøte.

Som siste sak forelå tid og sted for næste landsmøte. Avgjørelsen herav blev overlatt landsstyret.

3. ekstraordinære landsmøte.

Oslo 28—29 januar 1927.

Landsmøtet blev holdt i Oslo 28—29 januar 1927. Som dagsorden blev opsatt:

1. Møtets åpning og konstituering. a) Fullmaktenes godkjennelse. b) Vedtagelse av forretningsorden. c) Valg av ordstyrere, sekretærer og komitéer. 2. Beretninger, regnskaper og budgetter. 3. Klassesamlingen. a) Det organisatoriske og prinsipielle grunnlag. b) Stortingsprogram, kommuneprogram og taktikken ved valgene. c) Partiets lover og stillingen til kvinne- og ungdoms-organisasjonen. d) Pressespørsmål. 4. Innstilling på partiets representanter i central- og landsstyre.

Landsmøtets funksjonærer. Ordstyrere: Ingvald Rastad, Oslo, Johan Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, og Nils Norheim, Stavanger.

Sekretærer: Ole Kirkbak, Sør-Trøndelag, Naftali Nilsen, Nord-Norge, Alfred Udland, Vest-Agder, og A. Smeby, Akershus.

Hilsen til Chr. Holtermann Knudsen.

Landsmøtet sendte partiets gamle veteran en hilsen, overrakt ved en deputasjon bestående av Alfred Madsen, Chr. Hornsrud og Johan Nygaardsvold.

Representasjon.

Partifeller som møter som representanter til Samlingskongressen gis adgang til det ekstraordinære landsmøte med talerett.

Budgettene.

Vedtagelsen av de nye budgetter blev overlatt det nyvalgte landsstyre.

Klassesamlingen.

I dette som i en rekke etterfølgende spørsmål gav landsmøtet sin tilslutning til de forslag som var fremlagt av den nedsatte felleskomité, i hvilken Det norske Arbeiderparti, Norges sosialdemokratiske Parti og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon var representert. Disse forslag var fremlagt som voteringsgrunnlag for den i de etterfølgende dager avholdte samlingskongress. De blev på forhånd behandlet av de to partiers landsmøter. For samtlige disse forslags vedkommende gjelder det derfor at de kommer tilbake under Samlingskongressens beslutninger. Under dette landsmøtes beslutninger er det derfor bare henvist til de etterfølgende punkter på Samlingskongressens dagsorden.

Det prinsipielle program.

Partiets lover.

Partiets antimilitære arbeide.

Partiets forhold til fagorganisasjonen.

Organiseringen av skog-, landarbeiderne og bønderne.

Partiets arbeide for kooperasjonen.

Stortingsprogram, kommuneprogram og taktikken ved valgene.

Kvinneorganisasjonen.

Barnelagsarbeidet.

Ungdomsorganisasjonen. — Idrettsarbeidet.

De lokale sammenslutninger.

Avisspørsmålene.

Partiets forhold til De revolusjonære socialistiske partiers byrå i Paris.

I henhold til de forutsetninger som ligger til grunn for samlingen beslutter landsmøtet å tre ut av Det internasjonale Informasjonsbyrå og samtidig sende byrået følgende skrivelse:

Kamerater!

Idet vårt parti sender den formelle meddelelse om landsmøtets beslutning angående vår uttreden av byrået, vil vi benytte anledningen til å besvare det brev dere har sendt vårt landsmøte.

Som det har vært fremholdt så vel i de meddelelser som etterhånden har vært gitt, som i den erklæring som nylig blev sendt, har vårt parti den hele tid arbeidet etter det prinsipp som også var byråets prinsipp: Det gjaldt å forene *alle* proletariatets krefter. Gang på gang har vårt parti henvendt sig så vel til det socialdemokratiske som til det kommunistiske parti. Det skyldes dette sistnevntes absolutt intransigente politikk og ikke manglende initiativ fra vår side at det kommunistiske parti ikke deltar i den samling som nu finner sted mellom de to partier og med Den faglige Landsorganisasjons tilslutning, og som tusener av fagorganiserte arbeidere som i de siste år har stått politisk uorganisert, slutter sig til. Men også den samling har avfødt nye spekulasjoner og manøvrer fra kommunistisk hold — manøvrer rettet *mot* samlingen, men førende til en indre oppløsning i det kommunistiske parti, en oppløsning som daglig fører nye elementer fra dette over til det samlede arbeiderparti.

Selvfølgelig: Vårt grunnlag måtte bli det kompromiss vi kunde møtes på. Vi setter vårt håp til at dette programmatisk grunnlag etterhånden kan gjøres mere klart og konsist så klassekampens linje klart trer frem av det. Men det er nettopp vårt partis tallmessige styrke som gav det store ansvar. Skulde vi vise oss den tillit verdig som et flertall av den organiserte norske arbeiderklasse viste oss, var det vår plikt å gjøre de innrømmelser som var uomgjengelig nødvendig for å opnå en samling av kreftene.

Motta, kamerater, vår forsikring om at denne samling av det norske proletariatets krefter ikke for oss betyr en opgivelse av klassekampen,

av den revolusjonære socialismes linje; som hittil vil vi se en oppgave i å medvirke til en virkelig internasjonal samling på klassekampens grunn. Se derfor ikke vår uttreden av byrået som et brudd med de tanker som vi i vårt samarbeide med dere har arbeidet for. Nu som før følger vi oss helt solidarisk med dere i arbeidet for verdensproletariatets samling omkring den revolusjonære socialismes prinsipp.

Representasjons-regler for Samlingskongressen.

Se Samlingskongressen.

Arbeidernes idrettsbevegelse.

Det norske Arbeiderpartis landsmøte uttaler sin glede over den sterke fremgang i Arbeidernes Idrettsforbund. I full forståelse av den store betydning det har for den samlede arbeiderklasse å få et mektig og landsomfattende arbeideridrettsforbund, vil landsmøtet anmode alle partifeller om å yde arbeideridrettsbevegelsen sin uforbeholdne støtte gjennom sine organisasjoner, sin presse og sin virksomhet for øvrig.

Landsmøtet vil anbefale at spørsmålet reises på Samlingskongressen, og at denne vedtar en uttalelse om støtte av Arbeidernes Idrettsforbund.

En forutsetning for at det forenede parti skal støtte arbeideridrettsbevegelsen er imidlertid at der settes en stopper for kommunistpartiets cellevirksomhet. Disse må ikke lenger få adgang til å utnytte arbeideridrettsbevegelsen til fremme av sitt partis særformål.

Valg.

(Innstilling til Samlingskongressen.)

Centralstyret.

Formann: Oscar Torp.

Næstformann: Edvard Bull.

Redaktør: Martin Tranmæl.

Centralstyremedlemmer (flertallets innstilling): Alfred Madsen, Johs. Johannesen, Josef Larsson, Einar Gerhardsen, Eugen Johannessen.

Varamenn til centralstyret: Valdemar Nielsen, Math. Fredsti, Erling Anthonsen, Helga Karlsen, A. Eliassen.

Landsstyret.

Trygve Lie, Akershus, Magnus Johansen, Østfold, Oscar Nilssen, Hedmark, Karl Nedberg, Buskerud, Hans Haugli, Opland, Ole Moen, Telemark, Johan Øydegard, Vest-Agder, Nils Norheim, Stavanger, Johan Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, Ole Øisang, Trondheim, Wilh. Jacobsen, Nord-Trøndelag, Gitta Jønsson, Troms, Andreas Moan, Nordland, og A. Herno, Finnmark.

Varamenn: Ole Gjestad, Nordmøre, Marie Skau, Vestfold, Frantz Johansen, Rogaland, Olaf Solumsmoen, Drammen, O. A. Glasø, Nord-Norge, og M. Sørbotten, Sogn og Fjordane.

Samlingskongressen.

Oslo 30—31 januar 1927.

Kongressen blev holdt i Oslo 30—31 januar 1927. Som dagsorden blev opsatt:

1. *Kongressens åpning og konstituering.*
  - a) Fullmaktenes godkjennelse.
  - b) Vedtagelse av forretningsorden.
  - c) Valg av ordstyrere, sekretærer og komitéer.
2. *Klassesamlingen.*
  - a) Prinsipielt program.
  - b) Partiets lover.
  - c) Partiets antimilitære arbeide.
  - d) Partiets forhold til fagorganisasjonen.
  - e) Organisering av skog-, landarbeidere og bønder.
  - f) Partiets arbeide for kooperasjonen.
  - g) Stortingsprogram, kommuneprogram og taktikken ved valgene.
  - h) Kvinneorganisasjonen.
  - i) Barnelagsarbeidet.
  - j) Ungdomsorganisasjonen.
3. *Den økonomiske krise og arbeidsløsheten.*
4. *Valg.*
5. *Sted for neste landsmøte.*

Kongressen var forberedt av en felleskomité nedsatt av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, Det norske Arbeiderparti og Norges socialdemokratiske Parti. Medlemmer av komitéen var: Halvard Olsen, Johs. M. P. Ødegaard, Richard Hansen, Jens Teigen, Oscar Torp, Edvard Bull, Martin Tranmæl, Alfred Madsen, Magnus Nilssen, Hans Amundsen, Olav Oksvik, Johs. Bergersen.

Denne komité var forslagsstiller ved samtlige forslag som forelå for kongressen.

Representasjonsregler.

Til Samlingskongressen har ethvert byparti og herredsparti som er tilsluttet enten Det norske Arbeiderparti eller Norges socialdemokratiske Arbeiderparti, rett til å sende 1 representant for hvert påbegynt 100 medlemmer. I herreder hvor herredspartier ikke er dannet, men hvor der er flere partiforeninger eller lag, velger disse i fellesskap representanter etter samme regel. Er der i en by eller i et herred bare én forening, betraktes denne som by- eller herredsparti.

Fagforeninger og politiske foreninger utenfor de to partier som i beslutningsform godkjenner det av felleskomitéen utarbeidede prinsipielle og organisatoriske grunnlag, og som forplikter sig til lojalt å bøie sig for Samlingskongressens avgjørelse, har adgang til å sende representanter til Samlingskongressen. Dette kan skje enten ved at foreningene melder sig inn i et av de to partier eller ved at de melder sig direkte som medlem i det sammensluttede parti. Innmeldelsen skjer i siste tilfelle direkte til den av de to partier og Landsorganisasjonens sekretariat valgte felleskomité.

Samtidig med innmeldelsen må foreningene erlegge kontingenten for 1. kvartal 1927, 50 øre for mannlige og 25 øre for kvinnelige medlemmer.

Er der flere foreninger i samme kommune som tilmelder sig det forenede parti, velger disse tilsammen representanter til Samlingskongressen efter samme regel som for partiene bestemt — 1 representant for hvert påbegynt 100 medlemmer.

Fullmaktene innsendes til, og eventuelle tvister forelegges felleskomitéen til avgjørelse.

Valg av ordstyrere.

Halvard Olsen, Oslo, Ingvald Rastad, Oslo, Johan Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, og A. Buen, Trondheim.

Sekretærer.

Mons Lid, Bergen, Ingvald Jaklin, Troms, Petrine Stafseth, Ålesund, og Arthur Olsen, Fredrikstad.

Fullmakter.

1. Fullmaktene for de på fortegnelse opførte representanter som er gjennomgått av felleskomitéen og funnet i orden, godkjennes.

2. Fullmaktene fra foreninger valgt på «fritt grunnlag» godkjennes ikke.

Deputasjon.

Der blev av ordstyreren referert følgende innkomne henvendelse til kongressen:

Undertegnede medlemmer av en deputasjon valgt av 400 representanter på fritt grunnlag vil herved anmode om at der gis adgang for denne deputasjon til å fremlegge den opfatning som de 400 representere, før kongressen tar stilling til spørsmålet om mandatenes godkjennelse.

Vi håper at kongressens deltagere vil finne det rimelig at en deputasjon utpekt av representanter for en betydelig del av arbeiderklassens organisasjoner rundt om i det hele land får anledning til å fremlegge sitt syn på de spørsmål som Samlingskongressen er innkalt for å behandle.

Som representanter for de 400 mandater på fritt grunnlag appellerer vi til kongressen ikke å utdype kløften innen arbeiderklassen, men muliggjøre at der blir en forståelse som kan forene alle arbeiderorganisasjoner i kamp på den ytre front.

Deputasjonen anmoder herved om å få rett til å redegjøre på kongressen for de 400 arbeiderrepresentanters opfatning.

Elias Volan. Knut Alsgaard. Gudrun Størksen. Ole Andersen Visty.
Gulbrand Grønberg. Olaf Kregnes H. Hellebø.

Beslutning.

Deputasjonen gis adgang til ved sin ordfører å redegjøre for sitt syn, og taletiden begrenses til 15 minutter. Nogen diskusjon med deputasjonen kan kongressen ikke innlate sig på.

Klassesamlingen.

Det prinsipielle program.

Felleskomitéen hadde fremlagt følgende enstemmige forslag til program for partiet:

Det norske Arbeiderparti — Det forenede Arbeiderparti — som er det politiske organ for den norske arbeiderklasse, setter sig som mål å overvinne den kapitalistiske utbytning og bygge op et socialistisk samfund.

Det norske Arbeiderparti — Det forenede Arbeiderparti — uttrykker sin opfatning i følgende program:

1. I Norge har der i de siste menneskealdrer funnet sted en sterk kapitalistisk utvikling. Derved er også her skapt de økonomiske og sociale forhold som er karakteristiske for alle kapitalistiske stater. Eiendomsretten til og kontrollen med produksjonsmidlene samles hos en klasse, mens det produktive arbeide utføres av en annen. Lønnsarbeiderne har ingen eiendomsrett til sine arbeidsmidler, og derfor heller ikke til sitt arbeidsprodukt. De kan bare leve ved å selge sin arbeidskraft til dem som behersker produksjonsmidlene, og de utbyttes herunder, idet den besiddende klasse innhøster den merverdi som arbeiderne frembringer. Dette er en grunnårsak til klassekampen mellom arbeidsmakt og kapitalmakt.

2. Også bønder og fiskere tvinges inn under kapitalens herredømme, idet denne tilegner sig den reelle makt over deres jord og produksjonsmidler, og utbytter dem stadig sterkere ved å kreve rente og profitt av deres arbeide. Derved tvinges bønder og fiskere til å føre kamp for sine livsinteresser side om side med lønnsarbeiderne. Klassekampen utstrekkes til alle områder av det økonomiske liv, og hele folket tvinges til å treffe sitt valg i den veldige strid mellom arbeidsmakt og kapitalmakt.

3. Planløsheten ved det privatkapitalistiske system fører folket op i en stadig alvorligere økonomisk og social krise. Arbeidsløsheten og den sociale nød vokser, og frykten for arbeidsløshet bringer alle lønnsarbeidere og funksjonærer i et trykkende og nedverdiggende avhengighetsforhold til kapitalistklassen. Også småbønder og fiskere lever i stadig frykt for å bli fratatt sin jord og sine arbeidsmidler. Utbytningen og den rådende økonomiske usikkerhet berøver det arbeidende folk ethvert håp om rettferdige, gode og trygge vilkår innenfor det kapitalistiske samfunns rammer.

4. De kapitalistiske storbedrifter i bankvesen, industri og handel forener sig i truste og karteller, i arbeidsgiverforeninger, og kjemper samlet for kapitalens profittinteresser. Den organiserte kapitalmakt behersker nasjonenes økonomiske liv og utnytter de offentlige organer og statsapparatet i sin klasseinteresse.

5. Kapitalismen, som samler arbeiderne i sine bedrifter og søker å påtvinge det hele folk sin vilje, tvinger arbeiderne til å slutte sig sammen for å kjempe mot kapitalmaktens trykk.

6. Det norske Arbeiderparti — Det forenede Arbeiderparti — ser det som sin hovedoppgave å fremme denne sammenslutning av arbeiderklassen og dyktiggjøre den til gjennom klassekamp både å forsvare sine dagsinteresser og føre kampen helt frem, til det arbeidende folk er blitt herre over jorden og produksjonsmidlene og fri for den kapitalistiske utbytning. Denne arbeidernes frigjørelse må være deres eget verk. Derfor må der både på det økonomiske og det politiske område skapes sterke organisasjoner, hvorved arbeiderklassen kan tilkjempe sig samfundsmakten.

7. Arbeidet herfor er dobbelt nødvendig i den internasjonale krise som er opstått etter verdenskrigen, med den store arbeidsløshet, den

skjerpede konkurransekamp og de tallrike økonomiske konflikter mellom de imperialistiske makter, som stadig truer med å ende i væbnet kamp. Under denne krise søker kapitalistklassen å redde sine privilegier ved å velte nye byrder over på det arbeidende folk.

8. Det norske Arbeiderparti — Det forenede Arbeiderparti — vil av all evne søke å beskytte det arbeidende folks interesser. Arbeidernes økonomiske og kooperative sammenslutninger, i forbindelse med Arbeiderpartiets representasjon i stat og kommuner, er viktige organer til å løse denne oppgave. Gjennom sin parlamentariske virksomhet kjemper partiet mot reaksjonen og for enhver virkelig forbedring av det arbeidende folks livsvilkår, men samtidig skal partiets representanter klarlegge arbeiderbevegelsens prinsipielle krav og hovedmål og avsløre de borgerlige partier som kapitalmaktens redskaper. Ved en fast, rettlinjert parlamentarisk politikk skal skillelinjene trekkes skarpe og klare mellom de borgerlige partier og Arbeiderpartiet.

9. Enkelte sociale reformer kan ikke avskaffe kapitalismen. De resultater som arbeiderklassen kan tilkjempe sig innen det borgerlige samfund er sterkt begrenset. Arbeiderklassen må derfor ikke alene samle sine krefter for å oppnå disse resultater, men den må sette all sin evne inn for å tilkjempe sig samfundsmakten og bygge opp et socialistisk samfund. Dette er partiets viktigste oppgave å gjennomføre, i nært samarbeide med arbeidernes økonomiske organisasjoner.

10. I all sin virksomhet, i sitt agitasjons- og opplysningsarbeide, i sin parlamentariske virksomhet, gjennom masseaksjoner, må partiet ha dette mål for øie. Det norske Arbeiderpartis — Det forenede Arbeiderpartis — hovedoppgave er å erobre hele det arbeidende folk og dermed folkeflertallet for sitt socialistiske grunnsyn, forene og organisere hele landets arbeiderklasse, reise arbeidernes vilje til selvhevdelse, dyktiggjøre hele klassen til å føre sin historiske kamp for økonomisk og sosial frigjørelse frem til full seier.

11. Jo fullstendigere arbeiderklassen har sluttet sig sammen, desto større blir dens makt, desto mere effektiv dens kamp. Men desto sterkere søker også kapitalistklassen å løpe storm mot arbeiderklassen og dens posisjoner. Borgerskapet vil ikke frivillig gi makten og sine privilegier fra sig. De kapitalistiske klasseorganisasjoner samt den borgerlige stats militærvesen er fortrinnsvis organisert med den oppgave for øie å benyttes mot enhver fremrykning fra arbeiderklassens side. Faren for voldsundertrykkelse stiger eftersom klassemotsetningene skjerpes, og arbeiderklassen må møte den ved å styrke sine organisasjoner, og ved å svekke og bryte ned borgerstatens hær.

12. Hvilke former det sociale oppgjør mellom klassene vil anta i hvert land, avhenger ikke bare av forholdene i det enkelte land, men også av utviklingen i den kapitalistiske verden i det hele. Erfaring viser at borgerskapet ikke viker tilbake for å krenke de borgerlige lover eller grunnloven, når deres klasseinteresser er i fare. Erfaring i mange land viser at borgerskapet endog går til det ytterste, til borgerkrig, til å sprengte det borgerlige demokrati i stykker, lamslå arbeiderorganisasjonene og innføre det fascistiske voldsdiktatur, alt for å bevare sin stilling som herskende klasse og holde arbeiderklassen

nede. Partiet som bygger på marxismen og på de erfaringer som er høstet gjennom kamper i alle land, erkjenner derfor at det kan bli nødvendig i den overgangsperiode den avgjørende maktkamp pågår, å bruke alle til rådighet stående midler, for på egen hånd og uten noget hensyn til overklassen å bryte enhver motstand for å muliggjøre oppbygging av et socialistisk samfund.

13. Det er det socialistiske samfunds oppgave å gjennomføre folkefred og folkefrihet og skape gode og trygge vilkår for hele det arbeidende folk. Det kapitalistiske samfunds organer dner ikke til å løse disse oppgaver. På arbeidslivets grunn må derfor arbeidere, bønder og fiskere i forening skape den forfatning og de organer som svarer til den nye tid og den nye fremadkjempende klasses behov, og som gir plass både for massenes medvirkning og for personlig initiativ og ansvarfølelse.

14. Kampen mellom borgerklassen og arbeiderklassen, mellom kapitalisme og sosialisme, føres i den tid vi gjennomlever, parallelt i alle land. En seier eller et nederlag for ett lands arbeiderklasse, er en seier eller et nederlag også for den norske arbeiderklasse. En internasjonal samling av arbeiderklassen er derfor en likeså stor nødvendighet som samling innenfor det enkelte land. Det norske arbeiderparti — Det forenede Arbeiderparti — vil derfor av all evne arbeide for en slik arbeidersamling — på klassekampens grunn.

Forslaget til prinsipielt program blev vedtatt mot 1 stemme.

Jakob Friis foreslo til punkt 12, siste passus:

«Ut fra disse erfaringer må partiet innstille hele sin kamp på å forberede arbeiderklassen til åndelig og fysisk å kunne erstatte borgerklassens herredømme med det arbeidende folks diktatur, som ytrer sig gjennom anvendelsen av alle den erobrede statsmakts midler i arbeiderklassens tjeneste, til å legge grunnvollen for det nye, socialistiske samfund.»

Istedenfor punkt 13, første passus:

«Idet arbeiderklassen erobrer statsmakten, blir dennes vesen og funksjoner forandret. Det kapitalistiske samfunds organer kan ikke utføre disse funksjoner. Det organisatoriske grunnlag for arbeiderklassens diktatur er rådssystemet, som har vist sig å være arbeiderklassens virksomste organisasjon i kampen om den politiske makt, for kontroll og ledelse av produksjonen, og for det arbeidende folks virkelige selvvirksomhet. På arbeidslivets grunn må derfor» osv. som forslaget.

Enstemmig besluttet oversendt landsstyret.

Håkon Meyer foreslo:

«Kongressen pålegger landsstyret å nedsette en allsidig sammensatt programkomité, som skal fremlegge et gjennearbeidet programforslag til førstkommende landsmøte.»

Mot 1 stemme besluttet oversendt landsstyret.

Innsamlinger.

Det blev besluttet å foreta en innsamling til Den socialistiske Arbeider-Internasjonales Matteotti-fond.

Partiet oversendte fondet 500 kroner.

*

Det blev besluttet å utlegge innsamlingslister til fordel for dikteren Rudolf Nilsen.

Partiets lover.

§ 1.

Formål.

Det norske Arbeiderpartis oppgave er å lede arbeidernes klassekamp med det formål å gjennomføre en socialistisk samfundsordning.

§ 2.

Medlemsskap.

I partiet optas foreninger eller lag som i beslutnings form anerkjenner partiets program og lover.

Ved innmeldelsen erlegges kontingenten for det kvartal innmeldelsen skjer.

§ 3.

By- og herredsorganisasjoner.

Bykommuner.

Er der flere partiforeninger i samme bykommune, plikter disse å danne en fellesorganisasjon — bypartiet.

Landkommuner.

I landkommuner hvor der er flere partiforeninger eller lag, plikter disse å danne en fellesorganisasjon — herredspartiet.

I herreder hvor der bare er én forening, betraktes denne som herredsparti.

§ 4.

By- og distriktsorganisasjoner.

1. By- og herredsorganisasjoner i samme fylke, krets eller nærmere angitt distrikt plikter å danne en felles organisasjon, by- eller distriktsorganisasjon.

2. De således fremkomne by- og distriktsorganisasjoner utgjør landspartiets organisasjonsenheter.

3. Bare gjennom disse organisasjonsenheter kan enkeltforeninger eller lag optas i partiet.

§ 5.

By- og distriktsorganisasjoners rettigheter og plikter.

1. Til fremme av partiets formål erlegger hver tilsluttet organisasjon i kontingent til landspartiet 25 øre pr. kvinnelig og 50 øre pr. mannlig medlem pr. kvartal.

2. Kontingenten innsendes til partikassen i efterskudd senest den 15de i månedene februar, mai, august og november, og erlegges efter organisasjonens medlemstall den siste dag i hvert kvartal.

3. Samtidig med kontingenten innsendes by- og distriktsorganisasjonens styre rapport over medlemstallet m. v. i overensstemmelse med et av centralstyret utsendt skjema.

4. By- og distriktsorganisasjonens styre er for øvrig pliktig til å gi central- og landsstyret alle de opplysninger som dette gjør krav på til bruk for sin virksomhet.

5. Organisasjoner som ikke til lovmessig tid innsender kvartalsrapport og kontingent, taper sine rettigheter i partiet. Når restansene er betalt, fåes medlemsrettighetene tilbake.

*

Tilleggsbeslutning etter forslag fra Oslo Arbeiderparti ved Einar Gerhardsen:

Kongressen gir det nye landsstyre bemyndigelse til å fritta foreningene for å betale kontingent for arbeidsledige medlemmer.

§ 6.

1. Landsmøtet holdes ordinært hvert 3. år. Ekstraordinært landsmøte kan holdes når landsstyret finner det påkrevet, og skal holdes når by- og distriktsorganisasjoner som representerer minst $\frac{2}{5}$ av partiets medlemmer krever det.

Til landsmøtet har enhver tilsluttet by- og distriktsorganisasjon, som har oppfylt de i lovene fastsatte plikter, rett til å sende 1 representant for hvert påbegynt 200 medlemmer. Til grunn for valget legges det medlemstall som det er innbetalt kontingent for i kvartalet forut for valget. Valget foregår med adgang til direkte deltagelse eller medvirken av organisasjonens samtlige medlemmer og således at de enkelte foreninger har innstillingsrett.

2. Utgiftene ved landsmøtet betales av partikassen. Representantenes diétgodtgjørelse utredes av vedkommende lokale organisasjon.

Representantenes billettutgifter til 1. plass på dampskib og 3. klasse på jernbane, korteste reiserute, fordeles likelig mellom alle de møtende representanter på landsmøtet og utredes av de lokale organisasjoner.

3. Når landsmøtet har valgt reisefordelingskomité, har enhver representant å opgi til komitéen opgave over sine reiseutgifter.

Så snart resultatet av reisefordelingen er bekjentgjort, har alle å ordne med oppgjør.

Landsstyrets medlemmer og innbudne representanter deltar ikke i reisefordelingen.

4. Representantenes fullmakter, som utferdiges av vedkommende styre og innsendes til centralstyret senest innen 8 dager før landsmøtets åpning, skal være gjennomgått av en av centralstyret opnevnt komité innen landsmøtet trer sammen.

Landsstyrets medlemmer bør, selv om de ikke er valgte representanter, delta i landsmøtet. Diét- og reisegodtgjørelse for disse utredes av partikassen. De har talerett og forslagsrett, men ikke stemmerett.

De av landsstyret ansatte partisekretærer har rett til å delta i landsmøtets forhandlinger på samme vilkår.

6. Landsmøtet bekjentgjøres senest 4 måneder før dets sammen-treden.

Forslag som ønskes behandlet på møtet, skal innsendes gjennom by- eller distriktsorganisasjonens styre til centralstyret senest 12 uker før møtet. Landsstyret har forslagsrett. De innkomne forslag omsendes til organisasjonene senest 6 uker før landsmøtet.

7. Landsmøtet vedtar selv sin forretningsorden og dagsorden, som skal inneholde:

- a) fullmaktskomitéens innstilling,
- b) valg av møtets funksjonærer og komitéer,
- c) styrets årsberetning,
- d) partiets og hovedorganets regnskaper,
- e) behandling av de innkomne forslag,
- f) valg av partiets tillitsmenn, landsstyre med varemenn og revisorer med varamenn,
- g) fastsettelse av sted for neste landsmøte.

8. I forbindelse med landsmøtet holdes en landskvinnekonferanse, hvortil enhver tilsluttet forening, som har opfylt de i lovene fastsatte plikter, har rett til å sende 1 representant for hvert påbegynt 100 kvinnelige medlemmer. Representantene velges av de kvinnelige medlemmer. For øvrig gjelder reglene for landsmøtet.

§ 7.

Landsstyret.

1. Landsstyret våker over at partiets virksomhet ledes i overensstemmelse med disse lover og landsmøtets beslutninger.

2. Inntil neste landsmøte består landsstyret av 37 medlemmer, hvorav 16 skal være bosatt i eller ved Oslo. De øvrige velges blandt partimedlemmer fra de forskjellige landsdeler, efter landsmøtets nærmere beslutning. De i eller ved Oslo bosatte medlemmer av styret er:

Formannen, næstformannen og hovedorganets redaktør og 10 andre medlemmer. Dessuten tiltredes centralstyret av 1 representant fra ungdoms- og 2 fra kvinneorganisasjonens styre, likesom landsstyret velger 1 representant til ungdoms- og 2 til kvinneorganisasjonens styre.

Formann, næstformann og redaktør velges ved særskilt valg og med absolutt flertall.

3. Samtlige de i eller ved Oslo bosatte medlemmer av styret danner centralstyret.

4. For centralstyret velges 5 og for landsstyret 8 varamenn.

5. Det samlede landsstyre holder møte så ofte centralstyret finner det nødvendig, eller når minst halvparten av de øvrige representanter forlanger det. I disse møter forelegges centralstyrets forhandlingsprotokoll.

6. I de år landsmøtet ikke holdes, har landsstyret å foreta det nødvendige med hensyn til vedtagelse av budgetter m. v.

7. Utgiftene ved landsstyrets møter utredes av partikassen.

§ 8.

Centralstyret.

1. Centralstyret har ledelsen av partiets anliggender; det har å påse at alle landsmøtets og landsstyrets beslutninger blir utført. Det avgjør alle administrasjonsspørsmål. Viktigere politiske og taktiske spørsmål og større bevilgningssaker til agitasjon m. v. forelegges landsstyret enten ved innkallelse av møte eller ved skriftlig avstemning.

Opstår det spørsmål, hvor tiden ikke tillater denne fremgangsmåte, fatter centralstyret beslutning med ansvar for det hele landsstyre.

2. Centralstyret skal enn videre veilede by- og distriktsorganisasjonene i politiske og agitatoriske spørsmål, og påse lovenes overholdelse.

§ 9.

Formannen.

Formannen leder i forbindelse med centralstyret partiets arbeide og fører tilsyn med de forskjellige partivirkosomheter og har ansvar for hovedkontorets forsvarlige funksjon.

§ 10.

Redaktøren.

«Arbeiderbladet»s redaktør har den redaksjonelle ledelse av hovedorganet, som må redigeres i overensstemmelse med Det norske Arbeiderpartis program, prinsipper og beslutninger.

Viser redaktøren grov forsømmelighet i tjenesten eller begår han brudd på partiets program, prinsipper og beslutninger, kan han avskjediges eller suspenderes av centralstyret, som uopholdelig må forelegge saken for landsstyret til avgjørelse.

I tilfelle ledighet velger landsstyret ansvarshavende redaktør inntil førstkommende landsmøte.

§ 11.

Partikontoret.

1. Landsstyret ansetter de nødvendige sekretærer, hvorav en kvinnesekretær.

Centralstyret ansetter det nødvendige kontorpersonale.

2. De helt lønnede tillitsmenn og funksjonærer i partiets tjeneste kan ikke uten centralstyrets samtykke påta sig annet lønnet arbeide eller lønnede hverv.

3. Regnskapene avsluttes ved utgangen av hvert kalenderår.

§ 12.

Revisorene.

Landsmøtet velger 2 i Oslo bosatte revisorer med 2 varamenn.

Revisorene gjennomgår partiets regnskaper minst en gang hvert kvartal.

§ 13.

Reservasjonsrett og reservasjonsplikt.

I de fagforeninger som er innmeldt i partiet, kan fagforeningsmedlemmer som ønsker det, reservere sig fra å bli betraktet som partimedlemmer og gir derved avkall både på de plikter og de rettigheter som følger med partimedlemsskap.

Fagforeningsmedlemmer som står i andre politiske partier kan ikke være medlemmer av Det norske Arbeiderparti.

Dersom de ikke frivillig reserverer sig, må vedkommende fagforening eller by- eller herredsparti pålegge dem reservasjonsplikt.

Fagforeningsmedlemmer som ikke tilhører partiet kan i sine foreningsmøter ikke delta i behandlingen av organisasjonsmessige parti-anliggender, som innstillinger til landsmøter, valg av parti-tillitsmenn m. v.

§ 14.

Suspensjon og eksklusjon.

Centralstyret kan suspendere enkeltmedlemmer og grupper som begår brudd på partiets program, lover eller nekter å bøie sig for partiets beslutninger.

Bare landsstyret eller landsmøtet kan foreta eksklusjon etter å ha innhentet uttalelse fra vedkommende lokalorganisasjon.

*

Ole Øisang optok forslag om følgende tillegg, som var vedtatt av Det norske Arbeiderpartis landsmøte:

Foretas eksklusjon av landsstyret, har vedkommende medlem rett til å innanke saken for landsmøtet og til selv å overvære behandlingen og til skriftlig eller muntlig å redegjøre for sin sak. Skjer eksklusjonen av landsmøtet, skal vedkommende — hvis han stiller krav derom — ha rett til å redegjøre for sin sak på det landsmøte hvor vedkommendes forhold behandles.

Besluttedes oversendt landsstyret.

§ 15.

Almindelige bestemmelser.

1. Partiet kan ikke tillate dannelsen av organiserte fraksjoner som har til opgave å bekjempe partiet og dets beslutninger.

2. Et partimedlem som er suspendert kan ikke være medlem av nogen partiforening uten centralstyrets godkjennelse.

3. Bare partimedlemmer kan opstilles som partiets kandidater ved valg til offentlige tillitshverv.

Hvis nogen som innehar offentlig tillitshverv uttrer av partiet, betraktes vedkommende ikke lenger som partiets representant.

4. Partiets stortingsrepresentanter skal sammen med centralstyret holde møte så ofte det av centralstyret finnes påkrevet, eller når nogen av stortingsgruppen anmoder derom til rådslagning om taktikk og forslag som foreligger til behandling i Stortinget. Det er centralstyrets plikt å innkalle disse gruppemøter.

Centralstyret — eventuelt landsstyret — fatter om nødvendig beslutning om hvad der er partiets stilling til den foreliggende sak.

Centralstyret skal være representert ved stortingsgruppens møter.

5. Aviser som skal være partiets organer, skal godkjennes som sådanne av landsstyret. Ingen nye aviser, som skal regnes som partiorganer, kan igangsettes uten landsstyrets samtykke.

6. Fast ansatte partifunksjonærer har 1 — en — måneds opsigelsestid.

7. Partiavdelingene er ansvarlige overfor centralstyret (landsstyret) for sine partiavisers redigering.

8. Ved alle politiske valg hvor lokalavdelingens navn benyttes på valglisten, skal der som undertitel stå: Det norske Arbeiderparti.

*

Tillegg:

Det er en partiplikt for alle medlemmer å være fagorganisert for såvidt det dertil er adgang.

Det overlates til centralstyret å redigere og bestemme i hvilken paragraf i lovene nevnte bestemmelse skal inntas.

§ 16.

Forandringer av disse lover kan bare skje på et landsmøte med almindelig flertall.

Mønsterlover for fylkes- og distrikts-organisasjoner.

§ 1.

Organisasjonens formål.

N. N. fylkes (krets) Arbeiderparti er en avdeling av Det norske Arbeiderparti. Partiet har til formål å føre arbeidernes klassekamp etter Det norske Arbeiderpartis lover, retningslinjer og beslutninger.

§ 2.

Organisasjonens sammensetning.

N. N. fylkes Arbeiderparti består av samtlige by- og herredspartier som er tilsluttet Det norske Arbeiderparti.

Hver forening innen en kommune er forpliktet til å stå tilsluttet by- og herredspartiet, og kan på denne måte stå tilsluttet fylkespartiet.

Hvor herredspartier ikke er opprettet, står enkeltforeninger direkte i fylkespartiet og pålegges å utføre herredspartiets opgaver.

§ 3.

Fylkesmøter og representasjon.

1. Fylkes- og årsmøter består av utsendinger fra by- og herredspartiene. Det velges 1 utsending for hvert påbegynt . . . medlemmer.

2. Fylkesorganisasjonen (kretsorg.) holder årsmøte i .... måned, hvor beretning og regnskap forelegges og behandles, hvor budgett og arbeidsplan for kommende år vedtas, og hvor de lovbestemte valg foretas.

3. I forbindelse med årsmøtet innkalles til en kvinnekonferanse for fylket (kretsen).

Fylkeskonferansen innstiller på de kvinnelige medlemmer av fylkespartiets styre og kvinnevalg.

4. Fylkesmøter innkalles så ofte styret finner det nødvendig eller når minst .... av de tilsluttede by- og herredspartier krever det.

5. Representanter til Det norske Arbeiderpartis landsmøter fordeles på landdistriktene og byene etter medlemsantallet og velges av fylkesmøtet etter innstilling av foreningene ved uravstemning eller ved at representasjonen fordeles helt eller delvis på de tilsluttede foreninger.

6. Nominasjon av stortingskandidater foregår på dertil av styret særskilt berammede møter.

Herreds- og bypartiene må på forhånd være anmodet om å fremkomme med forslag til kandidater.

§ 4.

Organisasjonens ledelse.

1. Fylkespartiets (kretspartiets) ledelse består av et styre på .... medlemmer, formann, viceformann, kasserer, sekretær og .... styre-medlemmer, som velges fra fylkets (kretsens) forskjellige distrikter.

De .... første danner forretningsutvalget og velges så vidt mulig fra samme sted.

2. I styret skal kvinnene være representert.

3. Til forretningsutvalget velges .... og til styret .... varamenn.

4. Forretningsutvalget har den daglige ledelse av fylkespartiet. Viktigere saker forelegges det samlede styre.

5. På årsmøtet velges et kvinnevalg på .... medlemmer. Utvalgets formann skal være medlem av fylkesstyret.

6. Årsmøtet velger 2 revisorer til å revidere regnskapene.

§ 5.

Administrasjonen.

1. Kontingenten til fylkes- (krets-) partiet er .... øre pr. medlem og måned og må være fylkeskassereren i hende innen 16de hver måned.

2. Fylkesstyret kan i særlige tilfelle utligne ekstrakontingent.

3. Kontingenten til Det norske Arbeiderparti betales av fylkespartiet og må være innsendt innen 20de hver måned.

Representasjons-utgifter.

1. Alle utgifter vedkommende styrets reiser dekkes av fylkeskassen.

2. Fylkesmøtenes utsendinger godtgjøres av sine respektive organisasjoner.

§ 6.

Forslag og lovforandringer.

1. Forslag som ønskes behandlet på fylkesmøtet må være innsendt til styret senest .... dager før møtets avholdelse.

2. Lovforandringer kan foretas på årsmøtet med almindelig flertallsbeslutning.

3. I tilfelle oppløsning tilfaller fylkespartiets eiendeler Det norske Arbeiderparti.

Tillegg:

De endringer som nødvendiggjøres av senere beslutninger i lovene for kvinneorganisasjonene, gjennomføres også i mønsterlovene.

Forslag til lover for herredspartier.

§ 1.

N. N. herredsparti består av alle de foreninger i N. N. herred som står tilsluttet Det norske Arbeiderparti. Partiet har til formål å føre arbeidernes klassekamp etter Det norske Arbeiderpartis lover, retningslinjer og beslutninger.

§ 2.

Styret består av 7 medlemmer (eventuelt 5), formann, viceformann, sekretær, kasserer og 3 (eventuelt 1) styremedlemmer. Dessuten velges 4 (2) varamenn for styret, samt 2 revisorer med 2 varamenn.

§ 3.

Arbeiderpartiets representanter i herreds- og skolestyret skal konstituere sig med eget styre bestående av formann, viceformann og sekretær som fungerer et år ad gangen. Gruppene kan vedta egne regler for sitt arbeide. Disse regler må godkjennes av herredspartiet. Gruppene plikter å holde møter foran hvert herreds- og skolestyremøte, og til disse gruppemøter har partistyret adgang og stemmerett.

§ 4.

Herredspartiets årsmøte bekjentgjøres 4 uker før dets avholdelse. Forslag som ønskes behandlet må være innlevert 2 uker før møtet, hvorefter forslagene med dagsorden bekjentgjøres med minst 1 ukes varsel.

På årsmøtet fremlegges herredsstyre- og skolestyrefraksjonenes beretning for det forløpne år.

§ 5.

Nominasjonen av herredspartiets kandidater til kommunevalgene foregår på den måte at styret oppfordrer alle foreninger til å bringe kandidater i forslag. Når foreningenes forslag er innkommet, sammenkalles partimøter som foretar den endelige nominasjon. De nominerte må avgi skriftlig erklæring om at de vil følge partiets lover og beslutninger.

§ 6.

Styret har å påse at der ved offentlig valg som partiets kandidater bare blir stillet menn og kvinner som er tilsluttet partiet, og at ingen kandidat godkjennes uten at vedkommende anerkjenner Arbeiderpartiets program og forplikter sig til å følge dets lover og beslutninger.

§ 7.

Kontingenten til herredspartiet er .... øre pr. medlem og måned og må være herrespartiets kasserer i hende innen 10de hver måned.

Kontingenten til fylkespartiet utredes av herredspartiet og må være fylkeskassereren (krets-) i hende innen 15de hver måned.

§ 8.

Forslag til forandringer i disse lover kan bare behandles på årsmøtet efter å være bekjentgjort minst 14 dager i forveien.

Alle beslutninger må for å ansees vedtatt være fattet med almindelig flertall av de avgitte stemmer. Dette gjelder også lovforandringer.

Forslag til lagslover.

§ 1.

Lagets (foreningens) formål er på grunnlag av Det norske Arbeiderpartis program og retningslinjer å ta aktiv del i arbeidet for arbeiderklassens økonomiske og sociale frigjørelse.

§ 2.

Medlem kan enhver bli som er enig i formålet og tar lojalt del i partiets og lagets virksomhet.

§ 3.

Ved innmeldelsen betaler menn kr. .... og kvinner kr. .... som inntredelsesavgift. Den ordinære månedskontingent er kr. .... for menn og kr. .... for kvinner. Kontingenten skal betales forskuddsvis.

§ 4.

Laget holder generalforsamling to ganger om året, i .... og .... måned. Generalforsamlingen skal behandle beretning fra styret og litteraturkomité, regnskaper som må forelegges i revidert stand, foreta valg av styre og litteraturkomité og behandle andre saker som er innsendt 1 uke i forveien. Generalforsamlingen må berammes med minst 2 ukers varsel.

§ 5.

Styret består av 5 (eventuelt 3 eller 7) medlemmer. Derav skal formann og kasserer velges ved særskilt valg. Næstformann og sekretær velges innen styret. Funksjonstiden er 1/2 år. På generalforsamlingen velges 2 revisorer med 1 suppleant.

Litteraturkomitéen, som skal bestå av minst 3 medlemmer, forpliktes å forhandle arbeiderbevegelsens litteratur på stedet. Laget er ansvarlig for komitéens disposisjoner.

§ 6.

Laget har minst et regulært møte hver måned. I vinterhalvåret plikter det dessuten å søke satt i gang studiecirkler og kveldsskoler.

§ 7.

Ekstra medlemsmøte eller ekstraordinær generalforsamling holdes så ofte styret bestemmer det eller når det forlanges av 10 medlemmer. Ekstraordinær generalforsamling må bekjentgjøres med minst .... dagers varsel.

§ 8.

Alle beslutninger fattes med almindelig stemmeflertall. Opnår et forslag bare halvparten av de avgitte stemmer, ansees det som falt. Forandringer i lagets lover kan bare foretas på en generalforsamling.

*

Ved § 5 optok Joh. Bratvold følgende forslag til endring, vedtatt av Eidsvoll Herredsparti:

Styret består av 7 medlemmer. Derav skal formann, kasserer og 2 medlemmer velges på generalforsamling i .... måned, næstformann, sekretær og 1 medlem på generalforsamling i .... måned. Funksjonstiden er 1 år. På generalforsamlingen i .... måned velges 2 revisorer med 1 varamann. Funksjonstid 1 år. Litteraturkomité o. s. v.

Forslaget blev mot noen få stemmer besluttet oversendt landsstyret.

Regler for partigruppene i kommune-, skolestyrer og fylkesting.

Kommunegruppen.

§ 1.

Arbeiderpartiets gruppe i kommunestyret arbeider etter partiets program, lover og beslutninger og under direkte ledelse og kontroll av by- (herreds-) partiet.

§ 2.

Kommunegruppen konstituerer sig ved begynnelsen av hvert år under ledelse av by- (herreds-) partiets styre og velger formann, næstformann og sekretær. Disse danner gruppens styre og har ansvaret for dens arbeider.

§ 3.

Gruppen skal ha møte så ofte det er nødvendig, og i ethvert fall umiddelbart foran hvert kommunestyremøte, hvis dagsorden gjennomgås. Der fattes beslutning om gruppens stilling til alle saker av betydning. Til hver sådan sak bør det utpekes en eller flere ordførere for gruppen.

By- (herreds-) partiets styre innkalles til gruppens møter og skal alltid være representert med minst ett medlem. Styrets medlemmer har forslags- og stemmerett. Et medlem av styret kan kreve at en sak skal behandles av det samlede partistyre eller av representantskapet, eller — hvor det ikke er representantskap — partimøte. I så fall fatter vedkommende parti-instans den endelige beslutning om gruppens stilling til saken.

Hvor der er tvist om partiets program og prinsipper eller om viktige taktiske spørsmål, bør saken forelegges centralstyret til avgjørelse hvis det er mulig.

Til gruppens møter innkalles partiavisens redaktør eller kommunale medarbeider.

Har gruppen, partistyret, representantskapet (partimøtet) eller centralstyret fattet beslutning om gruppens stilling til en sak, er denne beslutning bindende for alle gruppens medlemmer.

Skolestyregruppen.

§ 1.

Arbeiderpartiets gruppe i skolestyret organiseres og arbeider etter de regler som gjelder for kommunestyregruppen.

§ 2.

Skolestyregruppen samarbeider med kommunestyregruppen og holder fellesmøter med denne, hvor dette er ønskelig eller nødvendig.

Fellesmøter innkalles av by- (herreds-) partiets formann.

Fylkestinggruppen.

§ 1.

Arbeiderpartiets gruppe i fylkestinget organiseres og arbeider etter de regler som gjelder for kommunegruppen.

§ 2.

Arbeiderpartiets medlemmer av fylkestinget — fylkesgruppen — skal samarbeide innbyrdes og med fylkespartiets styre. Foran hvert fylkesting holder medlemmene av fylkespartiets styre og partiets medlemmer av fylkestinget møte under ledelse av styrets formann, hvor tingets dagsorden gjennomgås og beslutning fattes om gruppens stilling til alle saker av betydning. Hvor det er tvil om partiets program og prinsipper eller om viktige taktiske spørsmål, bør saken forelegges centralstyret til avgjørelse, hvis det er mulig.

Er det fattet beslutning om gruppens stilling til en sak, er denne bindende for alle gruppens medlemmer.

Arbeidsgrupper eller agitasjonskorps.

Centralstyret bemyndiges til å utarbeide *retningslinjer* for agitasjonskorps.

Partiets antimilitære arbeide.

Behandlingen av de antimilitære retningslinjer utsettes til neste landsmøte, dog undtatt den antimilitære post på stortingsprogrammet. Centralstyret får i oppdrag å utrede saken ved en komité. Denne tiltredes av to medlemmer av partiets ungdomsorganisasjon, en valgt av Ungdomsfylkingen og en av Ungdomsforbundet. Komitéens utredning med central- og landsstyrets innstilling sendes partiorganisasjonene til behandling i forbindelse med neste landsmøtes dagsorden.

Partiets forhold til fagorganisasjonen.

En sterk og samlende fagorganisasjon er en uavviselig forutsetning for at der kan føres en effektiv klassekamp — så vel for de faglige oppgaver for den videregående sosialisering.

Partiet vil derfor gjennom hele sitt agitasjons- og opplysningsarbeide legge an på å organisere arbeiderne faglig som politisk.

Særlig vil partiet søke et nøie samarbeide med fagorganisasjonen når det gjelder organiseringen av fiskere, skogs- og landbruksarbeidere.

Partimedlemmer som har adgang til å være fagorganiserte, må tilhøre sine respektive fagforeninger og medvirke ved dannelselse av nye fagforeninger, hvor betingelser herfor er til stede.

Partiet anerkjenner fagorganisasjonens suverenitet på sitt område også i spørsmål som forbundenes og Landsorganisasjonens internasjonale organisasjonsforhold, når disse spørsmål reises og fremmes innen fagorganisasjonen på et helt faglig grunnlag og uten partipolitiske formål.

I full anerkjennelse av denne suverenitet forutsetter partiet et saklig samarbeide med fagorganisasjonen i alle socialpolitiske spørsmål av felles interesse. Under hele den økonomiske, sociale og politiske fremrykning som arbeiderklassen bare kan foreta når den faglige og politiske bevegelse arbeider hånd i hånd, ser partiet i fagorganisasjonen sin beste og mektigste forbundsfelle.

Samlingskongressen vil henvise til at fagkongressen i 1925 vedtok en uttalelse sålydende: «Kongressen advarer mot at politiske stridigheter overføres på faglige spørsmål. Ingen særorganisasjon, celler, grupper eller aksjonsutvalg må dannes, som har til hensikt å sette ut av funksjon de regulært opprettede og valgte instanser innen fagorganisasjonen eller fremme formål som ligger ved siden av fagorganisasjonen.»

Samlingskongressen er enig i denne uttalelse. Det er vissheten om det felles formål, den naturlige fordeling av arbeidsoppgavene, den fulle tillit organisasjonene imellem, som nettop er grunnlaget for den frie og sterke utfoldelse av all agitasjons- og organisasjonsvirksomhet.

Under forutsetning av at fagorganisasjonen er enig i et samarbeide på grunnlag av et gjensidig tillits- og likestillethetsforhold, uttaler Samlingskongressen at samarbeidet formidles foreløbig best ved en samarbeidskomité, valgt av og blandt de to organisasjoners styrer.

Komitéen består av fire medlemmer. Denne komité får som oppdrag å behandle alle fellesspørsmål av interesse, og fremkomme med forslag for de respektive styrer.

Komitéen har ikke besluttende myndighet.

Behandlingen av de faglige retningslinjer utsettes. Samlingskongressen gir centralstyret i oppdrag å utrede saken ved en komité, forsterket med representanter valgt av Landsorganisasjonens sekretariat. Komitéens utredning behandles og avgjøres på organisasjonsmessig måte.

Organiseringen av skog-, landarbeidere og bønder.

Kongressen fastslår at den oppgave å få organisert landarbeidere, bønder og fiskere på et politisk og økonomisk kampgrunnlag, er en hovedoppgave for Det norske Arbeiderparti, Det forenede Arbeiderparti.

Kongressen appellerer inntrengende til arbeiderbefolkningen i bygdene om å slutte sig til Det forenede Arbeiderparti og delta aktivt i kampen for erobring av den politiske makt, i kampen for social og økonomisk frigjørelse.

Kongressen understreker at for partiets medlemmer i bygdene er det partiplikt å virke for reisning av en sterk faglig-økonomisk organisasjon, etter de retningslinjer som trekkes op av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, i samråd med landarbeidernes og fiskernes representanter.

Under henvisning til den krise og nødstilstand som hersker blandt bygdenes arbeiderbefolkning, vil kongressen pålegge partiets presse og avdelinger å slutte op om fagorganisasjonens agitasjons- og organisasjonsarbeide på dette område og søke det fremmet av all kraft. Alene en sterk organisasjon kan være et vern for landbefolkningen og et maktmiddel til å hevde dens berettigede krav på det økonomiske og sociale område.

Det er nødvendig å søke organisert landarbeidere og fiskere i faglige organisasjoner på et grunnlag som muliggjør et nøie samarbeide med de øvrige lønnsarbeideres faglige organisasjoner. Like nødvendig er det å styrke småbrukerne og de arbeidende bønders økonomiske organisasjoner.

Kongressen uttaler at partiet må opta en energisk agitasjon for dannelse av småbrukerlag, som søkes utviklet til en effektiv organisasjon til varettagelse av småbrukernes og de arbeidende bønders interesser, i nøie samarbeide med den faglige og den politiske hovedorganisasjon. Overalt hvor småbrukerlag finnes må der optas et energisk arbeide for tilslutning til disse, og partimedlemmer som er jordbrukere må tilhøre sine respektive lag.

Kongressen uttaler at et mektig forbund må skapes mellom arbeiderbefolkningen i bygder, i byer og industricentrer. En fast organisasjon, et solidarisk samarbeide er nødvendig. Alene derved kan den arbeidende og nu utbyttede klasse reise en makt som kan holde de reaksjonære krefter stangen, en makt som effektivt kan utnyttes til varettagelse av det arbeidende folks tarv.

*

Gunnar Lund foreslo følgende tilføielse: Småbrukerlagene skal stå tilsluttet Norsk Bonde- og Småbrukerlag.

Vedtatt med stort flertall.

Partiets arbeide for kooperasjonen.

I.

Partiet anerkjenner kooperasjonens selvstendighet og fastslår som sin opfatning at den kooperative bevegelse må bygges op og utvikles til å bli et ledd i arbeidernes klassekamp, sideordnet med partiet og fagbevegelsen.

Den kooperative bevegelse har sin bestemte plass å utfylle både hvad angår arbeidernes dagsinteresser og når det gjelder å skape forutsetninger for en helt samfundsmessig produksjon og omsetning.

En sterk kooperativ bevegelse, som nøie samarbeider med partiet og fagbevegelsen, vil bli et mektig og nødvendig middel til å sikre gjennomførelsen av arbeiderklassens opgaver.

Det bør føles som partiplikt ved medlemskap og på annen måte å støtte kooperasjonen.

II.

Kooperasjonens opgaver bør i første rekke være:

1. Å skaffe arbeiderklassen de best mulige behovsartikler (næringsmidler, beklædningsgjenstander m. v.) til den lavest mulige pris, og å skaffe fiskere og småbrukere best mulige avsetningsbetingelser direkte til forbrukerne gjennom disses lag.

2. Å innrette sin tekniske organisasjon på overtagelsen av omsetningen i det fremtidige arbeiderstyrte samfund.

3. Av hensyn hertil må partiet drive en aktiv propaganda og kamp, og legge hele sin virksomhet slik an at arbeiderbefolkningen kan vekkes til forståelse av, at det er nødvendig å utrydde profittsystemet og de overflødige private mellemmenn i produksjon og omsetning.

Forslagene blev mot et par stemmer besluttet oversendt landsstyret.

*

Øistein Marthinsen foreslo:

Partiets arbeide for kooperasjonen og fagbevegelsens økonomiske foretagender.

I.

Partiet anerkjenner kooperasjonens selvstendighet og fastslår at den kooperative bevegelse og fagbevegelsens økonomiske foretagender må bygges op og utvikles til å bli et ledd i arbeidernes kamp, sideordnet med partiet og fagbevegelsen.

Til siste avsnitt i punkt 1 tilføies: — og arbeidernes økonomiske foretagender.

Innledningen til punkt 2 får følgende ordlyd:

Kooperasjonen og fagbevegelsens økonomiske foretagenders opgaver bør i første rekke være o. s. v.

Forslaget blev mot et par stemmer besluttet oversendt landsstyret.

Stortingsprogram, kommuneprogram og taktikken ved valgene.

(Forslaget var ment å være en rettesnor for en nærmere bearbeidelse og utformning.)

Jordspørsmålet.

Landets naturherligheter som jord, skog, havn, jakt og fiske og lignende skal på trygge vilkår sikres det arbeidende norske folk. Nydyrknings- og nybygningsarbeider må fremmes av all kraft. Nødvendige jordlover må gjennomføres.

Fiskerinæringen.

Praktisk ophjelp av fiskerinæringen samt fremme av fiskernes samvirke. Spekulasjonskapitalen må utelukkes. Positiv støtte til fremme av fangst, foredling og eksport av fiskeprodukter i fiskerbefolkningens interesse.

Bank- og pengepolitikk.

Nedskjæring av gjelds- og rentebyrden. Samfundsmessig ordning og kontroll med bank- og kredittvirksomhet for å utnytte kreditt-evnen til fremme av det produktive arbeide.

Toll og skatter.

Omlegning av toll- og skattebyrdene, med sikte på lettelser for produksjonslivet, forbrukerne og den arbeidende befolkning.

Produksjon og omsetning.

Fremme av samvirkebevegelsen. Positive tiltak for å fremme en rasjonell organisasjon av produksjon og omsetning, for å opnå en effektiv, konkurransedyktig produksjon, og for å hindre at varene unødige fordyres fra produsent til forbruker.

Militarismen.

Militærbevilgningene sløifes og de innsparte beløp anvendes til skattelettelser og til fremme av produktiv virksomhet.

Sociale krav.

Samfundets medlemmer, unge som eldre, må sikres arbeidsmuligheter. Effektiv folketrygd gjennomføres. Boligmangelen søkes avhjulpet. Skarp bekjempelse av alkoholondet. Arbeiderlovgivningen utvikles og forbedres.

Kommunikasjoner.

Planmessig utvikling av kommunikasjonene, særlig veibygging, for å fremme landets produksjon og omsetning.

Skolen.

Skolevesenet utvikles. Kulturelle og vitenskapelige formål fremmes.

Beslutning:

Samlingskongressen vedtar det utarbeidede forslag som grunnlag og bemyndiger central- og landsstyret til å foreta den endelige utforming. Forslaget sendes derpå partiforeningene til uttalelse, for så å vedtas av landsstyret.

Adolf Indrebø foreslo:

Effektiv hjelp til nødlidende kommuner.

Forslaget blev enstemmig besluttet oversendt landsstyret.

Utkast til program og konklusjon blev enstemmig vedtatt, således at den endelige utforming av stortingsprogrammet blev overlatt landsstyret.

Taktikk ved stortingsvalget.

Felleskomitéen innstillet på vedtagelse av følgende beslutning:

Da det er av den største betydning ved stortingsvalget å bringe på det rene partiets styrke blandt velgerbefolkningen og dessuten å opnå den størst mulige representasjon på Stortinget, oppstiller partiet kandidater i alle valgdistrikter.

Valgallianse med andre partier må ikke finne sted.

Ved nominasjonen av partiets stortingskandidater må partiforeningene i hvert valgdistrikt gis anledning til å bringe kandidater i forslag. Nominasjonen foretas av et representantskaps- eller nominasjonsmøte for hvert valgdistrikt. De offentlige nominasjonsregler kan benyttes. By- og distriktspartiernes styrer må påse at nominasjonene foregår på betryggende måte.

En avvikende fremgangsmåte kan ikke anvendes uten centralstyrets samtykke.

Nominasjonene skal innbringes for centralstyret til godkjenning.

Vedtatt mot 3 stemmer.

Frithjof Andersen foreslo:

Følgende setning utgår eller flyttes: «En avvikende fremgangsmåte kan ikke anvendes uten centralstyrets samtykke.»

Forslaget blev besluttet oversendt landsstyret.

Kommunepolitikken.

De viktigste og mest aktuelle oppgaver er

1. å bekjempe arbeidsløsheten ved å skaffe de flest mulige arbeide; hvor arbeide ikke kan skaffes, må de arbeidsløse få forsvarlig underhold;

2. å utvikle det kommunale forsorgsvesen;

3. å arbeide for skattelettelse for arbeiderklassen;

4. å fremme samfunnsnyttig boligbygging;

5. å opprette kommunale organer for priskontroll og kamp mot dyrtiden;

6. å utvikle folkeskolen som den felles skole for alle barn, og opprette fri skoler for videregående undervisning i den utstrekning man makter det;

7. skarp håndhevelse av edruehetslovgivningen. Lokalt veto. Rettighetenes antall fastsettes og deres beliggenhet reguleres under hensyntagen til edruelighetens fremme.

Beslutning: Samlingskongressen vedtar det utarbeidede forslag som grunnlag og bemyndiger central- og landsstyret til å foreta den endelige utforming. Forslaget sendes derefter partiforeningene til uttalelse for derpå å vedtas av landsstyret.

Eyvin Dahl foreslo:

Skarp bekjempelse av alkohol-ondet.

Mot et par stemmer besluttet oversendt landsstyret.

Kvinneorganisasjonen.

I henhold til de beslutninger som var fattet i samlingsspørsmålet av Det norske Arbeiderparti og Norges socialdemokratiske Arbeiderpartis landsstyret var der også reist spørsmålet om samling av de 2 partiers kvinneorganisasjoner.

For å komme til en ordning av spørsmålet om hvilken organisasjonsform som skulde benyttes i Det norske Arbeiderpartis — Det forenede Arbeiderpartis — kvinneorganisasjoner, var der nedsatt en felleskomité fra de 2 partier. Etter de forhandlinger som var ført, foreslo komitéen for kvinnesamlingskongressen å vedta følgende organisasjonsform:

I.

Organiseringen av kvinnene skjer i direkte tilknytning til Det norske Arbeiderparti — Det forenede Arbeiderparti.

I forbindelse med partiets landsmøte holdes en landskvinnekonferanse, hvortil enhver tilsluttet forening, som har oppfylt de i lovene fastsatte plikter, har rett til å sende 1 representant for hvert påbegynt 100 kvinnelige medlemmer. Representantene velges av de kvinnelige medlemmer. For øvrig gjelder reglene for landsmøtet.

(Socialdemokratenes forhandlere foreslo at det skulde hete kvinnes landsmøte istedenfor landskvinnekonferanse.)

II.

a) Til å lede agitasjonen blandt kvinnene velger landskvinnekonferansen et landsutvalg, som i samråd med Det norske Arbeiderpartis centralstyre utøver den øverste myndighet for partiets kvinneavdelinger. Dette utvalgs oppgaver er å bistå kvinneavdelingene i deres studiarbeide, lede agitasjonen og organisasjonsarbeidet blandt kvinnene, redigere «Arbeiderkvinnen» som utgis av landskvinneutvalget.

b) Landskvinneutvalget består av formann, næstformann, sekretær, 6 styremedlemmer, hvorav 2 velges av og innen partiets centralstyre. For utvalget velges 5 varamenn.

c) Landskvinneutvalget velger 2 medlemmer med varamenn til partiets centralstyre.

d) Landskvinneutvalget har adgang til partiets landsmøter.

III.

Formannen leder landskvinneutvalgets forhandlinger og påser at de fattede beslutninger iverksettes.

Sekretæren som ansettes av centralstyret etter innstilling fra landskvinnekonferansen, lønnes av partiet, fører protokollen og korrespondansen, foretar agitasjonsreiser og utfører for øvrig det arbeide som utvalget og partiet pålegger henne.

Sekretæren har adgang til centralstyrets møter.

IV.

a) I by-, herreds- og fylkespartienes styre skal kvinnene være representert. Innenfor by-, herreds- og fylkespartiene nedsettes kvinneutvalg. Disse samarbeider med by-, herreds- og fylkespartienes styre og står i stadig rapport med landskvinneutvalget.

b) By- og herredspartienes kvinneutvalg sørger for at der avholdes regelmessige møter av alle kvinner som står tilsluttet en kvinneforening, et ungdomslag eller en annen partiforening. Hvor de lokale forhold tilsier det, inndeles byen eller herredet i 2 eller flere kretser som avholder kvinnemøter som ovenfor nevnt.

c) Hvor forholdene tillater det opprettes kvinnespalter i partiavisene.

V.

a) Fylkeskonferanse holdes så ofte som fylkespartiets kvinneutvalg finner det påkrevet.

b) Fylkeskonferansen velger de kvinnelige medlemmer av fylkespartienes styre og kvinneutvalg.

c) I likhet med centralstyret velger fylkespartienes styre medlemmer av fylkets kvinneutvalg.

VI.

Der kan dannes foreninger eller grupper eftersom de lokale forhold tilsier det. Kvinneforeningene tilpliktes å stå tilsluttet by- eller herredspartiet.

VII.

Kvinneorganisasjonen er i sin politiske og organisatoriske virksomhet underlagt Det norske Arbeiderpartis program, beslutninger og lover.

Det økonomiske ansvar for utgivelsen av «Arbeiderkvinnen» påhviler Det norske Arbeiderparti og landskvinneutvalget i fellesskap.

Den lokale sammenslutning.

Komitéen forutsetter at den lokale sammenslutning av kvinneorganisasjonene skjer i forbindelse med partiets sammenslutning av de lokale partiorganisasjoner.

Barnelags-arbeidet.

1. Den landsomfattende ledelse av barnelagsvirksomheten overtas av et utvalg bestående av to representanter fra partiets centralstyre, to fra kvinneorganisasjonen og to fra ungdomsorganisasjonens centralstyre.

2. På hvert enkelt sted hvor der er barnelag, eller hvor der kan stiftes sådanne, bør arbeidet ledes av et utvalg bestående av representanter for partiavdelingen, ungdomslaget og kvinneavdelingen på stedet.

3. Utvalgene bør søke sine utgifter dekket ved forskjellige arrangementer og ved bidrag fra foreninger foruten fra de organisasjoner som velger utvalgenes medlemmer.

Ungdomsorganisasjonen.

(Herunder idrettsarbeidet.)

Felleskomitéen hadde fra den komité som var nedsatt av Venstre-kommunistisk Ungdomsfylking og Norges socialistiske Ungdomsforbund i anledning av klassesamlingen, mottatt følgende skrivelse:

Venstrekommunistisk Ungdomsfylking og Norges socialistiske Ungdomsforbund har optatt forhandling om sammenslutning av de to ungdomsorganisasjoner.

Centralstyrene for nevnte ungdomsorganisasjoner har vedtatt som grunnlag for sammenslutningen følgende:

1. De to ungdomsorganisasjoner sammensluttet til en organisasjon uten organiserte fraksjoner.

2. Den forenede ungdomsorganisasjon arbeider i tilslutning til Det norske Arbeiderparti — Det forenede Arbeiderparti — og godtar dets prinsipielle grunnsyn.

3. Ungdomsorganisasjonen stiller sig utenfor de bestående ungdoms-internasjonaler, men arbeider for internasjonal samling av arbeiderungdommen på klassekampens grunn.

Det er centralstyrenes forutsetning at der så snart som mulig, og senest innen utgangen av april måned, skal avholdes en samlingskongress, hvor spørsmålet om sammenslutning vil bli avgjort.

Beslutning:

Forslaget fra de to ungdomsorganisasjoners styrer tiltres.

Tillegg:

Arbeidernes idrettsbevegelse.

Samlingskongressen uttaler sin glede over den sterke fremgang i Arbeidernes Idrettsforbund. I full forståelse av den store betydning det har for den samlede arbeiderklasse å ha et mektig og landsomfattende arbeideridrettsforbund, vil Samlingskongressen anmode alle partifellere om å yde arbeideridrettsbevegelsen sin uforbeholdne støtte gjennom sine organisasjoner, sin presse og sin virksomhet for øvrig.

En forutsetning for at det forenede parti skal støtte arbeideridrettsbevegelsen er imidlertid at der settes en stopper for kommunistpartiets cellevirksomhet. Disse må ikke lenger få adgang til å utnytte arbeideridrettsbevegelsen til fremme av sitt partis særformål.

Protest mot klassejustisen.

Norges organiserte arbeidere har med sorg og harme fulgt den behandling de to italienske arbeidere Sacco og Vanzetti har vært utsatt for av den amerikanske justis. Representanter for 76 000 politisk organiserte arbeidere samlet til kongress forenes i kravet om at dødsdommen over disse to arbeidere opheves og at de settes i frihet.

Sammenslutningen lokalt.

Spørsmålet om sammenslutningen lokalt ordnes ved centralstyret i forståelse med de lokale organisasjoner. Samtidig med sammenslutningen optas også spørsmålet om ordningen av Folkets Hus, hvor disse eies av en av de 2 partiers foreninger, partiavdelingenes gjeldsforpliktelser m. v.

Avisspørsmålene.

Felleskomitéen uttalte:

For å kunne behandle de forskjellige avisspørsmål i detalj må der foreligge regnskaper, fortegnelse over gjeldsforpliktelser m. m. for hver enkelt avis.

Slike oppgaver foreligger ikke, og det er derfor *ugjørlig* på det nåværende tidspunkt å fremlegge noget forslag som fastslår hvordan avisspørsmålet skal ordnes.

Komitéen må derfor innskrenke sig til i hovedtrekk å peke på grunnlaget for omorganiseringen av partiavisene etter sammenslutningen og foreslår følgende grunnlag i pressespørsmålet:

1. Det tillates bare 1 godkjent partiavis på samme sted.
2. De forandringer som nødvendiggjøres på grunn av samlingen skjer efter forutgående forhandlinger med de lokale organisasjoner og avisenes utgivere.
3. De økonomiske oppgjør behandles av centralstyret for hver enkelt avis, efterat det er innhentet fullstendig oversikt over avisens økonomiske stilling.
4. Skulde der ikke opnåes enighet mellem centralstyret og de lokale organisasjoner og avisenes utgivere, avgjøres spørsmålet av landsstyret.

Den økonomiske krise og arbeidsløsheten.

Fra felleskomitéen blev det oversendt Stortinget ved dets sammen treden en henvendelse med krav om at følgende foranstaltninger måtte bli truffet:

1. Der må straks bevilges de nødvendige midler til igangsettelse av arbeider eller til forsvarlig underhold av de arbeidsløse.

Den offentlige anleggs- og arbeidsvirksomhet må holdes oppe. Arbeidsbestillinger må utføres ved norske bedrifter.

Der må trekkes op retningslinjer for en økonomisk politikk, slik at der kan skaffes beskjefligelse for de arbeidsløse og den voksende befolkning ved produktivt arbeide.

Arbeidsledighetsforsorg må gjennomføres.

2. De industrielle produksjonsproblemer må undersøkes med sikte på å fremme de for landet naturlige næringer.

Positive foranstaltninger må treffes for å fremme utnyttelsen av landets rikdom av vannkraft.

Særlige foranstaltninger må straks iverksettes for å gjenreise norsk skibsbyggings-industri.

3. All kraft må settes inn for at nydyrknings-, bureisings- og skog-spørsmålet kan løses i det arbeidende folks interesse.

Arbeiderbønder, fiskere og lønnsarbeidere må sikres mot å bli berøvet sine hus, sin jord eller sine arbeidsmidler.

4. Bank- og kredittvesen og landets pengepolitikk må bringes under samfundsmessig kontroll for derved å fremme en stabilere produksjon og omsetning.

Arbeiderklassen kan ikke anerkjenne en gjeld i gullkroner som er stiftet i papirkroner. Der må derfor straks tas effektive skritt for å lette gjelds- og rentebyrden, så det blir mulig å oprettholde de økonomiske virksomheter.

Beslutning:

Arbeidernes Samlingskongress, som representerer 76 000 organiserte arbeidere, arbeiderbønder og fiskere, understreker at de krav som felleskomiteén har stillet til Regjering og Storting i anledning av arbeidsløsheten og den økonomiske situasjon, er hele den norske arbeiderklassens krav, og at dette er minstekrav som må oppfylles, hvis ikke nøden skal ta overhånd. Det forenede norske Arbeiderparti vil legge all den tyngde det evner i arbeidet for å kjempe disse krav frem.

Valg.

Centralstyret:

Formann: Oscar Torp.

Næstformenn: Edv. Bull og Magnus Nilssen.

Redaktør: Martin Tranmæl.

Centralstyremedlemmer: Alfred Madsen, Eugen Johannessen, Einar Gerhardsen, Josef Larsson, Johannes Johannesen. (Varamenn for disse: Valdemar Nielsen, Mathias Fredsti, Erling Anthonsen, Helga Karlsen, A. Eliassen.) Olav Oksvik, A. E. Gundersen, Harald Halvorsen. (Varamenn: Kaare Fostervoll, Anna Pleyms, Randolph Arnesen, Arne Strøm.) Halvard Olsen. (Varamann: Jens Teigen.)

Landsstyret:

Trygve Lie, Akershus, Magnus Johansen, Østfold, Oscar Nilssen, Hedmark, Karl Nedberg, Buskerud, Hans Haugli, Opland, Ole Moen, Telemark, Johan Øydegard, Vest-Agder, Nils Norheim, Stavanger, Johan Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, Ole Øisang, Trondheim, Wilhelm Jacobsen, Nord-Trøndelag, Gitta Jønsson, Troms, Andreas Moan, Nordland, Anton Hermo, Finnmark. (Varamenn for disse: Ole Gjestad, Nordmøre, Marie Skau, Vestfold, Frantz Johansen, Rogaland, Olaf Solumsmoen, Drammen, O. A. Glasø, Nord-Norge, M. Sørbotten, Sogn og Fjordane.) Jul. B. Olsen, Nord-Norge, A. Buen, Trøndelag, Petrine Stafseth, Møre, Johan Sæle, Bergen, Johan Gjøstein, Rogaland, Anton Jenssen, Vestfold, Johs. Bergersen, Østfold. (Varamenn: Ole J. Fosdal, Hordaland, Ole Joh. Olsen, Sørlandet, Kristoffer Lunde, Telemark, Ludv. Hansen, Østfold.) Ture Johanson, Bergen. (Varamann: Martin Wold, Hamar.)

Næste landsmøte.

Tid og sted for næste landsmøte blev overlatt til landsstyret å fastsette.

28. ordinære landsmøte.

Oslo 14—16 mars 1930.

Landsmøtet blev holdt i Oslo 14—16 mars 1930. Som dagsorden blev opsatt:

1. Møtets åpning og konstituering. a) Fullmaktens godkjennelse. b) Vedtagelse av dags- og forretningsorden. c) Valg av ordstyrere, sekretærer og komitéer. 2. Beretninger, regnskaper og budgetter. 3. Revisjon av partiets lover. 4. Ekstrakontingent 1931. 5. Prinsipielle program. 6. Internasjonale forbindelser. 7. Antimilitære retningslinjer. 8. Partiets faglige politikk. 9. Kooperative retningslinjer. 10. Tollspørsmålet. 11. Regjeringsspørsmålet. 12. Stortingsvalget. a) Retningslinjer. b) Taktikk. 13. Kommunevalget. a) Retningslinjer. b) Taktikk. 14. Partiets stilling til Arbeidernes Idrettsforbund. 15. Partiets stilling til sprog- og andre kulturspørsmål. 16. Oplysningsvirksomheten. 17. Valg. 18. Tid og sted for neste landsmøte.

Fullmaktens godkjennelse.

Fullmaktskomitéen foreslo:

Der er til centralstyret innsendt fullmakter for 338 representanter. Fullmaktskomitéen har gjennomgått samtlige fullmakter og skal bemerke:

Vestopland Arbeiderparti har valgt 6 representanter etter et oppgitt medlemstall 1500, men har ikke ordnet sin kontingent til landspartiet. Krets partiets formann har overfor fullmaktskomitéen lovet å treffe en ordning med kontingentrestansen umiddelbart over landsmøtet.

Fullmaktskomitéen foreslår under henvisning hertil at fullmaktene for de anmeldte representanter for Vestopland godkjennes.

For øvrig innstiller komitéen samtlige fullmakter til godkjennelse.

Innstillingen blev vedtatt.

Forretningsorden.

Som forretningsorden foreslo centralstyret:

Til å lede landsmøtets forhandlinger velges 4 ordstyrere, som vekselvis og etter sig imellem avgjort orden leder landsmøtets forhandlinger. Ønsker den ledende ordstyrer å delta i debatten, skal han overlate ordstyrerposen til den annen ordstyrer.

Den ledende ordstyrer bør søke å få behandlingen av den foreliggende sak avsluttet i hvert enkelt møte og har derfor rett til å stille forslag om debattens avslutning med de inntegnede talere samt tidsbegrensning for talerne.

Når det er vedtatt å sette strek med de inntegnede talere, kan ikke andre talere inntegnes enn forslagsstilleren, ordføreren for den forslagsstillende avdeling eller et nedsatt utvalgs ordfører.

Til å føre forhandlingsprotokollen velger møtet 4 sekretærer.

Protokollen skal inneholde diskusjonsemnene og de i forbindelse med disse fremsatte forslag og falne beslutninger.

Der avholdes to møter daglig, nemlig formiddagen kl. 9—2, eftermiddagen kl. 4—7.

Alle forslag skal fremlegges skriftlig til ordstyreren, undertegnet med forslagsstillerens navn.

Efter at det er vedtatt å sette strek med de inntegnede talere, kan intet forslag stilles.

Alle avstemninger med undtagelse av styrevalgene foregår ved håndsoprekning. Kun når ordstyreren er i tvil eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneoprop. Ved avstemning ved navneoprop innføres representantenes stemmegivning i protokollen.

Ved hvert formiddagsmøtes begynnelse oplser den fungerende sekretær protokollen for den foregående dag, og dens godkjenning settes under avstemning. Protokollen for møtets siste dag refereres til godkjenning i landsstyret.

Forslagsstillere eller innledere har rett til å benytte ubegrenset tid til innledningsforedrag, 10 minutter til første og 5 minutter til annen replikk. Ingen av de øvrige representanter har rett til å ha ordet mer enn 3 ganger i samme sak og henholdsvis 15, 10 og 5 minutter, med mindre møtet gir sitt samtykke.

Representanter som forlanger ordet til forretningsordenen, tilståes ikke mere enn 1 minutt taletid.

Landsmøtets funksjonærer og komitéer.

Som ordstyrere blev valgt Halvard Olsen, Oslo, Johan Nygaardsvold, Trøndelag, Ingv. Rastad, Oslo, og Johs. Johnsen, Stavanger, og som sekretærer Bjarne Borgan, Opland, Konrad Knudsen, Buskerud, I. K. Hognestad, Rogaland, og Peder Holt, Nord-Norge.

Valgene var enstemmige.

Enstemmig blev besluttet å nedsette en valgkomité på 13 medlemmer, redaksjonskomité på 5 og en reisefordelingskomité på 4 medlemmer. Valgt blev — samtlige enstemmig:

Valgkomité: Adolf Indrebø, Oslo, Amandus Holthe, Oslo, Eugen Johannessen, Oslo, Helga Karlsen, Oslo, Rich. Hansen, Oslo, Trygve Lie, Akershus, Johan Pettersen, Østfold, Johan Magnussen, Telemark, J. Stubberud, Hedmark, B. Olsen-Hagen, Stavanger, Jacob Kolrud, Hordaland, Ida Nordahl, Trøndelag, og Ingv. Jaklin, Nord-Norge.

Redaksjonskomité: Edv. Bull, Oslo, Magnus Nilssen, Oslo, Olaf Solumsmoen, Drammen, Ole Øisang, Trondheim, og A. Moan, Nord-Norge.

Reisefordelingskomité: Olav Hindahl, Oslo, Egil Hernæs, Gudbrandsdalen, Kr. Rothaug, Trøndelag, og Edv. Smistad, Nord-Norge.

Beretninger og regnskaper.

Enstemmig blev godkjent partiets og stortingsgruppens beretninger for 1927—1928—1929 samt partiets regnskaper for 1927—1928—1929.

Lovendringer.

Innledning.

Undertittelen i partiets navn — Det forenede Arbeiderparti — utgår. Enstemmig vedtatt.

§§ 1, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 og 16 blev vedtatt uforandret som i 1927.

§ 2.

I partiet optas politiske foreninger, fagforeninger, politiske grupper innenfor fagforeninger som ikke står tilsluttet partiet, og ung-

domslag, når disse i beslutnings form anerkjenner partiets program og lover.*

Ved innmeldelsen erlegges kontingent for det kvartal innmeldelsen skjer.

§ 5.

1. Til fremme av partiets formål erlegger hver tilsluttet organisasjon i kontingent til landspartiet 50 øre for heltbetalende mannlige medlemmer, 25 øre for skog- og landarbeidere, arbeiderbønder, fiskere, kvinnelige medlemmer og læregutter, og 10 øre for ungdomslagsmedlemmer og arbeidsledige medlemmer pr. kvartal.

2. De lokale organisasjoner og distriktsorganisasjoner kan beslutte at arbeidsledige medlemmer bare skal betale den til landspartiet fastsatte kontingent for arbeidsledige medlemmer.

3. Partimedlemmer som ikke er fagorganisert, og som har en minsteinntekt av 4000 kroner pr. år, betaler en tilleggskontingent.**

Denne fastsettes til 2 kroner pr. måned eller 6 kroner pr. kvartal for medlemmer som har en inntekt på 4000 til 7000 og 6 kroner pr. måned eller 18 kroner pr. kvartal for medlemmer som har en inntekt på 7000 kroner og derover. Derav innbetales til landspartiet den ene halvpart, den andre halvpart deles likt mellom vedkommende medlems forening og fylkes-, krets- eller til landspartiet direkte tilsluttede byparti.

4. Kontingenten innsendes til partikassen i efterskudd senest 30 mai for 1. kvartal, 30 august for 2. kvartal, 30 november for 3. kvartal, 28 februar for 4. kvartal, og erlegges etter organisasjonens medlemstall den siste dag i hvert kvartal.

5. Samtidig med kontingenten innsender by- og distriktsorganisasjonens styre rapport over medlemsantallet m. v. i overensstemmelse med et av centralstyret utsendt skjema.

6. By- og distriktsorganisasjonens styre er for øvrig pliktig til å gi central- og landsstyret alle de opplysninger som dette gjør krav på til bruk for sin virksomhet.

7. Organisasjoner som ikke til lovmessig tid innsender kvartalsrapport og kontingent, taper sine rettigheter i partiet. Når restansene er betalt, fåes medlemsrettighetene tilbake.

Punkt 1 vedtatt mot 4 stemmer, punkt 2 mot noen få stemmer, punkt 3 mot noen få stemmer. De øvrige punkter enstemmig.

Som særlig beslutning blev vedtatt i forbindelse med § 3 følgende uttalelse vedr. ungdomslags-medlemmers kontingent til til lokale partiavdelinger, fylkes- og kretspartiene:

Landsmøtet henstiller til de lokale partiavdelinger, fylkes- og kretspartiene å fastsette kontingenten for ungdomslagsmedlemmer til $\frac{1}{3}$ av den for heltbetalende bestemte kontingent.

R. Gulbrandsen m. fl. foreslo:

Fagforeninger som har sine medlemmer spredt over flere herreder og fylker, betaler kontingenten for sine medlemmer direkte til landspartiet.

* Angående kvinneavdelinger inntas i paragrafen det som besluttes av landskvinnekonferansen.

** Med fagorganiserte medlemmer menes her medlemmer av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Beslutten oversendt centralstyret.

Th. Høilund foreslo:

Landsmøtet henstiller til centralstyret hurtigst mulig å få en ordning med kontingentspørsmålet Oslo—Akershus for kollektivt tilsluttede foreninger for derved å skaffe presedens for det øvrige land.

Beslutten oversendt centralstyret.

§ 7.

1. Landsstyret våker over at partiets virksomhet ledes i overensstemmelse med disse lover og landsmøtets beslutninger.

2. Landsstyret består av 35 medlemmer, hvorav 13 skal være bosatt i eller ved Oslo. De øvrige velges blandt partimedlemmer fra de forskjellige landsdeler etter landsmøtets nærmere bestemmelse. De i eller ved Oslo bosatte medlemmer av styret er:

Formann, 2 næstformenn, hovedorganets redaktør og 6 andre medlemmer. Centralstyret avgjør i tilfelle formannen har forfall hvem av næstformennene som skal fungere. Dessuten tiltres centralstyret av 1 representant fra ungdoms- og 2 fra kvinneorganisasjonens styrer, likesom landsstyret velger 1 representant til ungdoms- og 2 til kvinneorganisasjonens styrer.

Formann, næstformenn og redaktør velges ved særskilt valg og med absolutt flertall.

3. Samtlige de i eller ved Oslo bosatte medlemmer av styret danner centralstyret.

4. For centralstyret velges 7 og for landsstyret 8 varamenn.

5. Det samlede landsstyre holder møte så ofte centralstyret finner det nødvendig, eller når minst halvparten av de øvrige representanter forlanger det. I disse møter forelegges centralstyrets forhandlingsprotokoll.

6. I de år landsmøtet ikke holdes har landsstyret å foreta det nødvendige med hensyn til vedtagelse av budjetter m. v.

7. Utgiftene ved landsstyrets møter utredes av partikassen.

§ 15.

I § 15 — Almindelige bestemmelser — var foreslått som tillegg til punkt 6:

Nominasjonen av partiets kandidater ved valg til alle offentlige komitéer og kommisjoner, offentlige tillitshverv, lønnet eller ulønnet, foretas i fellesmøter av stortingsgruppens styre og centralstyret etter at spørsmålet har vært forelagt stortingsgruppen.

Videre var foreslått som punkt 9: Fast ansatte partifunksjonærer har 3 — tre — måneders opsigelsestid.

Paragrafen blev i sin helhet vedtatt enstemmig.

Ekstrakontingent 1931.

Til styrkelse av partiets økonomi utlignes det i 1931 en ekstrakontingent på *heltbetalende medlemmer på 3 kroner pr. medlem og på halvtbetalende 1 krone pr. medlem.*

Landsmøtet gir centralstyret fullmakt til å fastsette tidspunktet og likeledes utarbeide reglene for ekstrakontingentens opkrevning. Vedtatt mot noen få stemmer.

Det prinsipielle program.

Efter opdrag av Samlingskongressen nedsatte centralstyret en komité bestående av *Edv. Bull, Oscar Torp, Magnus Nilssen, Alfred Madsen og Sverre Støstad* til å gjennomgå det prinsipielle program.

Som begrunnelse for de foreslåtte endringer uttalte komitéen:

Komitéen har under sine drøftelser vært inne på den tanke at det kunde være rimelig å foreta en gjennomgripende omstøpning av hele programmet, ikke minst for å få gitt uttrykk for etterkrigstidens og rasjonaliseringstidens økonomiske, sociale og politiske erfaringer. Vi er imidlertid kommet til det resultat at dette arbeide burde utstå til neste landsmøte, dels fordi det vilde kreve en inngående fremstilling av den økonomiske stilling i øieblikket, på grunnlag av undersøkelser som vi ikke har hatt anledning til å foreta, dels også fordi vi mener at det forut for en slik omstøpning av programmet burde gå en langt mere levende diskusjon i partiet enn tilfelle har vært nu.

Komitéen har derfor ment å burde innskrenke sitt arbeide til å foreslå de enkelte endringer i det nuværende program som vi anser for riktige, men beholde dette i sin grunnstamme. I overensstemmelse med dette foreslås følgende:

Det foretas endringer i postene 4, 10, 11, 12 og 13 som vårt forslag viser.*

Det norske Arbeiderparti, som er det politiske organ for den norske arbeiderklasse, setter sig som mål å overvinne den kapitalistiske utbytning og bygge op et socialistisk samfund.

Det norske Arbeiderparti uttrykker sin opfatning i følgende program:

1. I Norge har der i de siste menneskealdrer funnet sted en sterk kapitalistisk utvikling. Derved er også her skapt de økonomiske og sociale forhold som er karakteristiske for alle kapitalistiske stater. Eiendomsretten til og kontrollen med produksjonsmidlene samles hos én klasse, mens det produktive arbeide utføres av en annen. Lønnsarbeiderne har ingen eiendomsrett til sine arbeidsmidler, og derfor heller ikke til sitt arbeidsprodukt. De kan bare leve ved å selge sin arbeidskraft til dem som behersker produksjonsmidlene, og de utbyttes herunder, idet den besiddende klasse innhøster den merverdi som arbeiderne frembringer. Dette er en grunnårsak til klassekampen mellom arbeidsmakt og kapitalmakt.

2. Også bønder og fiskere tvinges inn under kapitalens herredømme, idet denne tilegner sig den reelle makt over deres jord og produksjonsmidler, og utbytter dem stadig sterkere ved å kreve rente og profitt av deres arbeide. Derved tvinges bønder og fiskere til å føre kamp for sine livsinteresser side om side med lønnsarbeiderne. Klassekampen utstrekkes til alle områder av det økonomiske liv, og hele folket tvinges til å treffe sitt valg i den veldige strid mellom arbeidsmakt og kapitalmakt.

3. Planløsheten ved det privatkapitalistiske system fører folket op i en stadig alvorligere økonomisk og social krise. Arbeidsløshet bringer alle lønnsarbeidere og funksjonærer i et trykkende og nedverdiggende

* De nye og endrede punkter i det utarbeidede forslag til program er satt med *kursiv*. I det tidligere programs punkt 10 er ordene: og dermed folkeflertallet — strøket i forslaget.

avhengighetsforhold til kapitalistklassen. Også småbønder og fiskere lever i stadig frykt for å bli fratatt sin jord og sine arbeidsmidler. Utbygningen og den rådende økonomiske usikkerhet berøver det arbeidende folk ethvert håp om rettferdige, gode og trygge vilkår innenfor det kapitalistiske samfunns rammer.

4. De kapitalistiske storbedrifter i bankvesen, industri og handel forener sig i truster og karteller, i arbeidsgiverforeninger, og kjemper samlet for kapitalens profitt-interesser. *Rasjonaliserings-prosessen skri-der frem i de økonomiske virksomheter, og utbygningen av arbeider-klassen vokser. Moderne finansselskaper, til dels av internasjonalt om-fang, dannes og slår under sig stadig større deler av produksjon og om-setning.* Den organiserte kapitalmakt behersker nasjonens økonomiske liv og utnytter de offentlige organer og statsapparatet i sin klasse-interesse.

5. Kapitalismen, som samler arbeiderne i sine bedrifter og søker å påtvinge det hele folk sin vilje, tvinger arbeiderne til å slutte sig sammen for å kjempe mot kapitalmaktens trykk.

6. Det norske Arbeiderparti ser det som sin hovedoppgave å fremme denne sammenslutning av arbeiderklassen og dyktiggjøre den til gjen-nem klassekamp både å forsvare sine dagsinteresser og føre kampen helt frem, til det arbeidende folk er blitt herre over jorden og produksjons-midlene og fri for den kapitalistiske utbygning. Denne arbeidernes fri-gjørelse må være deres eget verk. Derfor må det både på det økonomiske og det politiske område skapes sterke organisasjoner, hvorved arbeider-klassen kan tilkjempe sig samfundsmakten.

7. Arbeidet herfor er dobbelt nødvendig i den internasjonale krise som er opstått etter verdenskrigen, med den store arbeidsløshet, den skjerpede konkurransekamp og de tallrike økonomiske konflikter mel-lem de imperialistiske makter, som stadig truer med å ende i væbnet kamp. Under denne krise søker kapitalistklassen å redde sine privile-gier ved å velte nye byrder over på det arbeidende folk.

8. Det norske Arbeiderparti vil av all evne søke å beskytte det ar-beidende folks interesser. Arbeidernes økonomiske og kooperative sam-menslutninger, i forbindelse med Arbeiderpartiets representasjon i stat og kommuner, er viktige organer til å løse denne oppgave. Gjennom sin parlamentariske virksomhet kjemper partiet mot reaksjonen og for enhver virkelig forbedring av det arbeidende folks livsvilkår, men sam-tidig skal partiets representanter klarlegge arbeiderbevegelsens prinsip-ielle krav og hovedformål og avsløre de borgerlige partier som kapital-maktens redskaper. Ved en fast, rettlinjert parlamentarisk politikk skal skillelinjene trekkes skarpe og klare mellom de borgerlige partier og Ar-beiderpartiet.

9. Enkelte sociale reformer kan ikke avskaffe kapitalismen. De resultater som arbeiderklassen kan tilkjempe sig innen det borgerlige samfund, er sterkt begrenset. Arbeiderklassen må derfor ikke alene samle sine krefter for å opnå disse resultater, men den må sette all sin evne inn for å tilkjempe sig samfundsmakten og bygge op et socialistisk samfund. Dette er partiets viktigste oppgave å gjennomføre, i nært sam-arbeide med arbeidernes økonomiske organisasjoner.

10. I all sin virksomhet, i sitt agitasjons- og opplysningsarbeide, i sin parlamentariske virksomhet, gjennom masseaksjoner, må partiet ha dette mål for øie. Det norske Arbeiderpartis hovedoppgave er å erobre det arbeidende folk for sitt socialistiske grunnsyn, forene og organisere hele landets arbeiderklasse, reise arbeiderens vilje til selvhevdelse, dyktiggjøre hele klassen til å føre sin historiske kamp for økonomisk og social frigjørelse frem til full seier.

11. Jo fullstendigere arbeiderklassen har sluttet sig sammen, desto større blir dens makt, desto mere effektiv dens kamp. Men desto sterkere søker også kapitalistklassen å løpe storm mot arbeiderklassen og dens posisjoner. Borgerskapet vil ikke frivillig gi makten og sine privilegier fra sig. De kapitalistiske klasseorganisasjoner samt den borgerlige stats militærvesen er fortrinnsvis organisert med den oppgave for øie for å benyttes mot enhver fremrykning fra arbeiderklassens side. *Faren for voldsundertrykkelse stiger efter som klassemotsetningene skjerpes, og arbeiderklassen må møte denne fare ved å styrke sine organisasjoner, sette dem i forsvarsberedskap, og aktivt bekjempe borgerstatens militarisme og de fascistiske hvitegarder som vil hindre arbeiderbevegelsens fremrykning.*

12. Hvilke former det sociale opgjør mellem klassene vil anta i hvert land, avhenger ikke bare av forholdene i det enkelte land, men også av utviklingen i den kapitalistiske verden i det hele. Erfaring viser at borgerskapet ikke viker tilbake for å krenke de borgerlige lover eller grunnloven, når deres klasse-interesser er i fare. Erfaring i mange land viser at borgerskapet endog går til det ytterste, til borgerkrig, til å sprengte det borgerlige demokrati i stykker, lamslå arbeiderorganisasjonene og innføre det fascistiske voldsdiktatur, alt for å bevare sin stilling som herskende klasse og holde arbeiderklassen nede. *Partiet, som bygger på marxismen og på de erfaringer som er vunnet gjennom kamper i alle land, og som aktivt kjemper for den sociale revolusjon, må derfor instilles på, i den overgangsperiode den avgjørende makt-kamp pågår, å bruke hele arbeiderklassens organiserte makt for å bryte ned borgerklassens motstand og muliggjøre opbygging av et socialistisk samfund.*

13. *Det norske Arbeiderparti kjemper for å erobre statsmakten og utnytte denne i den undertrykte arbeiderklassens interesse, for derved å fremme socialismens gjennomførelse og skape gode og trygge vilkår for det arbeidende folk.* Det kapitalistiske samfunds organer duer ikke til å løse disse oppgaver. På arbeidslivets grunn må derfor arbeidere, bønder og fiskere i forening skape den forfatning og de organer som svarer til den nye tid og den nye fremadkjempende klasses behov, og som gir plass både for massenes medvirkning og for personlig initiativ og ansvarsfølelse.

14. Kampen mellom borgerklassen og arbeiderklassen, mellom kapitalisme og socialisme, føres i den tid vi gjennomlever, parallelt i alle land. En seier eller et nederlag for et lands arbeiderklasse er en seier eller et nederlag også for den norske arbeiderklasse. En internasjonal samling av arbeiderklassen er derfor en likeså stor nødvendighet som samling innenfor det enkelte land. Det norske Arbeiderparti vil derfor

av all evne arbeide for en slik arbeidersamling — på klassekampens grunn.

Magnus Nilssen foreslo:

Revisjon av programmet utsettes til kommende landsmøte.

Efter at dette forslag, med overveldende flertall, var forkastet, blev programmet vedtatt mot 1 stemme.

Per Lie foreslo:

Landsmøtet nedsetter en komité på 7 medlemmer til revisjon av det prinsipielle program. Denne komité's innstilling utsendes så tidlig før neste landsmøtes avholdelse at partiavdelingene får rikelig tid til å behandle den.

Enstemmig vedtatt.

De internasjonale forbindelser.

Landsstyret foreslo:

Landsmøtet uttaler sin tilslutning til hovedtankene i de motiver som ligger til grunn for forslaget fra Oslo Arbeidersamfund, men finner ikke at det vil være riktig å tilmelde partiet til Paris-byrådet uten at spørsmålet på forhånd har vært inngående drøftet og belyst i partiavdelingene og pressen.

Enstemmig vedtatt.

I tillegg hertil foreslo Oslo Arbeiderparti:

I tilslutning til de motiver som ligger til grunn for forslaget fra Oslo Arbeidersamfund, og i tilslutning til landsstyrets forslag i spørsmålet om de internasjonale forbindelser, foreslår Oslo Arbeiderparti at landsmøtet bemyndiger centralstyret til:

1. Å orientere partimedlemmene om arbeiderbevegelsens stilling i andre land.

2. Sende den utenlandske arbeiderpresse orienteringsartikler om arbeiderbevegelsen i Norge.

3. Søke optatt samarbeide med grupper og organisasjoner hvis syn på den internasjonale klassesamling faller sammen med Det norske Arbeidepartis. Hensikten hermed må være å samle alle partier og grupper i og utenfor de eksisterende internasjonale til aktivt arbeide for internasjonal samling på klassekampens grunn.

Øistein Marthinsen foreslo:

Partiets centralstyre får i oppdrag å utarbeide et internasjonalt kamp-program for partiet. I dette program pekes på:

1. Arbeidernes internasjonale samhörighet.

2. Hvilke faktorer som internasjonalt kan utnytted i klassekampens tjeneste.

3. Den kollektive kapitalens utnyttelse i kampen mot trustkapitalen.

Mot få stemmer besluttet oversendt centralstyret.

Antimilitære retningslinjer.

På Samlingskongressen blev enstemmig vedtatt følgende beslutning:

Behandlingen av de antimilitære retningslinjer utsettes til neste landsmøte, dog undtatt den antimilitære post på stortingsprogrammet. Centralstyret får i oppdrag å utrede saken ved en komité. Denne tiltredes av to medlemmer av partiets ungdomsorganisasjon, én valgt av Ungdomsfylkingen og én av Ung-

domsforbundet. Komitéens utredning med central- og landsstyrets innstilling sendes partiorganisasjonene til behandling i forbindelse med neste landsmøtes dagsorden.

Partiets centralstyre opnevnte som sine representanter i komitéen *Oscar Torp, Olsen-Hagen* og *Fr. Monsen*. Av Ungdomsfylkingens centralstyre blev opnevnt *Hjalmar Dyrendahl, Einar Gerhardsen* og *Arne Strøm*. I konstituerende møte i komitéen blev *Torp* valgt til formann og *Dyrendahl* til sekretær. Samtidig blev opnevnt et arbeidsutvalg bestående av *Torp* og *Monsen*.

Fra komitéen forelå følgende forslag:

Det norske Arbeiderparti (og Ungdomsfylkingen) ser det som en av sine viktigste oppgaver å bekjempe militærvesenet og avsløre dets klassekarakter. Ved å påvirke den vernepliktige ungdom i og utenfor tjeneste må militærvesenet gjøres uskikket som organ for den herskende klasse i dens kamp mot arbeidernes fremmarsj og som redskap ved avgjørelse av mellempolkelige tvistigheter.

Gjennom all sin virksomhet vil partiet (Fylkingen) søke å skape en grunnfestet opinion til fordel for en fullstendig avskaffelse av alt militærvesen. Men så lenge det militære forsvar opprettholdes, må partiet kreve at alle samfundsklasser får den samme adgang til å ta del i og sette sitt preg på de militære institusjoner, så vel hær og marine som skytterlag. Ut fra denne betraktning må den individuelle militærnektelse frarådes. Partiet kan dog ikke fraskrive sig retten til i bestemte situasjoner å anvende organisert militærstreik i forbindelse med faglige aksjoner.

Det norske Arbeiderpartis store mål er arbeiderklassens frigjørelse fra kapitalismen gjennom virkeliggjørelsen av et socialistisk samfund. Dette mål kan partiet aldri gi op. Om det skal lykkes å nå det ved fredelige midler er et spørsmål som avgjøres ved kapitalistklassens egen kampmåte.

Partiets antimilitære arbeide vil samle sig om følgende oppgaver:

1. Full avvæbning og oppløsning av de hvite garder.
2. Organiserte agitasjonsgrupper i hær og flåte.
3. Opprettelse av arbeidervern som forsvarsorganer.

Et medlem, *Monsen*, har den opfatning at militærstreiken ikke bør knesettes av D. N. A. som et brukbart middel i kampen mot militarisme og krig. Hvis en militærstreik-parole skal tenkes å bli fulgt av den overveiende masse av arbeider- og bondeungdom, er det ensbetydende med at det borgerlige samfund befinner sig i full oppløsningstilstand, altså i en revolusjonær krise, og da mener han det vilde være skjebnessvangert for arbeiderklassen å avvæbne sig selv. Han stemmer derfor for at følgende passus utgår av programmet: «Partiet kan dog ikke» o. s. v.

Komitéens medlem *Arne Strøm* peker på at siden partiet i 1906 fastslo sitt rene antimilitaristiske standpunkt, har mange av arbeiderbevegelsens medlemmer funnet det uforenlig med sitt socialistiske livssyn å ha nogen befatning med det borgerlige militærvesen og har gått til individuell militærnektning. Organisasjonene må respektere en slik opfatning og erkjenne at disse individuelle aksjoner har virket sterkt til å skape en opinion mot kapitaliststatens militarisme. Det foreslås derfor at setningen: «Ut fra denne betraktning må den individuelle militærnektning frarådes» utgår, og at avsnittet derfra får følgende form:

«Partiet kan ikke fraskrive sig retten til i bestemte situasjoner å anvende organisert militærstreik i forbindelse med faglige aksjoner. Organisasjonen tilsier dem som av klassemessige grunner nekter militærtjeneste sin ubetingede støtte.»

Landsstyrets innstilling:

Landsstyrets flertall — 24 medlemmer — innstillet overensstemmende med komitéens forslag, undtatt punkt 3. Flertallet fant å måtte gi dette punkt en annen redaksjon. Flertallets forslag lød:

Beslutning.

Det norske Arbeiderparti ser det som en av sine viktigste oppgaver å bekjempe militærvesenet og avsløre dets klassekarakter. Ved å påvirke den vernepliktige ungdom i og utenfor tjeneste må militærvesenet gjøres uskikket som organ for den herskende klasse i dens kamp mot

arbeidernes fremmarsj og som redskap ved avgjørelse av mellempfolkelige tvistigheter.

Gjennom all sin virksomhet vil partiet søke å skape en grunnfestet opinion til fordel for en fullstendig avskaffelse av alt militærvesen. Men så lenge det militære forsvar opprettholdes, må partiet kreve at alle samfundsklasser får den samme adgang til å ta del i og sette sitt preg på de militære institusjoner, så vel hær og marine som skytterlag. Ut fra denne betraktning må den individuelle militærnektelse frarådes. Partiet kan dog ikke fraskrive sig retten til i bestemte situasjoner å anvende organisert militærstreik i forbindelse med faglige aksjoner.

Det norske Arbeiderpartis store mål er arbeiderklassens frigjørelse fra kapitalismen gjennom virkeliggjørelsen av et socialistisk samfund. Dette mål kan partiet aldri gi op. Om det skal lykkes å nå det ved fredelige midler er et spørsmål som avgjøres ved kapitalistklassens egen kampmåte.

Partiets antimilitære arbeide vil samle sig om følgende oppgaver:

1. Full avvæbning og oppløsning av de hvite garder.
2. Organiserte agitasjonsgrupper i hær og flåte.
3. Så lenge den herskende klasse opprettholder militærvesenet og de hvite garder, dannes arbeidervern som forsvarsorganer.

Et mindretall, 12 medlemmer i landsstyret, bemerket:

Det er ingen tvil om at vårt partis klare og enkle program om hel avvikling av militærvesenet har vunnet sterk tilslutning i det brede lag av landets befolkning også utenfor vårt parti. Kravet om avvæbning ligger hos oss så godt til rette av geografiske, økonomiske og prinsipielle grunner, at vi trygt kan regne med fortsatt stadig og større tilslutning for dette.

Det er en styrke for programposten at den er enkel og klar og ikke kobles sammen med noe annet.

Bare av den grunn bør punktene 2 og 3 i nærværende forslag utgå.

Om punkt 2 er videre å bemerke at det er ganske unødvendig og overflødig *programmessig* å fastslå hvordan agitasjonsarbeidet skal organiseres.

Dette kan til enhver tid ordnes av partiets valgte organer etter det praktiske behov.

Punkt 3, *oprettelse av arbeidervern*, er en sak hvorom det er forskjellige oppfatninger, selv om det presiseres at det skal være et *forsvarsorgan*.

Hvis arbeiderklassen ved siden av sine faglige, politiske, kooperative og andre organisasjoner også for alvor skal ta fatt på en omfattende og effektiv organisering av arbeidervern med alt det krevende arbeide, administrasjon og utgifter dette fører med sig, så risikerer vi at andre oppgaver vil lide ved det.

Vi foreslår at det bare vedtas:

Full avvæbning.

Et mindretall på 18 medlemmer stemte for Fr. Monsens dissens i komitéens innstilling.

Flertallets forslag blev vedtatt med overveldende flertall ved alternativ votering. Monsens dissens blev forkastet med stort flertall.

Partiets faglige politikk.

Samlingskongressen besluttet at det til førstkommande landsmøte ved en komité bestående av medlemmer valgt av centralstyret og sekretariatet skulde utarbeides retningslinjer for partiets faglige politikk. Komitéen blev nedsatt i januar og har bestått av Martin Tranmæl, Halvard Olsen, Johs. M. P. Ødegaard, Eugen Johannessen og Edw. Mørk. Komitéen hadde utarbeidet følgende forslag:

Retningslinjer for partiets faglige politikk.

En sterk samlet og mobil fagorganisasjon er en absolutt forutsetning for en effektiv klassekamp, for gjennomførelsen av en social revolusjon og for å kunne bygge op en socialistisk samfundsordning. Det norske Arbeiderparti ser derfor i fagorganisasjonen sin beste og mektigste forbundsfelle. Det er partiplikt for alle som har anledning til det, å stå faglig organisert. Partiet, dets presse og medlemmer skal av all kraft bistå fagorganisasjonen under dens kamper og i dens agitasjons- og organisasjonsvirksomhet.

Ut fra dette grunnsyn fastsettes følgende retningslinjer for partiets faglige politikk:

I.

Fagorganisasjonen må innstille sig på å ta del i kampen om samfundsmakten og på å kunne danne grunnlaget for produksjonsordningen i et socialistisk samfund. En viktig og nærliggende oppgave ser partiet i kampen for en utvidet arbeiderkontroll. Den vil øke arbeidernes innflytelse på arbeidsplassen og skape et bredere kampgrunnlag. En slik kontrollvirksomhet vil også fremme kravet om sosialisering og bidra til å dyktiggjøre arbeiderne for overtagelse av samfundets økonomiske virksomhet.

II.

I kampen mot de ulemper og den voksende utbytning rasjonaliseringen medfører under de nuværende samfundsforhold, vil partiet støtte fagorganisasjonens bestrebelse for å få innført effektiv kontroll, på nedsettelse av arbeidstiden så den kan stå i forhold til den voksende produksjonsevne, på forlengelse av feriene og på å heve det reelle lønnsnivå.

III.

Fagorganisasjonen må ha fritt slag overfor den kapitalistiske klasse som den kapitalistiske stat. Partiet er derfor motstander av ethvert classesamarbeide og vil bekjempe enhver form for klasse- og tukthuslovgivning fra statens side.

Hvad avtaleforholdet angår, anser partiet det som et fagforenings-spørsmål som de fagorganiserte må ta stilling til i sine faglige organisasjoner.

IV.

Tilspissningen av klassekampen nødvendigvis gjør en skjerpet taktikk og forflering av de faglige kampmidler, bl. a. med en mere effektiv utnyttelse av arbeidernes kampevne på arbeidsplassen og en mer planmessig anvendelse av boikott og blokade.

V.

Partiet vil støtte arbeidet for å omlegge fagbevegelsen efter klassemessige og industrielle linjer.

En viktig dagsoppgave er å få gjennomført kravet om én organisasjon på hver arbeidsplass og styrkelse av fellesorganisasjonene. Partiet må på det sterkeste fraråde at fellesorganisasjonene svekkes. Det vil nemlig føre til en styrkelse av gruppe-egoismen og gruppe-centralisasjonen, den farligste form for all centralisme.

Fagbevegelsens opbygning efter klassemessige og industrielle linjer styrker ikke alene arbeidernes samlede slagkraft i deres kamp mot kapitalistklassen, men er også forutsetningen for at fagorganisasjonen kan fylle sin historiske oppgave.

VI.

Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen samarbeider. De to organisasjoner anerkjenner hverandres organisasjons- og aksjonsmessige uavhengighet og suverenitet, at alt samarbeide derfor bygges på et gjensidig tillits- og likestillethetsforhold.

Samarbeidet formidles av en samarbeidskomité, valgt av og blandt de to organisasjoners styrer. Komitéen har innstillingsrett, men ikke besluttede myndighet.

Landsorganisasjonen har fastslått følgende organisasjonsprinsipp, som partiet erklærer sig enig i:

Ingen særorganisasjon, celler, grupper eller aksjonsutvalg må dannes som har til hensikt å sette ut av funksjon de regulært opprettede og valgte instanser innen fagorganisasjonen, eller fremme formål som ligger ved siden av fagorganisasjonen.

Landsstyret foreslo:

Det av komitéen utarbeidede forslag til retningslinjer for partiets faglige politikk vedtas.

Enstemmig vedtatt.

Partimedlemmers plikt til å stå fagorganisert.

Landsstyret foreslo:

Partiets lover § 15, punkt 3, om partimedlemmers plikt til å stå fagorganisert, og følgende regler innskjerpes:

1. *Alle partimedlemmer som er organisasjonsmulige, skal tilhøre sin fagforening hvor sådan finnes.*

2. *Partimedlemmer som tilhører en fagforening som blir nedlagt, tilpliktes å ordne sitt medlemsskap til fagorganisasjonen på annen måte.*

3. *På steder hvor der er industrielle foretagender eller anlegg og hvor der ikke er fagforening, tilpliktes partimedlemmene å arbeide for dannelselse av sådan.*

Det pålegges partiforeningene å føre kontroll med dette forhold.

Enstemmig vedtatt.

Kooperative retningslinjer.

Landsstyret foreslo:

Fjerde passus i partiets nuværende kooperative retningslinjer gis den samme formulering som i retningslinjene av 1925:

«Det er partiplikt ved medlemsskap og på annen måte å støtte kooperasjonen.»

Det kooperative utvalg foreslo:

«Landsmøtet gir sin tilslutning til det arbeide som er optatt av Landsorganisasjonens sekretariat og Det norske Arbeiderpartis centralstyre for å få i stand et organisasjonsmessig samarbeide mellom den kooperative, faglige og politiske arbeiderbevegelse.

Landsmøtet bemyndiger det kommende central- og landsstyre til å arbeide videre med spørsmålet for å få det løst på det grunnlag som Samlingskongressen enstemmig vedtok.»

Begge forslag blev enstemmig vedtatt.

Tollspørsmålet

Efter henvendelser fra en rekke fagforbund til centralstyret om partiets stilling til tollbeskyttelse for industrivarer besluttet centralstyret i møte 14 januar 1929 å opta partiets stilling til tollspørsmålet til behandling, og det nedsatte en komité som fikk i oppdrag å utrede saken og fremkomme med innstilling.

Til medlemmer av komitéen blev valgt Johan Nygaardsvold, formann, Anton Alvestad, Andreas Moan, Aldor Ingebrigtsen, Halvdan Jønsson, Anna Pleym, Jens Teigen, A. E. Gundersen og Oscar Nilssen, med Håkon Meyer som sekretær.

Landsstyret innstillet at landsmøtet overensstemmende med komitéens forslag skulde vedta som program i tollspørsmålet sådan

beslutning:

1. Fiskaltollen opheves og erstattes med direkte, progressiv beskatning.
2. Høi toll på virkelige luksusvarer.
3. Beskyttelsestollens gradvise avskaffelse. Frihandel.
4. Statsstøtte til organisasjon av omsetning, eksport og eksportreklame for næringer med naturlige betingelser i landet, mot gjenneført offentlig kontroll.
5. Samfundsmessig kontroll og plan i utenrikshandelen.

Som praktiske retningslinjer å arbeide efter foreslo landsstyret overensstemmende med komitéens innstilling:

For punkt 1 og 3 må en gradvis omlegning finne sted, slik at partiets politikk tar sikte på forslag til nedsettelse som faller i flukt med partiets skattepolitikk for øvrig, og for beskyttelsestollen nedsettelser på grunnlag av undersøkelser i de enkelte industrier, så disse ikke brutalt rammes. Partiet må ikke stemme for nye beskyttelsessatser — hverken i industri eller landbruk. Det må i sin tollpolitikk for øvrig følge den linje som er skissert i mindretallsinnstillingen i tollkomitéen av 1927: en gradvis omlegning som i første rekke tar sikte på ophevelse av tollene på råstoffer, delvis på halvfabrikata, en regulering som søker å beskytte industrien uten å heve prisnivået. Det må i det hele hevde mere planmessighet i tollpolitikken. Denne planmessighetspolitikk må sikte mot en samfundsmessig kontroll med utenrikshandelen.

*

Et mindretall på 6 medlemmer stemte for komitéens mindretalls forslag til punkt 3, sålydende: Beskyttelsestollens gradvise avskaffelse ved mellemløse avtaler.

Flertallets forslag punkt 1, 2 og 5 blev vedtatt enstemmig, de øvrige punkter med stort flertall.

Øistein Marthinsen foreslo:

Hvor dårlige arbeidsbetingelser for arbeiderne i andre land (sett i forhold til arbeidsbetingelsene her i landet) er årsak i at de utenlandske varers pris fortrenger den hjemlige fremstilling av disse varer, søkes etablert importforbud.

Besluttet oversendt centralstyret.

Regjerings-spørsmålet.

Landsstyret foreslo:

Landsmøtet uttaler sin godkjennelse av at centralstyret gikk inn på dannelsen av en arbeiderregjering i 1928 og av den politikk som derunder blev ført.

Men erfaringene som blev høstet ved partiets overtagelse av regjeringen i begynnelsen av 1928 og ved begivenhetene både før og efter denne tid, har gjort det helt klart at en arbeiderregjering som ikke kan bygge både på et flertall i Stortinget og på aktiv kampvilje hos arbeiderorganisasjonene og hos arbeiderklassen, heller ikke kan utrette noget særlig av betydning for arbeiderklassen og arbeiderbevegelsen.

Det norske Arbeiderparti har ingen interesse av at der blir dannet en arbeiderregjering så svak at den må føre borgerlig reformpolitikk, støttet til visse borgerlige grupper.

Landsmøtet beslutter derfor at centralstyre og landsstyre ikke må gå med på nogen regjeringsdannelse uten at man har sikkerhet for at det er mulig å føre en selvstendig politikk og gjennomføre viktige fremstøt i socialistisk retning.

Rjukan Arbeiderparti, med tilslutning fra landsstyrets medlemmer Ole Moen og Alfred Madsen, foreslo:

Overensstemmende med Det norske Arbeiderpartis tidligere stilling til minstersocialismen foreslås at landsmøtet fastslår, at partiet ikke kan motta noget regjeringsopdrag så lenge de borgerlige partier har flertall i Stortinget.

Nils Norheim foreslo at ordene «centralstyre og» utgår i landsstyrets forslag, siste punkt.

Landsstyrets forslag blev vedtatt med overveldende flertall.

Partiets stilling til sprog- og andre kulturspørsmål.

I møte 9 september 1929 besluttet centralstyret å nedsette en komité til å utrede spørsmålet om partiets stilling til sprog- og andre kulturspørsmål. Til medlemmer av komitéen blev valgt Halvdan Koht, formann, Edv. Bull, Magnus Nilssen, Johan Nygaardsvold og Olav Steinnes.

Fra komitéen forelå følgende uttalelse som grunnlag for videre behandling av saken:

Grunnløner til kultur- og målprogram.

Kulturlive har i alle tider teke form etter samfundsskipnad og livsvilkår; den klasse som har hatt makta i samfunde, har alltid sett sin stempel på kulturarbeide og på den ålmenne tenkemåten, på bokavl og opplysningsarbeid, på samfunds-moral og på tiltak for kunst og vitskap. Etter adelsvelde hadde fått ende, har borgarstande hatt den åndelege likså vel som den økonomiske og politiske førarskapen i verda. Men etter kvart som arbeidarklassen vann fram i samfunde, må ho få makt over kulturlive òg, og til dess at eit socialistisk samfund skaper heilt nye kulturformer. Arbeidarpartie har den naturlege gjerninga å førebu denne kulturvoksteren.

I all sin politikk må det difor streve etter å reise ein sann folkekultur i staden for den gamle klassekulturen. Det vil fremme ei vid folke-oplysning, som gir det ålmenne folke so stor ein part som råd er i vitskap og kunst, og som dermed gir det åndsmakt til å føre striden for det nye samfunde. Partie vil av all si evne styrke solidaritets-kjensla hos det arbeidande folke, og det vil såleis reise den sanne nasjonaltanken i motsetning til den som nyttar nasjonale talemåter i tenesta for klasseformål.

I det nasjonale kulturarbeid vil partie bygge på dei ekte folkelege tradisjonane, dei som har levd hos bønder og arbeidarar gjennom tidene. Difor vil det i målspørsmåle alltid stri for ekte folkemål. I presse og i skole vil det hjelpe fram alt levande folkemål, så det får større og større rom innafor baa dei to offisielle skriftmåla i lande, og til slutt kann føre dei i hop i einskap. Partie vil at tenestemenn i stat og kommune, kvar innafor sitt embets-område, skal nytte folkemåle så langt som folke sjøl krev det.

Landsstyret foreslo:

Uten at partiet på det nuværende tidspunkt tar stilling til spørsmålet, bemyndiger landsmøtet komitéen og centralstyret til å arbeide videre med spørsmålet i henhold til det som er fremlagt av komitéen.

Enstemmig vedtatt.

Stortingsvalget

Program og taktikk.

I centralstyrets møte 21 desember 1929 blev det opnevnt en komité til å utarbeide forslag til grunnlag for stortingsvalgprogram. Som medlemmer av komitéen blev valgt: Alfred Madsen, formann, Edv. Bull, Magnus Nilssen, Aldor Ingebrigtsen og Johan Nygaardsvold.

Fra komitéen forelå for landsmøtet følgende forslag til

grunnlag for valgprogram 1930:

Det norske Arbeiderpartis mål er å gjennomføre en socialistisk samfunns-husholdning i Norge. Partiets dagsoppgaver er i samarbeide med fagorganisa-sjonen å kjempe for det arbeidende folks interesser, og å forberede det socialistiske samfund.

Under henvisning hertil og til partiets prinsipielle program, oppstilles føl-gende retningslinjer for stortingsvalget 1930, idet man særlig fremhever gjelds- og avvæbningsspørsmålet:

I.

Effektiv nedskjæring av gjelds- og rentebyrden for vanskelig stilte kom-muner, og til lettelse for småbønder, fiskere og arbeidere. Samfundsmessig or-ganisasjon av bank- og kredittvirksomhet. Kontroll med valutaen.

II.

Energisk arbeide for å gjennomføre full avvæbning. De innsparte beløp anvendes til å styrke den finansielle stilling og til fremme av produktiv virk-somhet.

III.

Arbeide for planmessig utvikling av kommunikasjonene, utvikling av sam-fundsmessig organisasjon av produksjon, omsetning og eksport av landbruks-, fiskeri- og industriprodukter.

IV.

Partiet vil i overensstemmelse med sin hittidige politikk hevde arbeiderklas-sens idéer og interesser i de politiske og økonomiske stridsspørsmål, som jord-, fiskeri-, toll- og skattespørsmål, faglige, sociale og kulturelle spørsmål. Skarp håndhevelse av edruelighetslovgivningen. Energisk arbeide for å sikre ungdom-men eksistens og arbeidsmuligheter og avhjelpe arbeidsløsheten. Ophevelse av tukthusloven.

Landsstyret foreslo:

a. Retningslinjer.

1. Landsmøtet godkjenner det av komitéen utarbeidede forslag som grunnlag for utformning av stortingsvalgprogram.

2. Komitéen bemyndiges til å foreta den endelige utformning av valgprogrammet, som derefter forelegges central- og landsstyret til ved-tagelse.

b. Taktikk ved stortingsvalget.

Da det er av den største betydning ved stortingsvalget å bringe på det rene partiets styrke blandt velgerbefolkningen og dessuten å opnå den størst mulige representasjon på Stortinget, oppstiller partiet kandidater i alle valgkretser.

Valgallianse med andre partier må ikke finne sted.

Ved nominasjonen av partiets stortingskandidater må partifor-eningene i hvert valgdistrikt gis anledning til å bringe kandidater i forslag. Nominasjonen foretas av et representantskaps- eller nomina-

sjonsmøte for hvert valgdistrikt. De offentlige nominasjonsregler kan benyttes.

En avvikende fremgangsmåte kan ikke anvendes uten centralstyrets samtykke.

By- og distriktpartiernes styrer må påse at nominasjonene foregår på betryggende måte.

Nominasjonene skal innbringes for centralstyret til godkjenning. Enstemmig vedtatt.

Barnetrygd på stortingsprogrammet.

Ordstyreren refererte følgende beslutning som var oversendt fra landskvinnekonferansen i spørsmålet om barnetrygd:

1. Barnetrygd optas av stortingsgruppen i inneværende periode med krav om utredning av spørsmålet.

2. Spørsmålet om barnetrygd oversendes til partiets landsmøte med krav om at det opsettes på partiets stortingsprogram.

Saken blev enstemmig besluttet oversendt centralstyret.

Kommunevalget.

Landskommune-utvalget hadde efter anmodning av centralstyret fremlagt følgende forslag som grunnlag for utarbeidelsen av

retningslinjer for kommunevalget 1931:

Det norske Arbeiderpartis kommunepolitikk er et ledd i arbeiderklassens kamp for økonomisk og sosial frigjørelse. I overensstemmelse hermed er partiets nærmeste oppgaver i kommunepolitikken:

1. Å hevde det kommunale selvstyre.
2. Gjeldsoppgjør og avvikling av kommunegjelden.
3. Å lette skattetrykket for småkårsfolket; skattelovene må nyttes ut slik at man opnår en mest mulig rettferdig fordeling av skatten; ligningsvesenet må gjøres effektivt ved sakkyndig hjelp og kontroll.
4. Å bidra til å fremme gjeldsoppgjør for småkårsfolk.
5. Å motarbeide arbeidsløsheten ved at der settes i gang kommunalt arbeide til tariff-festet lønn, ved å fremme en best mulig fordeling og utnyttelse av bygdens jord og skog, ved utdannelseskurser og praktiske fagkurser særlig for arbeidsledig ungdom.
6. Å organisere et tidsmessig forsorgsvesen med gjennomført plan og kontroll.
7. Å fremme samfunnsnyttig boligbygging.
8. Å utvikle folkeskolen som den felles skole for alle barn, og opprette frie skoler for videregående undervisning i den utstrekning man makter det.
9. Skarp håndhevelse av edruehetslovgivningen. Lokalt veto. Rettighetenes antall fastsettes og deres beliggenhet reguleres under hensyntagen til edruehetens fremme.

Landsstyret innstillet:

a) Landsmøtet godkjenner det av Landskommune-utvalget utarbeidede forslag som grunnlag for utarbeidelsen av retningslinjer for kommunevalget 1931.

b) Partiet stiller egne lister i alle kommuner hvor der er partiavdelinger. Valgallianse med andre partier må ikke finne sted.

Enstemmig vedtatt.

Olav Fossum foreslo som tillegg til de utarbeidede retningslinjer: En forbedring av alderdomstrygden og senkning av aldersgrensen.

Paul Kjellerup foreslo:

Det pålegges Landskommune-utvalget i god tid før kommunevalget 1931 å omsende til herredspartiene en nærmere utredning og utforming av innstillings punkter 2, 4 og 5.

Landskvinnekonferansen foreslo:

Landskvinnekonferansen må på det innstendigste henstille til landsmøtet å skjerpe edruelighetsposten på programmet.

I den tid vi lever med arbeidsløshet, bolignød og annen social elendighet har ikke arbeiderne råd til å spille tid og krefter på alkoholen — den gift som svekker og hefter arbeiderklassen på veien frem mot målet.

Konferansen vil enn videre henstille til landsmøtet at det pålegger partiets representanter i skolestyrene å arbeide for å skaffe edruelighetslæren en bredere plass i undervisningen.

Landskvinnekonferansen henstiller til landsmøtet at det pålegger sine representanter i by- og herredsstyret å arbeide for ophevelse av dobbeltstillinger i kommunens tjeneste, og likeledes at representantene har et våkent øie med overtdsarbeidet som også skjer til fortregning for dem som går arbeidsløse.

Alle fire forslag blev enstemmig besluttet oversendt centralstyret.

Partiets stilling til Arbeidernes Idrettsforbund.

Landsstyret uttalte i sitt forelegg:

Samlingskongressens forutsetning for partiets støtte av A. I. F. blev opfylt ved beslutningene på A. I. F.s landsmøte, november 1929. Arbeideridrettsmennene valgte å stille sig solidarisk med Det norske Arbeiderparti og fagorganisasjonen. Betingelsene for et godt samarbeide mellem Arbeidernes Idrettsforbund og arbeidernes hovedorganisasjoner skulde således være til stede.

Den av arbeideridrettsmennene ønskede samarbeidskomité er konstituert og består av: Oscar Torp og Einar Gerhardsen fra partiet, Jens Teigen og A. Bratvold fra Landsorganisasjonen, og Thorvald Olsen og Trygve Lie fra A. I. F.

For partiet blir det nu spørsmål om hvad man i praktisk arbeide kan gjøre for å støtte de aktive idrettsmenn og Arbeidernes Idrettsforbund.

Det må for det første slås fast at arbeideridretten på mange steder ligger helt nede. Dette skyldes ikke minst at partimedlemmene og de lokale partiorganisasjoner ikke har optatt arbeide for dannelsen av arbeideridrettslag eller erobringen av borgerlige idrettslag.

Fremdeles er det dessverre mange som ennå står som medlemmer av de borgerlige idrettsorganisasjoner. Disse partimedlemmer blir tatt til inntekt for den borgerlige idrett og blir brukt som bevis for den borgerlige idrettsbevegelses politiske og faglige nøytralitet.

Arbeideridretten har mange og store vanskeligheter å kjempe mot. Den må ha hjelp og støtte av den samlede arbeiderklasse, så vel økonomisk som moralsk.

Landsmøtet trekker derfor op følgende praktiske

arbeidslinjer:

1. Det er ethvert partimedlems plikt aktivt å støtte arbeideridretten.

2. Fylkes-, by- og herredspartiene nedsetter i samråd med arbeideridrettsmennene utvalg som innenfor sine bestemte distrikter optrekker de fremgangslinjer som skal følges.

Hver krets og bygd må undersøkes og sees på for sig. Består det borgerlige idrettslag, må det nøie overveies om dette kan vinnes for arbeideridretten. Fører den «indre linje» ikke frem, må arbeideridrettslag dannes. Utvalgene bestemmer i hvert enkelt tilfelle hvad der skal foretas.

I kretser eller bygder hvor der ikke finnes idrettslag, optas i forståelse med de lokale partiavdelinger et energisk arbeide for dannelse av arbeideridrettslag.

Den øverste myndighet og ansvaret for at det blir arbeidet aktivt av partiorganisasjonene og partimedlemmene har herreds-, by- og fylkespartiene.

3. Partiets representanter i storting-, fylkes- og kommunestyre må fortsette arbeidet for å støtte arbeidernes idrettsorganisasjoner i alle spørsmål av betydning for arbeideridretten.

4. Landsmøtet gir centralstyret i oppdrag sammen med den felleskomité som er nedsatt av Arbeiderpartiet, Landsorganisasjonen og Arbeidernes Idrettsforbund å opta et landsomfattende opplysnings- og organisasjonsarbeide for å støtte arbeidernes idrettsbevegelse.

Enstemmig vedtatt.

Carl Söderström foreslo:

Intet medlem av Det norske Arbeiderparti kan på disse steder (hvor arbeideridrettslag dannes) være medlemmer av de borgerlige idrettslag.

Med stort flertall besluttet oversendt Samarbeidskomitéen.

Oplysnings-virksomheten.

Landsstyret foreslo:

Landsmøtet godkjenner opprettelsen av Felleskomitéen for Arbeidernes Oplysningsvirksomhet og vedtar følgende

Retningslinjer for opplysnings-virksomheten.

I.

Felleskomitéen for Arbeidernes Oplysningsvirksomhet består av representanter fra følgende organisasjoner: 1. Arbeidernes faglige Landsorganisasjon. 2. Det norske Arbeiderparti. 3. Arbeidernes Ungdomsfylking.

Komitéens oppgave er i nært samarbeide med ovennevnte organisasjoner på fritt socialistisk grunnlag å arbeide for arbeiderklassens økonomiske og politiske skolering.

Komitéens spesielle arbeidsoppgaver er:

1. Å lede den 3-månedlige socialistiske dagskole.
2. Å organisere, utgi planer for og understøtte arbeidernes kveldsskoler.
3. Å arrangere ferie- og forelesningskurser.
4. Å utarbeide studieveiledninger og understøtte studiecirkler og organisasjonskurser.
5. Å utgi lærebøker og andre hjelpemidler til bruk i skole- og opplysningsvirksomheten.
6. Å organisere en biblioteksvirksomhet i organisasjonene. (Om mulig i forbindelse med statens vandreboksamlinger.)
7. Å arbeide for å få tatt lysbilleder og filmer i opplysningsvirksomhetens tjeneste.

II.

Det lokale opplysningsarbeide bør ledes av komitéer sammensatt på samme måte som hovedorganisasjonenes felleskomité med representanter fra partiet, fagorganisasjonen, ungdomsfylkingen og eventuelt kooperasjonen.

III.

De nødvendige pengemidler til opplysningsvirksomheten utredes av de organisasjoner som velger representanter til opplysningskomitéene og ved bidrag fra andre interesserte arbeiderorganisasjoner.

Enstemmig vedtatt.

Forskjellige forslag.

Ingvald Jaklin, Martin Aune, Gitta Jønsson og Anton Medby foreslo:

Arbeiderpartiets landsmøte vil på det alvorligste henstille til Stortinget å gå med på de forslag som er fremsatt av Arbeiderpartiets representanter i Socialkomitéen om høiere bevilgninger til bekjempelse av arbeidsløsheten og til hjelp for arbeidsløse ungdom. Regjeringens forslag er helt utilstrekkelig og har vakt den sterkeste forbitrelse ute i folket.

Enstemmig besluttet oversendt centralstyret.

Per Lie, Olaf Bergh, Arne Werner og Birger Olsen foreslo:

Undertegnede representanter for Oslo Transportarbeiderforening henstiller til Arbeiderpartiets landsmøte å opta følgende forslag, som enstemmig er vedtatt av vår forenings generalforsamling 2 mars d. å., til behandling:

Sverre Sivertsen skal fratras sine tillitsverv og ikke kunne velges som tillitsmann i de første tre år fra d. d.

Mot få stemmer besluttet oversendt centralstyret.

Ophevet eksklusjon.

Oscar Torp:

I beslutningen på landsmøtet 1925 vedrørende medlemmene av Mot Dag og Arbeideropposisjonen blev det som punkt 2 vedtatt: «Erling Falk, Trond Hegna og Rolf Hofmo, som har ledet den partiendtlige agitasjon som er drevet gjennom bladet «Mot Dag» og på annen måte, kan ikke optas som medlemmer av nogen avdeling av Det norske Arbeiderparti uten beslutning av landsmøtet.»

Rolf Hofmo har senere søkt centralstyret om å bli optatt som medlem av partiet.

Landsstyret foreslår:

Den tidligere beslutning i 1925 om eksklusjon av Rolf Hofmo endres derhen at spørsmålet om hans fremtidige medlemsskap i partiet avgjøres av centralstyret efter at Oslo Arbeiderpartis uttalelse er innhentet.

Enstemmig vedtatt.

Valg.

Centralstyret.

Formann. Oscar Torp blev gjenvalgt med akklamasjon.

Næstformenn: Edv. Bull blev gjenvalgt mot nogen få stemmer, Magnus Nilssen enstemmig.

Redaktør. Martin Tranmæl blev gjenvalgt med akklamasjon.

Som medlemmer blev valgt: Eugen Johannessen med 227 st., Einar Gerhardsen 226, Alfred Madsen 225, Valdemar Nielsen 178, Halvard Olsen 175 og A. E. Gundersen med 129 stemmer.

Som varamenn blev valgt: 1. Eugen Pettersen, 2. Jens Teigen, 3. Johs. Johannesen, 4. Helga Karlsen, 5. Erling Anthonsen, 6. Josef Jensen og 7. Jens Jensen.

Landsstyret.

Trygve Lie, Akershus, Johan Pettersen, Østfold, Oscar Nilssen, Hedmark, Hans Haugli, Opland, Karl Nedberg, Buskerud, Ole Moen, Telemark, Anton Jenssen, Vestfold, Albert Karlsen, Aust-Agder, Aasmund Kulien, Vest-Agder, Nils Norheim, Stavanger, I. K. Hognestad, Rogaland, Ture Johanson, Bergen, Jacob Kolrud, Hordaland, Anders Østensen, Sogn og Fjordane, M. Landstad, Møre, Johan Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, Ole Øisang, Trondheim, Wilh. Flotvik, Nord-Trøndelag, Sverre Stople, Nordland, Andreas Moan, Nordland, Gitta Jønsson, Troms, og Peder Holt, Finnmark.

Varamenn: Olaf Solumsmoen, Drammen, Albert Vang, Østfold, Johan Magnussen, Telemark, Andreas Otting, Nordland, Ida Nordahl, Nord-Trøndelag, Harald Skutvik, Ålesund, Bertrand Bakka, Rogaland, og Marius Engebretsen, Hedmark.

Revisorer.

Som revisorer blev gjenvalgt H. G. Dahlstrøm og Alfred Nilsen med Alf Agnor og Alfr. Løkkeberg som varamenn, alle enstemmig.

Programkomité.

Som medlemmer av komitéen til revisjon av det prinsipielle program blev valgt: Oscar Torp, Edv. Bull, Magnus Nilssen, Halvard Olsen, Alfred Madsen, Martin Tranmæl og Kristian Hansen, Rjukan.

Næste landsmøte.

Landsstyret blev bemyndiget til å bestemme tid og sted for næste landsmøte.

29. ordinære landsmøte.

Oslo 26—28 mai 1933.

Landsmøtet blev holdt i Oslo 26—28 mai 1933. Som dagsorden blev opsatt:

1. Møtets åpning og konstituering. a) Fullmaktens godkjennelse. b) Vedtagelse av dags- og forretningsorden. c) Valg av ordstyrere, sekretærer og komitéer. 2. Beretninger, regnskaper og budjetter. 3. Revisjon av partiets lover. 4. Prinsipielle program. 5. Arbeidsprogrammet. 6. Stortingsvalget. a) Retningslinjer. b) Taktikk. 7. Kommunevalget. a) Retningslinjer. b) Taktikk. 8. Internasjonale forbindelser. 9. Fascismen og krigsfaren. 10. Klassesamlingen. 11. Edruelighetsarbeidet. 12. Partiet og ungdommen. 13. Forholdet til arbeideridretten. 14. Valg. 15. Tid og sted for neste landsmøte.

Fullmaktens godkjennelse.

Fullmaktskomitéen foreslo:

Der er til centralstyret innkommet fullmakter for 374 representanter. Fullmaktskomitéen har gjennomgått samtlige fullmakter og funnet dem i orden.

Samtlige fullmakter innstilles til godkjennelse.

Enstemmig vedtatt.

Forretningsordenen

blev vedtatt overensstemmende med forrige landsmøtes, etter forslag fra Oscar Torp, med følgende tilføielse:

Møtets forhandlinger foregår for lukkede dører. Referat fra møtene må godkjennes av centralstyret.

Landsmøtets funksjonærer og komitéer.

Som ordstyrere blev valgt Halvard Olsen, Oslo, Johan Nygaardsvold, Trøndelag, Ingvald Rastad, Oslo og Kr. Fjeld, Hedmark. Sekretærer: Rolf Hofmo, Oslo, Mons Lid, Bergen, Olaf Berg-Hansen, Nord-Norge og Aani Rystad, Aust-Agder.

Valgkomité, 11 medlemmer: Torbjørn Henriksen, Oslo, John Johansen, Oslo, Ingv. Haugen, Oslo, Hilda Olsen, Akershus, G. Johansen Rodin, Østfold, Andreas Nygaard, Buskerud, Bjarne Borgan, Opland, B. Olsen-Hagen, Stavanger, Kr. Mugaas, Hordaland, Ida Nordahl, Trøndelag, Andreas Moan, Nord-Norge.

Redaksjonskomité: Oscar Torp, Oslo, Alfred Madsen, Oslo, Carl Gulbrandsen, Vestfold, Ole Øisang, Trondheim, Peder Alsvik, Møre.

Reisefordelingskomité: H. Stordalen, Akershus, Edvin Paulsen, Oslo, Kr. Rothaug, Trøndelag, Martin Aune, Nord-Norge.

Komité til gjennomgåelse av forslaget vedrørende krisen på landsbygden: Oscar Torp, Halvard Olsen, Johan Nygaardsvold, Olav Scheflo.

Beretning og regnskap.

Enstemmig blev godkjent beretning og regnskap for årene 1930, 1931 og 1932.

Lovendringer.

§ 2.

Heggedal Kretsforening og Arbeidernes Avholdslag foreslo at arbeideravholdslagene skulde gis adgang til kollektivt å tilslutte sig partiet.

Landsstyret foreslo:

Bestemmelsen i partiets lover § 2 om foreninger som kan optas i partiet, beholdes uforandret.

Enstemmig vedtatt.

§ 5.

Tilleggskontingenten.

Landsstyret foreslo:

Partimedlemmer som ikke er tilsluttet Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og som har en minste-inntekt av 4000 kroner pr. år, betaler en tilleggskontingent.

Denne fastsettes til 2 kroner pr. måned eller 6 kroner pr. kvartal for medlemmer som har en inntekt på 4 000 til 7 000 kroner, og 6 kroner pr. måned eller 18 kroner pr. kvartal for medlemmer som har en inntekt på 7 000 kroner og derover.

Tilleggskontingenten deles med en halvpart på vedkommende medlems forening og en halvpart på fylkes-, krets- eller til landspartiet direkte tilsluttet byparti.

Ved opkreving av tilleggskontingenten benyttes merker påtrykt kr. 2.00 og kr. 6.00.

Vedtatt med 168 mot 68 stemmer.

§ 7.

Landsstyrets sammensetning.

Sunnmøre og Romsdals kretsparti foreslo:

Bestemmelsen i Arbeiderpartiets lover om at centralstyrets medlemmer skal bo i Oslo og nærmeste omegn, utgår.

Amot Arbeiderparti foreslo følgende endringer:

Punkt 2: Landsstyret består av 35 medlemmer. De velges blandt partimedlemmer fra de forskjellige landsdeler etter landsmøtets nærmere beslutning. Landsmøtet utpeker av disse 20 medlemmer, som skal danne centralstyret (jfr. nedenfor). Av disse skal halvparten være fra Oslo eller byene og resten fra landdistriktene. Dessuten tiltredes centralstyret av 1 representant fra ungdoms- og 2 fra kvinneorganisasjonens styre. Centralstyrets formann, 2 næstformenn og hovedorganets redaktør velges av landsmøtet ved særskilt valg og absolutt flertall. Minst én av næstformennene skal være fra landdistriktene.

Punkt 3: Utgår.

Punkt 4: For centralstyret velges 10 og for landsstyret 8 varamenn.

Gunnar Braathen foreslo:

§ 7 endres derhen at der velges 3 spesielle representanter for landsbygden i partiets centralstyre.

Landsstyret foreslo:

Bestemmelsen i partiets lover om landsstyrets sammensetning beholdes uforandret.

Vedtatt mot få stemmer.

Landsstyret foreslo:

Lovenes bestemmelse om at der skal velges to næstformenn forandres til én næstformann.

Enstemmig vedtatt.

§ 14.

Suspensjon og eksklusjon.

Landsstyret foreslo:

1. By- og herredspartiene har rett til å suspendere og ekskludere enkeltmedlemmer og foreninger som begår brudd på partiets program, lover eller nekter å bøie sig for partiets beslutninger.

De suspenderte og ekskluderte har adgang til å anke gjennom by-, fylkes- og kretspartiene til centralstyret. Centralstyrets beslutning kan innbringes for landsstyret eller landsmøtet til avgjørelse.

2. I tilfelle hvor lokalorganisasjonen undlater å ta sådan forholdsregel, kan centralstyret suspendere enkeltmedlemmer og foreninger.

Rett til i disse tilfelle å foreta eksklusjon har bare landsstyret eller landsmøtet etter å ha innhentet uttalelse fra vedkommende lokalorganisasjon.

Enstemmig vedtatt.

§ 15.

Almindelige bestemmelser.

Landsstyret foreslo som nytt punkt 2:

Det er uforenlig med medlemsskap i partiet å være medlem av en annen organisasjon som i sin virksomhet motarbeider partiet eller ved valg bekjemper partiets kandidater.

Vedtatt med stort flertall.

Landsstyret foreslo følgende tilføielse til punkt 5 (partiets kandidater til offentlige hverv):

Ingen som tar forbehold om å stå fritt i visse saker, kan oppstilles. Enstemmig vedtatt.

Landsstyret foreslo som nytt punkt 6:

Reglene for valg av utsendinger til partimøter skal gi like rett for alle foreninger og avdelinger i forhold til medlemstallet.

Enstemmig vedtatt.

Mønsterlover for herreds- og bypartier.

Overensstemmende med lovendingene blev vedtatt nye mønsterlover i følgende form:

§ 1.

Formål.

N. N. herreds(by)parti består av alle de foreninger i N. N. herred (by) som står tilsluttet Det norske Arbeiderparti. Partiet har til formål å føre arbeidernes klassekamp efter Det norske Arbeiderpartis lover, retningslinjer og beslutninger.

§ 2.

Styret.

Styret består av 7 medlemmer (eventuelt 5), formann, viceformann, sekretær, kasserer og 3 (eventuelt 1) styremedlemmer. Dessuten velges 4 (2) varamenn for styret, samt 2 revisorer med 2 varamenn.

§ 3.

Arbeiderpartiets representanter i kommune- og skolestyret skal konstituere sig med eget styre bestående av formann, viceformann og sekretær som fungerer

et år ad gangen. Gruppene kan vedta egne regler for sitt arbeide. Disse regler må godkjennes av herreds(by)partiet. Gruppene plikter å holde møter foran hvert kommune- og skolestyremøte, og til disse gruppemøter har partistyret adgang og stemmerett.

§ 4.

Herreds(by)partiets årsmøte bekjentgjøres 4 uker før dets avholdelse. Forslag som ønskes behandlet, må være innlevert 2 uker før møtet, hvorefter forslagen med dagsorden bekjentgjøres med minst 1 ukes varsel.

På årsmøtet fremlegges kommunestyre- og skolestyrefraksjonenes beretning for det forløpne år.

§ 5.

Nominasjon av by- og herredspartiets kandidater til kommunevalgene foregår på den måte at styret opfordrer alle foreninger til å bringe kandidater i forslag. Når foreningenes forslag er innkommet, sammenkalles partimøter som foretar den endelige nominasjon. Ved nominasjonen kan ingen oppstilles som tar forbehold om å stå fritt i visse saker eller av møtet gis sådant tilsagn. Skal representanter stilles fritt i visse saker, må det av gruppen eller partimøte fattes beslutning herom i hvert enkelt tilfelle i forbindelse med behandlingen av vedkommende sak, når den foreligger til avgjørelse i kommunestyret.

De nominerte må avgi skriftlig erklæring om at de vil følge partiets lover og beslutninger.

§ 6.

Styret har å påse at der ved offentlig valg som partiets kandidater bare blir stillet menn og kvinner som er tilsluttet partiet, og at ingen kandidat godkjennes uten at vedkommende anerkjenner Arbeiderpartiets program og forplikter sig til å følge dets lover og beslutninger.

§ 7.

By- og herredspartiene har rett til å suspendere og ekskludere enkeltmedlemmer og foreninger som begår brudd på partiets program, lover eller nekter å bøie sig for partiets beslutninger.

De suspenderte og ekskluderte har adgang til å anke gjennom by-, fylkes- og kretspartiene til centralstyret. Centralstyrets beslutning kan innbringes for landsstyret eller landsmøtet til avgjørelse.

§ 8.

Kontingenten til herreds(by)partiet er . . . . . øre pr. medlem og måned og må være herreds(by)partiets kasserer i hende innen 10. hver måned.

Partimedlemmer som ikke er tilsluttet Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og som har en minsteinntekt av 4000 kroner pr. år, betaler en tilleggskontingent.

Denne fastsettes til 2 kroner pr. måned eller 6 kroner pr. kvartal for medlemmer som har en inntekt på 4000 til 7000 kroner, og 6 kroner pr. måned eller 18 kroner pr. kvartal for medlemmer som har en inntekt på 7000 kroner og derover. Tilleggskontingenten deles med en halvpart på vedkommende medlems forening og en halvpart på fylkes-, krets- eller til landspartiet direkte tilsluttet byparti.

Ved oppkreving av tilleggskontingenten benyttes merker påtrykt kr. 2.00 og kr. 6.00.

Kontingenten til fylkespartiet utredes av herreds(by)partiet og må være fylkeskassereren (krets) i hende innen 15. hver måned.

§ 9.

Forslag til forandringer i disse lover kan bare behandles på årsmøtet etter å være bekjentgjort minst 14 dager i forveien.

Alle beslutninger må for å ansees vedtatt være fattet med almindelig flertall av de avgitte stemmer. Dette gjelder også lovforandringer.

Dirigenten foreslo:

De vedtatte lovendringer trer i kraft straks.

Enstemmig vedtatt.

Det prinsipielle program.

Landsmøtet 1930 besluttet å nedsette en komité til revisjon av partiets prinsipielle program.

Til medlemmer av komitéen blev valgt Oscar Torp, Edv. Bull, Magnus Nilssen, Halvard Olsen, Alfred Madsen, Martin Tranmæl og Kristian Hansen. Videre blev besluttet at partiets kvinneorganisasjon og Ungdomsfylkingen skulde velge hver sin representant til å tiltre komitéen. Disse organisasjoner valgte Sigrid Syvertsen og Arnfinn Vik.

I møte 15 desember 1930 besluttet centralstyret å foreslå for landsstyret komitéen utvidet med 4 medlemmer og innstilte følgende: Johan Nygaardsvold, Aldor Ingebrigtsen, Peder Vestad og Aasmund Kulien. Disse blev valgt. Finn Moe har vært tilforordnet komitéen som sekretær.

Efter beslutning av landsstyret blev komitéens mandat utvidet til også å fremkomme med forslag til arbeidsprogram.

Komitéen utarbeidet forslag til prinsipielt program og arbeidsprogram. Forslaget blev i november 1932 sendt partiets avdelinger til behandling og med adgang til å fremkomme med forslag til endringer før den endelige innstilling blev utarbeidet. Efter at forslaget var behandlet i avdelingene, behandlet komitéen endringsforslagene og utarbeidet den endelige innstilling. Komitéens innstilling blev behandlet i landsstyrets møte 18—19 mars.

Efterfølgende er landsstyrets forslag med de av landsmøtet vedtatte endringer og tillegg.

Det norske Arbeiderpartis prinsipielle program.

Det norske Arbeiderparti, som er det politiske organ for den norske arbeiderklasse, setter sig som mål å avskaffe den kapitalistiske utbytning og bygge op et socialistisk, et klasseløst samfund, styrt av håndens og åndens arbeidere.

For å nå dette mål ser partiet det som en hovedopgave å vinne det arbeidende folk for det socialistiske grunnsynet, samle og organisere hele arbeiderklassen i landet, vekke dens vilje til selvhevdelse og dyktiggjøre hele klassen, som utgjør det store flertall, til å føre sin historiske kamp for den sociale revolusjon frem til full seier.

Partiet, som bygger på marxismen og de erfaringer som er vunnet gjennom kamper i Norge og andre land, fastslår sitt syn på utviklingen og de veier partiet vil følge for å nå frem til et socialistisk samfund, i følgende punkter:

I.

1. Det er endringene i de økonomiske forhold som er bestemmende for utviklingen på alle samfundets områder. Nye driftsformer og nye eiendomsforhold trekker efter sig en hel omformning av de sociale, politiske og kulturelle forhold i samfundet. Den måten staten er bygget op på, dens virksomhet og dens lover er en avspeiling av de økonomiske maktforhold som råder.

2. Landet vårt har allerede i flere mannsaldrer vært med i den almindelige kapitalistiske utvikling. De økonomiske og sociale foreteelser som særmerker alle kapitalistiske stater, finner vi også hos oss. Årsaken til den urettferdige fordeling av samfundsgodene er at en klasse eier og råder over produksjonsmidlene, mens det er en annen som utfører det produktive arbeidet. Lønnsarbeiderne må derfor skaffe

sig utkomme ved å selge sin arbeidskraft til dem som eier produksjonsmidlene. Disse får således anledning til å utnytte de eiendomsløse ved at den eiende klassen tilvender sig den merverdi arbeiderne skaper. Dette er en grunnårsak til klassekampen.

3. Den moderne samfundshusholdning har også dratt bønder og fiskere inn under kapitalens herredømme, ved at den velorganiserte kapitalmakt tilegner sig den reelle makt over deres jord og produksjonsmidler, så de gjennom rentesystemet må skatte til den passive kapital, og de får heller ikke den fulle verdi for sine produkter. Bønder og fiskere blir derfor nødt til å verne sine interesser og føre kamp mot kapitalveldet, side om side med lønnsarbeiderne. Klassekampen brer sig til alle områder innen det økonomiske liv, og hele folket er nødt til å treffe sin avgjørelse i den store striden mellom arbeidermakt og kapitalmakt.

4. De kapitalistiske storvirksomheter i bankverden, industri og handel slår sig sammen i truster og karteller, i arbeidsgiverforeninger, og disse makter kjemper samlet for sine profitt-interesser. I de økonomiske virksomheter går rasjonaliserings-prosessen sin gang, og utbytningen av arbeiderklassen øker, fordi de nye maskiner og den bedre teknikk vesentlig tjener til å øke kapitalistenes utbytte og ikke kommer det arbeidende folk til gode i form av kortere arbeidstid eller høyere lønninger. Derfor skaper rasjonaliseringen en omfattende arbeidsledighet, svekker massenes kjøpeevne og fører samfundet op i veldige kriser. Store finansselskaper strekker sig utover landegrensene og legger under sig stadig større deler av produksjon og omsetning. Gjennom selskaper som bare har til formål å eie aktier og obligasjoner i andre selskaper, gjennom kontroll-selskaper og finansinstitutter samler makten over næringslivet sig på stadig færre hender. Disse selskaper driver ingen produktiv virksomhet, men deres papirkapital suger renter ut av det produktive næringslivet som med dette blir pålagt nye byrder. Finanskapitalen får derved et stadig sterkere strupetak på de produktive virksomheter. Den organiserte kapitalmakt behersker landets næringsliv og utnytter de offentlige organer og statsapparatet i sin tjeneste.

5. Typisk for det kapitalistiske produksjonssystemet er at produksjonens formål ikke først og fremst er å skaffe til veie de forbrugsgoder folket behøver, men å skaffe vinning for enkeltmenn. Jakten efter den størst mulige profitt driver kapitalistene til stadig å utvide og modernisere produksjons-apparatet. Og da samfundet ikke har ledelsen av produksjonen, blir denne planløs. Denne planløshet sammen med den ulike fordeling av produksjonens utbytte, fører nødvendigvis til periodiske kriser.

Den nu pågående krise er ikke bare den mest omfattende, hardeste og langvarigste verden hittil har sett, men den er også av en særlig og historisk betydningsfull karakter. Verdenskrisen gjør det klart at den kapitalistiske produksjonsordning ikke lenger kan tilfredsstille samfundets behov og står stengende i veien for videre utvikling. Erfaringen viser stadig tydeligere at innenfor det kapitalistiske systems ramme er det ikke mulig å finne nogen for det arbeidende folk tilfredsstillende

løsning. Kapitalismen står maktesløs likeoverfor den krise den selv har fremkalt. Fortsatt økonomisk og social fremgang er betinget av at arbeiderklassen overtar samfundsmakten, avskaffer det kapitalistiske samfundssystem og reorganiserer næringslivet på et planmessig, sosialistisk grunnlag.

6. Den økonomiske utvikling har gjort næringslivet modent for sosialisering og lettet overgangen til socialismen ved at privatkapitalismen erstattes av den organiserte kapitalisme og statskapitalismen. Ledelsen av og kontrollen med hele industrigrener er idag konsentrert på noen få kapitalisters hender, således at samfundet kan tre i deres sted og lede produksjonen ut fra hensynet til det almene vel. Samtidig griper stat og kommuner i stadig stigende grad direkte regulerende inn i det økonomiske liv og driver selv økonomisk virksomhet.

Det norske Arbeiderparti vil arbeide for å utvikle statens egen næringsdrift og for å øke dens kontroll med den organiserte kapitalisme, med truste og karteller.

Men i en kapitalistisk stat vil statskapitalismen bli utnyttet til fordel for borgerskapet.

Det er først når arbeiderklassen erobrer samfundsmakten at staten kan gjennomføre en samfundsmessig ledelse av det økonomiske liv. Et arbeiderstyre kan da, særlig på det økonomiske og industrielle felt, bygge videre på den statskapitalisme som har utviklet sig under det borgerlige styre.

II.

1. Under sin utvikling har kapitalismen selv reist de krefter som vil fullføre undergangen for det kapitalistiske systemet. Kapitalveldet som tvinger lønnsarbeiderne i industrien til direkte å frembringe merverdi for sig, og som i den kapitalistiske samfundshusholdning også utsuger bønder og fiskere, søker å påtvinge det hele folk sin vilje og fastholde det i sitt jerngrep. Men denne undertrykkelse tvinger samtidig det arbeidende folk til å slutte sig sammen og skape sig sterke økonomiske, politiske og kulturelle organisasjoner som kan ta kampen op over den hele frontlinje mot kapitalveldet.

2. Det norske Arbeiderparti som er fremgått av denne utvikling, vil ved sitt opplysnings- og organisasjonsarbeide dyktiggjøre arbeiderklassen til både å forsvare sine dagsinteresser og føre kampen helt frem inntil det arbeidende folk er blitt herre over naturherligheter og arbeidsmidler og fri for den kapitalistiske utbytning. Dette frigjørelsesarbeide må være arbeiderklassens eget verk.

3. Det er arbeidernes egne organisasjoner som er grunnlaget for det arbeidende folks frigjørelseskamp. Det er gjennom sine organisasjoner at arbeiderklassen styrker og utvider sine maktposisjoner og skaper forutsetningen for det endelige maktgjennembrudd. Mulighetene for seier forbinder arbeiderne med sine organisasjoner, som også må danne kjernen i oppbyggingen av det nye samfund.

4. I samarbeide med arbeidernes økonomiske og kooperative sammenslutninger, gjennom det parlamentariske og kommunale arbeide kjemper partiet mot reaksjonen og for alle tiltak som virkelig bedrer det arbeidende folks livsvilkår. Men samtidig skal arbeiderrepresen-

tantene klart fremholde de prinsipielle krav og de mål partiet har satt sig, og påvise hvorledes de borgerlige partier gjør tjeneste som kapitalmaktens redskaper. Ved en fast, rettlinjet parlamentarisk politikk, hvor representantene står ansvarlig like overfor arbeidernes organisasjoner, skal skillelinjene trekkes greie og klare mellom borgerpartiene og Arbeiderpartiet.

5. Enkelte sociale reformer kan ikke avskaffe kapitalismen. De gode arbeiderklassen kan vinne i borgersamfundet er ikke mange, og de er lette å miste igjen. Arbeiderklassen må derfor ikke bare bruke sine krefter for å oppnå disse forbedringer, men må sette alt inn på å vinne samfundsmakten og bygge opp et socialistisk samfund. Dette er den viktigste oppgaven for partiet. I all sin virksomhet, i agitasjons- og opplysningsarbeidet, ved masseaksjoner og i det parlamentariske arbeide må partiet ha dette mål for øie.

III.

1. I sin virksomhet ønsker partiet å bruke organisatoriske, økonomiske og politiske kampmidler og undgå vold. Men borgerskapet vil ikke frivillig gi makten og sine privilegier fra sig. De kapitalistiske klasseorganisasjoner og den borgerlige stats militærvesen er fortrinsvis organisert for å benyttes mot arbeiderklassen.

Efter hvert som den organiserte arbeiderklasse vinner større makt og det endelige maktgjennembrudd nærmer sig, blir den politiske kamp kvassere. Finans- og arbeidsgiverveldet prøver å styrke sin maktstilling ved å tvinge frem særlover og ved ekstraordinære forholdsregler stenge veien for den fremadtrengende arbeiderklasse og bryte arbeidernes organisasjoner ned. Det borgerlige demokratis garantier taper mer og mer av sin verdi. Erfaring viser at borgerskapet bryter både lover og grunnlover når det gjelder å knuse arbeiderorganisasjonene og innføre det militaristiske og fascistiske voldsdiktatur — alt for å verne og utvide kapitalveldets maktstilling og holde det arbeidende folk varig nede. Fascismen eller den såkalte nasjonalsocialisme appellerer også til de lag innen det arbeidende folk som lider mest under arbeidsløshet og annen nød som den kapitalistiske krise skaper.

2. Det norske Arbeiderparti vil møte denne fare fra de reaksjonære kreftene i samfundet ved øket agitasjons- og opplysningsarbeide og ved forslag om praktiske rådbøter til avhjelp av krisen. Arbeiderorganisasjonene må sette sig i vernedyktig stand, og arbeiderbevegelsen må gjøre sig klar til å bruke hele sin organisasjonsmessige makt til å slå reaksjonens angrep tilbake, bekjempe borgerstatens militarisme og de private kapitalistiske kamporganisasjoner som vil hindre arbeiderklassen i dens fremmarsj. I den overgangsperiode da den avgjørende kamp om makten pågår, er partiet forberedt på å bruke alle de midler arbeiderklassen rår over for å bryte ned motstanden fra borgerskapet og grunnlegge det socialistiske oppbyggingsarbeidet.

3. Det er arbeidermaktens oppgave snarest mulig å gjennomføre nye og betryggende former for økonomisk organisasjon, grunnlagt på fullt industrielt demokrati og med gjennomført arbeiderkontroll av bedriftene og industriene. Herunder er de gamle statsorganer helt util-

strekkelige. På arbeidslivets grunn må derfor arbeidere, bønder og fiskere i forening skape de økonomiske og forfatningsmessige organer som svarer til den nye tid, de nye oppgaver og arbeidsfolkets behov, og som gir plass både for massenes aktive innsats og for personlig initiativ og ansvarsfølelse.

IV.

1. Kampen mellom finans- og arbeidsgiverveldet på den ene side og det arbeidende folk på den andre, eller mellom kapitalisme og sosialisme, går i nutiden sin gang i alle kapitalistiske land. Fremgang eller tap for arbeidermakten i et land virker inn på arbeidernes stilling i de andre land. Partiet følger derfor den russiske arbeiderklasses forsøk på å bygge op et socialistisk samfund med den største oppmerksomhet. Da sovjetmaktens nederlag vilde være et nederlag for hele verdens arbeiderklasse, vil partiet bekjempe all kapitalistisk blokade-, invasjons- og sabotasjepolitikk like overfor det nye samfund. Partiet vil støtte den russiske arbeiderklasse i dens oppbyggingsarbeide og søke å utvide de kulturelle og økonomiske forbindelser med Sovjet-Samveldet, men vil samtidig fremheve at vi må bygge på de historiske, økonomiske og sociale forutsetninger som er til stede her i landet.

2. For arbeiderklassen er internasjonal samling likeså nødvendig som nasjonal samling. Partiet vil derfor av all kraft arbeide for internasjonal arbeidersamling på klassekampens grunn.

3. Mellom nasjonene har kapitalismen og militarismen ført til utrygghet og krig, og vil føre til nye katastrofer. Den skjerpede konkurranskamp og de tallrike økonomiske konflikter mellom de imperialistiske makter truer stadig med å ende i en ny verdenskrig, enda mer ødeleggende enn den foregående. For å minske krigsfaren kjemper partiet for fullstendig nasjonal og internasjonal avrustning.

Men bare sosialismen kan ved å avskaffe utbytning og profitt som grunnleggende prinsipp for forholdet mellom mennesker og nasjoner sikre varig gode forhold mellom landene og trygge hele menneskehetens og verdenskulturens fortsatte eksistens og videre utvikling.

Det norske Arbeiderparti kjemper for samforståelse og fred og for et verdensforbund av de socialistiske samfund.

Arbeidsprogram.

Det norske Arbeiderpartis politiske kamp går ut på å vareta det arbeidende folks tarv og kjempe for at arbeiderklassen så hurtig som mulig kan erobre samfundsmakten og skape et socialistisk samfund.

Erfaringen viser at sosialpolitiske og økonomiske reformer under de nuværende maktforhold i samfundet bare kan gjennomføres når de ikke i vesentlig grad røkter ved kapitalistenes utbytter-interesser.

Det norske Arbeiderparti er sig derfor bevisst at enkelte reformer ikke kan avskaffe kapitalismen. Reformen på et av samfundslivets områder kan tvert imot bli lite effektive, hvis de ikke ledsages av reformer på andre områder.

En effektiv samfundsmessig kontroll som Arbeiderpartiet tilstreber, kan ikke tilfredsstillende utøves av den kapitalistiske stat, men bare av et socialistisk samfund som bygger på arbeidslivets grunn.

Partiets arbeidsprogram må derfor sees i sammenheng. Etter hvert som det skal virkeliggjøres, peker det i stigende grad utover det kapitalistiske samfundssystemets ramme og reiser spørsmålet om arbeiderklassens overtagelse av makten.

Under henvisning til ovenstående og til sitt prinsipielle program oppstiller Det norske Arbeiderparti følgende arbeidsprogram:

Demokratiske rettigheter.

Det norske Arbeiderparti vil oprettholde og utvide alle det arbeidende folks demokratiske rettigheter som organisasjonsfrihet, yttringsfrihet, pressefrihet, religions- og åndsfrihet, og sette sig energisk til motverge mot ethvert inngrep i disse rettigheter. Valgbarheten må oprettholdes uinnskrenket.

Stemmeretten må være almindelig, like og direkte for menn og kvinner, og aldersgrensen settes til 21 år slik at landets ungdom sikres innflytelse på den politiske utvikling.

Folkeoplysningen.

Folkeoplysning på videnskapelig grunn.

Folkeskolen skal være felles grunnskole for all videregående utdanning og må derfor vernes og utbygges. Organisk sammenheng mellom grunnskolen og dens overbygninger. Så lenge middelskolen består, ordnes dens leseplaner slik at de — overensstemmende med Stortingets vedtak — bygger på avsluttet folkeskole. Ny bevilgning til bygdenes kveldskoler. Oprettelse av arbeiderungdomsskoler. Videre utvikling av fag- og husmorskoler. Oprettelse av bedriftsskoler for arbeidere.

Oppgaven for skolenes fagkrets må være å få en praktisk skole med tidsmessige leseplaner og lærebøker. Snarlig revisjon av lærebøkene i historie. Et fremmed sprog også i grunnskolen.

Fri undervisning og fritt skolemateriell i alle læreanstalter. Oppholdsbidrag for elever som må bo utenfor hjemmet. Den videnskapelige forskning vernes og fremmes. Eget undervisningsdepartement.

Folkebibliotekene støttes. På de større steder innordnes disse som aktivt ledd i opplysningsarbeidet ved støtte av studiecirkler, utgivelse av bokoversikter, forelesninger m. v. Film og kringkasting utnyttes i folkeoplysningens tjeneste.

Socialpolitikk.

Loven om arbeidsløshetsstrygd, bygget på tilskudd fra staten, kommunene, arbeidsgiverne og de trygdede, blir snarest vedtatt og satt ut i livet. Den vedtatte lov om alderstrygd må settes i kraft. Aldersgrensen for offentlige tjenestemenn senkes for å skaffe plass for ungdommen. Syketrygden utbedres. Innførelse av barnetrygd. Ulykkestrygden utvides til å omfatte alle erhverv som innbefattes i de øvrige former av socialtrygd, og arbeidsgivernes ansvar overfor skadede skjerpes. Arbeidervern-lovgivningen utvides. Den lovfestede arbeidstid nedsettes fra 8 til 6 timer.

Det må fra statens side treffes foranstaltninger til fremme av samfundsgagnlig boligbygging, først og fremst ved en ordning av boligkreditte, men også ved direkte støtte til boligbyggingen. Arbeidet med lov om kooperative selskaper påskyndes. Bykommuner og landkommuner med bymessig bebyggede strøk gis adgang til å utligne skatt på stort bolighold til støtte for boligbyggingen.

Edruelighets-arbeidet.

Det norske Arbeiderparti ser kampen mot drikkeondet som et ledd i arbeiderklassens frigjøringskamp. Ut fra dette syn hevder partiet at et effektivt opplysningsarbeide må være det grunnleggende i bekjempelsen av drikkeondet.

Undervisningen i skolene i alkoholspørsmålet må omlegges og utvides til å omfatte årsakene til alkoholismen. Stat og kommuner må også på annen måte støtte opplysningsarbeidet i edruelighetskampen, f. eks. ved å bidra til at film og kringkasting tas i bruk til dette formål.

Loven om edruelighetsnevnder må endres slik at utgiftene ved alkoholiforsorgen helt bæres av staten, som har alle inntekter av rusdrikkomsetningen, og loven må derefter straks settes i kraft.

Privatøkonomiske interesser i rusdrikkevirksomhet og omsetning fjernes.

Det bevilges de nødvendige midler og gjennomføres en effektiv kontroll for skarp håndhevelse av edruelighetslovgivningen. Uforsonlig kamp mot smugling, ganking og hjemmebrenning.

Kommunenes selvbestemmelsesrett i bevillingssaker opprettholdes. Det åpnes adgang til å kreve at spørsmålet om bevilling til salg og skjenkning av rusdrikk og rettighetenes antall avgjøres på grunnlag av forutgående kommunal folkeavstemning.

Note:

Det er ikke meningen at det skal gjennomføres tvungen folkeavstemning i alle kommuner, hvor spørsmålet om rusdrikkebevilling kommer op. Meningen er at dersom dette spørsmål volder særlig strid innen kommunestyret og innen kommunen i det hele, så skal det kunne kreves at spørsmålet skal undergis folkeavstemning. Og resultatet av denne avstemning skal da være bindende som grunnlag for den endelige avgjørelse i kommunestyret.

Innen en slik lovendring er opnådd, kan det foretas rådgivende folkeavstemninger, som likeledes må ansees forpliktende. Iallfall må vårt partis kommune-fraksjoner lojalt bøie sig for slike folkeavstemninger.

Folkeavstemninger skal søkes holdt etter vedtak av våre by- eller herredspartier, eller efter henstilling av centralstyret.

Rettsvesen.

Rettsvesenet skal hvile på et demokratisk grunnlag. Juryinstitusjonen opprettholdes. Utvidet adgang til fri rettshjelp for småkårsfolk. Strafferetten må revideres efter sociale og demokratiske synspunkter. Straffens fullbyrdelse omlegges til å tjene humanitære og sosialt opdragende formål.

Ingen undertagelses- eller tukthuslover mot arbeiderklassen eller lover som setter nogen arbeider- og funksjonærgruppe, f. eks. statstjenestemenn, i nogen særstilling.

Kommunene.

Det kommunale selvstyre opprettholdes og trygges. Lovbestemmelser om tvangsadministrasjon av kommuner må opheves. Partiet vil sette en stopper for overføring av byrder fra staten til kommunene og hevde statens plikt til kraftig støtte av kommunenes økonomi, først og fremst ved å sørge for en hurtig og effektiv lettelse i kommunenes gjeldsbyrde.

ØKONOMISK POLITIKK.*Arbeidsledighetens bekjempelse.*

I kapitalismens nedgangsperiode blir arbeidsledigheten det alt overskyggende sociale spørsmål. Det norske Arbeiderparti ser det som en av sine viktigste oppgaver å skape økede arbeidsmuligheter. Partiet hevder derfor nødvendigheten av en sterkt utvidet økonomisk virksomhet og fortsatt utvikling av landets næringsliv. Videre industrialisering gjennom utbygging av de nuværende og reisning av nye industrier og nasjonaløkonomisk viktige enkeltbedrifter. Utbygging av vårt lands vannkraft. Ytterligere utvikling av jordbruket gjennom en sterkere og allsidigere produksjon. Øket nydyrking og bureising. Omsetningen av landbruksprodukter så vel på det utenlandske som det innenlandske marked må organiseres planmessig på samvirke-grunnlag og under samfundsmessig tilsyn. Landets stambaner og den nasjonale veiplan fullføres gjennom en kraftig økning av anleggsdriften. Statens budgett- og skattepolitikk, penge- og næringspolitikk må være midler til å fremme disse hovedkrav.

Industri, planlegging og forskning.

Arbeiderpartiet kjemper for en rettferdigere fordeling av de produserte goder. Men en høiere levestandard forutsetter at den økonomiske virksomhet frigjøres fra privatkapitalismens stengsler og at produksjonen organiseres under samvirke av arbeidere, jordbrukere, fiskere, teknikere og funksjonærer med full utnyttelse av moderne teknikk og landets naturlige rikdomskilder.

For å fremme dette opprettes: Et centralinstitut med den oppgave å bearbeide, utdype og nyttiggjøre resultatene av det forsknings-, forsøks- og planleggingsarbeide som drives på alle arbeidslivets områder. Et økonomisk råd med representanter fra arbeidslivet, økonomiske og tekniske sakkyndige til å trekke op hovedlinjene for landets videre utbygging.

Herunder bør for industriens vedkommende i første rekke komme følgende spørsmål:

En rasjonell utnyttelse av våre vannfall.

Inndragning av landets viktigste industrier under samfundets kontroll, for derved å legge grunnlaget til rette for en omfattende sosialisering og gjennomførelse av rasjonell planøkonomi.

En omfattende, planmessig industrireisning under samfundsmessig kontroll, med det formål for øie å dekke behov som ikke tilfredsstil-

lende dekkes av den nuværende industri, eller som man må regne med vil øke.

I alle statsdrevne bedrifter, så vel som i industrien for øvrig, må innføres reell og utstrakt arbeiderkontroll.

Jordbruket.

Landets naturherligheter som jord, skog, havn, jakt og fiske skal på trygge vilkår tilhøre det arbeidende norske folk.

Gårdsbruk, som hensiktsmessig kan drives ved en enkelt families arbeidskraft — med nødvendig skog, myr og beite — forblir brukerens eiendom.

Større eiendommer med udyrket, men dyrkbar, og dårlig dyrket jord socialiseres. Eiendommer som egner sig best for stordrift, forvaltes av samfundsmessige organer, ved samvirkelag eller på annen måte, som sikrer arbeiderne mot utbytning. Jord som er egnet for enkeltmannsbruk, overlates fortrinsvis jordløse arbeidere og småbrukere med for lite jord.

Bureisings- og nydyrknings-virksomheten må utvides for å gi de arbeidsledige og i første rekke landsungdommen jord, arbeidsvilkår og livsmuligheter som jordbrukere. Bureiseren må få større direkte statsbidrag til uthus og opdyrking, billig og tilstrekkelig jord. Det må tilstrebes minst mulig gjeld ved starten og hjelp i de første vanskelige år. Statens støtte til kornproduksjonen føres over i beskatningen. Det gis bidrag til redskapslag. Jordloven revideres slik at de jordløse virkelig kan skaffes jord på rimelige vilkår.

De eldre småbruk og gårder utvides ved billige lån til kjøp av tilskot-jord, hvis opdyrking skjer ved et høiere statsbidrag enn nu. Småbruk- og Boligbanken styrkes, så den kan yde billige bygge- og driftslån i den fornødne utstrekning.

For å heve jordbrukets lønnsomhet tar staten initiativet til og støtter tiltak til å organisere omsetningen av jordbruksprodukter på samvirke-grunnlag. Småbrukere og bønder som får bidrag eller billige lån, må være med i de samvirkelag som finnes i deres bygd, undtagen ved fritagelse i særlige tilfelle.

Partiet vil arbeide for den best mulige faglige undervisning og utdanning av jordbrukerne, og vil fremme jordbrukets tekniske utvikling.

I hele sin økonomiske politikk vil partiet ha for øie å skape den kjøpekraft blandt industriarbeidere og jordbrukere som skal til for at de kan avta hverandres produkter.

Skogbruk.

Skogbruket socialiseres og legges under samfundsmessig forvaltning.

For å verne tilveksten i skogene gjennomføres tvungen forstmesig kontroll.

For å øke skogenes avkastning, gi skogsarbeiderne jevn og varig beskjeftigelse og skaffe mer råstoff til industrien bevilger staten et større beløp til skogkultur, grøftning, markberedning, plantning og såning.

Gjeldsspørsmålet.

Partiet vil arbeide for å avlaste jordbruket de kvelende rentebyrder og gjennomføre en effektiv gjeldsregulering. Gjelden nedskrives til bruksverdien. Adgang for brukeren til å kreve gjeldsnedskrivning. For å hindre fremtidig gjeldsstiftelse yder staten bare bidrag eller billige lån mot at eiendommen ikke pantsettes uten offentlig samtykke.

Statsbidrag anvendes i statsskoger efter at verdiøkningen er sikret mot kreditorer, og i private skoger mot at eiendommen får en heftelse som forbyr fremtidig pantsetning uten offentlig samtykke.

Fiskeriene.

Fiskeridriften må frigjøres fra spekulasjonens skadelige innflytelse på produksjonen og omsetningen. Centralisering og regulering av fiskevarenes eksport og øvrige omsetning under samfundsmessig kontroll.

Utvidelse av markeder og økning av det innenlandske forbruk ved en hurtigere og mer betryggende transport. Staten oppfører kjølelager og fryserier i fiskevær og på centrale steder i fiskedistriktene og yder bidrag til islager på land og kjølerum i transportfartøier. Effektiv støtte til fiskernes samvirke i tilvirkning og felleskjøp.

Statsbidrag og billige lån til anskaffelse av båter og fiskeredskaper. Fiskeribanken styrkes og utvides, så den kan yde lån til innkjøp av fiskefarkoster og redskaper i større utstrekning enn hittil.

Fiskernes organisasjoner må sikres nødvendig innflytelse på den offentlige administrasjon av fiskeriene.

Sykeforsikring for fiskerne og deres familier på samme måte som for de øvrige arbeidere. Adgang for fiskerne til utdanning ved fagskoler, i likhet med hvad der gjøres for andre næringers vedkommende.

Gjeldsnedskrivning for fiskerne efter samme linjer som for jordbrukere. Som vilkår for bidrag eller billige lån kreves medlemskap i fiskernes samvirke-organisasjoner, hvor dertil er anledning. Likeså kreves garanti mot ny pantsetning.

Samferdselsmidler.

Landets samferdselsmidler utbygges i et langt hurtigere tempo enn hittil og der etableres det best mulige samarbeide innen de forskjellige grener av kommunikasjonsvesenet. Dette er nødvendig både av hensyn til landets videre økonomiske og sociale utvikling og for å råde bot på arbeidsledigheten. Den av Stortinget i 1929 vedtatte første bygge-bolk av den nasjonale veiplan, som går ut på å skaffe landet det nødtørftigste sammenhengende veinett, må gjennomføres i et tidsrum av 10 år. Riksveien gjennom Nord-Norge bygges hurtigst mulig. Større bevilgninger for at Sørlandsbanen og Nordlandsbanen kan bygges ferdig i den kortest mulige tid. Elektrisering av jernbaner. Arbeiderpartiet vil påskynde utbyggingen av landets havneanlegg og gjennomføre en bedre organisasjon av kystens dampskibsforbindelser.

Landets telefonvesen utvikles. Byggearbeidet på de faste anlegg som er nødvendige for opprettelse av de viktigste flyveruter igangsettes.

Finans- og skattepolitikk.

Arbeiderpartiet vil arbeide for at statsbudgettet overensstemmende med statens voksende oppgave og virksomhet på det økonomiske felt blir utvidet og omlagt i sterkere kapitaldannende retning. Statens økede kapitalbehov tilveiebringes fortrinsvis ved øket direkte beskatning som avpasses slik at den i første rekke rammer den passive kapital. Skattebyrden fordeles etter den økonomiske bæreevne, og skattene gjøres sterkere progressive. Inntekt av annet enn personlig arbeide ilegges en spesiell skatt, renteskatt. Arveavgiften og den ekstraordinære formuesskatt forhøies. Det må innføres grunnverdiskatt og verdistigningsskatt etter sakkyndig verdsettelse ved periodiske takster. Det må gjennomføres strengere kontroll med selvangivelser og ligningsansettelser og vedtas skarpere forholdsregler mot skattesnyteri.

Penge- og kredittpolitikk.

Landets bankvesen sosialiseres. Forsikringsvirksomheten overtas av det offentlige. Det må opprettes et finansråd, som tillegges den øverste ledelse av landets kredittvesen. Rådet må ha besluttede myndighet i spørsmål om fastsettelsen av Norges Banks diskonto og øve kontroll med statens låne- og valutaoperasjoner og med rasjonering av utenlandsk valuta gjennom en statens valutacentral. Hovedoppgaven for landets penge- og kredittpolitikk må være å sørge for et mest mulig stabilt prisnivå og å fremme alle samfunnsnyttige tiltak på det økonomiske område. Gjeldsbyrden reduseres gjennom rentelettelser og effektive gjeldsoppgjør.

Handelspolitikk.

Målet for en sosialistisk handelspolitikk er å nå frem til en rasjonell arbeidsfordeling mellom de forskjellige land og til organisert varebytte mellom statene.

I overensstemmelse hermed vil Det norske Arbeiderparti legge utenrikshandelen inn under en samfundsmessig regulering og kontroll, som må gå ut på tollskrankenens nedsettelse og fremme av det internasjonale varebytte på grunnlag av mest mulig gjensidighet i utvekslingen av varer og tjenester. Partiet kjemper internasjonalt for beskyttelsestollens gradvise avskaffelse ved mellefolkkelige avtaler, og vil nasjonalt søke å holde tollsatsene så lave som mulig under hensyntagen til landets interesser.

Beskyttelse må bare ydes til de næringsgrener som har naturlige betingelser i vårt land. Dumpingartet import stanses. Statsstøtte til organisering av omsetning, av eksport og eksportreklame mot gjennomført samfundsmessig kontroll. Importen må reguleres ved fortsatt branchevis statsmonopolisering, for etterhånden å bringe hele importen inn under samfundets herredømme.

Fiskaltollen nedsettes med sikte på dens avskaffelse og erstatning med direkte, progressiv beskatning. Høi toll på virkelige luksusvarer.

Utenrikspolitik.

I utenrikspolitikken vil partiet støtte alle tiltak som kan bidra til varig fred og samforståelse mellom folkene og til fredelig avgjørelse av alle stridsspørsmål mellom statene.

Avrustning. Vaktvern som bare har politimeslige oppgaver.

Det norske Arbeiderparti ser i den internasjonalt organiserte arbeiderklassens vilje til fred den eneste effektive garanti mot en krig, og vil derfor i tilfelle av at Norge søkes trukket inn i en krig, oppfordre arbeiderne til generalstreik og motstand mot krigen i enhver form.

Den økonomiske krise og fascismen.

Til det arbeidende folk!

For sosialisme, frihet og kultur!

Mot kapitalisme, fascisme og barbari!

Den økonomiske krise ryster det kapitalistiske samfund i dets grunnvoller. Den planløse profitt-produksjons motsetninger har ført verden ut i kaos og bragt store deler av det arbeidende folk ut i nød og ulykke. Arbeidsledighet og gjeldskrise herjer by og land. Statens og kommunenes finanser er undergravd. Ungdommen blir gående uten å komme i arbeide og hele landets folkekraft svekkes. Fortvilelsen og håpløsheten brer sig blandt større og større deler av befolkningen. Det gamle borgerlige styre er viljeløst og evneløst i kampen mot arbeidsledigheten, og de borgerlige partier kan ikke vise vei ut av krisen.

Grunnårsaken til krisen er at samfundets økonomiske og sociale organisasjon ikke har holdt tritt med den tekniske utvikling. Den private eiendomsrett og det kapitalistiske profittsystem er blitt stengsler for den videre fremgang. Menneskene kan ikke utnytte de veldige produksjonsmuligheter som er skapt. Det kan først skje når samfundet får fullt herredømme over de økonomiske krefter og de reelle verdier. Det politiske folkestyre må trygges og utvides, og det grunnlegges et økonomisk folkestyre som kan gjennomføre en rasjonell, planmessig samfundøkonomi.

Det bestående finans- og arbeidsgivervelde hindrer av all kraft et systemskifte som vil føre den politiske og økonomiske makt over i det arbeidende folks hender. Det betrakter det mer og mer som en hovedoppgave å nytte krisen til å rette et avgjørende slag mot det arbeidende folks politiske og økonomiske organisasjoner. Derved vil den herskende klasse stabilisere det privatkapitalistiske samfund og varig kunne utbytte det arbeidende folk. I denne undertrykkelseskamp søker den hjelp hos den fascistiske bevegelse.

Fascismen er i sin opprinnelse et blindt oprør mot den økonomiske ødeleggelse i etterkrigstiden med front mot den organiserte arbeiderbevegelse. Den herskende klasse bruker den fascistiske arbeiderbevegelse til å søke å knekke den sosialistiske arbeiderbevegelse. Sammen søker fascismen og reaksjonen å splitte det arbeidende folk. Arbeidsløse hisses mot dem som er i arbeide, uorganiserte egges op mot de organiserte, bønder og småprodusenter som skal selge, settes op mot

lønnsarbeiderne som må kjøpe. De som verner de undertrykte og vanskelig stilte, fremstilles som samfunnsnedbrytere, mens spekulanter og flere presenterer sig for folket som velgjørere, rett-troende og gudfryktige.

Høire og Bondepartiet er etterhånden blitt mer og mer smittet av fascismen. Liberalismen lider ubønnhørlig nederlag i den skjerpede kamp og drives til å arbeide sammen med de andre borgerlige partier for å innskrenke de demokratiske rettigheter og gjennomføre særlover, rettet mot arbeidernes organisasjoner.

Det har ikke lykkes og skal ikke lykkes hos det norske arbeidende folk i by og på land å skape nogen tro på at en hensynsløs kapitalisme og militarisme, vold og mindretallsdiktatur er veien til dets redning. Bare en socialistisk løsning av krisen vil bringe det arbeidende folk ut av det økonomiske kaos og over i varig trygge forhold. De eneste effektive rådbøter mot krisen er de socialistiske som Arbeiderpartiet har pekt på i arbeids- og kriseprogrammer.

Norge byr på store og omfattende arbeidsmuligheter. Men det private initiativ og det borgerlige styre evner ikke å organisere arbeidet og utvikle den økonomiske virksomhet i landet. Det samfundsmessige initiativ må settes inn for at landets produktive krefter kan utnyttes, for at arbeidsvirksomheten i jordbruk, industri og andre næringsgrenner kan økes og landets samferdselsmidler utbygges. Kjøpekraften må økes. Den ledige arbeidskraft må slippes til slik at landets naturherligheter og et større produksjonsapparat kan utnyttes til å skape nye verdier og øke vareproduksjonen under samfundets regulering og kontroll. Det må bli slutt på det kolossale slipp av krefter og muligheter. Vi har ikke råd til å la være å arbeide. Å organisere arbeidet på planmessig grunnlag og sette og holde folk i arbeide, å øke kjøpekraften må bli den hovedoppgave som statens økonomiske og finansielle politikk først og fremst må være innstilt på. Denne oppgave kan bare løses av et arbeiderstyre som av folkeviljen er blitt utstyrt med den fulle politiske og økonomiske makt i samfundet. På folkestyrets grunn kjemper idag Det norske Arbeiderparti for å vinne denne makt og for å forsvare arbeidernes, bøndenes, fiskernes, de arbeidsløses og hele det arbeidende folks interesser.

Under denne maktkamp må organisasjonene settes i kampdyktig stand for å verge sig mot forsøk på fascistisk terror. Reaksjonens og fascismens taktikk består i å trenge arbeiderbevegelsen tilbake ved hensynsløse enkelt-aksjoner. Derfor må allerede de første forsøk på å terrorisere arbeiderbevegelsen slåes tilbake.

Men det vil også være fare for at reaksjonen ved statens hjelp vil frata arbeiderklassen rettigheter som den ikke kan gi avkall på. Organisasjonene må derfor stadig være kampberedt for på korteste varsel og med alle organisasjonsmessige våben å forsvare arbeidernes organisasjonsfrihet og deres demokratiske rettigheter.

Til kamp mot fascismen, mot dens åndsmørke, dens chauvinisme, det kapitalistiske utbyttersamfund og den terroristiske politistat!

Frem for det politiske og økonomiske folkestyre, for folkeoplysning og kultur, for internasjonal forståelse og avrustning!

Til kamp for en socialistisk løsning av krisen som åpner nye store arbeidsmuligheter for folket og fører frem til lyse og trygge levevilkår for alle i et nytt, et socialistisk Norge!

Hele folket i arbeide!

Flertallet og regjeringsmakten til Arbeiderpartiet!

Enstemmig vedtatt.

Bygdefolkets Krisehjelp.

En av landsstyret nedsatt komité, bestående av Ole Moen, I. K. Hognestad, Oscar Nilssen og K. M. Nordanger fremla utkast til uttalelse, som derpå blev gjennomgått av den av landsmøtet nedsatte komité:

Bygdefolkets Krisehjelp er rettet mot en av de vesentligste årsakene til den nuværende krise på landsbygda, nemlig pengepolitikken, eller nærmere bestemt valutapolitikken. Den beskjeftiger sig ikke med de øvrige årsaker, som f. eks. spekulasjonen, den borgerlige låne- og skattepolitikk, profittbegjæret o. s. v. Bygdefolkets Krisehjelp gjør ikke engang opmerksom på at den forferdelige arbeidsløshet og de sterke lønnsnedskjæringer blandt lønnsmodtagerne skaper manglende kjøpeevne og dermed ulønnsomhet i jordbruket.

Når det gjelder Bygdefolkets Krisehjelps stilling til valutapolitikken og til følgerne av denne — gjelds- og rentebyrden, tvangsauksjoner og ribbede hjem — vil landsmøtet peke på at denne stilling faller sammen med den stilling Det norske Arbeiderparti alltid har inntatt i disse spørsmål. De botemidler Krisehjelpen foreslår, er en del av de forslag Arbeiderpartiet gjentagne ganger har fremsatt, uten å få støtte av borgerpartiene.

Landsmøtet peker på følgende fakta:

1. I 1925 fremsatte Det norske Arbeiderpartis centralstyre og stortingsgruppe dette forslag:

«For å skape et sundt og stabilt grunnlag for produksjonslivet og for statens og kommunenes fremgang må Det norske Arbeiderparti kreve av statsmaktene:

  - a) Kronestigningen stanses.
  - b) Kronen stabiliseres på en nedskreven gullverdi, som står i forhold til landets økonomiske stilling og muliggjør en full og samlet utnyttelse av landets produktive krefter.»
2. I 1926 uttalte Arbeiderpartiets representant i statens valutakommisjon i sitt særvotum bl. a.:

«Insolvente kommuner må få anledning til å likvidere gjelden gjennom tvangsakkord med sine kreditorer.

Kronekursen må bestemmes av norske myndigheter, ikke av spekulantene.»
3. Samme år (1926) foreslo Arbeiderpartiets stortingsgruppe at den norske krone skulde gis en faktisk stabilisering.
4. Etter forslag fra Arbeiderpartiet blev gjeldskommisjonen nedsatt. Den borgerlige regjering og de borgerlige partigrupper i Stortinget tok intet hensyn til gjeldskommisjonens forslag om rådbøter for avhjelp av krisen.
5. Gang på gang har Arbeiderpartiet foreslått kontroll med valutaomsetningen for å hindre spekulasjon med den norske krone.
6. Da spørsmålet om gullfesting av kronen kom op i Stortinget i april 1928, foreslo Arbeiderpartiet avgjørelsen utsatt til gjeldskommisjonens innstilling forelå.
7. Da gullkronen var en kjensgjerning, hevdet Arbeiderpartiet at staten skulde ta konsekvensen av dette, og konsekvensen er: gjeldsnedskrivning, rentelettelser og moratorium. Allerede i samme stortingsmøte som vedtok gullfesting av kronen, foreslo Arbeiderpartiet moratorium.

8. Arbeiderpartiet har fremsatt forslag om:
 Lov om adgang til tvangsakkord for kommuner,
 lov om adgang til gjeldsoppgjør for småbrukere,
 nedsettelse av renten i Småbruk- og Boligbanken til 3 procent,
 lov om nedsettelse av lånerenten,
 opprettelse av krisenevnder i jordbruk og fiskeri,
 opprettelse av lånekasse for jordbrukere og fiskere,
 bevilgning av midler til lån for ordning av gjeldsoppgjør.

Landsmøtet konstaterer: Samtlige forannevnte forslag fra Det norske Arbeiderparti er avvist av de borgerlige partier.

I forrige stortingsperiode hadde Arbeiderpartiet og Bondepartiet tilsammen flertall i Stortinget og kunde ha fremmet en lang rekke tiltak for å hindre gjeldskrisen, men Bondepartiet gikk alltid i de avgjørende spørsmål sammen med Høyre og Venstre som intet positivt vilde foreta sig.

Under krisen har de store politiske partier etter hvert hatt regjeringsmakten. Arbeiderregjeringen blev kastet fordi den ikke vilde være en lydige regjering for Norges Bank og bankkapitalens menn og krevet kontroll med valutaomsetning for å hindre spekulasjon. De borgerlige regjeringers stilling til gjeldskrisen — sist bonderegjeringens — er vel kjent.

Det er etter de erfaringer vi nu har, på det rene at Bygdefolkets Krisehjelp ikke vil kunne få nogen støtte for sine krav fra borgerpartiene. De krav Krisehjelpen har fremsatt, er alle lånt fra Det norske Arbeiderparti og kan bare fremmes når Arbeiderpartiet får flertall i Stortinget og derved regjeringsmakten. Slik som den politiske stilling her i landet er, vil heller ikke Bygdefolkets Krisehjelp ved å stille egne lister ved stortingsvalget opnå nogen representasjon av nogen som helst betydning. Vi vil få et nytt småparti som bare vil bidra til å skape forvirring blandt velgerne, og nettopp blandt den velgerbefolkning som det her gjelder å samle, og Krisehjelpen vil derfor gjøre dem den mener å ville gagne, langt mere skade enn nytte.

Hvad nu stillingen til tvangsauksjonene angår har Det norske Arbeiderparti alltid hevdet at tvangsauksjonene over hjem, jord og redskaper skal stanses. Partiet har fremsatt forslag i Stortinget om stansning av tvangsauksjoner. Vårt parti har tross hård motstand fått gjennomført i flere bygder at gjelden på eienommer med lån i Småbruk- og Boligbanken er nedsatt etter takst. Vi hevder at det samme må skje når det gjelder hypotekgjeld og annen gjeld — uten tvangsauksjon.

I bygd etter bygd har Arbeiderpartiet innarbeidet en ubrytelig solidaritet blandt befolkningen når det gjelder tvangsauksjoner. Det er blitt en hellig lov at ingen møter på en tvangsauksjon over et hjem og arbeidsmidler. Tvangsauksjoner boikottes, og de som bryter boikotten betraktes som streikebrytere og behandles derefter. Vi har da også eksempel på at Arbeiderpartiets folk er blitt trukket for retten for sin boikott av tvangsauksjoner. Arbeiderpartiet vil selvsagt fortsette og skjerpe sin kamp mot tvangsauksjonene, inntil vår linje i gjeldsspørsmålet er helt gjennomført og dermed tvangsauksjonene stoppet.

Arbeiderpartiet hilser med glede enhver støtte partiet kan få i sine bestrebelser for å hindre at det folk som er herjet av krisen, blir fratatt sine hjem og sine eksistensmuligheter. Men den eneste vei som fører frem til varig hjelp for dem som segner under gjeldsbyrden, er den som Arbeiderpartiet har vist: avskaffelse av det privatkapitalistiske system med dets planløshet, spekulasjon og profittbegjær. Å plukke ut en enkelt årsak til nøden hjelper ikke.

Spontane direkte masseaksjoner i de enkelte tilfelle er naturlig og nødvendig. Men det er ikke nok. Den kriseramte befolkning må samles til en stor fellesaksjon: den nemlig å ta makten i landet, og bruke den til å gjennomføre de råd-bøter som er nødvendig for hurtig hjelp og dernæst til å gjennomføre gode og varige samfunnsforhold.

Når det gjelder krisehjelpens antikapitalistiske virksomhet, er det Arbeiderpartiets linje som krisehjelpen er nødt til å slå inn på. Og det er klart at vi kan ikke bekjempe våre egne forslag. Tvert imot vil partiet pålegge våre organisasjoner i handling å gå enda sterkere inn for partiets krav: boikott av tvangsauksjoner, lavere rente og ellers alt det som kan verne om hjem, jord og driftsmidler.

Arbeiderpartiets stilling til Krisehjelpen vil være avhengig av Krisehjelpens stilling til vår linje, og til Krisehjelpens optreden i hvert enkelt tilfelle. I distrikter hvor Krisehjelpen optrer som eget politisk parti, eller støtter et borgerlig parti, er medlemskap i Krisehjelpen uforenlig med medlemskap i Det norske Arbeiderparti.

Under henvisning til foranstående vedtok landsmøtet:

1. Det norske Arbeiderparti vil fortsatt bekjempe tvangsauksjons-systemet og i samarbeide med fagorganisasjonen stadig skjerpe denne kamp, inntil systemet er brutt.
2. I hver kommune hvor forholdene tilsier det, skal Arbeiderpartiet nedsette et særskilt kriseutvalg. Disse utvalg skal såvidt mulig nedsettes i samarbeide med fagorganisasjonen. Kriseutvalgene har som nærmeste oppgaver:
  - a) å fremme et ubrytelig samhold blandt befolkningen til vern om hjemmene,
  - b) å gi opplysninger, råd og støtte til folk som står i fare for å miste hjem, jord og driftsmidler,
  - c) å bistå med å få i stand mindelig ordening,
  - d) å pålegge og lede masseaksjoner for boikott av tvangsauksjoner og hindring av utkastelse.

Skulde samarbeidet med Krisehjelpen for løsningen av disse oppgaver melde sig i en bygd, gir landsmøtet centralstyret bemyndigelse til å treffe avgjørelse herom.

3. Når det er vedtatt å boikotte en tvangsauksjon, gjøres dette kjent blandt befolkningen, og enhver som kjøper og overtar eiendommen, betraktes som en streikebryter og behandles overensstemmende hermed.
4. Den viktigste oppgave for Arbeiderpartiets avdelinger nu i krisespørsmålene er samhold og handling i overensstemmelse med partiets retningslinjer.

Stortingsvalget.

a. Retningslinjer.

Da partiet i år foruten sitt prinsipielle program også har et særskilt arbeidsprogram, forutsatte landsstyret at det i passende tid før stortingsvalget blev offentliggjort et *valgmanifest*, hvori henvises til partiets programmer. Valgmanifestet blev foreslått utarbeidet på grunnlag av nedenstående retningslinjer:

Den hårde krise verden nu gjennomlever skyldes det kapitalistiske samfundssystem med dets manglende evne til å innpasse produksjonen efter behov og til å fordele så vel godene som byrdene under hensyn til alles vel.

Under den alvorlige situasjon arbeidsledigheten og pengepolitikken har skapt også i vårt land, har Det norske Arbeiderparti funnet det nødvendig å legge frem for Stortinget en samlet plan til lindring av krisen. Denne plan som både tok sikte på hurtig hjelp og på varig hjelp, blev avvist av de forente borgerlige partier. Det er derfor nødvendig at folket selv ved valget i år tar standpunkt til våre forslag.

Midt under den verste krise truer også en annen fare vårt land. Det er den fascistiske fare. En seier for den borgerlige reaksjon ved

valget i år vil være en seier for fascismen og dermed den alvorligste fare for folkestyret og den indre ro og fred i landet.

Under henvisning til foranstående opfordres landets befolkning til ved valget i år å samle sig om Det norske Arbeiderpartis program og på grunnlag herav stille følgende to hovedkrav til Stortinget for kommende periode:

I.

Lindring av krisen.

a) *Arbeidsledigheten.*

De arbeidsledige og i første rekke ungdommen må settes i arbeide. For å skaffe hurtig hjelp, må staten selv sette igang arbeide i størst mulig utstrekning.

Staten må kraftig medvirke til nye tiltak i industrien og i næringslivet for øvrig. Arbeidstiden må forkortes, så flere kan komme i virksomhet.

Utvidet støtte til jorddyrkning og bureising og til kulturarbeider i skogen. Statsgaranti for lån til driftskapital for mindre jordbrukere.

Fiskeribedriften må frigjøres fra spekulasjonens skadelige innflytelse på produksjon og omsetning. Effektiv støtte til fiskernes samvirke i tilvirkning og felleskjøp.

b) *Gjeldsregulering.*

Hurtig gjeldsregulering for bønder, småbrukere, fiskere og arbeidere og for kommuner. Nedsettelse av lånerenten. Adgang for låntagere i Småbruk- og Boligbanken, Hypotekbanken, Fiskeribanken og andre låne-innretninger til å få gjeldsnedsettelse etter takst, uten tvangsauksjon. Bønder, arbeidere og fiskere som uten egen skyld er ute av stand til å klare sine økonomiske forpliktelser, må få utsettelse med renter og avdrag på gjeld som hviler på deres hjem, jord og redskaper.

Ved at folket settes i arbeide, lønnsnivået holdes oppe, og rentebyrden lettes, økes *kjøpeevnen* og dermed også *lønnsomheten* i jordbruk, fiskeri og industri. Derved avhjelpes også best *kommunenes økonomi*. Ingen nye byrder må veltes over fra staten på kommunene.

II.

Vern om de demokratiske rettigheter.

Folkets demokratiske rettigheter opprettholdes og trygges. Derfor må den fremtredende fascisme stoppes. Ingen innskrenkning i stemmerett og valgbarhet. Det kommunale selvstyre opprettholdes og trygges. Vern om folkedomstolene. Lover som ensidig er rettet mot den fattige befolkning og mot den organiserte arbeiderklasse må opheves og nye avvises.

III.

Avrustning.

Avrustning. Militærvesenet omdannes til vaktvern. Alle hvite garder og frivillige militærorganisasjoner oppløses.

b. Taktikk ved stortingsvalget.

Da det er av den største betydning ved stortingsvalget å bringe på det rene partiets styrke blandt velgerbefolkningen og dessuten å opnå den størst mulige representasjon på Stortinget, oppstiller partiet kandidater i alle valgdistrikter.

Valgallianse med andre partier må ikke finne sted.

Ved nominasjon av partiets stortingskandidater må partiforeningene i hvert valgdistrikt gis anledning til å bringe kandidater i forslag. Nominasjonen foretas av et representantskaps- eller nominasjonsmøte for hvert valgdistrikt. De offentlige nominasjonsregler kan benyttes.

En avvikende fremgangsmåte kan ikke anvendes uten centralstyrets samtykke.

By- og distriktpartiernes styrever må påse at nominasjonene foregår på betryggende måte.

Nominasjonene skal innbringes for centralstyret til godkjennelse.

Kommunevalget.

a. Retningslinjer for kommunevalget 1934.

Landsstyret bemyndiges til i samråd med Landskommune-utvalget å utarbeide retningslinjer for kommunevalgene 1934.

b. Taktikk ved kommunevalget.

Partiet stiller egne lister i alle kommuner hvor der er partiavdelinger. Valgallianser med andre partier må ikke finne sted.

Internasjonale forbindelser.

Skedsmo Arbeiderparti foreslo:

Det norske Arbeiderparti innmeldes i Den (2nen Internasjonale) Socialistiske Arbeiderinternasjonale.

Landsstyret uttalte:

Under henvisning til vedtagelse på landsmøtet 1930 gav landsstyret og centralstyret sin tilslutning til at det blev innledet samarbeide med Det uavhengige engelske Arbeiderparti, venstrefløyen i det hollandske socialdemokrati, Det uavhengige polske Arbeiderparti og det polske Bund. Da utviklingen under krisen førte til at der blev dannet et uavhengig arbeiderparti både i Holland og Tyskland, tok Det uavhengige engelske Arbeiderparti initiativet til en internasjonal konferanse, som blev holdt i Berlin 5—6 mai 1932. Her blev det vedtatt å nedsette en samarbeidskomité, idet det dog blev uttrykkelig presisert både da og senere, at hensikten ikke er å danne nogen ny internasjonale, men utelukkende å arbeide for internasjonal samling på klassekampens grunn.

Således vedtok centralstyret i sitt møte den 15 august 1932 en uttalelse som blev fremlagt av vårt partis representant på den internasjonale konferanse i Amsterdam 27—28 august 1932 og bekreftet av denne.

Uttalelsen lyder slik:

«Det norske Arbeiderparti ser det som sin viktigste oppgave å arbeide for internasjonal samling på et socialistisk og klassemessig grunnlag. Forutsetningen for en seierrik fremgang for arbeiderne er at striden innenfor arbeiderklassen bringes til opphør. De samarbeidende partier må derfor positivt gå inn for en samling av de stridende internasjonaler og de frittstående grupper i en felles internasjonal på klassekampens grunn. Partiets deltagelse i det innledede samarbeide med de uavhengige revolusjonære partier er bestemt av ønsket om gjennom

dette samarbeide å understøtte disse samlingsbestrebelse. Det norske Arbeiderparti kan således ikke gi sin støtte til at det reises en ny internasjonal organisasjon ved siden av de allerede eksisterende internasjonaler.»

Denne vilje til positivt arbeide for en internasjonal klassesamling fikk også sitt uttrykk på den konferanse av de uavhengige partier som fant sted i Paris like etter Hitlers maktovertagelse. Konferansen vedtok å offentliggjøre et opprop til den internasjonale arbeiderklasse, de to internasjonaler og alle frittstående arbeiderpartier med en inntrengende opfordring om å samles til kamp mot reaksjonen. Men i betraktning av den kritiske situasjon i Tyskland besluttet konferansen å sende følgende henvendelse til Den socialistiske Internasjonale og Den kommunistiske Internasjonale:

«I betraktning av den alvorlige situasjon som den internasjonale arbeiderklasse idag står overfor og den fare som Hitler-diktaturet i Tyskland betyr, anmoder vi om øieblikkelig innkallelse av en konferanse mellom Den socialistiske Internasjonale, Den kommunistiske Internasjonale og de uavhengige socialistiske partier. Denne konferanse må ha til oppgave å planlegge en felles aksjon til støtte for de arbeidere som undertrykkes av fascismen i dens forskjellige former, og slå tilbake den internasjonale reaksjon.»

Telegrammet var undertegnet av Det norske arbeiderparti, Det uavhengige engelske Arbeiderparti, Det uavhengige hollandske Arbeiderparti, Det polske uavhengige Arbeiderparti, Det tyske socialistiske Arbeiderparti, Det franske uavhengige Arbeiderparti og Det italienske socialistiske Parti.

Utviklingen har vist at Det norske Arbeiderparti hadde rett i til enhver tid å fremholde kravet om internasjonal samling ved en forening av de to internasjonaler og de frittstående partier. Denne tanke som lenge blev avvist av de to internasjonaler, er idag et krav som reises av de arbeidende masser i hvert eneste land. Idag er samlingen ikke lenger bare ønskelig, men en bydende nødvendighet for å kunne reise en effektiv motstand mot den internasjonale reaksjon og få arbeiderbevegelsen over i angrepsstilling igjen. Samtidig har det i den senere tid funnet sted en nyorientering innen den internasjonale arbeiderbevegelse, som letter adgangen til en samling på et klart klassebetonet grunnlag, slik som Det norske Arbeiderparti alltid har fremhevet måtte være en nødvendig forutsetning for reisingen av en handlekraftig internasjonal arbeiderorganisasjon.

På bakgrunn av den reaksjonære fare som truer arbeiderorganisasjonene i alle land, med den stigende teoretiske erkjennelse av nødvendigheten av en rettlinjert klassepolitikk og den praktiske tilnærming som har funnet sted mellom de to internasjonaler, må arbeidet for den internasjonale klassesamling drives med større kraft enn nogensinne før.

Under disse omstendigheter er en tilslutning til en av de to internasjonaler ingen løsning, men er tvert imot bare egnet til å skade samlingsarbeidet, ved at partiet midt under de pågående forhandlinger om samling så demonstrativt tar parti for den ene part. På den annen side vil en slik tilslutning kunne vekke strid i partiet, som vil virke svekkende, og som det er unødig å gi støtet til slik som samlingsspørsmålet nu ligger an, da man før eller senere må nå frem til en løsning på internasjonalt grunnlag. Så lenge partiet er frittstående, vil det også kunne spille en rolle som meglar mellom de to internasjonaler.

Beslutning.

Landsmøtet godkjenner det samarbeide som er innledet med de uavhengige arbeiderpartier, og uttaler sin tilslutning til det initiativ som blev tatt på konferansen i Paris.

Centralstyret får i oppdrag å forsette arbeidet for å nå frem til internasjonal samling på klassekampens grunn.

Videre får centralstyret i oppdrag å søke innledet samarbeide med de socialistiske arbeiderpartier i Norden.

Hvis en klassesamling kommer i stand i landsmøteperioden, bemyndiges landsstyret til å bringe vårt internasjonale medlemsskap i orden.

Vedtatt mot 1 stemme.

Klassesamlingen.

Landsstyret behandlet i møte 19 mars en henvendelse fra Norges kommunistiske Parti om enhetsfront mot fascismen og kapitaloffensiven.

Landsstyret vedtok å sende Kommunistpartiet følgende svar:

«Idet vi bekrefter mottagelsen av Deres henvendelse av 11 ds. med anmodning om enhetsfront mot fascismen og kapitaloffensiven, skal Det norske Arbeiderpartis landsstyre uttale:

Vi gir vår tilslutning til Deres uttalelse om at «arbeiderklassen trenger enheten med klassekampen for øie, for enig og samlet å kunne kjempe mot fascismen og reaksjonen, mot angrepene på arbeidernes levestandard og våre politiske rettigheter.»

Ut fra dette grunnsyn om enheten innen arbeiderbevegelsen som en politisk og historisk nødvendighet, er det at Det norske Arbeiderparti har optatt arbeidet for *organisatorisk klassesamling*. Ett parti, én vilje, én ledelse for arbeiderklassens kamp mot reaksjonen, for socialismen.

En «enhetsfront» med oprettholdelse av den politiske organisatoriske splittelse innebærer ikke at arbeiderklassens slagkraft styrkes. En organisatorisk samling, politisk så vel som faglig, er derimot i hele arbeiderklassens varige interesse.

Den alvorlige krise, de tusener arbeidsløses vanskelige stilling, er idag det sterkeste argument for en organisatorisk samling av arbeiderklassen, for å kunne opnå positive resultater i kampen mot fascismen og reaksjonen.

Vi erklærer oss derfor beredt til å drøfte spørsmålet om organisatorisk samling med representanter fra Norges kommunistiske Parti, såfremt det gis klar og utvetydig beskjed om at hensikten med forhandlingene er å nå frem til en slik samling.

Vi er helt enig i Deres bemerkning om at «tidene er alvorlige. Situasjonen krever samling. Situasjonen krever handling.»

Såfremt dette er en realitet, imøteser vi Deres bekreftende svar på vår opfordring om forhandlinger med sikte på å nå frem til organisatorisk samling.»

Kommunistpartiet svarte at det ikke kunde opta forhandlinger på det grunnlag landsstyret hadde vedtatt.

Landsstyret foreslo:

Idet landsmøtet erklærer sig enig i det vedtak landsstyret har fattet i spørsmålet om klassesamling eller enhetsfront, gis det nye styre i oppdrag å fortsette arbeidet for samling i ett parti.

Enstemmig vedtatt.

Kommunistpartiets støtte-organisasjoner.

Landsstyret uttalte:

Den oppløsningsprosess som er et resultat av utviklingen innenfor det kapitalistiske samfund øver også sin virkning på arbeiderklassen. Arbeiderbevegelsen er under disse omstendigheter utsatt for en sterkere påkjenning enn nogen gang, og det er av stor viktighet at disiplinen opprettholdes. Partimedlemmene må under slike forhold være på vakt overfor alle anslag som har til hensikt å skape forvirring innen deres egne rekker.

Kommunistpartiet benytter fortrinsvis Det norske Arbeiderparti og fagorganisasjonen som arbeidsfelt for å hverve medlemmer og tilhengere. Dette hvervningsarbeide foregår ikke som et åpent agitasjonsarbeide for Kommunistpartiet, men det drives for en vesentlig del gjennom partiets forskjellige støtteorganisasjoner. Det gjelder organisasjoner som Sovjet-Unionens Venner, Røde Hjelp, Internasjonale Arbeiderhjelp, Den revolusjonære Fagopposisjon, Kampforbundet for rød Sportsenhet, de såkalte antikrigskomiteer o. s. v. De spesielle formål som disse organisasjoner sier sig å ha, kan imidlertid partiets medlemmer på den mest effektive måte fremme gjennom partiet og fagorganisasjonen.

Medlemmer av partiet må derfor ikke ved medlemskap eller på annen måte støtte disse former for Kommunistpartiets kamp mot Det Norske Arbeiderparti.

Landsstyret foreslo:

Medlemsskap i Kommunistpartiets støtte-organisasjoner (Sovjet-Unionens Venner, Røde Hjelp, Internasjonale Arbeiderhjelp, Den revolusjonære Fagopposisjon, Kampforbundet for rød Sportsenhet, de såkalte antikrigskomiteer og andre lignende organisasjoner) er uforenlig med medlemsskap i Det norske Arbeiderparti.

Vedtatt mot 16 stemmer, som blev avgitt for at «Sovjet-Unionens Venner» ikke skulde medtas.

Edrueighets-spørsmålet.

Landsstyret foreslo at landsmøtet skulde vedta følgende uttalelse:

Fortsetningen for arbeiderklassens fremrykning og seier er at den frigjør sig fra de gamle borgerlige forestillinger og fordommer, dyktiggjør sig personlig for de store og krevende opgaver man nu står overfor, skaffer sig opplysning om og innsikt i de økonomiske og sociale spørsmål som er brennende, stiller sig uavkortet på et klassesolidarisk grunnlag og går inn for en ny og høiere, en socialistisk og alkoholfri kultur. Alle sociale bedøvelsesmidler, og da i første rekke alkoholismen, virker svekkende og nedbrytende. Derfor må det reises en uforsonlig kamp mot den.

Arbeiderpartiet ser det som en viktig oppgave å vekke sans og respekt for avhold og edrueighet. Av den grunn er det nødvendig å opta et planmessig opplysningsarbeide også på dette område.

Landsmøtet vil anbefale at partiavdelinger — de faglige som de politiske — tar alkoholspørsmålet op til behandling på sine møter, og at edrueighetskravet skjerpes. Av særlig viktighet er det at arbeiderungdommen opdras til å innta en klar og grei stilling.

Ved alle arbeider-sammenkomster må der herske orden og edrueighet. Videre er det nødvendig å verne om arbeidsplassen og dens omgivelser. Likeså om arbeiderhjemmene og om arbeiderstrøkene. Derfor må kampen tas op mot smugling, gauking og hjemmebrenning.

På de steder hvor det er plass og behov for en organisasjon som særskilt tar sig av edrueighetsspørsmålet innen arbeiderbevegelsen og arbeiderklassen, vil landsmøtet anbefale opplutning om Arbeidernes Avholdslandslag.

Vedtatt mot 4 stemmer.

Partiet og ungdommen.

Det norske Arbeiderparti, som er bæreren av den nye tid og forkjemperen for det socialistiske samfund, har alltid vært i pakt med ungdommen og sett det som sin oppgave å hevde dens interesser. Derfor er Det norske Arbeiderparti ungdommens parti.

Likevel er det nødvendig at våre organisasjoner på bakgrunn av den alvorlige situasjon som arbeiderbevegelsen nu står oppe i, i høiere grad enn før kommer ungdommen i møte, varetar dens interesser og søker å knytte den fastere til bevegelsen.

Den langvarige økonomiske krise har i særlig grad rammet ungdommen og vært en voldsom påkjenning for den. Den opvoksende slekt har ikke kunnet finne nogen plass i arbeidslivet og føler sig utenfor. Den arbeidsløse ungdom har derfor heller ikke hatt nogen anledning til å kunne delta i de økonomiske organisasjoner og der finne støtte for livskampen.

Det borgerlige samfund har alltid stengt veien for ungdommen og avslått dens krav om arbeide og brød. Det er bare når det gjaldt opplæringen i morderhåndverket at det borgerlige samfund har hatt bruk for ungdommen. Men nu har borgerskapet plutselig fått voldsom interesse for ungdommen. Borgerskapet vil erobre ungdommen, ikke for å innrømme dens rett, men anvende den som støtte i reaksjonens maktkamp. Denne kamp for erobringen av arbeiderungdommen gir sig ikke alene utslag ved dannelsen av slike organisasjoner som Arbeidsfylkingen og Ledingen, men i et planmessig arbeide innen de såkalte nøitrale ungdomsorganisasjoner.

Overfor disse bevisste bestrebelsler fra borgerskapets side vil partiet energisk og målbevisst gå inn for ungdommens interesser ved i enda sterkere grad å gi plass for ungdommen og ungdommens egen kamplyst og virketrang. Dette faller sammen med partiets tidligere innstilling, men den nuværende økonomiske og politiske utvikling nødvendiggjør at arbeidet på dette felt øker i styrke.

Ungdomsfylkingen må fortsatt være den grunnleggende organisasjon for arbeiderungdommens politiske virksomhet og kamp, men ut over dette må båndene knyttes fastere med den ungdom som ennå står utenfor. Store deler av denne ungdom føler sig i kontakt med arbeiderbevegelsen, men den nærmeste fremtid vil kreve deres aktive og nære medvirken. Det gjelder først og fremst den arbeidsløse ungdom. *For denne ungdom må det, i forståelse med Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, finnes frem til en organisasjonsform som kan knytte den til fagorganisasjonen.*

Partiet vil også utnytte ungdommens aktivitet i kampen mot den fremtredende reaksjon og fascisme. Nettop på dette område trenger partiet mere enn nogensinne ungdommen. Partiet vil søke sin støtte for dette arbeide i Arbeidernes Ungdomsfylking og Arbeidernes Idrettsforbund.

I usvikelig solidaritet med den arbeidende og den arbeidsløse ungdom vil partiet ved å trekke den direkte inn i kampen gi den plass og muligheter for å kjempe for sine interesser.

Under henvisning til foranstående vedtok landsmøtet følgende forslag fra landsstyret:

1. Partiet vil med øket styrke gå inn for at den arbeidsløse ungdom kan komme i varig beskjefligelse. Partiet vil opta en energisk kamp mot den grove politiske spekulasjon i en ungdom i nød som nu finner sted gjennom Arbeidsfylkingen.
2. I forståelse med Landsorganisasjonen optas arbeide for at den arbeidsløse ungdom kan organiseres i tilslutning til fagorganisasjonen.
3. Centralstyret får i oppdrag sammen med A. U. F. og A. I. F. å organisere det antifascistiske arbeide blandt ungdommen som en motvekt mot Ledingen og andre fascistiske organisasjoners virksomhet.
4. Partiet vil understreke nødvendigheten av at unge krefter i høiere grad enn før trekkes aktivt inn i arbeiderbevegelsens ansvarlige arbeide.

Arbeidernes spiderbevegelse.

Samarbeidskomitéen mellom Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, Det norske Arbeiderparti og Arbeidernes Idrettsforbund, bestående av *Elias Volan, Olav Hindahl, Oscar Torp, Einar Gerhardsen, Ola Brandstorp og Trygve Lie*, og som i nærværende sak har vært tilrådt av *Arnfinn Vik og Finn Moe* fra Arbeidernes Ungdomsfylking, har avgitt nedenstående innstilling til centralstyret.

Kampen om ungdommen føres idag fra alle hold med større kraft enn nogen gang før. Særlig de politiske organisasjoner er opmerkssomme på hvor nødvendig det er å vinne ungdommen.

De borgerlige partier har lite håp om å vinne de unge direkte for sine politiske organisasjoner. De legger derfor hovedvekten på å vinne dem gjennom såkalt politisk nøitrale organisasjoner, som den borgerlige idrettsbevegelse og den borgerlige spiderbevegelse.

Arbeidernes idrettsbevegelse har formådd å nøytralisere virkningene av den borgerlige idrettsbevegelses virksomhet. Gjennom A. I. F. er titusener unge arbeidere knyttet til arbeiderbevegelsen. Når det gjelder speiderbevegelsen derimot, har man ingen tilsvarende organisasjon som arbeiderbarna kan slutte sig til. Tusener unge jenter og gutter fra arbeiderhjemmene søker nu til den borgerlige speiderbevegelse. Den påvirkning barna der blir utsatt for og det miljø de trekkes inn i kan resultere i at de tapes for arbeiderklassen og dens organisasjoner. Det vil derfor være av stor betydning om det kunde bli organisert en egen arbeidernes speiderbevegelse som kan samle de arbeiderbarn som setter pris på friluftsliv.

Det har tidligere vært organisert røde speiderorganisasjoner, men det har ikke vært den fasthet over dem som er nødvendig for slike organisasjoner, og fremfor alt har det vært en svakhet at de har manglet den sterke og direkte tilknytning til den øvrige arbeiderbevegelse.

På arbeiderungdommens samlingskongress i 1927 blev det besluttet at speiderarbeidet skulde være underlagt Ungdomsfylkingen. Det har i den siste tid vært arbeidet en del for på ny å reise en arbeidernes speiderbevegelse. Belært av tidligere erfaringer har Ungdomsfylkingen funnet det nødvendig å gi en fremtidig speiderorganisasjon et bredere og sikrere grunnlag enn tidligere. Arbeidet med en sådan organisasjon er så ansvarfullt og av en slik art og omfang at det er vanskelig for Ungdomsfylkingen alene å makte det. Speiderarbeidet bør derfor legges under en ledelse valgt av partiet, Ungdomsfylkingen og arbeideridretts-bevegelsen.

Komitéen foreslår at det vedtas sådan beslutning:

1. Det organiseres en speiderbevegelse som underlegges et styre bestående av 9 medlemmer, hvorav Det norske Arbeiderpartis centralstyre velger 3, Arbeidernes faglige Landsorganisasjons sekretariat 2, Arbeidernes Ungdomsfylkings centralstyre 2 og Arbeidernes Idrettsforbunds styre 2 medlemmer.

2. Styret utarbeider i forståelse med hovedorganisasjonene lover, utgir nødvendig materiale og foretar organiseringen av speiderbevegelsen.

3. Det søkes samarbeide med ledelsen for barnelagsvirksomheten for om mulig å få speiderarbeidet og barnelagsarbeidet under den samme ledelse.

Mindretallet *Volan* og *Hindahl* kan ikke slutte sig til flertallets standpunkt om at det skal opprettes en ny organisasjon ved navn av Arbeidernes Speiderforbund.

Man er av den opfatning at det ikke er behov for et nytt selvstendig forbund innenfor speiderbevegelsen.

Mindretallet er enig i at det er påkrevet at barna og den aller yngste ungdom kan samles i organisasjonen, hvor de kan få så vel den fysiske oppdragelse som er nødvendig, og samtidig bli kjent med det arbeide som utføres av den organiserte arbeiderklasse og de idéer man kjemper for.

Arbeidernes hovedorganisasjoner, partiet, Landsorganisasjonen, Ungdomsfylkingen og Arbeidernes Idrettsforbund har til oppgave hver på sine områder å samle de krefter som skal hevde arbeiderklassens interesser overfor borgerskapet.

Arbeidernes Idrettsforbunds oppgave er å spre kjennskap til den fysiske kultur blandt den arbeidende ungdom. Og dette forbund har allerede gått i gang med å organisere gutter og jenter innen sine lag, så grunnlaget for en arbeidernes speiderbevegelse kan derfor sies å være lagt.

Det er klart at stiftelsen av et nytt forbund vil kreve økonomiske offer fra hovedorganisasjonens side, og kanskje må man også regne med et konkurranseforhold mellom de organisasjoner som idag arbeider for å samle den ungdom som også speiderforbundet vil ha innen sine rekker.

I henhold til ovenstående foreslår mindretallet at partiets landsmøte fatter følgende beslutning:

1. Arbeidernes speiderbevegelse organiseres som en underavdeling av Arbeidernes Idrettsforbund.

2. Partiets centralstyre opnevner et medlem av speideravdelingens styre som skal ha ansvaret for den politiske ledelse av denne avdeling.

Dessuten skal Landsorganisasjonen, partiet, Ungdomsfylkingen og Arbeideridrettsforbundet være representert i styret med hver sin representant som velges av Idretts-samarbeidskomitéen.

Speideravdelingen velger selv 2 medlemmer av styret.

3. Det opnevnte styre får i oppdrag i forståelse med Idretts-samarbeidskomitéen å utarbeide lover og utgi nødvendig materiale for den nye speideravdeling og straks gå i gang med organiseringen.

Landsstyret foreslo:

Idretts-samarbeidskomitéens forslag til beslutning vedtas.

Komitéens flertallsinnstilling blev vedtatt med stort flertall.

Forholdet til arbeideridretten.

Samarbeidskomitéen mellom Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, Det norske Arbeiderparti og Arbeidernes Idrettsforbund, bestående av Elias Volan, Olav Hindahl, Oscar Torp, Einar Gerhardsen, Ola Brandstorp og Trygve Lie, har avgitt nedenstående innstilling til centralstyret.

I de år som er gått siden Arbeidernes Idrettsopposisjon og senere Arbeidernes Idrettsforbund blev stiftet, under medvirkning fra D. N. A. og A. F. L. har A. I. F. møtt velvilje og forståelse og fått økonomisk støtte fra arbeiderklassens hovedorganisasjoner i Norge. Uten denne støtte og uten det samarbeide som har foregått mellom forbundet og D. N. A. og A. F. L., vilde Arbeidernes Idrettsforbund idag ikke ha stått i den relativt sterke stilling som det gjør.

Allerede Samlingskongressen i 1927 uttalte sin glede over fremgangen i A. I. F. og anmodet alle partifeller om å yde arbeideridretts-bevegelsen sin uforbeholdne støtte gjennom sine organisasjoner, sin presse og sin virksomhet for øvrig. Samlingskongressen satte imidlertid som betingelse for partiets støtte at arbeideridretts-bevegelsen skulde sette en stopper for Det kommunistiske Partis cellevirksomhet, idet kommunistene ikke lenger måtte få adgang til å utnytte arbeideridretten for sitt partis særformål.

Fagkongressen i samme år vedtok en uttalelse i samme retning og oppfordret de fagorganiserte medlemmer som var tilsluttet borgerlige idrettslag å melde sig ut av disse og slutte sig til A. I. F.

Inntil 1930 blev arbeidet innen A. I. F. utført overensstemmende med de retningslinjer som var trukket op av Samlingskongressen og den siste fagkongress. Det lyktes således på A. I. F.s landsmøte i 1920 å få vedtatt beslutninger som var helt i flukt med D. N. A.s synsmåter på arbeideridretten. Landsmøtet besluttet overensstemmende med forslag fra forbundsstyret å samarbeide med D. N. A. og A. F. L. gjennom en samarbeidskomité.

A. I. F. kom etter dette landsmøte over i en ny periode og stod foran nye oppgaver, og disse blev forsøkt realisert ved opplysningsarbeide, så vel i tale som i skrift.

Den nedsatte samarbeidskomité utarbeidet i 1930 et forslag for partilandsmøtet samme år som trakk op de praktiske arbeidslinjer som man innenfor D. N. A. skulde følge når det gjaldt partimedlemmer og disses overgang til A. I. F.

Partilandsmøtet 1930 og fagkongressen i 1931 vedtok ensartede beslutninger og oppfordret alle fagorganiserte arbeidere til aktivt å støtte arbeideridrettsbevegelsen. Kongressen oppfordret på det inendigste alle fagorganiserte idrettsmenn som stod tilsluttet Norges Landsforbund for Idrett, å bryte med den borgerlige idrettsbevegelse og slutte op om A. I. F.

I henhold til landsmøtebeslutningene i 1930 og kongressbeslutningene av 1931 og A. I. F.s egne landsmøtebeslutninger av samme år, har A. I. F.s forbundsstyret fortsatt sitt arbeide med støtte av partiet og Landsorganisasjonen og forbundet.

Samarbeidskomitéen mener at årene 1930, 31 og 32 har vært nogen av A. I. F.s beste arbeidsår. Organisasjonen er øket i indre styrke og fasthet, samtidig som tilsiget av nye lag og medlemmer har vært meget bra.

Imidlertid hersker det fremdeles innen arbeiderbevegelsen i en rekke byer og distrikter stor uklarhet og delvis uvilje likeoverfor A. I. F. Det er nemlig en kjensgjerning at arbeideridretten på mange steder ligger helt nede. Dette skyldes ikke bare at de stedlige partier og fag- og partimedlemmene ikke har optatt aktivt arbeide for dannelselse av arbeideridrettslag eller gjort forsøk på å

erobre borgerlige idrettslag. Årsaken er den — etter de erfaringer samarbeidskomitéens medlemmer har gjort ved sine personlige iakttagelser og undersøkelser på reiser m. v. — at det innenfor arbeiderbevegelsen finnes personer som bekjemper A. I. F. derved at de fortsetter sitt medlemsskap i borgerlige idrettslag. Og dessverre er det ennå på en rekke steder fremtredende medlemmer innen fag- og partiforeninger som innehar hverv som formenn eller styremedlemmer i borgerlige idrettslag, uten at man kan se at disse — overensstemmende med partilandsmøtets og fagkongressens beslutninger — legger to pinner i kors for å erobre vedkommende lag for A. I. F. Disse fremtredende borgerlige idrettsfolk med medlemsskap og tillitshverv innen parti- og fagorganisasjonen er for tiden den verste anstøtssten for A. I. F. og betraktes som det borgerlige landsforbunds beste støtter, og utnyttes i agitasjonen av denne organisasjon og dens presse mot A. I. F.

På fylkespartienes og samorganisasjonenes årsmøter fremkommer det av og til klager fra representanter som står tilsluttet A. I. F. over den stedlige partipresses stilling til arbeideridretten. Det bebreides lokalpressen at den vier den borgerlige idrett for stor oppmerksomhet og gir den for stor spalteplass på bekostning av arbeiderbevegelsens egne idrettsorganisasjoner. «Arbeiderbladet» blir påberopt som mønster for den øvrige partipresse, og de unge A. I. F.s parti-representanter tar til orde for at den utenbys presse skal følge «Arbeiderbladet» eksempel.

Samarbeidskomitéen er på det rene med at dette spørsmål og de krav som kommer fra de yngste innen partiet, bør søkes etterkommet i størst mulig utstrekning under hensyntagen til avisenes økonomi og de spesielle stedlige forhold.

Samarbeidskomitéen konstaterer at landsmøtets beslutning av 1930 om opprettelse av lokale og fylkes-samarbeidskomitéer ikke er gjennomført overalt. I de fylker hvor landsmøtets beslutninger av 1930 er satt ut i livet har det vist seg at resultatene for A. I. F. har vært meget gode. Det er således blitt stiftet en rekke nye lag, og så vel partiet som fagorganisasjonen og fylkingen er blitt tilført nye krefter og et stort antall nye unge medlemmer. Samarbeidskomitéen finner det derfor riktig at landsmøtet gjentar beslutningen av 1930 og innskjerper at alle fylkespartier må ta spørsmålet om forholdet til arbeideridretten op til behandling og søke gjennomført 1930-landsmøtets beslutninger.

Enkelte by- og herredspartier har truffet særlige beslutninger om partimedlemmenes avbrytelse av medlemsforholdet til Landsforbundet for Idrett. Disse beslutninger fordrer imidlertid at det nødvendige forhåndsarbeide er utført, således at gjennomførelsen av beslutningen ikke volder særlig oprivende strid innen vedkommende parti. Hensikten med beslutningen om partimedlemmers avbrytelse av ethvert medlemsskap i Landsforbundet for Idrett må nemlig kunne ut i øket styrke for partiet og fylkingen og aktivt arbeide for A. I. F. Beslutningen må ikke ha karakteren av en tvangsbestemmelse, men skal være en beslutning som er kommet efter moden overveielse, og vedtas fordi den er prinsipielt riktig og praktisk gjennomførbar.

Akers Arbeiderparti vedtok således i sitt representantskapsmøte 24 mai 1932 mot 7 stemmer, hvor det bl. a. uttales:

«Arbeidernes Idrettsforbund er sammen med D. N. A. og A. F. L. og Arbeidernes Ungdomsfylking et nødvendig ledd i den organiserte norske arbeiderbevegelse.

Alle partiets medlemmer og foreninger opfordres til på ny å opta et intenst agitasjons- og opplysningsarbeide for øket tilslutning til arbeideridrettslagene.

Fra 30 juni 1932 kan ingen som er medlem av kretsforeningene, ungdomslagene og kvinneavdelingene tilhørende Akers Arbeiderparti, stå som medlem av lag tilsluttet Norges Landsforbund for Idrett. Hvis medlemsskap i Akers Arbeiderparti vil opprettholdes, må utmeldelse av de borgerlige idrettslag foreligge.

Medlemmer av fagforeninger som kollektivt er tilsluttet Akers Arbeiderparti og som efter 30 juni 1932 ikke har avbrutt sitt medlemsskap i borgerlige idrettslag, kan efter denne dag ikke inneha tillitshverv i partiet eller velges som tillitsmenn for partiet i nogen som helst form.»

Lignende beslutninger er senere vedtatt også andre steder.

Beslutningene bestemmer at ingen kan være medlem av de politiske organisasjoner hvis vedkommende er tilsluttet Landsforbundet, og de slår fast at medlemmer i fagforeninger som står kollektivt tilsluttet den politiske organisasjon,

og som ikke vil bryte sitt medlemsskap i de borgerlige idrettslag, ikke kan inneha tillitshverv i partiet.

Samarbeidskomitéen er av den opfatning at disse beslutninger bør søkes gjennomført av de enkelte by- og herredspartier på steder hvor det er arbeideridrettslag, når forholdene ligger til rette for sådanne beslutninger, overensstemmende med hvad komitéen har fremholdt foran.

Under henvisning til denne uttalelse vedtok landsmøtet følgende forslag fra Samarbeidskomitéen:

1. Landsmøtets beslutninger av 1930 gjentas og innskjerpes.
2. Det henstilles til partipressen mest mulig å etterkomme arbeideridrettsmennesenes ønske om å innta stoff om arbeideridretten.
3. Det henstilles til herreds- og bypartiene på steder hvor det er arbeideridrettslag å gjennomføre beslutninger om at medlemmer av partiforeninger, kvinneavdelinger og ungdomslag ikke kan stå tilsluttet lag som står i Landsforbundet for Idrett, og at medlemmer av fagforeninger som kollektivt er tilsluttet partiet, ikke kan inneha tillitshverv i partiet, hvis de står som medlemmer av borgerlige idrettslag.

Oversendte forslag.

Småbrukerkomité.

Ewald Bosse foreslo:

Landsmøtet nedsetter en småbrukerkomité bestående av fem medlemmer som har i opdrag:

1. Å utarbeide forslag til nødvendige endringer i jordloven.
2. Å utarbeide bestemte retningslinjer for beskyttelse av og hjelp til småbrukerne. Positive forslag til forhindring av tvangssalg, til gjenkjøp og finansiering, og til å gjøre brukerne uangripelige fra kreditorenes side, samt til direkte hjelp til småbrukeren i hans vanskelige stilling, skal fremlegges.
3. Å ta stilling til innkomne forslag om en fagorganisasjon for småbrukere og eventuelt sette denne ut i livet i samarbeide med fagorganisasjonen og centralstyret.

Komitéen pålegges å fremlegge disse forslag for centralstyret snarest mulig.

Gunnar Braathen foreslo:

Bosses forslag oversendes den mellom partiet og Landsorganisasjonen oprettede samarbeidskomité.

Enstemmig vedtatt.

Oscar Torp foreslo:

Centralstyret gis i opdrag i samråd med Arbeidernes faglige Landsorganisasjon å ta op til inngående drøftelse spørsmålet om småbrukernes faglige organisasjon og i forbindelse hermed også omsetningsmulighetene for deres produkter.

Enstemmig vedtatt.

Ewald Bosse foreslo:

Jordbruksparagrafen i arbeidsprogrammet forandres således, at den kommer til å lyde som følger:

Landets naturherligheter som jord, skog, havn, jakt og fiske skal på trygge vilkår tilhøre det arbeidende norske folk.

Det er partiets mål at enhver arbeider som er skikket til å drive jord, skal få sig overlatt denne uten vederlag, og at han dessuten i form av bidrag og rentefrie lån skal få stillet til disposisjon den nødvendige kapital til innkjøp av besetning, maskiner, redskaper, kunstgjødsel, såkorn og settepoteter samt til nødvendig ånehjelp. På denne måte mener partiet å kunne tilføre det arbeidende folk på landsbygden de nødvendige produksjonsmidler og kunne bedre de fortvilte

økonomiske forhold som hersker på landsbygden. Partiet vil sette alt inn på å sysselsette den arbeidsløse landsungdom som for en stor del tar skade under de nuværende forhold, og blandt annet derved redusere de farlige moralske, økonomiske og sociologiske følger av arbeidsløsheten.

Partiets nærmeste oppgave er å sørge for at alle tvangsauksjoner over småbruk ophører, at gjenerhvervelse finansieres, basert på den tidligere eiers betalingssevne, og at gjelden nedskrives til eiendommens bruksverdi. Partiet vil fortsatt arbeide for økning av bidragene til bureising og jorddyrking og på rentefrie lån i forbindelse hermed.

Småbruk- og Boligbanken styrkes, så dens virksomhet kan utvides.

Større eiendommer innkjøpes eller eksproprieres og opstykkes i småbruk. Midler til dette stilles til disposisjon av staten.

Partiet vil arbeide for en revisjon av jordloven, således at denne kan bli til virkelig nytte for alle som vil ha jord og som er skikket til å drive denne.

Det er nødvendig hurtigst mulig å søke fremmet en lov som gjør ethvert småbruk uangripelig for kreditorer.

Samvirkebevegelsen skal søkes fremmet på alle områder av småbrukerens virksomhet — så vel i produksjon som i innkjøp og salg. Denne bevegelse skal støttes av staten.

Partiet vil arbeide for den best mulige faglige undervisning i jordbruket.

I hele sin økonomiske politikk vil partiet ha for øie å skape den kjøpekraft blandt industriarbeidere og jordbrukere som skal til for at de kan avta hverandres produkter.

Efter forslag fra redaksjonskomitéen besluttet oversendt centralstyret.

Folkeoplysningen.

Mindretallets, Knut Stahrfoss, forslag:

Arbeiderpartiet vil fremme en folkeoplysning som kan skape en sann folkekultur i stedet for den gamle klassekulturen.

Folkeskolen må derfor forbedres og utbygges så den gir hvert barn anledning til å utvikle sine evner og anlegg, og så vi fortsatt kan hevde en stilling blandt de lengst fremskredne land på folkeoplysningens område.

For å nå dette mål må først og fremst den tvungne folkeskole utvides med et åttende år. Først når skolen beholder barna til 15 års alderen, blir dens varighet lang nok for et sammenhengende fremadskridende kurs med vesentlige høyere mål enn den nuværende folkeskoles. Arbeiderpartiet krever en allsidig offentlig utredning av denne for folkets fremtid så viktige sak. Det må være en forutsetning for denne utredning at oppbyggingen av skolevesenet også ved en forlengelse av folkeskolen, skal skje på enhetsskolens grunn, og at det tilstrebes en mest mulig ensartet ordning av barneskolen i by og på land.

Arbeiderpartiet krever at skolevesenets administrasjon adskilles fra kirkens og får sitt eget departement.

All videregående utdannelse må være gratis. Ved stipendier må der sørges for at den blir uavhengig av bosted og personlig økonomi. Partiet vil arbeide for utvidelse av skolebespisningen og for at gratis skolemateriell blir fastsatt ved lov.

Det forlanges en modernisering av skolens lærebøker og spesielt en revisjon av lærebøkene i historie.

Naturvidenskap og samfundslære gis en bredere plass, og utviklingen av det faglige og tekniske skolevesen vies en særlig oppmerksomhet.

Arbeiderpartiet krever en utvidet støtte til folkebiblioteker og til kringkasting og film i folkeoplysningens tjeneste.

Efter redaksjonskomitéens forslag enstemmig besluttet oversendt det nye centralstyre.

Lovendringer.

Vest-Agder Arbeiderparti henstillet:

Partiets lover punkt 2 omredigeres slik at arbeidsløses foreninger får adgang til å stå tilsluttet Arbeiderpartiet kollektivt.

Videre forelå forslag om å gi arbeideridrettslagene adgang til kollektivt å tilslutte sig partiet.

Begge forslag var fremmet for sent til å komme til behandling og blev enstemmig besluttet oversendt den mellem partiet og Landsorganisasjonen nedsatte samarbeidskomité.

Ungdomslag.

H. Moe Jacobsen foreslo:

På hvert sted hvor der er partiavdeling, plikter denne å dra omsorg for at der blir dannet ungdomslag på stedet.

Enstemmig besluttet oversendt centralstyret.

Hilsningstelegram.

Det blev besluttet å sende et hilsningstelegram til centralstyrets medlem A. E. Gundersen som lå syk.

Hilsen og innsamling til tyske kamerater.

Der blev referert en hilsningsskrivelse fra Tysklands sosialistiske Arbeiderparti (S. A. P.), og landsmøtet besluttet å sende partiet en hilsen og la foreta en innsamling til fordel for tyske kamerater. Denne innbragte kr. 322.65.

Valgene.

Centralstyret.

Til formann blev gjenvalgt Oscar Torp, viceformann Magnus Nilssen, redaktør Martin Tranmæl. Alle med akklamasjon.

Som medlemmer av centralstyret blev valgt: Halvard Olsen (310 stemmer), Eugen Johannessen (309 stemmer), Einar Gerhardsen (308 stemmer), Alfred Madsen (291 stemmer), Valdemar Nielsen (232 stemmer), Osvald Johnsen (246 stemmer), Eugen Pettersen (228 stemmer).

Som varamenn for centralstyret blev valgt: 1. Martin Liengen, 2. Halvard M. Lange, 3. Olaf Hansen, 4. Jens Teigen, 5. Helga Karlsen, 6. Erling Anthonen, 7. Herman Stordalen.

Landsstyret.

Som medlemmer av landsstyret blev valgt:

Trygve Lie, Akershus, Magnus Johansen, Østfold, Oscar Nilssen, Hedmark, Bjarne Borgan, Opland, Karl Nedberg, Buskerud, Trygve Brattellie, Vestfold, Johan Magnussen, Telemark, Albert Karlsen, Aust-Agder, Aasmund Kulien, Vest-Agder, Nils Norheim, Stavanger, I. K. Hognestad, Rogaland, Mons Lid, Bergen, Jakob Kolrud, Hordaland, Hans Kvam, Sogn og Fjordane, M. Landstad, Møre, Johan Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, Ole Øisang, Trondheim, Wilhelm Flotvik, Nord-Trøndelag, Andreas Moan, Nordland, Sverre Stople, Nordland, Gitta Jønsson, Troms, Gustav Engedal, Finnmark.

Som varamenn til landsstyret blev valgt: 1. Ivar Opsahl, Drammen, 2. Albert Vang, Østfold, 3. Oscar Andersen, Rjukan, 4. Anders Otting, Nordland, 5. Ida Nordahl, Nord-Trøndelag, 6. Harald Skutvik, Møre, 7. Bertrand Bakka, Rogaland, 8. Kr. Fjeld, Hedmark.

Som revisorer blev valgt Alfred Nilsen og Hilmar Nordby.

Næste landsmøte.

Landsstyret blev bemyndiget til å fastsette tid og sted for næste landsmøte.

Innhold.

	Side
21. ordinære landsmøte Stavanger 4—9 mars 1912	3
22. ordinære landsmøte Trondhjem 22—26 mai 1915	11
23. ordinære landsmøte Oslo 29 mars—1 april 1918	22
1. ekstraordinære landsmøte Oslo 7—10 juni 1918	30
24. ordinære landsmøte Oslo 22—25 mai 1920	41
25. ordinære landsmøte Oslo 25—28 mars 1921	53
26. ordinære landsmøte Oslo 24—28 februar 1923	61
2. ekstraordinære landsmøte Oslo 2—4 november 1923 ..	69
27. ordinære landsmøte Oslo 4—6 september 1925	91
3. ekstraordinære landsmøte Oslo 28—29 januar 1927 ..	106
Samlingskongressen Oslo 30—31 januar 1927	109
28. ordinære landsmøte Oslo 14—16 mars 1930	136
29. ordinære landsmøte Oslo 26—28 mai 1933	157

Innholdsfortegnelse.

Sakregister.

Personregister.

Saksregister.

	Side
A. I. F. — Arbeidernes Idrettsforbund.	
Hilsen til arbeideridrettsungdommen 1925	104
Arbeidernes idrettsbevegelse, 1927	108
Arbeidernes idrettsbevegelse, Samlingskongressen	132
Partiets stilling til A. I. F., 1930	152
Forholdet til arbeideridretten, 1933	183
<i>Ammunisjon til Polen, 1920</i>	44
<i>Amnestikrav og asylrett, 1919</i>	36
<i>Amnestikravet, 1925</i>	103
<i>Arbeidsfortjeneste, tapt, 1915</i>	20
<i>Arbeidsgiverforeningen, partifeller som medlemmer av, 1912</i>	10
<i>Arbeidsledigheten, opprop til den norske arbeiderklasse, 1925</i>	102
<i>Barnelagene, februar 1923</i>	66
<i>Barnelagsbevegelsen, 1925</i>	104
<i>Bedriftsrådene og sosialiseringen, 1920</i>	43
<i>Bedriftsråd og sosialisering, 1921</i>	60
<i>Beretning, 1930</i>	137
<i>Beretning, 1933</i>	156
<i>Bolignøden, 1920</i>	50
<i>Budgettene, 1927</i>	106
<i>Bygdefolkets krisehjelp, 1933</i>	173
<i>Deputasjon til Samlingskongressen</i>	110
<i>Dommen over Torgeir Vraa, 1912</i>	4
<i>Dyrtidssituasjonen, 1918</i>	23
<i>Dyrtidssituasjonen, 1920</i>	49
<i>Eriksen, dr. Alfred, hans forhold til partiet, 1912</i>	4
<i>Eventuelt, 1921</i>	60
<i>Eventuelt, (forskjellige forslag), 1930</i>	154
<i>Eksklusjon, ophevet, 1930</i>	154
 Faglig politikk.	
1925	98
Partiets forhold til fagorganisasjonen, samlingskongressen	125
Partiets faglige politikk, 1930	145
Partimedlemmers plikt til å stå fagorganisert, 1930	147
<i>Folkets Hus fond, 1912</i>	10
 Forbudsspørsmålet.	
Forbudsspørsmålet, 1912	6
Rusdrikkannonser, 1912	9
Salg av rusdrikk, 1915	19
Folkeavstemning om forbud, 1919	36
Edrueighetsspørsmålet, febr. 1923	66
Edrueighetsspørsmålet, 1925	97
Edrueighetsspørsmålet, 1933	180

Forretningsordenen for landsmøtene.		Side
1915	.....	11
1920	.....	41
1921	.....	53
1923	.....	61
Februar 1923	.....	69
1930	.....	136
1933	.....	156
<i>Fremmedloven, 1918</i>	.....	23

Fullmaktene til landsmøtene.

November 1923	.....	69
Samlingskongressen	.....	110
1930	.....	136
1933	.....	156
<i>Fengslede kamerater, hilsen, 1925</i>	.....	91
<i>Gundersen, A. E., hilsen, 1933</i>	.....	187
<i>Gausdal, stortingsmann, hans votering i spørsmålet Nationernes forbund, 1929</i>	.....	41
<i>Hilsen til fengslede kamerater, 1925</i>	.....	91
<i>Hilsen til Chr. Holtermann Knudsen, 1927</i>	.....	106
<i>Hilsen til arbeideridretts-ungdommen, 1925</i>	.....	104
<i>Hilsen til A. E. Gundersen, 1933</i>	.....	187
<i>Hilsen til tyske kamerater, 1933</i>	.....	187
<i>Innbydelse, 1918</i>	.....	22
<i>Innbydelse, 1919</i>	.....	32
<i>Innsamlinger, (Matteottifondet, Rudolf Nilsen), Samlingskongressen</i>	.....	114

Internasjonale spørsmål.

Det internasjonale spørsmål, 1918	.....	25
Klassedommer i Danmark, 1919	.....	37
Det internasjonale spørsmål, 1920. Til arbeiderklassen i Amerika. Angående Ungarn. Til våre kamerater i Finnland. Til den revolusjonære arbeiderbevegelse i Frankrike. Til Sovjet-Russland	.....	51
Partiet og Internasjonen, 1921	.....	53
Partiets forhold til Internasjonen, febr. 1923	.....	61
Sympatiuttalelse for de italienske arbeidere, februar 1923	.....	66
Sympatiuttalelse — franske og tyske kommunister, februar 1923	.....	67
Landsstyrets forslag vedrørende beslutningene på det utvidede eksekutivkomitémøte Moskva juni 1923. Arbeider- og bonderegjeringsparten, november 1923	.....	72
Religionsparten, november 1923	.....	73
Den røde faglige Internasjonale, november 1923	.....	74
Internasjonalsens statutter, november 1923	.....	74
Eksekutivkomitéens erklæring og ultimatum, november 1923	.....	75
Erklæringer hertil, november 1923	.....	78
Beslutning vedr. Internasjonen, november 1923	.....	79
Erklæringer til denne, november 1923	.....	80
Internasjonal samling, 1925	.....	98
Protest mot den hvite terror, Ungarn, Bulgaria, Polen, 1925	.....	103
Partiets forhold til de revolusjonære sosialistiske partiers byrå i Paris 1927	.....	107
Innsamling, Sosialistiske Arbeiderinternasjonales Matteottifond, Samlingskongressen	.....	114
De internasjonale forbindelser, 1930	.....	143
Internasjonale forbindelser, 1933	.....	177
<i>Jaktrett i kommunene, 1919</i>	.....	38

Justis.	Side
Fremmedloven, 1918	23
Amnestikrav og asylrett, 1919	36
Klassedommer i Danmark, 1919	37
Amnestikrav, 1925	103
Protest mot klassejustisen, (Sacco—Vanzetti), Samlingskongressen	133
<i>Kirken, 1915</i>	20
<i>Kirken, Statskirken ophevelse, 1918</i>	27
<i>Klassedommer i Danmark, 1919</i>	37
<i>Klassejustisen, protest, (Sacco—Vanzetti), Samlingskongressen</i>	133
<i>Klassesamlingen, 1925</i>	98
<i>Klassesamlingen, Samlingskongressen</i>	110
<i>Klassesamlingen, 1933</i>	179
<i>Knudsen, Chr. Holtermann, hilsen, 1927</i>	106
 Kommunevalg.	
Kommuneprogrammet, 1912	10
Kommunevalg, taktikken, 1915	13
Kommuneprogrammet, 1919	38
Kommunevalget, retningslinjer, 1925	95
Kommunevalg, taktikken, 1925	97
Kommunepolitikken, 1927	129
Kommunevalget, retningslinjer, 1930	151
Kommunevalget, a. retningslinjer, 1933	177
b. taktikken, 1933	177
<i>Kommunalpolitisk sekretær, november 1923</i>	84
<i>Kommunistpartiets støtteorganisasjoner, 1933</i>	179
<i>Kooperasjonen, 1915</i>	17
<i>Kooperasjonen, Retningslinjer for partiets virksomhet, 1925</i>	102
<i>Kooperasjonen, Partiets arbeide for, Samlingskongressen</i>	127
<i>Kooperative retningslinjer, 1930</i>	147
<i>Kvinneorganisasjonen, Samlingskongressen</i>	130
<i>Landarbeiderne og småbøndene, Organisering av, 1925</i>	97
<i>Landarbeidere, skogsarbeidere og bønder, Organiseringen av, Samlingskongressen</i>	126
 Lovene — Lovendringer.	
1912	3
1915	12
1918	23
1920	47
1921	54
November 1923	85
1925	92
Samlingskongressen	114
Mønsterlover for fylkes- og distriktsorganisasjoner, samlingskongressen	119
Forslag til lover for herredspartier, Samlingskongressen	121
Forslag til lagslover, Samlingskongressen	122
Regler for partigruppene i kommune-, skolestyrer og fylkesting, Samlingskongressen	123
Arbeidsgrupper og agitasjonskorps, Samlingskongressen	124
1930	137
1933	156
Mønsterlover for herreds- og bypartier, 1933	158
Lovendringer, 1933	186
<i>Manifest til arbeiderklassen i Norge, november 1923</i>	88
<i>Manifest, Den økonomiske krise og fascismen, 1933</i>	171

Militærspørsmålet.

	Side
Militarismen, 1912	9
Militærspørsmålet, 1915	13
Militærstreiken, 1918	24
Militærstreik, 1920	47
Militærstreikforbundet og Mot Dag, 1925	99
Militærspørsmålet — retningslinjer, 1925	99
Antimilitære arbeide, Samlingskongressen	125
Antimilitære retningslinjer, 1930	143
<i>Mot Dag</i> , februar 1923	66
<i>Mot Dag</i> , 1925	99
<i>Mot Dag og militærstreikforbundet</i> , 1925	99
<i>Offentlige kommisjoner</i> , 1920	46

Oplysningsvirksomheten.

Socialistisk høiskole 1918	28
Partiskolen og opplysningsarbeidet, 1920	48
Skolevirksomheten, 1921	59
Retningslinjer for partiets opplysningsarbeide, november 1923	84
Oplysningsarbeidet, 1925	104
Oplysningsvirksomheten, 1930	153

Organisasjonsspørsmål.

Se og Lover — lovendringer	
Agitasjon, 1915	16
Forlagsdrift, 1915	16
Distriktssekretærer, 1919	39
Bidragslister, 1919	39
Agitasjonskorps, 1921	57
Faste partiapparater, 1921	57
Omorganiseringen, november 1923	85
Partikontingenten, november 1923	87
Organisasjonsspørsmålet, 1925	91
Representantskap eller landsstyre, 1925	91
Representasjon, 1927	106
Representasjon, regler for, 1927	108
Representasjon, Samlingskongressen	109
Lokal sammenslutning, Samlingskongressen	133
<i>Partisituasjonen</i> , november 1923	89
<i>Partiets navn</i> , 1921	54

Pressespørsmål.

Redaktør — Valg eller ansettelse «Social-Demokraten», 1912	4
Partiavisene, eiendomsretten, 1912	9
Pressefond, 1915	19
«Social-demokraten»s gamle aktier 1918	28
Pressekontoret 1918	28
Pressefondet, ekstrakontingent, 1919	34
Økonomisk samvirke mellom partiets avis og trykkeriforetagender 1920	43
Socialistisk barneblad, 1920	47
Valg av «Social-Demokraten»s redaktør, 1920	48
Avisens navn (Social-Demokraten—Arbeiderbladet) februar 1923	66
Bratsberg-Demokratens navn, november 1923	84
Avisspørsmålene, 1927	133

Program, retningslinjer og taktikk.

	Side
Jordprogrammet, 1912	4
Stortingsvalg-program, 1912	7
Stortingsvalg, taktikken, 1912	9
Kommuneprogrammet, 1912	10
Kommunevalg, taktikken, 1915	13
Stortingsvalg-program, 1915	17
Stortingsvalg, taktikken, 1915	19
Jordprogrammet, 1918	28
Den politiske situasjon, 1919	30
Arbeidsprogram, 1919	35
Jordprogrammet, 1919	37
Kommuneprogrammet 1919	38
Prinsipielle program 1920	44
Arbeidsprogrammet 1920	45
Programrevisjon, 1921	58
Kristiania-forslaget, februar 1923	64
De dagsaktuelle krav, november 1923	80
Retningslinjer for partiets politikk, november 1923	82
Program og retningslinjer, november 1923	85
Det prinsipielle program, 1925	93
Kommunevalg, Retningslinjer	95
Kommunevalg, taktikken, 1925	97
Det prinsipielle program, Klassesamlingen, 1927	110
Stortingsprogram, kommuneprogram og taktikken ved valgene, 1927 ..	128
Stortingsvalg, taktikken, 1927	129
Kommunepolitikken, 1927	129
Det prinsipielle program, 1930	140
Stortingsvalget, program og taktikk, 1930	150
Kommunevalget, retningslinjer, 1930	151
Det prinsipielle program, 1933	160
Arbeidsprogram, 1933	164
Den økonomiske krise og fascismen, manifest 1933	171
Stortingsvalget, a. retningslinjer 1933	175
Stortingsvalget, b. taktikken 1933	177
Kommunevalget, a. retningslinjer, 1933	177
Kommunevalget, b. taktikken, 1933	177
<i>Protest mot flåteplanen, 1912 .....</i>	<i>10</i>
<i>Protest mot den hvite terror, 1925 .....</i>	<i>103</i>
<i>Protest mot klassejustisen, (Sacco-Vanzetti), Samlingskongressen .....</i>	<i>133</i>
<i>Regnskapene 1925 .....</i>	<i>91</i>
<i>Regnskapene 1930 .....</i>	<i>137</i>
<i>Regnskapene 1933 .....</i>	<i>156</i>
<i>Regjeringsspørsmålet, Socialdemokrater i borgerlige regjeringer, 1918 .....</i>	<i>28</i>
<i>Regjeringsspørsmålet, 1930 .....</i>	<i>148</i>
<i>Rådssystemet, 1920 .....</i>	<i>42</i>
<i>Skatteloven, 1915 .....</i>	<i>20</i>
<i>Skolepøsmål, 1915 .....</i>	<i>20</i>
<i>Skolepøsmål, Folkeoplysningen, 1933 .....</i>	<i>186</i>
<i>Småbrukerkomite, 1933 .....</i>	<i>185</i>
<i>Socialiseringsspørsmålet, 1919 .....</i>	<i>34</i>
<i>Socialiseringen og bedriftsrådene, 1920 .....</i>	<i>43</i>
<i>Socialisering og bedriftsråd, 1921 .....</i>	<i>60</i>
<i>Speiderbevegelsen, 1933 .....</i>	<i>181</i>
<i>Sprog og kulturspørsmål, 1930 .....</i>	<i>147</i>

Stortingsvalg.	Side
Program 1912	7
Taktikk 1912	9
Program 1915	17
Taktikk 1915	19
Program 1918	26
Valgdagen som fridag, 1918	28
Valgkrav, valg- og stortingsmannsstreik, 1919	32
Nominasjon og stortingsvalg, regler, 1919	32
Nominasjon og stortingsvalg, 1920	48
Nominasjon av partiets stortingskandidater 1921	58
Stortingsprogram, taktikken ved valgene, 1927	128
Stortingsvalg, taktikken, 1927	129
Stortingsvalget, program og taktikk 1930	150
Stortingsvalget, a. retningslinjer, 1933	175
Stortingsvalget, b. taktikken, 1933	177
<i>Suspensjon</i> — O. K. Thornes og Jeanette Olesen, november 1923	87
<i>Tollspørsmålet</i> , 1930	147
 Ungdomsforbundet — ungdomsarbeidet.	
1915	16
1918	28
1920	41
Ungdomsorganisasjonen, herunder Idrettsarbeidet, Samlingskongressen	132
Ungdommen og partiet, 1933	180
Speiderbevegelsen, 1933	181
Ungdomslag, 1933	187
 Valg.	
1912	10
1915	21
1918	28
1919	39
1920	52
1921	60
Februar 1923	68
November 1923	89
1925	105
1927	108
Samlingskongressen	135
1930	155
1933	187
<i>Voldgiftsloven, partiets stilling til, februar 1923 .....</i>	<i>66</i>
 Økonomisk krise.	
<i>(Se også Dyrtidssituasjonen).</i>	
Den økonomiske krise og arbeidsløsheten, 1927	133
Den økonomiske krise og arbeidsløsheten (Forskjellige forslag), 1930	154
Den økonomiske krise og fascismen, 1933	171

Navneregister.

- Adolfsen, Hanna, 53, 60, 68.
 Agnor, Alf, 155.
 Alsgaard, Knut, 110.
 Alsvik, Peder, 156.
 Alvestad, Anton, 147.
 Amundsen, Hans, 109.
 Andersen, Anton, 21.
 Andersen, Frithjof, 129.
 Andersen, Oscar, 187.
 Andreassen, Anton, 91, 105.
 Anthonson, Erling, 105, 108, 134, 155, 187.
 Arnesen, Randolph, 134.
 Arntzen, A. H., 49, 52.
 Aune, Kristian, 70.
 Aune, Martin, 154, 156.

 Bakka, Bertrand, 155, 187.
 Bakke, A., 105.
 Balabanoff, Angelica, 22.
 Balsnes, M., 3.
 Bentzen, C. S., 21.
 Berg, Henrik, 21, 29, 40.
 Berg-Hansen, Olaf, 156.
 Bergersen, Johannes, 3, 109, 135.
 Bergh, Olaf, 154.
 Bonnevie, Carl, 10.
 Borchgrevink, Johs., 40.
 Borgan, Bjarne, 137, 156, 187.
 Bosse, Ewald, 185.
 Brandstorp, Ola, 181, 183.
 Bratvold, A., 152.
 Bratvold, Johan, 68, 89.
 Bratteli, Trygve, 187.
 Braathen, Gunnar, 89, 157, 185.
 Bucharin, N., 61/64, 67.
 Buen, Anders, 3, 10, 12, 110, 135.
 Bull, Edvard, 61, 68, 72, 89, 91, 105, 108/109, 134, 137, 140, 149, 150, 154, 160.
 Bækken, Ingvald, 68, 90.
 Bøthun, Karl, 40, 52, 60.

 Christiansen, Anton, 60.

 Dahl, Eyvin, 130.
 Dahlstrøm, H. G., 155.
 Dyrendahl, Hjalmar, 91, 144.
 Dørumsgård, A., 13.

 Egede-Nissen, A., 10, 22, 29, 30, 40, 41, 52, 53, 60.
 Eggen, Nic., 40.
 Eikefjord, B., 12, 21.
 Eines, Albin, 12, 40.
 Eliassen, A., 105, 108, 134.
 Engebretsen, Marius, 155.
 Engedal, Gustav, 187.
 Eng, Knut, 40, 52, 60.
 Eriksen, Alfred, 3/4.
 Eriksen, Magne, 91.
 Eriksen, Reidar, 68.
 Ertresvaag, Ivar, 52, 60, 68.
 Evensen, Ole, 91.
 Evensen, Rolf, 91.
 Evje, Johan, 12/13.

 Falk, Erling, 99, 154.
 Fjeld, Kristian, 156, 187.
 Flotvik, Wilhelm, 155, 187.
 Forbord, Sigurd, 29, 40.
 Fosdal, Ole J., 135.
 Fossum, Olav, 151.
 Fostervold, Kaare, 134.
 Fredsti, Math., 89, 105, 108, 134.
 Fremo, O., 29, 40, 52, 60, 68.
 Friis, Jakob, 41, 52, 113.
 Frogner, Mathilde, 10, 21.
 Furubotn, Peder, 53, 68.

 Gausdal, 41.
 Gerhardsen, Einar, 60, 68/69, 89, 105, 108, 134, 144, 152, 154, 181, 183, 187.
 Gerhardsen, Gottfred, 91.
 Gjestad, Ole, 108, 135.
 Gjøstein, Johan, 3, 10, 135.
 Glasø, O. A., 105, 108, 135.
 Grankvist, Beda, 21.
 Greek, Karl, 37.
 Grepp, Kyrre, 3/4, 10, 13, 21, 29, 37, 39, 41, 52, 60.
 Grepp, Rachel, 90, 105.
 Grusenberg, (Borodin), 37.
 Grønberg, Gulbrand, 110.
 Gulbrandsen, Carl, 156.
 Gulbrandsen, R., 138.
 Gundersen, A. E., 42, 134, 147, 154, 187.

- Halvorsen, H., 41.
 Halvorsen, Harald, 134.
 Hansen, Alf, 22, 30.
 Hansen, Arvid, 42, 61.
 Hansen, Kristian, 155, 160.
 Hansen, Ludvig, 135.
 Hansen, Olaf, 187.
 Hansen, Richard, 10, 21, 42, 109, 137.
 Haugen, Ingvald, 156.
 Hauger, Arne, 52.
 Haugli, Hans P., 60, 90, 108, 135, 155.
 Heie, Kr. Meyer, 72.
 Hellebø, H., 110.
 Henriksen, Torbjørn, 89, 156.
 Hermo, Anton, 108, 135.
 Hindahl, Olav, 137, 181, 182, 183.
 Hjertholm, Sverre, 68, 89.
 Hoernle, Edw., 69, 78, 79, 80.
 Hoff, Haakon, 72.
 Hofmo, Rolf, 68, 69, 89, 99, 154, 156.
 Hognestad, O. K., 137, 155, 173, 187.
 Holme, Rudolf, 37.
 Holt, Peder, 137, 155.
 Holthe, Amandus, 105, 137.
 Hornsrud, Chr., 10, 42, 106.
 Höglund, Zeth, 22.
 Høien, K., 10.
 Høilund, Th., 139.
 Haaland, Svend, 40, 52.
- Indrebø, Adolf, 129, 137.
 Ingebrigtsen, Aldor, 147, 150, 160.
 Iversen, Sverre, 13, 42.
- Jacobsen, Ingv. B., 41.
 Jacobsen, Wilhelm, 90, 105, 108, 135.
 Jaklin, Ingv., 91, 110, 137, 154.
 Jakobsen, Johan, 12.
 Jensen, Albert, 37.
 Jensen, Jens, 155.
 Jensen, Josef, 155.
 Jenssen, Anton, 135, 155.
 Jeppesen, Carl, 7, 12, 22.
 Johannessen, Eugen, 105, 108, 134,
 137, 145, 154, 187.
 Johannessen, Sverre, 60.
 Johansen, Frantz, 108, 135.
 Johansen, Magnus, 68, 89, 105, 108,
 135, 187.
 Johansen, Johannes, 89, 108, 134, 155.
 Johansen, John, 156.
 Johanson, Ture, 135, 155.
 Johnsen, Osvald, 187.
 Johnsen, Johannes, 68, 137.
 Juel, Anders, 10.
 Juland, A., 12, 22.
 Julseth, L., 30.
 Jønsson, Gitta, 41, 68, 90, 105, 108,
 135, 154, 155, 187.
 Jønsson, Halvdan, 147.
- Kanestrøm, Rudolf, 68, 89.
 Karlisen, Albert, 155, 187.
 Karlisen, Helga, 108, 134, 137, 155, 187.
 Karlisen, Pontus, 68.
 Kihl, B., 29.
 Kirkbak, Ole, 106.
 Kjellerup, Paul, 152.
 Knudsen, Chr. Holtermann, 10, 21, 39,
 52, 60, 106.
 Knudsen, Konrad, 68, 90.
 Knudsen, Sverre, 72.
 Koht, Halvdan, 149.
 Kolrud, Jakob, 137, 155, 187.
 Kregnes, Olaf, 110.
 Kristensen, Kristian, 68.
 Kristiansen, Karl, 40.
 Kruse, Alfred, 37.
 Kulien, Aasmund, 155, 187.
 Kvam, Hans, 187.
 Kvaal, Gunnar, 12.
- Landstad, M., 155, 187.
 Lange, Halvard M., 187.
 Langhelle, Harald, 29.
 Langseth, Haavard, 42.
 Larsson, Josef, 108, 134.
 Lid, Mons, 110, 156, 187.
 Lie, Einar, 12.
 Lie, Ottar, 60, 68.
 Lie, Per, 143.
 Lie, Trygve, 105, 108, 135, 137, 152,
 155, 181, 183, 187.
 Liengen, Martin, 187.
 Lian, A., 22.
 Lian, Ole O., 3, 10, 12, 13, 21, 22, 29,
 30, 33, 37, 41, 42, 53, 61, 72, 89.
 Liljedahl, Harald, 61.
 Lotbe, A., 105.
 Lund, Gunar, 72, 126.
 Lunde, Kristoffer, 135.
 Løkkeberg, Alfred, 155.
 Løwe, Peder, 91.
- Madsen, Alfred, 12, 29, 40, 41, 42, 52,
 53, 60, 68, 72, 78, 89, 91, 105, 106,
 108, 109, 134, 140, 149, 150, 155,
 156, 160, 187.
 Magnussen, Johan, 137, 155, 187.
 Martinsen, G., 29.
 Martinsen, Øistein, 89, 105, 127, 143,
 148.
 Medby, Johan, 154.
 Meyer, Håkon, 91, 105, 113, 147.
 Mindrebø, Aamodt, 40, 52.
 Moan, Andreas, 105, 108, 135, 137, 147,
 155, 156, 187.
 Moe, Finn, 160, 181.
 Moe, K. J., 21.
 Moe Jacobsen, H., 187.
 Moe Johansen, P., 10.

- Moen, Ole, 40, 52, 60, 68, 89, 105, 108,
 135, 149, 155, 173.
 Moeskau, A., 3, 10.
 Monsen, Fr., 144.
 Mugaas, Kr., 156.
 Mørk, Edvard, 21, 145.
 Nansen, Fr., 103.
 Naumann, 37.
 Nedberg, Karl, 108, 135, 155, 187.
 Nilsen, Alfred, 155, 187.
 Nilsen, Naftali, 40, 106.
 Nilsen, Oscar, 40, 42, 60, 89, 105, 108,
 135, 147, 155, 173, 187.
 Nilsen, Robert, 30.
 Nilsen, Valdemar, 89, 105, 108, 134,
 154, 187.
 Nilssen, Harry, 40, 52, 60, 68, 89.
 Nilssen, Magnus, 10, 21, 109, 134, 137,
 140, 143, 149, 150, 154, 155, 160,
 187.
 Nilssen, Petter, 10, 21.
 Nordanger, K. M., 40, 173.
 Norby, Hilmar, 187.
 Nordahl, Ida, 137, 155, 156, 187.
 Nordvik, Johan, 21, 29, 40, 52.
 Norheim, Nils, 89, 91, 105, 106, 108,
 135, 149, 155, 187.
 Nygaard, Andreas, 156.
 Nygaardsvold, Johan, 72, 78, 89, 105,
 106, 108, 110, 135, 137, 147, 149,
 150, 155, 156, 160, 187.
 Oksvik, Olav, 40, 109, 134.
 Olaussen, Eugene, 9, 29, 40, 41, 52,
 60, 68.
 Oisen, Angell, 10.
 Olsen, Arthur, 110.
 Olsen, Birger, 154.
 Olsen, Halvard, 29, 30, 39, 41, 42, 52,
 53, 60, 61, 109, 110, 134, 137, 145,
 154, 155, 156, 160, 187.
 Olsen, Hilda, 156.
 Olsen, Jeanette, 30, 40, 49, 52, 60, 77,
 87.
 Olsen, Jul. B., 135.
 Olsen, Knut, 52.
 Olsen, Ole Johan, 135.
 Olsen, Thorvald, 152.
 Olsen-Hagen, Børge, 137, 144, 156.
 Opsahl, Ivar, 187.
 Ottesen, Alb., 29.
 Otting, Andreas, 155, 187.
 Ousland, Gunnar, 41.
 Paulsen, Edwin, 156.
 Pedersen, Hjalmar, 68.
 Pettersen, Eugen, 155, 187.
 Pettersen, Johan, 137, 155.
 Pleym, Anna, 134, 147.
 Puntervold, M., 21, 42.
 Radek, Karl, 61, 63.
 Rastad, Ingvald, 29, 52, 60, 68, 89, 91,
 105, 106, 110, 137, 156.
 Reiersen, Eivind, 21, 29, 40.
 Rikheim, Ivar, 60, 89.
 Rodin, G. Johansen, 156.
 Rothaug, Kr., 137, 156.
 Ruud, Ole, 40.
 Ruud, Oscar, 10.
 Rystad, Aani, 156.
 Scheflo, Olav, 12, 20, 21, 25, 29, 41,
 52, 53, 60, 61, 63, 64, 68, 72, 80, 156.
 Schultz, Axel, 10.
 Schüller, Richard, 69.
 Simensen, Sigurd, 29.
 Simonsen, Carl, 40.
 Sivertsen, Sverre, 154.
 Sjølander, Edv., 66.
 Skar, Alfred, 61.
 Skau, Marie, 105, 108, 135.
 Skjelfjord, A., 68, 73.
 Skjærseth, M., 105.
 Skjaanes, Ivar, 53.
 Skutvik, Harald, 21, 91, 155, 187.
 Smeby, A., 106.
 Smistad, Edv., 137.
 Solberg, Ola, 22.
 Solummoen, Olav, 105, 108, 135, 137,
 155.
 Stahrfooss, Knut, 186.
 Stang, Emil, 29, 39, 42, 52, 60, 61, 70, 72.
 Stafseth, Petrine, 110, 135.
 Stav, Oscar, 53.
 Steen, Nils, 89, 105.
 Steinnes, Olav, 149.
 Steinset, Borgar, 91.
 Stensrud, T., 10.
 Stople, Sverre, 155, 187.
 Stordalen, H., 156, 187.
 Strandli, Martin, 68.
 Strøm, Arne, 134, 144.
 Strøm, C., 30.
 Stubberud, J., 137.
 Størksen, Gudrun, 110.
 Støstad, Sverre, 68, 140.
 Sundby, Gustav, 60, 61, 68, 72.
 Svensson, Sven, 30, 43.
 Syversen, Charles, 68, 89.
 Syvertsen, Sigrid, 90, 105.
 Sæle, Johan, 135.
 Sæter, Olav, 29.
 Sjøderstrøm, Carl, 153.
 Sjøiland, Charles, 60.
 Sjørbotten, M., 108, 135.
 Sjørensen, Søren, 40, 52.
 Takla, Bjarne, 61.
 Teigen, Jens, 42, 105, 109, 134, 147,
 152, 155, 187.
 Tellefsen, T., 21.

XII

- Thorleifsen, Thina, 29, 39, 52, 60, 68.
 Thomassen, L., 10.
 Thomassen, Sigrid, 10.
 Thornæs, O. K., 77, 87.
 Torgeirson, R., 21, 29.
 Torp, Oscar, 29, 40, 52, 53, 60, 61, 68, 69,
     72, 78, 89, 91, 105, 108, 109, 134,
     140, 144, 152, 154, 155, 156, 160,
     181, 183, 185, 187.
 Tranmæl, Martin, 10, 21, 25, 29, 37,
     39, 52, 53, 60, 61, 63, 64, 68, 72,
     78, 79, 86, 89, 91, 105, 108, 109, 134,
     145, 154, 155, 160, 187.
 Tynæs, Martha, 10, 21.

 Udland, Alfred, 106.

 Vang, Albert, 155, 187.
 Vatne, Daniel, 29, 40, 52.
 Vestad, Peder, 160.
 Vidnes, Jakob, 10, 13, 21.
 Vik, Arnfinn, 91, 181.
 Visty, Ole Andersen, 110.
 Volan, Elias, 68, 110, 181, 182, 183.
 Vorovsky, 22.

 Vraa, Torgeir, 3/4, 29, 40, 49.
 Vaagnes, Alfred, 52, 60, 68.

 Wereide, A., 21.
 Werner, Anne, 154.
 Wold, Martin, 135.

 Ødegaard, Johs. M. P., 29, 39, 109, 145.
 Øien, Carl, 10, 21.
 Øisang, Ole, 29, 60, 68, 72, 73, 79, 88, 89,
     91, 105, 108, 135, 137, 155, 156,
     187.
 Østensen, Anders, 155.
 Øydegard, Johan, 41, 105, 108, 135.

 Aakermann, Alfred, 41,
 Aalberg, John, 10, 21, 29, 40, 52, 60,
     68, 90.
 Aamot, Kristoffer, 40, 52.
 Aarseth, Ivar, 61, 90.
 Aas, Hans, 40.
 Aase, Emil, 90, 105.
 Aase, I. B., 60, 68.
 Aasen Augusta, 49, 52.
 Aasen, Lars, 30.

ANDERS BUEN:

ERINDRINGER

Anders Buen har i en menneskealder stått i en central stilling i norsk arbeiderbevegelse. — En samling erindringer fra hans hånd vil bli mottatt med den aller største interesse. Boken gir et utsyn over mennesker og begivenheter i det halve århundre Buen har levd med i bevegelsen, den ruller op for oss historien slik som den var i det daglige strev og ved de store milepeler, levende og vekslende, gjennom nederlag og seier. Disse erindringene vil varme de gamle som har tatt sine løft for arbeiderklassen og de vil begeistre de unge som skal løfte arven efter dem som faller fra.

Boken inneholder også en rekke bilder av de menn og kvinner som Buen kom sammen med i alle disse år. Den egner sig fortrinlig som gavebok ved festlige anledninger.

Kr. 3.50, innb. kr. 5.00
hos alle bokhandlere.

DET NORSKE ARBEIDERPARTIS FORLAG

